

Rodericks Ja
(Toulouse; J.

24/4 96

13-H

Josiah H. Benton Fd.
Aug. 24, 1929
B

¶ Ad sanctissimum et B. patrē et. D. D. paulū. ii. P M. liber īcipit dictus Speculū uite humane quia ī eo cūcti mōtales īquouis fuerīt statu uel offitio spūali aut tēporali speculabūtur cuiuslibȝ artis et uite ꝓspera et aduersa ac recta uiuēdi documēta Edit9 a Rodorico epo ȝamorēsi postea calaguritanō hispano. E S. ī castro suo Sancti. Angeli Castellano et Referendario. Prologus

Sanctissimo. ac clementissimo ī xp̄o patri. domino. dn̄o Paulo secūdo sacrosācte rōane et uniuersalis ecclesie summo pastōi et pōtifici maximo. eiusdē. S. obsequētissim9 seruul9. et familiaris. Rodōic9 eps̄ ȝamorēs hispā9 ac castri sui sancti. āgli de urbe fidlissim9 castellā9 et rferēdari9. seipm̄ cū utriusqꝫ hōis hūilima īclinacōne Cogitāti mihi hāc mūitissimā romane tue. urbis. imo toti9 orbis āplissimaȝ sancti Angeli ārcē tue. S. iussū tua auctoritate et dignatione custodiēti. ubi aliquid otii supest ꝙ dignū tue. S in his tui felicissimi pōtificat9 beatis initiis offerre ualrē Video nil omnīo m̄ hicetisqꝫ mōtalib9 supesse ꝙ aut ad laudē. aut ad commonicōnē ptinē possit. Tecū enī habes ea oīa uirtutū ōnamīta quibus oīs laus recte cōparatur Tecū deniqꝫ tāta īsidȝ sapiētia qn potius a natā īnata īgemi uis tamqꝫ prudētia. rerūqꝫ omniū experētia ut nullis egeas exteriōibus ad iumētis Verū ego glorie et nomīs tue. S. auidissim9 existīaui paululū aliqd utīnā dignū tue. S. offerre Jn q duȝ ingens occupationū sarcina paulisper tuā. S. respirare pmiserit. habeas ī hoc opusculo tue. S. dicato. aliqs puitatis ītellect9 mei īepti as. ut ī eis recreacōnis grātia nō tam dlecteris. qꝫ tui acutissimi ingenii calamo atqꝫ cēsura emendes et cōrigas. Dignū namqꝫ existimaui. ut cui9 cōpusculi mei mēbra tuis obtīes obsequi

iſ ppetuo deuincta.eiuſeti
am ſi que ſunt animi uireſ
poſſideaſ. Et dum exteri
oris.hoiſ parteſ ſeſe ad tu
a ꝺuouēt obſeq̄a ꝺbilꝰquo
q; et rudiſ īterior ītellectꝰ
ad tue. S. gꝛiam non dor
mitet quo fiet.ut eidem tue
B. ſeruiat utq; meus imo
tuꝰ homo. Venit igiꝉ ſepe
i mētem. B. paꝛ et pōtifex
maxime.q̄z uaria q̄ꝫq; diuer
ſa ſunt cūctoꝝ hominū ſtu
dia.uarie artes. uaria offi
tia.uaria deniq; uiuēdi ge
nera.adeo ut auriuſ dubiꝰ
q; ſit.plerūq; homībuſ uite
ſue modꝰ.dubiā ī hoc ſecu
lo uiuēdi ſors nec ſatꝫ eligē
poſſint q tādē uite ſtudiū
quā uiuēdi formulā ſecuriuſ
aſſeq̄ꝫ Cū enī humanꝰ ani
mus nō mō bonū ſimplicitꝛ
ſed teſte Areſtotile .ſūmū
bonum naturali conamine
appetē uideaꝫ .nihil certe
deeſſe uideꝫ niſi recte eli
gēdi ratio . In ea igiꝫ non
umq̄z error ꝯtingit illa po
tiſſimū ratione.qa cūz iux
ta philſophi ſentēciā electō
nō niſi ꝺ pcognitiſ exiſtat
p eo q nemo que ignorat
eligit.ut ille ī recte eligēdo
ꝺſtiat neceſſe eſt.q̄ diuſo
rū ſtatuū uiuēdiq; generū
dultia et amara commoda
et ī commoda nō ſatis ag
noſcit. Vt igiꝫ noſcamꝰ q̄
les a nobꝰ artes.q̄lia ſtudia
q̄liaue cōuerſandi aut uiuē
di genera.duz ī hoc fallaci
ſeculo uagamur.et q̄ ordīe
ꝺ ligenda ſectādaq; ſint ꝺ
creui p modulo īgenii.qꝺ
in ea re ſencō tue. S. ꝺdica
re .tuoq; nomini cōſecrare
nec ab re q̄dē .cū enī ad te
unū omnis uite modꝰ omīſ
mōtaliū ſtatuſ et hūana cō
uerſatio atq; cōditio ꝛfera
tur tuq; cūctoꝝ mōtalium
ſiſ nōma. modꝛatio et ſpē
culū tū deniq; cūctoꝝ uiuē
di geneꝝ nō ſoluz diſtribu
tor .ſed emēdator exiſtas
Recte tibi uni hꝰſmōi opu
ſculū dirigendū atq; dicā
dū fuit eritq; eius libri titu
luſ ſpeculū uite hūane. Nā
ueluti in materiali ſpeculo
unuſquiſq; non mō ſua ſed
et alioꝝ ītueꝫ aut pulchra
aut deformia.et quid com
mēdādū qui due emēdādū
ſit Sic ī hoc opuſculo tāq̄z
ī limpidiſſimo ſpeculo liq̄
do cōſpitiet dulcia et ama

ra ·recta aut dformia·c9uis
status.et artis totiꝰ hũane
uite .quo fiet ut aptissime
agnoscat .ꝙ in seipo.ac ui
ta et sorte sua ·et demũ ce
terorũ mortaliũ.laudandũ
sequẽdũ ·siue rprehenden
dũ et corigẽdũ sit Quẽad
modũ igitur teste Gelacõ.
Papa·duo sunt uite generã
qbus orbis principaliter re
git ·et oim mortaliũ cõuer
sacõ pendet. Aliud uideli
cet eoruʒ qui tẽporalit .ali
ud illoꝝ qui spũalit uiuunt
Ita duo sub breui compẽdi
o tractatꝰ attingã
Inprimo qdẽ d cũctꝭ tẽpo
rib9 statibꝰ siue seculãibꝰ
artibꝰ.et uiuendi formulis
breui agẽꝰ.icipiẽtes a sum
mo tẽporali culmie ·uideli
cet Cesarũ .Regũ et.prĩci
pũ .usqꝫ ad bubulcos.et in
fime uite homines. Et sea
pte diuersos hoim uiuendi
modos in tẽporali statu d
gentiũ uariaqꝫ artiũ et oc
cupationũ secularũ genera
qb9 hoies sese ut plurimũ
cõferre aut implicari solẽt
breui pstrigam Et.qd ieis
anime pfectus.aut tẽpora
lis honoris·uel comodi aut

In comodi.laborꝭ ul' pericu
li late at·succicti9 atqꝫ exq
sitius ꝙ potero explicabo.
Tandẽ d cũctis fere malis
suppliti9 .penis· mortibus
ac dampnis corporalibus
necnõ dceteris itrinsecis et
in uisibilibus erumpnis ac
mentis afflictionib9 . que
ab origie mũdi homies tã
boni et inocẽtes ·ꝙ mali et
peccatores magꝭ excellen
tes ·et noiati in omni statu
existẽtes ppessi sunt.et in
dies mortales oms patimur
et d causis eoꝝ ad utrãqꝫ
ptem breuissime subitiaʒ.
In secũdo libro de spiritu
alis uite statu .et uiuẽdi gẽ
nere sermo erit. q cũ binãi
us sit. quoꝝ alt ecclesiasti
cus ·alt reguaris siue mõa
sticꝰ existat·d utriusqꝫ pri
cipiis .natã et origie.auct
oritate.istitucõne .et diffe
rẽtia .necnõ necessitate et
utilitate excellẽtia et pro
gatiuis .sed et de eoꝝ acũ
leis·laboribus .et periculis
agẽduʒ erit. Incipiendo a
summo põtifice q omnium
statutũ uertex est atqꝫ toti
us uite hũane exẽplare spe
culũ existit ·De inde cete

ros omnes eccle status et ordies . particularig discu tiam·Ut tādem discat hūa nus animus .et si ubiqꝫ sit labor et dolor ubiqꝫ ad uirtutes et uitia uia sit.cui potius uaccare et se acomo dare debeat · ut tandem dulcorez simul et amaritu dinem cuiusqꝫ stat9 cōside rās ·illam uiuēdi formūlaz elegatqꝫ. et fragilitati na tureqꝫ sue potius cōueniat mīusqꝫ piculi ꝫ pluris habe at bene beateqꝫ uiuēdū in quib9 quidqd a me diffe rendū erit tue.S.que fidei magistra ē.correccōni et e mēdacōni rmitto qꝫ altissi m9 diutine et felicit prote gat et cōseruet·

Prefacō utilꝫ ī qua auc toris huius libri uita.eiusqꝫ studia recolūt .et tādez ad monet ad studia legis diui ne poti9 qꝫ humane . et de effectu legū humanaꝝ .et d ordie pcedēdi ī h libro

Erū.B. pater ut aptior dultior sit circa pmissa dicē di ordo expertam a me in ea reluctā .atqꝫ ī meipo exercitatā dissensionē in tersera ·teneboqꝫ tipuz dia logo similē.duz honestum quēdam atqꝫ modestū alt cacōnis modum int piā ma trē ac nōnullos cōtribules et amore m cōiūctos dūdū habitā·circa uitam eligēdā meā breui pstinxero.Quo fiet .ut dū rem gestam fid liter enarro .policitū psol uam ordinē· Attingo iām breuē.sed iocūdā palestrā patre itaqꝫ uita functo in fantulū me piā mater ad li teraꝝ studia destīanit ubi post prima illa litteraꝝ ru dimēta dialetice et philoso phie laudatis studiis non qdez ut debui. sed ut ualui parūper operā dedi .Rur sus post aliq tēporalis int stitia. ī eis cōsumata uarie diuerseqꝫ int piam matrez ut cōtribules ac consangui neos oppīones fuere.Ma ter siqdē ut erat toti9 sanc tiōe et hōestatis sectatrix ac eximie duotionis et uir tutis cupida optabat .qꝫ maxime·ad spirituales me sciētia cōferre deberē.Illi contra·Quis .n·inqunt pa tris nomē aut tenbit aut su scitabit . Nam cū pater int

illius castri céciues pcipu9
et populi quoddá caput fu
erit .elaborádú est ·ut filig
patrez imitet̃ Deinde .q̃s
generis atq3 familie honeř
tenebit . Quis rursg matri
uidue·fratrú·sororúq3 pupil
lorú necessitatibg cópatie
tur · Quis deniq3 totius fa
milie et domg onera suppó
tabit .Quare suadebát illi
ut seculares me stiétias con
ferrez ·que suis sectatoribg
honores cóparát .súmas á
plasq3 afferút diuitias.Cla
mabat tamen pia mať cum
Hieronimo ad Demetria
dem uirginé dicés .instrué
daz in teneris ánis debere
esse animaz diuinis eloqui
is. ut coruscante uerbo dei
diaboli astutie repellátur .
ut adolescés resistere sciat
quem hostem p residuo ui
te habiturus est. Addebat
rursg mesto animo s diuina
lege paucos ad modú .sed
s pfanis studiis humanisq3
legibg plurimos laborasse
Secularibus dniq3 artibg
quas recte seculi lucratiuas
uocát .ginasia plera esse q̃
re dolebat aprime .q9 oms
fere legem dei aspernétur

in qua cum Regé et pphá
iubemur meditái die ac no
cte quippe ueluti ceti atq3
ignaui ita passim derelin
querent fontem aque uiue
et foderent in cisternis dis
sipatis secularibg uidelicet
disciplinis que nec dulces
nec uiuas aq̃s tinere possút
Rursg sapías illi iuridicas
sectari deberé .summopere
suadebát canonicá uidlicz
et ciuilé quoniá habitg iuri
ditiis eig generi erat .Qui
uoti pie matris fatiebat sa
tis.utpute que si ad sensuz
legislatoris leges ipe ferú
tur normá bene recteq3 ui
uendi tribuút.docétq3 quo
uirtuti et rationis tramite
quo disciplíe uigore eccle
sia atq3 múdg ipe regatur
Sed et pbent documenta
atq3 ueras explicacónes il
lius iuris naturał non scrip
ti qđ cum aplo in situz est
in cordibus nostris et táq3
lumé uultus diuini signatú
est sup nos altez uidelicet
nó ledere et ius suuz unicui
q3 tribuere .Cui siqdem iu
ri naturali nó distictum q̇n
imo idé uidetur esse ius di
uinú cúctos mortales com

moueś ut q̄cūq̧ uolūm9 ut fatiāt nob̄ hominesſ ea eiuſ dē et nos faciam9 . Tādem uicta est māť pia ac ſi uinci pietas nā potuit ꝓpinquo rum ſuaſionib9 timida ſatī acq̄euit . Decretū est ergo ut eis ip̄is ſtudiiſ uaccarez Commonebat tñ matern9 amor . ut īter humani iuriſ regulas diuini nequaq̄ eſ ſem īmemor Et licet ut di cebat pulchrū admodum ſit de iuſtitia hūana agere neceſſariū tamē ſibi uidbatur diuinā nō obliuiſci . Ad debat deniq̧ ꝙ cum cōtra iuſ ī iuria fiat tūc me rectū uerūz iuriſtam crederet . ſi nullam deo ī iuriā īferrem Quippe tunc optim9 legi ſta euaderē . atq̧ p̄clar9 ſi ſua īmōtali deo iura ſuaſq̧ legeſ īmaculato calle ſerua ſſem Tandē ꝑ quodaz ut ita dicebat iocali ſemꝑ me morabili illd̄ ꝓpheticū mi hi ſumoꝑe relinquebat me ditandū die ac nocte . quia beati īmaculati ī uia et qui ābulāt in lege domini Sub iūgebat tamē poſtremo ut ab illiſ penituſ ſtudiiſ ani mū abſtraherē que nō ue ritate . ſed fabuloſiſ figmē tiſ homīeſ ei p̄ſertim iuue nes oblectātur ut recte cū eodē ꝓpheta dicē poſſem nārauerūt mihi īiqui fabu lacōnes . ſed nō ut lex tua Accepta igit̄ materna be nediccōne aptatiſq̧ ad ſtu dia neceſſariiſ r̄b9 ſalamā tine me contuli uniuerſita ti ubi ꝑ decem ānos eiſdē iuridicī legū lationib9 uacā ui . Memō tñ ſapiētis p̄cep ti ne dimittaſ legem ma tris tue . Nonunquam in ter ſedula iuriſ exerci tia ueluti cuiuſdā ſolatii ḡtia ſacraꝝ litteraꝝ leccōi me raptī cōferebā Sed et phi loſophie p̄ſtim moral̄ dul cedinē tāto ardentius p̄gu ſtābā quāto ultra ea oblec tamēta q̄ doctrina ip̄a ad morū īformacōnē adducit plenius tamē atq̧ uberiuſ cūctoꝝ iuriū legūq̧ huma naꝝ uerū intellectū elicere uidētur Adde quia ut ſem per mihi uiſum eſt . idq̧ et Cicero ī libro d̄ legib9 ait Poſtergatiſ mor̄l philoſo phie doctnis atq̧ prīcpiis neminē contīgit ī iure ip̄o eruditū p̄clarūq̧ euadere .

Tandē uero . expletis stu diorꝝ cursib9 assuetis doct oratus īsignis extiti utinā digne rogatus · Sed illico grādis ad modū ī matrem piam et cōsaguineos ac ac tinētes cōcertacō suborta est Sed lōge maiꝰ inť utrū ꝙ meū hominē cōflict9 in ualuit. Instabat·n.tempus petebat etas ipa quoqꝫ ra tio.et affiniū expectacō po scebat ait tandē aliqueꝫ fu ture uite modū eligerē Et quia teste gelacō ut premis sim9 duo sunt uiuēdi gene ra quibus hic totus orb' re gitur et sustentať Alteruꝫ eorꝝ qui se spiritualiť insor tem dei dedicāt .Alterum eorū q̄ se secularib9 ꝑbent negotiis·alii ecclesiastici·a lii uero laici·Ea đ re illi ut seculareꝫ uite formulā cap tarē quia ea ꝓgēitores ipi honestissime seruarūt.Ma ter uero ueluti q̄ nedū cor pusculū meū ītra ei9 uisce ra duxerat.educauerat at ꝙ ad euꝫ usqꝫ statū ꝑdux erat.et ob eā rem plus dili gebat .suadebat nō statī a me eligēdū fore uite formu lam.sed hortabať ut prius

matrē ipam ex atie una ce teros uere consanguineos et amicos ex altera audirē altercātes sup cūctas uite hūane artes et uiuēdi mo dos .īcipiētes a statu tēpo rali qui prīo mortalibus oē currit .ut illius falsis ꝓspe ritatib9 et ueris calamita tibus plene cōspectis.tādē ad spiritualē statū qui opti mi finis rationeꝫ habere ui deť.me ut optabat trāsfer rē Acqeuerūt affines discu tioni acquieui et ego illi er go ut animo tenero dultio rē status et uite tēporaľ fa cilius īprimerent. decreue runt a summo terreni stat9 culmīe imperali uidelicꝫ et regali īchoare . ut exillius sublimitate et felicitate ·q̄ multos in dies facit felices ad aliquē tēporalem uiuen di modū allicerēt .Tandē uero ceteros alios terrenos uiuēdi modos tangē et di scutere mēti erat usqꝫ ad in fimos bubulcos necnō ad rusticanos homines .His igiť ꝑ quadā ꝑfatione ītro ductis accedēdū est ad rē ipam In duos igiť libellos ut premissim9 hic libē diui

dic̃ ĩ quib9 discutiũtur et examĩanc̃ maťie ĩfra scripte .ut ĩ tabula sequẽti apti us declaratur

De materiis ꝑtractãdis in primo libro. Et tabula capitulorum eius

Primus liber agit de cunctis statib9 et exercitiis siue uiuendi modis temporalibus ĩcipiẽtes a cesarea potestate et regali dignitate que culmẽ habꝫ omniũ temporaliuꝫ statuũ usqꝫ ad bubulcos ac ĩfimas artes exẽcentes. Jn quo discutiũtur et examĩanc̃ comoda et ĩ comoda. dultia. et amara. fauores et labores solatia et miserie. facilitates et dificultates ꝓspera et aduersa q̃etudines et picula uniuscuiusqꝫ stat9 et uite hui9 tẽporalis seu forme uiuendi in hoc seculo.

Capitulũ primũ de prĩo ac sublimiori statu tẽporali uidelicet imperiali et r̃gali ac alioꝝ principũ .et huius status culmĩe et excellẽtia ac de illius felicitate et prosperitate necnõ de eius cõmoditatĩbus. prerogatiuis laudib9 et ꝑconiis

Capitulũ secũdũ đ infelicitate stat9 imperialis et regal̃ et plurimis curꝫ oneribus miseriis. calamitatib9 atqꝫ ĩcomodis istius status et que reges et principes committãtur. et tãdez de in numeris pericul̃ prĩcipantium.

Capituluꝫ tertiũ de alio uiuẽdi modo in h̃ seculo uidelicet de exẽcitio et uita curaliũ et eoꝝ qui prĩcipũ fauores et offitia sequũtur ea de laudibus et commẽdatione huius status

Capitulũ quãtũ de laboribus oneib9 et ĩ cõmodis ac piculis stat9 et uite curaliũ et fauores. curias. seu offitia principum sequẽtiũ in quo capit et in tribus rubicellis sequẽtibus. specialit̃ agic̃ de septem uitiis que offitiales regũ et curiales cõmittanc̃. Agic̃ etiam de calamitatibus ꝓcuratoruꝫ regũ et alia offitia exercẽtium et an in curiis regum acquirac̃ uer9 honor

Capitulũ quintũ de nobilitate generis scientie et moꝝ et quid sit et quomo

ortū habuit et an a regum ſola uolūtate et cōceſſione acquiratur.

Capitulū ſextū de multiplici nobilitate et an ſola generiſ nobilitaſ in deferēdiſ honoribꝰ preferatē ſtrēnuitati aut ſtiētie uł uirtuti hōis ignobilis genere

Capitulū ſeptimū đ laudibus preconiiſ et cōmendatione nobilitatis generꝭ et đ illius uirtutibuſ et utilitate

Capitulū octauū đ uanitate nobilitatꝭ humāe et đ eiuſ uitiiſ et nobiliū exceſſibuſ et de falſa nomīatione nobilitatꝭ et de illius incōmodiſ laboribꝰ et picuł

Capitulū nonū de armata militia et exercicō armorum et de laudibꝰ et cōmēdatione huiꝰ exercitiis et an uaccātes armis ſint uericiues et partes ciuitatis

Capitulū .x. đ laboribꝰ et oneribꝰ atqꝫ incōmodiſ uite militariſ ac exēcitii armoꝝ et de picuł huius ſtatus et de cauſiſ qbus hoc exercitiū diſſuadeē

Capitulū .xi. de uita et ſtatu cōiugali in ſancto et immaculato matrimonio et đ utilitate laudibuſ et ꝓrogatiuiſ uite coniugał ſuper alia uiuēdi genera

Capitulū .xii. đ oneribꝰ et īcommodiſ et laboribꝰ plurimiſ uite coniugał et đ cauſis ꝑpter quaſ non expedit uxorē ducē

Capitulū .xiii. de magiſtratu iudicū et đ offitio et munē iudicandi populoſ et ꝑſidēdi ciuitatibꝰ et đ laudibꝰ huiꝰmodi officiorū et cōmēdacōne tał exēcitii

Capitulū .xiiii. de oneribus et laboribuſ et ī cōmodiſ prefecture et iudicature et ꝑſidētie in populł et đ picuł huiuſmodi exercitii

Capitulū .xv. đ exercitio et offitio cōſulū et rctorum urbium et ꝓuintiarū et đ picuł hꝰ ſtatus

Capitulū .xvi. de laboribꝰ oneribꝰ et ī commodiſ conſulū et rectoꝝ urbium et ꝓuintiaꝝ et de pericuł huiuſ ſtatuſ

Capitulū .xvii. de alio exercitio et uiuēdi genere ī hoc ſeculo uidelicꝫ de aduocādi et patrocinādi offitio in iuditio et de laudibꝰ

huius scientifici et artifitio si exercitii . et de utilitati bus ex illo prouenientibus et quomodo supplet natu re defectus.

Capitulū .xviii. de icō modis oneib9 et laborib9 exēcitii aduocacōnis i cau sis et iuditiis. et d picul' hui us stat9 et modi uiuēdi et de dānis que ex illo ueniūt reipublice et quomō litigia nutriunt ex aduocatorum copia et quomō humana iu stitia pt implei i iure natali

Capitulū .xix. de alia ui uēdi arte uidelicet d notari is tabellionib9 et scribis et d huius art laudibus utili tate et commendatione ac necessitate

Capitulū .xx. d miseriis calamitatib9 ac laboib9 et picul' notario tabellionū et d illo fraudib9 et dol'

Capitulū .xxi. de exer citio agriculture et d laudi bus et cōmendacōne huius natural' et inocētissimi ex ertitii et de utilitatibus ge neri hūano ex illa pueniē tibus et quō deo acceptū ē.

Capitulū uigesimūsecū dū d incommodis onerib9 dificultatib9 et laborib9 a griculture et de aculeis et miseriis h9 status. Et nar rāt plura d hoc uiuēdi ge nere circa eius solicitudīes et āxietates et quō repug nat preclaris i geniis agri cultura ipa et quales debēt esse agricultores

Capitulū .xxiii. d diuer aliis modis et artibus uiuē di in hoc seculo et psertim de artib9 mechanicis genē et utilitate earum et quot sunt artes mechanice et q. liter ea exercitia psunt et que ātes sub eis cōprehē dūtur et quomodo in dictis artib9 clari multi euaserūt et q mediocritas uite mech anice nō est despitiēda

Capitulū .xxiiii. cuz ru bricella sequenti de dissua sione in genē uite mechani ce et quō licz sint artes ne cessarie tamē nō est neces sariū illa habere exerciti um et quare mechanice ar tes iuēte sunt et quis sit illa rum finis et qre sic appel lent et an sint utiles i geni is hoim Et an ātifices sint ueri ciues et ptes ciuitatis

Capitulū .xxv. ubi p ti

laudib9.ac demũ de earuz
ab usu et ĩcómoditate
Capitulũ.xxxvi.de re
thorica et eloquẽtia q̃ ter
tia est liberal' ars .et de illi
us ortu utilitate et laudib9
Rursus de eius abusu.et q̃
lis debz esse orator .et q̃d
ualet eloquẽtia sine sapiã
et q̄ aliquãdo ẽ mortifera
Capitulum.xxxvii.de
mathematicis sciẽtiis ĩ ge
nerẽ de eaꝝ ortu et fine
Capitulũu.xxxviii.pti
cularitẽ de pma stiẽtia ma
thematica.uid̃licz d̃ astro
nomia et de eius laudibus
et utilitate .demũ de illius
in comoditate ac in certitu
dine laborib9 et damnis
Capitulũ.xxxix.de se
cũda matheatica uidelicet
de musica et de eius laudi
bus et utilitate ac de illius
incommoditate miseriis et
laboribus
Capitulũ.xxxx.de ter
tia et quarta mathematice
uidelicz arismetrica et ge
ometria et d̃ eaꝝ laudib9
et utilitate.et d̃ illaꝝ incõ
moditate .ac in utilitate et
laboribus
Capitulũ.xxxxi.ĩ quo
sub breui epilogo r̃colligit
auctor cũctas alias artes et
genera uiuẽdi in hoc secl'o:
in quo ostẽdit miserias la
bores et pericula oĩm sta
tuũ.et ostẽdit eas oĩs plu
res habere aculeos. et mise
rias q̃ gaudiũ .quietẽ et se
curitatẽ discurrẽs p omnes
modos uiuẽdi ĩ hoc seculo
Capitulũ.xxxxii.ĩ quo
inquirit̃ causa.quare a pri
ma mũdi origĩe bõi et ma
lĩ quouis statu existẽtes .di
uersas miserias pẽas cruci
atus .plurimaq; mala et in
cõmoda corpor̃liter passi
sunt et breuiter enarrantur
calamitates ĩ spetie.oĩm se
re magis excellẽtiũ psona
rum utriusq; testamẽti.
Capitulũ q̃dragesimuz
tertiũ in quo ostẽdit̃ homi
nes. ĩ quouis statu uiuẽtes
non soluz penas exilii.cru
tiatus.et mortes et cetera
cõpoãlia in cõmoda asidue
pati.s̃ et alias diuersas ĩtrĩ
secas mentis afflictiones
ut nusq̃ uita aut sorte sua ɔ
tenti sint.et breuit̃ tangit
pticulariter oĩs fere hui9
mõi mentis querelas et mo
lestias ad utramq; ptez

De materiis ptractandis i secũdo libro et de tabula capitulorum eius

Ecundus liber de statu uite spiritua lis. q i duos sb diuiditur status seu uiuẽdi modos .uidelicet i statũ ecclesiastici ordinis hoc est papam .cardinales·archiepiscopos. clericos et ecclesie ministros·Jtẽ in statũ mõasticũ siue religiosoꝝ.i quo sunt capitula sequẽtia

Capitulũ primũ de sublimitate et excellẽtia dignitatis summi põtificat9 .et de icõprehẽsibili eius auctoritate et potestate et de illius necessitate et utilitate et d altissimis e9 misteriis

Capitulũ secũdum d spiritualib9 incõmodis amaritudinibus miseriis. aculeis necnõ mẽtis afflictionibus piculis et laboribus summi põtificatus .ubi plurime sũmoꝝ põtificum calamitatis et spiritus perturbationes nărantur

Capitulũ tertium d plurimis tẽporalib9 icõmodis amaritudinib9 et miseriis ac calăitatib9 rõanoꝝ pontificũ et de illoꝝ pmtis et ei cõiunctis laborib9 et pĕiculis ·ănxietatib9 et i sepe rabilibus erumnis

Capitulũ quartũ de alia infelicitate et calăitate romanoꝝ pontificũ.uidelicꝫ ꝙ paꝝ uiuant in põtificatu et d causis et rationib9 h9 breuitatis uite.potius i eisdem summis põtificib9 · ꝙ̃ i aliis mõarch et pncipib9

Capitulũ quĩtum an sit uerum uniformiter ꝙ rõani pontifices parũ uiuãt in papatu. Agitur etiã de uerissimis causis breuitatis uite summorũ pontificũ .et an in uiuẽdi piodoro pontifi. differãt a ceteris mõtalib9

Capitulũ sextum in quo assignantur cause et rationes quare illoꝝ oppinio nõ sit tenẽda .qui dixrĩt summis põtificibus bonis et reprobis.uniformiter isitũ et ppriuꝫ esse.ut in põtificatu parum uiuant

Căpitulũ septimũ i quo respondet motius illoꝝ q dixerũt Papã paruꝫ uiuere i papatu et quo sensu sit intelligẽda predicta oppinio .et quomodo cũ uerita

possit saluari

Capitulū octauū de excellētia et ꝓrogatiua stat9 et dignitatis cardinalat9 et de ꝑfeccōne huius stat9 et de laudib9 et ꝑconiis e9

Capitulū nonū.de plurimis anxietatib9 et aculeis laboribus et ꝑculis status et dignitatis cardinalit9.et de onerib9 que incumbunt huic dignitati

Capitulū decimū ꝺ sublimitate.excellentia stat9 et dignitate patriarchaꝝ archiepiscopoꝝ.episcopoꝝ ꝑlatoꝝ et ꝑsbiteroꝝ ministrorū ecclesie.et de ꝑfectione status eoꝝ in generꝫ et incommuni.

Capitulū.xi. de differētia et cōparatione ecclesiasticorum uidelicet episcoporū et alioꝝ inferioꝝ prelatoꝝ.et clericoꝝ inter se ad īuicē.et quis gradus alteros sit dignior ac ꝑfectior

Capitulum.xii.de plurimis difficultatib9 et aculeis.laboribus et ꝑiculis status episcopoꝝ et clericoꝝ et ꝺ malꝫ ministris ecclesie et de multis abusib9.uitiis et īordīacōib9 illoꝝ ī ɔmūi

Capitulū.xiii.ꝺ dignitate et ꝓrogatiua offitii ꝺcanatus ī ecclesia.et de illius honore et ueneracōne.et ꝺ eis que competūt. demū ꝺ plurimis onerib9 et afflictionibus ac defectibus et ꝑiculis decanoꝝ

Capitulū.xiiii.ꝺ dignitate et ꝓrogatīa offitii rachidiaconoꝝ.et ꝺ honore et ueneracōne ei ꝺbitis.et de his que ad eum spectāt.demū de pluribus onerib9 et afflictionibus defectib9 et periculis illoꝝ

Capitulū.xv.de dignitate et ꝓrogatiua offitii cātoris et ꝓmecerii.et ꝺ honore et de ueneracōne ei debitis et de his que ad euꝫ ptinent.demū ꝺ plurimis oneribus et calāitatib9.defectib9.et ꝑiculꝫ eorūdē cātoꝝ

Capitulū.xvi.de dignite et honore offitii thesaurii uel custodis ecclesie. et de his que ad eū ptinēt demū de plurimis onerib9 et calamitatib9.afflictionib9 defectib9.et ꝑicula illoruꝫ qui talia offitia habēt

Capitulū.xvii.de dignitate offitii et prerogatiuis

offitii scolastici in ecclesia et de his q ad h offitiu spectant · demuz de plurimis oneribus afflictionibus et calamitatibus ac defectibus et picul scolasticoz

Capitulu·xviiii· d pemi nentia et utilitate offitii rachi psbiteri et qnte sit uece raconis et d his que eis co petut demu d plimis oneribus et afflictionibus defectibus et pmtis picul archi presbiterorum

Capitulu decimunonum de progatiua et magna utilitate offitii et gradus canonicoz·et quati sit honoris et reputaconis et q ei congruat·demu d inumeris statu oneribus et afflicconibus·defectibus et periculis

Capitulu·xx· de pemi nentia necessitate et utilitate offitii sacerdotu·curatoz·rectoz cura animaru habetiuu demu d plurimis hus statu laboribus et calamitatibus·pefectibus et picul

Capitulu·xxi·de secundo statu spirituali·uidelicet religiosoz ·et d motiuis et auctoritatibus· qad ducut ad pbandu statuz ecclesiastici ordinis pferedu esse statui religionis·et pconsequens ecclesiasticu ordine esse peligendu

Capitulu·xxii· de pria comparatione hoz duoru statuu·uidelicz qualiter hi duo status clericoz et monachoz se habent alter ad alteru compatus·et quis eoru sit eligibilor quatum ad eminetiam et pfectione status·et eciam uite et sanctitaits ·

Capituluz·xxiii·de alia compacone hoz duoz statuu·clericoz·et religiosoz inter se ad inuice ·uidelicet quis sit legibilior tamq simplitie huanio et tolleabilio

Capitulum·xxiiii·assignant responsiones ad obiecta contra religiosos ptueda oppinione illoz·qui sentiunt religiosos esse inpfectiori statu q decani·archidiaconi et alii inferiores clerici post episcopu·ubi discutit que sit pfectior uita actiua uel conteplatiua·et de eoruz ad iuice coparacone

Capitulu·xxv·d excellencia et laudibus uite moastice ac rligiose ·ac de plu

ribꝰ cãis ꝓpter q̃s eligẽda sit q̃ aliuſ uiuẽdi moduſ

Capitulũ.xxvi. đ diffi cultatibꝰ uite religioſe. et de laboribuſ et aculeiſ reli gioſoꝝ ingenerꝭ

Capitulum.xxvii.parti cularius et latiuſ de ꝑmti tudine piculoꝝ huiuſmodi ſtatꝰ et ĩ ſpetie et de malꝭ religioſiſ et abuſibꝰ illoꝝ.

Capitulũ.xxviii de ĩcli nacõne et diſpoſitione na turali et diuẽſitate cõplex ionum hoĩm quãtuꝫ ad re ligionẽ.et đ ↄſilio ĩ talibꝰ.

Capitulum .xxix.đ cõ paracõne religioſoꝝ inter ſe ad inuicẽ.et primo de cõ paratione ſolitaiorũ ad ſo tialem uitã agenteſ.et que uita ſit ꝑfectior altera

Capitulũ.xxx.de cõpa racõne religioſoꝝ uitã ſo tialem agentium inter ſe. et que religio ſotialiſ alteri ſotiali ſit ꝑfectior.et utruꝫ rꝭgio eo ꝙ ãtior. ſit ꝑfectiõ

Incipit capitulũ primũ primi libri uidꝫlicet de ꝑmo et ſublimiori ſtatu tẽpora li .qui eſt ſtatuſ et gradus imperialꝭ et regalꝭ.ac alioꝝ principũ ſeculariũ.et de ſu ꝑmo huiuſ ſtatuſ et digni tatis culmĩe et excellentia ac de illiꝰ gloria et felicita te necnõ prerogatiuiſ.com moditatibus laudibuſ et ꝑ coniiſ ſup aliaſ temporaleſ dignitates

Oper cũctaſ hũa neſ tẽpaleſqꝫ dig nitates et ſblĩita tiſ emĩnẽtias ĩpialꝭ et rega lꝭ ſtatꝰ culmẽ et excellẽtiã obtinẽt .huiuſ itaqꝫ faſtigii ſplendor.eiuſ lauſ tãta eſt ut ſatis exꝑmi non poſſit Sed ut pauſiſ agamuſ. ſi cut nomẽ eius ita et lauſ ei us .Imperatoris quidẽ no men ab imperãdo dictum eſt .Regiſ deniqꝫ a regen do.aut grece baſis a ſuſti nẽdo.Quid .n. glorioſiuſ Quid felitiꝰ. q̃ unũ intueri mortalem hoimem ceteris hominibꝰ ĩperãtẽ. cũctos regentẽ et ad libitum feren teꝫ Iſti ſunt qui teſte Iob portant orbem. Huiuſ cer te eminẽtiſſimi ſtatuſ ho nor .lauſ .gloria.et excel lẽtia ex eo etiaꝫ maxime patet .qniam teſte ſcripꝰa

illis tamq̃ sublimioribus po
testatib9 ·omis anima sub
dita est. Quare et iuxta ch
risti pceptū Cesarib9 atq̃
regib9 a cunctis fidelibus
honor exhibend9 est ·sub
sidia prestanda ·et quibus
uectigal uectigal ·et q̃bus
tributū tributū. Illis deni
q̃ tamq̃ precellētibus et a
deo missis teste aplo parē
dum est · quia nō sic causa
supeminētem terrētemq̃
gladiū portāt ad cohertio
nem maloꝝ laudē uero bo
noꝝ · Illoꝝ quidē sunt q̃s
īcolim9 urbes illoꝝ castra
atq̃ possessiones et cūcta
terrena dicēte. Augustino
quo iure defendis uillas. ni
si imperatorū regūq̃ iussu
Quis igit̃ non felicez non
cūctis p̄latum hunc excel
lentem statū dixerit. Qui
omnib9 subuenit. omībus
pdest ·et oīum saluti et cō
moditati puidet. In qua r̄
ges ipos deo assimilari ap
pximariq̃ plurimū cernī9
Quia solus ipa uite necisq̃
hoīm domin9 est. salutem
mortalib9 confert·uel dan
do si eguerint ·ul' parcēdo
si delinquerīt ·ul' indulgen
do si supplicauerit · Qui nō
sibi. sed reipub. nati sunt.
dum discordias pacificant
oppressos a potētibus eri
piunt. puītias pace gaude
re faciūt ·uiolētias cohibēt
iustitiā seruāt malos dissi
pant. et quidq̃d agendum
est siue ad bene beateq̃ ui
uendum siue ad res ipsas
policitas feliciter gubernā
dū·finemq̃ debitū dirigen
dum · legib9·pceptis ac iu
stis lationibus disponunt.
Rex enim similitudo siue
magno quedā diuinitas est
in terris dūidipsum agit ī
limitato circūscriptoq̃ reg
no. qd̄ de9 ī uniuerso. Hic
Reges ī exodio dii uocāt̃·
ī his ē puītiaꝝ quas r̄gūt
summa potestas. Taceo d̄
imperatore cuius auctori
tas nullus est circūscripta
limitibus ·qui princeps est
maximus. atq̃ optimus. q̇
celeste habet arbitrium et
iura· p̄ceptaq̃ ab eo ēdita
diuinit9 emanari credunt̃
cui est p lege uolūtas. pro
libito sanctio. p arbitrio ra
tio. Est deniq̃· Rex patz
patrie. amans quos regit.
ptegens quos gubernat·

Rursus huius sublimissimi
status excellētia . ex illius
necessitate ac utilitate faci
le agnoscit̄ Nam ueluti cūc
tis homīb9 naturale est in
sotietate uiuer̄ . sic aliquez
esse oportet p̄ quem multi
tudo regat̄ . Nā iuxta phi
losophū· multis existētib9
hōinibus . et unusquisq3 id
quod sibi ɔgruū est· p̄uidē
te multitudo ip̄a facile ī di
uēsa dispergit̄ . si mō aliq̄s
non sit qui curā multitudi
nis obtineat· Nec illud sapi
ēs Salomō ignorabat īqui
ens . ubi nō est gubernator
dissipabitur populus . De
niq3 illa hominib9 a natu
ra innata societas rūperet̄
si nō foret aliquis presidēs
cuius ope· p̄uorum audatia
arceret̄ . Quia teste . Augu
stino . A diuina disposicōne
regna sunt condita . reges
instituti . ut maloꝝ puersi
tas castigetur· et bonoꝝ ui
ta et innocētia conseruetur
Et alibi· regale fastigium
loc9 est supior . sine quo po
pulus regi nō potest Jnpe
peratoria ergo uox et re
gal' auctoritas iniquos fu
gat . Jnsolētes castigat . ob
trectatores despicit . bonos
premiat atq3 fouet . et cūcti
in fluit uite et honori alimē
ta Est . n· rex ī r̄gno ueluti
in natali corp̄e caput Con
stat q̄dem caput ip̄m mem
bris uigorē influere · Quia
teste nr̄o Seneca . q̄d ualet
corpis robur · Quid ualidi
tas lacertoꝝ · Quid ueloci
tas pedū nisi capitis uelud
principis sui imperialis que
dā āminiculet̄ potestas a
quo uel destituūtur uniuer
sa . aut ōnia fultiunt̄ . Sine
capite inquit iacet truncus
ignobil' sine honore . sine
nomine· sed nec ī humanis
tantū eius summa consistit
felicitas Nam preter eā ex
teriorē quaz p̄dixim9 sup
cūctos mortales excellētiā
si bene rex optimeq3 regit
īmortali deo tanto p̄pinq̄
or . tātoq3 acceptior est . q̄n
to liberior· Sz et castigatiō
fuit . in eo peccandi licētia
qui potuit trāsgredi· et nō
est trāsgressus . inquo pec
care noluit uoluntas . etiam
si īmierz peccādi īpunitas
Grandis certe gloria . grā
de premiū· Nam quotquot
superat potestate terrena

superat et felicitatē etēnā Scriptū est enī. quia domꝰ Dauid erat sicut domus dei ·ueluti. n·fideliter regē do dei offitiū gessit ī popu lo .sic ad pmium ppinquꝰ ei herebat ī celum·Quippe aput antiquos boni rectiqꝫ principes. in deos trāsfor mai putabant̄.Et ut grādi negotio breuē finem in po namꝰ Quāta sit huius sub limis status felicitas ·nō mi nus ex his que tetigimus q̄ꝫ ex eo cognoscemꝰ. quo niam si nulla ut aiūt: maior est felicitas q̄ꝫ multos face re posse felices · Id certe fe licitatis genus .nulli magꝭ regibus cōuenit. Quamob rem ut ego arbitror illa sa piēs regina Saba ·nō mo do. Salomonē regē felicis simuꝫ dixit· sed et eos qui ei seruiebāt ac ministrabāt seruosqꝫ seruoꝝ suoꝝ pbe atos asseruit·Que res agit ut omnis hūanus animus· si suiipsius immemor si con temptor .si deniqꝫ sui pā uipēsor fieri nō uelit .ad eā dem ipaꝫ sblimitatis digni tatē decurrat Atqꝫ si natu ra suffert si prudētia suffi cit .si fortunā irridet si po tentia iuuat ad illū omniū felicissimū statū totis respi ret conatibꝰ ·Quotqꝫ si mi nus tam excelse cedri cul men ascēdere nequit ramu sculis saltem illius insideat qm̄ ·aut uberrimo felicitatꝭ fructu. aut saltē ptectionis illius umbra suauissima nō frustrabit̄. Ceterū augeret excellētiam regalis et īpe rialis principatꝰ. agere de eius ordine et differentia et quis illoꝝ sit ātiquior et iustior prīcipatꝰ de quibꝰ latius diximus ī libro quē nuper edidimꝰ de mōarch ia et origīe et differentia principatus ·et iteꝝ ī libro defessorii statꝰ ecclesiastici quarto tractatu.

Capitulū secūdum de ī felicitate statꝰ īpeialis et re galꝭ et pluimis cuꝝ ·oneibꝰ et miseriis calamatitatibꝰ atqꝫ in comodis illius. et q̄ r̄ges et prīcipes cōmitātur et tādem de innumēis picu lis prīcipantium·

Era semp illa sa pientis sententia fuit · quia maiore

ſtudio miſeriarū caūſiſ et doloꝝ alimēta q̄ꝫ uitam cō quirimus Atq̄ auidius ea inueſtigamus et ꝑeligim9 quibus more pile huc atq̄ illuc iactamur ·q̄ꝫ ea pleniſ ſimam ſecuritatē et uerā fe licitatē tribuūt. quod certe nlli animātiū ꝑter homini accidit Jlla enim nō iuditio rationis · ſed nature inſtic tu utilia eligunt · Nos uero ingenio et animi acumine uigentes · blanda quadā atq̄ fallaci auro ridēte falſo iudicam9 · putāteſ id eſſe beatū id perpetuū. quod fa cile ruit. Nec mouemur qui a aſſiduo conſpicim9 quoſ dā quoſ ſicut leuiſ fortune riſus actollit. ſic leuiſ ilico fletus deiecit ut recte de eiſ dicere poſſim9 cū ꝓpheta deiecisti eoſ dū eleuabūtur Nec nos uincit qd cernā9 neminē tam ſecurū tamq̄ꝫ mane quietum ut nō ante crepuſculū a merore a caſu a lapſu ſuperet̄ . Cuiuſ cer te rei culpa in noƀ eſt . qui facile ab hiſ que cupimuſ. trahimur et ſuperamur · q̄ enim animoſ ad hoſ uanoſ ſeculi fauſt9 acomodat . ut

ꝑ fructu folia · ꝑ grano pā leaſ · ꝑ uera felicitate ūbrā capiat neceſſe eſt · Audita certe atq̄ cum tanta men tiſ actētione auſcultata eſt ſumma regū ac Ceſaꝝ feli citaſ illorūq̄ dignitas · mai eſtaſ. celſitudo atq̄ utilitaſ ad celoſ uſq̄ perducta Sꝫ niſi fallor fallit̄ · q̄ illa falſa non iudicat · q̄ apto oculo uera eſſe nō cōſpicit. Dicā ergo nō pari eloquētia. ſed ut puto ueriore ſentētia re galiſ huius ſtatus calamita teſ · m. ſeriaſ · atq̄ ꝑicula. Jn primiſ itaq̄ fateor cla riſſimū Ceſariſ ſiue regis nomen fore . ſed duriſſimū offitiū · clara nomīa reſ ob ſcure · ſꝫ et difficilimū ōniū miſteriū magiſ certe ſerua re difficilē · q̄ nomen delec tabile · Quid enim utilita tiſ affert nudum dignitatꝫ nomen ubi reſ ipa deeſt . Quid enī Ceſar Quid rex aliud ſuſcipit niſi fulgidas compedeſ · clarū miſeriam Que ſi hominibuſ nota eſſꝫ non homineſ tantoꝑe de uno ſolio litigarent Quini mirādū eſt q̄ nō plura ſint regna quā reges · Suſcipit

cēte rex collapsa erigē sp sa colligē·rcuperare pdita dformia rformare. Sed et si illa qd raꝝ est expbaue rit. reliquā laudē illius suc cessor metet Putas ne re ges his tēporib9 ad id p uehi·qd nomen racōqȝ Re gis expostulȝ·ut sit reipu· auctō eccl'e cultor·refugiū paupum·tutor pupilloꝝ.d fensor uiduaꝝ·oculi rctoꝝ lingua mutoꝝ·bacul9 senū ultor sceleꝝ ·met9 maloꝝ gloria bonaꝝ .malle9 tirā noꝝ pat regū·moderator legū.et erarii publici dispē sator Fallerꝰ cēte·mutat9 ē .n.illoꝝ colō optim9·atqȝ p illis opibus alia sibi īeq̄ lia uēdicāt q̄ illico audies· Alienāt quippe Reges aut dissipāt īperii et regni bo na cuius sunt admīstrato res nō dnī Ecclesiā quā tu endā susceperūt .eiusqȝ mi nistros psequūtur ·a q̄bus tributa ·pēas et banna exi gūt Cū tamen eoꝝ oracōni bus lōge pl9 regnū augeāt quā illoꝝ armis Populum demū affligūt taliis et ex accōnib9 corpa īiuriantur quos pphetā signāt īquiēs q̄re ācteritis populū meuȝ et faties paupum cōmolitt. Ui ut alibi scribitur qd gra ssum ē comedūt qd fractū est non alligāt qd infirmū est nō cōsolidāt qd abiect um est non reducūt·qd pe riit nō querūt Eos itaqȝ ali us pphetā nō reges .sed ī fideles prīcipes· et sotios fu rū appellat ·Taceo qꝛ alie na dōinia occupāt · uicīos habē nullos uellēt limites cōfundūt · iustitiā non fati unt .q̄ dei sunt negligunt· Quid igit felicitatis est so lo noīe rex cēseri.et q̄ regi digna sunt respuere . Aut q̄d honoris est tutores rei pub·appellari ·et illius euē sores effici. Cogor illud A driāi hispāi familia nati uē buȝ optimo prīcipe dignū ad mēoriā reuocare qd illū sepi9 in senatu dixisse fer tur .Dicebat enī ita rēpub licā gestuꝝ ut stiret popu li rem esse.nō ppriā Rurs9 reges ñ tā ad gloriā et ho noris fastigiū· quā ad curā solicitudīeȝ·ac īdicibiles mi serias et picula assumūt a deo .ut uix aliq̄s regnare optaret si recte accederet

q̄ grauis regi sarcina sit gra
uior finis . Assumūt quidem
pricipes nō ad qetem ·non
ad securitatē qnimo ad ser
uitutē et quādā carceris spe
tiē Que. n.m. id est captiui
tas quam iugitur circūiugi
· populi multitudine· et q̄
si circumligai Nam ut nos
ster inquit Seneca possū
squalibet perte urbis solus
sine timore incedere qu
amuis nullus sequatur co
mes nullus ad lat9 gladius
Rex.uero armat9·et armi
tis munitis ī publicuz pde
at necesse est . Quē multi
tudo gladioruz obsidet.et
quocūq3 descēdat ·magn9
illū apparatus sequat̄ ·assi
due enī oīm quos regit ·ti
more cōstrīgit̄ . Unde Se
neca.regnātib9 mlto pei9
piculū est.quā his qui iudi
cāt̄ Ui enī singulos timēt
illi uniuēsos Jtaq3 illud La
bēti equitis romāi uerū est
quia necesse est .ut multos
timeat·quē multi timēt Cui
ūs illa ut putam9 ratō erit
quia quē quis metuit pire
cupit . Et iuxta Ennium·
quē metuūt oderūt et quē
quis oderit pisse expedit·

Qui9 certe rgal fastigii one
ra. curasque ḡuissīas atq3
pmta picula nōnulli sensa
ti prīcipes p optīe cogno
nouere ·illaq3 experti sunt
Nā august9 et dioclecian9
alt̄ d̄ dimittēdo īpeio cogi
tabat alt̄ iā dimisit nec ruo
catus assensum dedit. De
inde Marc9 aureli9.et pti
nax quoꝝ alt̄ ad īpiū euo
cat9 .tristiō effect9 mlta
d̄ miseriis īperii amicis dis
seruit alter semp īperiū ex
horruit Adde qd̄ regnū n̄
semp iuste pncipes acqrūt
sed plerūq3 ferro quare fer
ro etiā seruat̄ ·ac ferro ple
rūq3 amittit̄. O quot legi9
q̄ audiuī9 q̄ uidī9.ī eculeo
fortune motos q̄ magno ī
petu rotatos . alios et et ex
altiore fastigio prolapsos
quot Cesares.quot Reges
aut·hostiū aut suoruz mani
b9 a summo solio pulsos ui
tā simul et regna amisisse.
q̄t Reges a regno in capti
uitatē a sceptro ī carceres
trāsire .alios exules pluri
mos in atie cesos· et domi
capite truncatos . et alios
qd̄ duririssimū est .laqueo
a se suspēsos. Et pauci aga

m9 ubicūq̧ regeſ ſunt pi
cula eoſ comitāť. et ſemp ī
medio exiſtūt hoſtiū nō ſo
lū cum ī bello: ſed cū in ur
be ſe recipiūt Rurſum iter
ceteros homīeſ āicitia quā
maxīe neceſſaria atq̧ utiľ
et đlectabiliſ eſt. ſed hāc re
geſ minime habēt Naʒ cū
inť parētes et libeřos ac fra
treſ ad inuicem, uiroſq̧ et
uxores firmiſſime omniuꝝ
atq̧ artiſſīe ſint amicitie.
aput regeſ ueřo et ſepe uide
mꝰ. fili9 a patř et patř a filio
et ɔiunx cōiuge et fratř a
fratř capiť atq̧ ńcať. ut q̄ſ
ipa nať ad amandū cōpel
lit. regnādi auiditaſ cogit.
Jta odio eſſe. ut plerūq̧ đ
ſua nece cogitēt Demū pľi
ma facit. Rex que ne dum
amorē ſuoꝝ īpediunt. ſed
eos reddunt ſibi inimicoſ
Exigēde ſunt enī peccūie
a ſubditis ad neceſſarioſ
ſumptꝰ puniedi ſint facino
roſi. ꝓhibēde ī iurie. confi
ſcāda bona mľtoꝝ cogēdi
ſūt bella ageňdoꝰ agroſq̧
diſeerě Que una res ſubdi
tis moleſtiſſima eſt. et om
nē amorē repellit. Deniq̧
cui fides deeſt. magno bo
no eū carere nūlliſ heſitat
Que enī familiaritaſ q̇ uſ9
qui cōgreſſuſ iocūdiuſ eſſe
p̄t abſq̧ fide. quis enī fami
liarē. Quiſ ſeruū aſpicē p̄t
ſi ille īfideľ exiſtat. Regeſ
uero de nullo aut raro fidē
habēt qđ ex eo licet cog
noſcere. ꝙ non facile cibis
ad ſe đlatiſ credūt. niſi a
ſeruitōib9 p̄guſtēť. ne q̇d
male edāt formidāteſ Cete
rū regib9 nūq̄ fit ſatꝭ optā
do et min9 cōſequēdo. Ce
teri enī hōīnes aut edeſ cu
piūt. aut agroſ. regeſ uero
urbes. ꝓuintias. regioneſ
arces q̄s adipiſci difficili
uſ piculoſiuſq̧ eſt. quam
ea reſ que ab aliiſ cupiun
tur Et qđ oīm īfeliciſſimū
eſt regeſ ipi tā bonoſ quā
maloſ. tam ſapiēteſ quā in
cipiēteſ formidant Forteſ
quoq̧ timēt. ne aliq̇d aude
ant gratia libertatꝭ. Pru
dētes ne quid adueřſus eoſ
machinēť. Juſtoſ. ne đdig
nētur ab eis gubeňnari. Po
tētes et diuites uerētur. ne
ſubditoꝝ potēťia et diuite
eis nociua reddātur De q̇
b9 Job pulchre ait. ſonitꝰ
terroris ſemp ī aurib9 eiuſ

Adde ꝙ r̃geſ nūq̄ꝫ nātaliū
reꝝ ābundātiā exoptant.
Vbertatē agroꝝ odiūt ne
fertiliate reꝝ ſubditi diffici
liuſ iugū ſeruiēdi patiantur
Demū nullū regib9 gaudi
um cū ſecuritate eſt .timēt
celebritateſ hoīm .timēt fe
ſta.timēt ſolitudīes ñ custo
ditas .timēt ip̄o cuſtodeſ .
nec īermeſ illoſ habē uolūt
nec de armatis pluimum
cōfidūt .quo fit ut quid ip̄i
uelīt ignorēt. Nonne iſtā ī
felicitas ſigna ſunt .Quod
ſi forte magnū quiſ putet
in regib9 .et ꝓpterea bea
toſ eoſ .quia facile mltis ꝓ
deſſe et inimicī obeſſe poſ
ſunt nimium ī ea re fallitur
Qua enī racione .Rex bñ
facē amiciſ p̄t cū apte ſtiat
ꝙ q̄nto plura quiſ ab eo ce
perit tanto cici9 cupit effu
ger.nulluſq̄ꝫ ſit qui eaꝝ re
rū quaſ ſibi p̄ncipeſ largiū
tur .ſuas eſſe putat quā ſi
eo loco ſint.aut ip̄i tā potē
teſ fuerīt ut etiā ſi Rex cu
piat nullomō poſſit auffē
re .inimicī uero nec obeſſe
nec ꝓdeſſe audēt Accidit
enī illis ueluti habētib9 ex
trenuoſ equoſ ſed feroces
quib9 nec illꝰ uti poſſūt ꝓp
ter tīorē nec alienāt ꝓptē
uirtutē .Sed et inter alias
h9 regalꝰ ſtatus īfelicitates
illa non parua eſt qm̄ et ſi
regeſ nō ignorāt ſtatuꝫ eo
rum multiſ miſeriſ calāita
tib9 et picul̄ plenū tñ nec
ſe ab eo proūide eximi nec
tute liberari ſtiūt . nec ſpō
te cedē poſſunt . qui ſemel
regnū aſſecuti ſunt . In q̄
re cūctoꝝ prīcipū illa oīm
miſerima cōdicō ē ut miſei
am ip̄am reliquere nō uale
āt.Quo enī pacto prīcipeſ
tot pecūias reſtituere . qd̄
ip̄i diripuerunt aut tot uīcu
la pati .quot ip̄i īgeſſerūt
aut tot mōtib9 mori.quot
ip̄i necauerūt.Ceteꝝ ꝙ glo
ria .laude et honore reges
cūctos mortaleſ ſuperēt h̄
unū eſt ut mihi ſatis uidet̄
quo regeſ oīm hoīm miſe
rioreſ exiſtant. Nā nec ob
ſeruātia ñc honorī r̃ferētia
illoꝝ p̄ſertim . qui noſ aut
nō iuuāt aut īuiti ſeruiūt g̃
ta nobis eſſe p̄t Quinimo
quāq̄ꝫ h̄ ſepe fieri ītelligā9
ut ꝙ maxime prīcipes ſu
os timēt .hi eos oderūt .hi
maxīe eos obſeruēt colant

uenerētur mūnera mittant assurgāt ad ea tamen non amor ·sed timor compellit Licet hec omnia seruitutū sint signa·uēi enī honores aliis ex caus̄ gignūtur Et ut finē miseriis h9 stat9 im ponā in eo rapīas de p̄da cōnes reperiri lib3 ut d̄ eis pphetā dicē uidat ī m̄dio populi p̄ncipes eius q̄si lu pi ripiētes predā ī eo ī iu rias ī eo uīdictas ī eo spes āxias ī eo honores uanos cupiditates furores ī eo nul la est quies nulla animi trā quilitas ī eo paucoꝝ est s̄b uēcio multoꝝ opp̄ssio pau cis gaudiū multū obpbriū3 quibusdā p̄mium plurimis supplitiū omīb9 labor sibi pēa et crux atq3 ut cuncta uno claudā uerbo rex ī reg no sentius est ī naui in quā unā oīm officinaꝝ sordes miserie calamitates et spu ricie decoquūtur ac īfelicit̄ recladūt̄ Demū illoꝝ īfe licissīas miserias agnosces si d̄ successorib9 cogitabis Nam quidē inquit sapiēs Quis potētior fuit allexan dro ei tamē successisse legi tur nō suus sed alteius filius

Successores3 Julio Lesaris nō fecit natura sed adopti o Jmpialis dom9 totū re lege atq3 resolue pgressu3 repies quia periit mēoria eoꝝ cū sonitu trāsis et ec ce nō sunt nec ī uēt9 est lo cus eoꝝ et ad īferos descē dentes eiusq3 herodes aut ignoti·aut ext̄nei.ne dice ri3 hostes successerūt Rur sus si celesti ac eterna felici tate reges dignos putas . recte intelligis si quā p̄mio digna agāt .Felix ille ·sed quis est laudabim9 eu3 Ra rus ut fenix est Nec ab re sapiēs Salomō et rex tanti regū exptus picl'a dicebat p̄ter paucos omnes reges cōmiserunt peccatū et reli querūt legē potētis et glo riā pdiderūt Unde Jsido rus . difficile est p̄ncipē re gredi ad melius.si uiciis fu erint īplicat9·qui p abrup tū licētie in om̄e facin9 ui tioꝝ labit̄ .et quāto excel sior tāto peccatu3 grauius quia potētes potenter tor mēta patiūtur Omnes nā q3 peccatores quos sub se ī uita habuit ī futuro seculo supra se plagali pena habe

bit Unus ex sanctis tract atorib9 dicebat .minor si quē 9tingat saluari ex his qui pncipātur in tantis rui nis .et tāta pigritia Video tñ eos currētes .et spontē se ī apta picula iactantes . Hic ī euāgelio scribit emi uillā quā multo labore acq̄ siui id est ptio aīe compaui Hec sunt igit pmia status regalis hec gloria hec ex celētia Ascēde igit quicun q̄ es .si placet ascēde .sed ea lege ut leges naturāq̄ se dis patiaris

Capitulū tertiū d̄ curiali b9 et d̄ exercitio et uita et moribo illo⁊ et alioru⁊ po tētū . ducū comitum et ba ronū ceterorumq̄ qui pnci pú fauores et offitia sequū tur .et de laudibo et cōmē datione huius status.

Loriosa plurimū Cesaris atq̄ regū amicitia semp fuit Ubi enī eminēs ē at q̄ ex cellēs totius hūani honoris et glorie mūdane culmen ibi ingens gl̄ia ibi sempit na nomīs et honoris fama ut comparet necesse est. Si itaq̄ regis amicitia aut fauor arridet. plerumq̄ bre ui laboris et tēporis cōpē dio īmensa pmia homines cōsequent Et si cuiusq̄ eā sors est ut principi car9 ex istat .eternū sibi et tādeȝ sue posteitati familie gene riq̄ nomē.deinde honoris et glorie ppetuú monumē tú relinquit .Nam ut aiunt alibi negotiari fortunā fer re est cū regibus uero aica ri supra fortunā ascēdē est Pro igit hac cōsequenda omis hūan9 anim9 īpēndē dus est .ueluti que dignita tes sumas . que opes . que honores .que deniq̄ famā et ppetui nomīs gloriam laudé et preconiū suis sect atoribo prestat .quid enim dignitate. gl̄ia et honore pstantio . Quid generoso et āimo nobili auidi9 exop tari potest Hic seneca no ster Cordubēti p inmenso múere habitu⁊ se gratiam et famā aput posteros pca bat .Et stati9 psentē hono ris et fame gloriā benignū iter opibo suis ad sutos sta tuisse dicebat. Et ouidio Naso sibi nomē īdelibile fu tu⁊ seq̄ ore populi legen

duʒ pdicādumqꝫ letabatur dicebat deniqꝫ nō puas ai mo dat gl'ia uires. et fecūda facit pectora ad alta hono ris amor. Ad quā utiqꝫ reʒ nos uehemēter natura ipa īuitat. Nā ut policrat9 ait et āte un9 ex philosophis dixerat. nō caret misterio ꝙ honor cū. h. litera descri bit. que nō nisi quadā uehe mēti cordis nostri aspiracō ne pnunctiari ualet. Quo apte mōstrat. naturali qua dā impetu atqꝫ desiderio hōinib9 īsitū esse ad hono rem et gloriā aspirare. De niqꝫ arestoteli non parū ho noris et laudis pconiū affe cutū legim9. ex eius ad al lexādrū amicitia. Et sene cā non mediocrē āplitudis et decoris laudē adeptū no uim9. ex Claudii Neronis ad eū affectu. Sed et Vir gilius ex ea apud Cesarem familiaritate. per omnia secula se uictuꝝ psagit sed quid hec cōmemoras. Cūct os certe quos sublimes. qs excellētes. qs honore lau de et fama uiros pstantes aspicim9. nō nisi apud re ges tres icepisse aut reges tales effecisse liqdo cōperi m9. Nec enī ab re laudata illa ī sacris litteꝝ regīa Sa ba. beatos et felices dice bat. nō mō eos qui Salomo ni rgi assistebāt. sed et q ei assequātur ex quib9 liqdo cōstat ꝙ honorabil' sit uite formula ī regū curiis uersa ri. Hec et similia amici sua debāt ut hoc uiuēdi genus diligerem

Capitulū quartū de labo rib9 onerib9 et ī cōmodis. ac piculis potētum curialiū ac fauores curias seu offiti a pncipū sequētium. in quo capitulo et trib9 rubricell' seqnētib9 spetialit agit de septē uitiis q offitiales re gū et curiales committant. Agit etiā de calāitatib9 p curtoꝝ regū et alia offitia exēcētiū et an ī cuiis rgū acquirat uerus honor

Remebat stupida bona mat h audi ens clamabat alta uoce latē sb hēba āguē nec ut dicebat uenena dantur nisi melle circūlinita. et ꝙ ꝙ potētū ac curialiū uita a plocutoribus plurimuʒ lau data existat, sub eius tam

en frōte pꝛīma latere ī omo da atq; picula asserbat. uerū ī primis id· Suetonii sepe a sapiētib9 audisse dicebat q̄m qui car9 est r̄gib9 uilis ē sibi anima. uilis quies uilis securitas. otiū atq; uirtus. Junge his cōmune piculū oīm qui prīcipib9 seruiūt. De quo Crisp9 ait. Nā regibus tā boni q̄ mali suspitiores sunt. Semp enī ut aiūt pncipib9 aliena uirtus formidolosa est Jd aūt qd de aīcitiis priscoꝝ pncipum ad quosdā cōmēoratū est. ppositū aptissime probare uidetur. Quis enī carior aput Allexādrū Aristotele Quis aput cesarem Claudiū Neronē Lucō Seneca Quis apud tiberium Serano. quoꝝ ruinā nouim9 ut enī sapiēs qdā dicebat meli9 quisq; r̄gib9 īcognitus foret quā amat9 Et iteꝝ. Jn regibus par malū est si quē oderint aut diligant nisi quot odium fugat amor detinet Quod si laborib9 si sudore si picul plurimis regi caꝝ se qs futurū putat cogitet lōge tutius erit lōgeq; facili9 regis

supni et cōditoris oīm āicitiā tātope quesisse. Furs9 si p hodierna tpis malitia qua rara āicitia est. quis tā īprudens est. atq; in suls9 q sibi regū duraturas firmasq; āicitias putet· aut potius fingat Cogitet quid īde ad eos quos diligē simulat quos certe fortune splēdor tumorq; aīm oīm ieqliū facit cōtēptotres· Ad ē quia ut fortūa instabil. sic pncipū uoluntas uaria et incōstans est q̄q̄ stāte pseuerātia. res ipa boni modicū mali uero atq; piculi mltū habet. Deniq; bonam sibi spem pmittūt qui regibus famlant. Quis tā īprudēs uideri cupit. qui sibi spem ponit in tanta tempestate Sed uerū est quia ut noster Quītilian9 ait ueluti mlta timētur que optanda sunt sic mlta sperātur q timenda essēt Qui g pncipū fauores desiderat. qd n liberta te otio uite secuītate āicitia priuari desiderat Forte in taleꝝ quis prīcipē sperat a quo facile falli aut damnari pt. Nobilis est enī cuiusli bꝫ principis āim9. et tanto

mobilior quáto et pluribꝰ cócutit̃. Nec ení ꝓpter rerũ uarietates cũcti racóne ponderat et ꝙ cũctos mortales a regũ ãicitiis auertẽ iuste deberȝ illud eis cõmune est quia plerũqꝫ non qui plus habẽt sapiẽ aut uirtutis. sed qui plꝰ ab ea alieni sunt gratiores illis existũt Nec qui plꝰ ĩgenio aut ãtibus modulat̃. sed qui plus qui adulat̃. ille gratie fauoriqꝫ ꝓximꝰ habet̃ sed si inter cetera sileam. quis nisi demẽs aut rex expers re gũ fauores tãtope dᷓsidert̃ i quibꝰ nó nisi uarios rerũ motus urbiũ mutationes pestiferas. nouitates famẽ bella. discordias indies cóspicimꝰ Si igit̃ h̃ tibi placẽt ad regũ amicitias aspira.

De piculo et laboribꝰ offitialiũ. rẽgũ. spetialiter de eorũdem pncipũ ꝓcuratóibꝰ

Ortasse dices uidẽmꝰ passim ad honorãda rẽgꝫ offitia aut rex suax utiliora misteria. omneȝ fere hoïeȝ etiã podagra et q̃uis articulari morbo ligatũ uelocissime atqꝫ auidissiẽ currẽ. Exq̃bꝰ honor. utilitas nobilitas libẽtas statꝰ securitas mõtalibꝰ ĩ dubie ꝓueniũt Sȝ nisi fallor erras grauissime Quid ení si regis ꝓcuratõ aut rex eius gestor existas nũquid putas ideo ei cariõ tibi utilior eris Nolo considẽres. quia illius gerẽ negotia laboriosũȝ est. cui placuisse ꝑpetua seruitꝰ ẽ displicuisse discrimẽ. supcilium graue et quod grauius est. paratũ est ꝓ leui offẽsione suppliciũ Adde quia q̃ regis ꝓcuracónẽ suscipit necesse est multis displiceat. et tandem dño P ursus piculosiꝰ deo displiceat necesse est. Namqꝫ regis iussu aut eius emolumẽti gratia. enormia regno mala. et ĩgẽtia m̃ltorũ damna. uel ꝑpetrare uel dissimilare eũ opõtet. Sed nec id puto tacẽdũȝ quia q̃ regis gerit negotia. qua die id ĩfelix offitiuȝ suscepit ea die sibi uiuẽ desiit. omĩsqꝫ libertas. omĩs q̃es. omĩs iocũditas abierũt. ꝓ quibꝰ ĩnumeros labores afflictiones et mordaces lĩguas. et ultra uires curas sibi gratĩ ꝑmutauit. Infelix cẽte ex

ercitiū . nā qui uin9 ēst pro
curator . multoꝝ hostis est
et dū regi placꝫ . regno in
festꝰ est. Quippe quem ex
plere optet . quicqd sibi ī
iūgatē a rege etiā si ī alioꝝ
pnitiē tendat. Et ut pauc
agā regis ꝑ curacō honora
bile exiliū est . honorabilis
certe titulus. sed difficil' ra
cō Et sub iudice uētilanda
corā quo habebis accusato
res m'ltos. excusatōes nul
los. Et quod pnitiosi9 est
īplebis domuꝫ tuā uēto. et
fama falsaꝝ diuitiaꝝ aliēas
autem ueris

De picl'o et labor̄ officiali
ū et dilectoꝝ r̄gū et pncipū

Lia ꝑtera discute
perquire regnum
offitia. administra
tiones. curas omnes. Jdidē
repies. q̄ et si nō ignorem9
ea omnia picul' plena esse.
Cernim9 tñ a m'ltis sepe
esse optata sepesqꝫ magnis
empta pecuniis . quesitaqꝫ
piculis . Sicqꝫ tam ceca est
mens hoīm . ut picul' ema
tur piculum. pcibus atqꝫ la
borib9 cōparetē discrimen
Nec enī ī ill' dest peccunia
sed deest uirtus. non deest
fastus . sed deest castꝰ non
deest sublimis. sed dest hu
milis nō deest adulatō. sed
deest ueritatis amator . nō
deest seuus fraudator. sed
deest rect9 cōsiliatō. Tace
o septem illa funestissīa ui
tia que palatīcs regumqꝫ
offitiales īfallibiliter cōmi
tantē. Primū quidē hono
rum dignitatūqꝫ ambicō ē
Nā teste Cicerone . diffici
le est potestatē cupiētī ser
uare equitatē. Et sequitur
facillime impellitur at res
in iustas. q̄ fauoris et glorie
cupidus est . locus enī aule
lubricus est. Secūdū . regi
os fauores sequētes mēdo
sa et seductoria adulacō fa
miliorissīa est Habet eniꝫ
ut inquit Policrat9 curiali
um adulacō comites doluꝫ
fraudem . ꝑditionē . mēda
tiū. hic ē ille liquō olei sedi
ssim9 . quo curiales ungūt
caput regis ut eū decipiāt
Qui ad eos cū sancto rege
dauid dicē debet . Oleum
peccatoris nō īpinguet ca
put meum . Ab his iniquis
simis adulatoribus . lauda
tur peccator in desideriis
suis Tertiū uitium regis

domesticos amittat: uidelicz feda atz improba munerum receptio Que ut scriptura ait excecant sapientes. & subuertant uerba iustorum. Sine his certe quottidianis distributionibus qui principi assistunt. que rerum suam curam gerunt ·uix uiuere possunt. Nam teste Sen. uelut canes acimi ·non nisi oblato cibo mansuescunt ·nec aliter palatini quicquam audire. minus exaudire uolunt· Quinimo teste Plinio· ueluti quedam sunt homines fascinantes uoce. alii qui uidendo interimunt ·maxime. quos irati conspitiunt sic palatini fasciuantur pestilentius quos intuentur Uenientes ad se uenientes non modo loquendo. sz uacuos uidendo interimunt. Unde Policratus ait. quia curiales & medici in eo conueniunt qa uendunt uerba sua propter alieno pretium recipiunt ut taceant. Mirum prodigiosumque hominum genus in ceteris uite modis quedam operas numquam uero uerba ipsa uendunt· Hi etiam silentium aliqui uendunt quod est enim in rerum natura hi quod nihil est magno distrahunt pretio. Et ut paucis agam palatini liberi illa atz gratuita sensuum corporalium offitia aliquando etiam ut illa non exerceant uendunt. ut si te lete uidet que grate audiunt uel loquuntur euestigio uero si te toto gestu conspitiunt uel audiunt que non loquatur .cogeris miser utroque euentu propinate. ut uel augeas fauoris affectum uel tollas amoris defectum Adde quartum palatini ultium uidelicz improbitatem offitiorum uenditione· de qua policratus ait Improbitas curialium eo usque innotuit ut de testimonio conscientie. de uenustate morum de odore oppionis· de sinceritate cause de torrente eloquentie nisi pretio interueniente quis frustra confidat. Sz in illud Ouidii ipse licz uenias musis comitatus. Homere· si nihil attuleris ibis Homere foras Quintum aulistarum uitium non est ceteris funestius. simulata uidelicz amicitie fictio· Fingunt se palatini multos amare que omnes odiunt .cum facto opus est facile comperies .Nam ut ait iuuenalis .Quantum quis que sua nummorum seruat inarca tantum habet & fidei· Hic tuli us. uere amicitie difficillime reperiuntur in his qui in honoribus uersantur· Et seneca· Errat qui in aula querit amicum· Sextum palatiorum uitium his proximum est uidelicz. uersura machi

atio ad extorquēdū & pau
peres expoliādū: Inueniūt
nāq3 qui prīcipib9 assistūt
plimas extorquendi uias.
Quos hiero. asserit crude
liores eē leoībus & lícibus
qui licz ore rabido deuorāt
tā diu tñ mēoriā depdandi
ñ pdūt. q3 diu uēter ē uacu
us ubi uēro pasca ē sāguīe
feuelt as cū satuitate succē
dit obliuio. Septimū ē pala
tio2 uitiū ē cōmessationu3
libidinū & uoluptatū uaca
tio. Quos signat Isaias q
9surgūt mane ad ebrietatē
sectādā et potētes sūt ad bi
bēdum uinū & fortes admi
scēdū ebrietatē. q̄ nocte di
em fatiūt. & nocte uigilant
Hos dicit Sen. uomē ut e
dāt q2 palatus ñ nisi ad p
tiosas escas excitaē & tādē
uēē uino estuās uac3 libidi
ni. Agā g finē & dicā cum
Bern' ad eos q regū amici
tias sequūtur. Tu ī cuia pn
cipū sedes cū diuitib9 ut in
terfitias īnocētē. Deīq3 in
sidiaris ut rapias paupem
ibi dextea tua rpleta ē mu
nerib9 Ibi res paupu3 ui
olēter rapiūtur: Ibi lauda
tur pctāto ī desideiis anīe
sue et īiquus bñdicitur. Ibi
laudās q ñ debes opāri q
ñ lic3. loqueri q ñ dec3 hec
igiē studia hi mores. he ar
tes offitialiū regū. hec exē
citia palatio2 & eo2 q re
gū fauores & aīcitias sequū
tur. Hac igiē lege ascēde si
plac3 ad tātā potētia3. aut
ad tātā demētiā.

An uerus honor acqraē
ī curiis rgū & pncipū

Vers9 audi tal forte
9sequēdi honores
trahet ad regum
aīcitias appetēdas. Dices
n. hōre3 eē q̄ genē bonorū
& teste tuo pho. p se ab ho
nestis uiris expetēdū fore
qui nō nisi ex pncipū ami
citiis pueīre solet ueluti in
quib9 & ex q b9 cūctarum
dignitatū. & honorū cumu
l9 rsid3 at3 depēdet. s3 et
ad ceteros deiuaē Ad que
ego pauca respōdebo. Cre
de itaq3 mihi fili mi q̄a teste
tuo Ciceróe hō qui sūma uā
nitate uersaē nullā effigie3
uere uirtutis s3 umbrā sectaē
Est eni3 honor ipe & glia
solida quedā res et expssa
ñ obūbrata. Ille enī uer9 ē
honor: Illa uera laus et fa
me glia q ex meitis ac uir
tute 9stāt. Plerūq3 ī his q

a urã fauoꝛ pncipũ sectantur familiaris est glie uanitas. Quĩimo ñ nũq̃ uitiorũ laudatrix ẽ fama pplaris. Nõ Socrtes ut iq̃t Valeius. eos honorẽ uerꝫ ↄseq posse ait qui id agũt ut q̃les uidei cupiũt. tales ipi ẽent. Prudens enĩ uir ut iq̃t. Bern. labõis sui fructũ ñ i honore ñ in fama q̃ mlti sepe falso acq̃rũt sed in ↄsciã ponit. Hic Augu. ↄsciaꝫ attẽdere nos iubet. ñ quidẽ honoris famam. Hic enĩ falli pt ↄscia nũq̃. Rursꝰ nec dignitatũ maximarum culmĩe letari recte possũt qui reguꝫ amicitias & fauores q̃ritãt. Dignitas enĩ ut iquit. Tulliꝰ hõesta cultu ac uitute & honõe digna ẽ autoitas q̃ cũꝫ laude pueĩt. non dignitas. sꝫ dignitati & dignitatibꝰ honõ accedit. sed potius ex uirtute dignitati honõ accrescit nã collata iꝓbis dignitas ñ mõ efficit idignos. sꝫ ꝓdit potiꝰ et ostendit. Accedit qa regĩa umbrã sequentes plerũq̃ ñ uirtute. sꝫ uitio. ñ merito. sed ptio. ñ electione sed adulatõe dignitates assequũt̃. Quãe ex eis honorẽ uerꝫ eos ↄsequi nõ posse plucidũ est

Capitulũ quĩtũ d̃ nobilitate generis & sciẽ. ac moꝝ et quõ ortũ habuit. et an regũ et pncipũ sola uolũtate et cõcessione rcte acq̃rat̃ nobilitas

Luĩmũ falluntur q̃ generis claritatem quã nobilitateꝫ uocãgꝰ. ex sola pncipũ aĩcitia. fauore ã lãgitate q̃rũt. Procꝰ rei aptiori ↄgnitione aliq̃ua d̃ nobilitate ñ satis a modernis tacta. Huiꝰ q̃ rei magnitudo exposcit differẽꝰ In pmis igit̃ ptermittẽus d̃ illa nobilitate dicẽ. quaꝫ theologicã ã supnat̃alẽ uocãt. q̃ quis dei g̃tia acceptꝰ ẽ illi. sꝫ nec d̃ nat̃ali nobilit̃te tãgẽꝰ. q̃ ã lib ã igeĩo ul' itlctu calẽs. nobil' appellat̃ Agẽꝰ itaq̃ d̃ ea cãnis nobilitate. q̃ quis ult̃ plebos homĩes digniõ. acceptiõ atq̃ honõabiliõ r̃putat̃ q̃ ñnulli nobilitatẽ politicã appellãt. Jnq̃rẽꝰ igit̃ pmo. quid sit ea carius nobilitate. Demũ q̃ndo. q̃mõ. & p que & q̃lia m̃dia acq̃rat̃. Obmissis itaq̃ p'mis q̃ i ea re addici posset. satis nobis est: Aristo. ãplecti sentẽtiã. Is enĩ

genuitatē ad posteros trās mittūt·sed et positiā iura ea que dicta sunt ꝙ maxīe cōfirmāt ueluti que si recta iura sunt a diuino iure mo ralicꝫ et politica doctrina discrepare mīme conuēit Habent enī nobilitatē ex tribus cōfici ·nataliū ātiqui tate·honorib9 et diuitiis·li cet diūso mō ut pdixii9·q̄ oīa ut notissima p trāseo Ex quib9 liquido intueri unusquisqꝫ pt ·non recte di ci possit principes sua uo luntate eos efficē posse no biles·q̄ ex plebeis orti sunt parētibus ·Requisitus qua dā dicatqꝫ plurimū lacessi tus Sigismūdus Cesar· a quodaꝫ plebeo sibi ad mo modū dilecto ut illū nobilē faceret·nō insulse sed docte simul et facete respōdit·di uitē inquit aut exemptū te facere possum·nobilē uero minime·ut antiquatas diui tias lōgeuāqꝫ īgenuitatē nō recentē principis gratiā·ue ros efficē nobiles d̄mōstra ret ·qui plerūqꝫ nulla obsi stēte uirtutū ac pbitatis cā plurimosqꝫ claros fecisse ā bitrātur ·quos poti9 exēp tos ꝙ īgenuos dixerī Poli tica igit̄ atqꝫ ista uulgata generis claritas nō alieno priuilegio·sed priscoꝝ pro bitate et uirtutis ope cōpa rat̄·Que quāto ātiquior·tā to nobilior·et magis relucꝫ a parētib9 relicti·quā a pn cipe sina uirtute dōata·Sꝫ test philosopho ideo nobili tas īantiquitate laudat̄·qa in eis ātiqua fuit uirt9·Nec ppterea illud nego · quia nobilitas carnis tēpore in cipit ·et tēpore desinit·Et ueluti incipit pbitate parē tū cessat et uitiis successoꝝ adeo ut plerūqꝫ claritatem quā lōga tēpora pduxerūt una dies pimat·De quib9 recte dici posset quia cū se nobiles fingūt tūc tales eē desinūt ffateor etiam plui mos fore qui strēuitate·uir tute·opera in rempūb·col lata meruerunt ut nobiles sint cū fiūt ·nō cū nascūtur Quib9 et si priscoꝝ suorū clara facinora desint iuuat ppria strenuitas et ppria uirt9·qa ut aiūt nesciūt cur ad nobilitatis actus magis fuitet aliena ꝙ sua probi tas aut potius moueant dē

functoꝝ ꝙ ulꝰoꝝ ꝑſentiū꜒ ꝙ exēpla .ut ī octauo capi tulo ī ſine dicemꝰ .Sꝫ certe taleſ ueriꝰ nobileſ eē īcipe re .ꝙ plene ꝑfecteꝗ claroſ eſſe dixerim.Putarūt ḡ ex p̄miſſis pleriꝗ ſapiētes .ñ īſulſe.Ceſarez aut regē ple beum hoīez ueꝝ nobilez fa cere non poſſe·cū nobilitaſ ip̄a carniſ.a ꝓgeītoribꝰ na turaliter ī poſteros ꝓcedē uideat̄. Idꝗ ī eccleſiaſtico ſapiēſ affirmare uidet̄ aut enī quaſi ī eodē caſu dixe rit · noli q̄rere ab hoīe dig nitatē.nec a rege honorez ſcꝫ nobilitatis & claritatis Accedit ad hoc ·qa cōſtat prīcipē mutare ñ poſſe na ture curſum·nec noſtruꝫ af firmare aut negare.aliquid mutat ī re ip̄a·Putamꝰ tñ diſtīguēduꝫ. Nam ſi loqui mur de nobilitate ad ꝓgeī toreſ relata·q̄a natꝰ aliq̄ſ ē de nobili parētela. planū fore credimꝰ talē īpoſſibi bile fore ꝑ prīcipem nobilē fieri poſſe·tāꝙ ex nobili ꝓ ſapia·cū illa ꝑſuponat tam diu facta eſſe . nec fieri mō poteſt . Sū uero loquimur de nobilitate ad ſeip̄m rela ta ·tūc putamꝰ r̄gē aut prī

ālpez nōbileſ facere poſſe Naꝫ creabit eū militem·de mū decorabit eū ꝑfectū uł dignitate ·Quo caſu poſte roſ uero nobilitabit.ipſe ue ro nobilis eſſe īcipiet:q. ig nobił eſſe deſiit . Itaꝗ ho nor illiuſ auctꝰ eſt· ſed con ditio nō mutat̄. Habebitꝗ quādā noiblitatiſ imagīez tñ quo ad uulgi opinionem aut plebeꝰ māebit·aut p̄te rite ignobilitatis ueſtigia non uſꝗ quaꝗ ceſſabunt Quaꝫ quidē opinionē prin cepſ mutare aut delere ne quaꝙ p̄t. Nec obſtare uide tur qđ dici p̄t ·q a tał nobi litās ꝑ prīcipē ex mera gr̄ tia cōcedētiſ īdulget̄ ñ qui dē ex meritiſ aut ātiqua ꝓ ſapiā parētū :q.a diximus licet ea nobilitaſ ex uolūta te depēdeat cōcedētis·ter mīatur tñ in illius ꝑſonaꝫ qui debꝫ nobił effici . Inci pit ergo a ꝓgeītoribuſ.q̄re talem appellare ſolēmꝰ no bilez factū nō natū

Capitulū ſextū de mul tiplici nobilitate·& an ſola generiſ nobilitas ī deferen diſ honoribꝰ et premiis ꝑ ferat̄ ſtrēuitati aut ſeſe uel

nitutl hoīſ ignobil̄ gener̄

Obilitatiſ igit̄ generis dū uim atq̧ naturā inq̄rim9 pulcꝛ erit ut id īueſtigem9 ī quo plurimoꝛ oberrarūt īgenia ſepe quidē nō ab re etiā ſapiētes ipi dubitarūt. Que nā haꝛ nobilitatū alteri ī huiuſ ſeculi aſſequendiſ aut ꝓmerendiſ honorib9 ·ſeu deferendis p̄miiſ preferatur. an ea que ſolum ex genere hominib9 ꝓuenit an alter̄ ex uirtutib9 .ſcīa et merit̄ compata. Quid enī ſi quis ī armis ſtrēnuiſ: fortiſ prudens. nō tñ genere nobiliſ cū alio concurrat. qui genere clar9 eſt. ſꝫ obſcur9 meritis. Aut quid ſi ſapiēſ ignobil̄. cum nobili ſup dignitate decertat Quibuſdā certe uidet̄ nobilitati ātiq̄ti generis ſimplicit̄ deferendum. Prīo ob ſuoꝛ in rem pub. merita. Eo p̄fertī q̄ ius naturale nobili q̄uiſ opitulari uidet̄. Couſtat enī ī genuitatē naturalē potior̄ iura obtinere q̄uiſ accidētali nobilitate. Ruruſ ut eſt philoſophi ī ethiciſ ſententia. nonnulli ſunt uirtutib9 ꝑditi tñ nobilitate priuati Facile enī repiri libet ruſticum aut plebeū fortez· prudentez ānoſum ī hiſ que ei congruūt. prīcipari tamen aut p̄ſidere neſciret Deni q̧ non uidet̄ nobilitatē per di poſſe puitia filioꝛ. Nā ſapiēs ecc̄iaſtē aita prīcipe ſtultū poſitū ī ſublimi dignitate. Ex quo īnuit nobilē eē licꝫ ſtultū· Demū eam ꝑtem phūſ tueri uidet̄ qui ī politiciſ ait. īgenuitatem clari generiſ eſſe op9 laudabile. Conſtat enī ex opibus laude dignis. debri honoriſ p̄miū & reuerentiam Poſtremo phūſ ipſe & alii ſapienteſ nobilitatē ipſam ātiquataſ diuitiaſ diffinierunt nec aliiſ uirtutis armi nicul̄ op9 eſſe. Econtra q̄buſdā uidet̄ ignobilez ꝓgenie. tñ actu ſtrēnuū fortez et prudentē et longe fortiuſ ſapiētez nobili generis p̄ferendū. Ut enī ait laure9 Petrarcha et ab alio ſapiente didicit. q̄nto ſit nobilior ruſticus uir fortiſ. q̄ ignauuſ nobiliſ· Illd̄ nob aꝑte d̄mōſtr̄t ſi mēte pēſ̄9 quāto ſit meli9 nobilitatez fundarę q̄ euertere. Sꝫ &

qui eam partē tuent aiūt qa iuxta phūm in politicis dignitas & honor ad quaʒ nobilitas ordīat .pcipue distribui debʒ ſm pportionē et excessū bonoꝝ aīe non ſcdm excessū bonoruʒ corporis. Cui9 cām idē Aristoteles ī prīo politicoꝝ assignat. uidelicʒ qa talib9 boīs corpis et fortūe cōtigit male et bene uti. Quo fit ut ñ recte in eis uera possit locari nobilitas licet organice talia bona eā ipaʒ īgēuitatē ↄdecorēt Si eī īexteioribus fōtūe boīs nobilitas ↄsisterʒ tūc q̄nto ditiō qs foret tāto essʒ nobilior qd āsserē nil aliud ē .q̄ illā falsā ſʒ facetā c9dā mlīeris amplecti oppīoeʒ q̄ ph̄9 ī thethoicis refert Quia cū īterrogaretur an optaret filiū sapiētē ł diuitē. Jlla respōdit optīaʒ cte fore sapiētiaʒ uidebat tñ sapiētes ipos diuitū ianuas frequētare& ñ eↄtra. Cū igit̄ nobilitas īter extñseca bōa ↄputet. ↄstat nullū ppter eaʒ solā honorādū fore .Et h̄ est qd aristoteles ipe subicit īqēs po tī9 boīes honorādos eē p pt̄ ītrīseca q̄ extñseca bo

na ↄditiēs qa nobilitas sola pgeitoꝝ ñ facit formalit̄ hoīeʒ claꝝ Adde q a felicitas ad quā oīs hūa9 aīm9 suspirat. neq̄ q̄ ↄsistit ī his exteiorib9 boīs. nobilitatē uero nēo negabit aliqd felicitati qd ipe ph̄9 testat̄ in qens nobiles genē fortunatos & felices dici Kurs9 eā ptē roborāe uidet̄ natur̄ł rō. Si enī genē nobił tñ uitios9 pl9 q̄ uirtūos9 ignobilis ignoraret̄ absurdum ad modū seq̄ret̄ uidlicʒ q uiti a pmiarēt̄. dignaq hōre forēt: ⁊ uirtutes pellerent̄. qd Aristoteles ī politicis dānat dū rgłaʒ trdit nemīeʒ dē bē hōrari ñ ſm excessū uirtutū q sūt bōa aīe ut pdixi m9 Deiq ipa scīa hoīes nobilitat ut iur̄ clamāt. Hinc lex ciuił habʒ .q ulpiā9 iu ris ↄsult9 rcte nobił appellatur. ñ q dē ppt̄ gñ9 ł pptē scīaʒ & habūdātiā meitoꝝ Fatiūt plimū p hac pte p clara. Salustii uerba de quib9 stati ī fine octaui capi. Ualida cēte utrūq iacula emittunt̄. dubiāq ad modū atʒ ācipitē ↄtrouersiā agūt p q̄ diluēda & ueitate elitienda lōga discussione op9

eēt. Nōnulli enī sibi scioli q̄dā dixerīt .q̄ꝝ prīcipia ignorare uidētur. dū soluꝫ nūdas theoicas iur̄ sequunt̄. Ego uero fateō me ignorare cū eis .ip̄aꝫ tñ ignrātiaꝫ explicādo putarē rc̄te dici posse: nobilē ātiq̄ generis simplicit̄ p̄ferēdū ignobili. eq̄libꝫ ābob9 sciā. ā meītis exn̄tib9 .Prīo q̄a nobilis ḡdū ḡdui adicit ut iura testātur. Si uero eēt īequalitas nō arbitror habendā eē rōeꝫ nobilitat̄ .Tāta enīꝫ posset esse huius ignobil̄ strenuitas et meritorū p̄rogatīa. & alt̄i9 nobil̄ tātus uitioꝝ excess9 q̄d s̄m oīm opīoneꝫ ignobil̄ meīto debrꝫ añferri Primū ip̄a lex p̄bat. ait enī q̄a licꝫ q̄ meritis et labōe uīcit p̄mio q̄q̄ꝫ et hōre uīcere debꝫ. tñ q̄a p̄xīs sacroꝝ sc̄nioꝝ geni t9 r̄pit̄ facili9 añfert̄. et ita ɔsuetudo obtinꝫ. Et ī h̄ r̄si dere uident̄ ñnulle positiones iuristaꝝ Licꝫ igit̄ h9 moī positio s̄m p̄sentem iustitiā uera c̄datur. eā tamē īsuffitiētem nimisq̄ꝫ gener̄ leꝫ dixerī .Qua de re arbitror ītelligēdā fore, quēad modum. Aristot. ī pollitic̄ s̄btili9 explicat Quid enim si nobil̄ & ignobil̄ uitut̄ ī scīe eq̄lia sint meīta tñ ī eo actu ā hōre d̄ q̄ agit̄ ignobil̄ nobilē excedēt. Pōe eī īquit ph̄s utrūq̄ꝫ ɔcurrere ad offitiū fistulādi ā cithalsandi .nēo sane ment̄ dicerꝫ nobilem q̄a t̄l'ēꝫ ignobili īeā re trito p̄ferēdū. Nec āliter ī hōribus prīcipādi ā p̄sidendi. si ignobil̄ ad euꝫ actū aptiō putat̄ s̄m uirtutē: licꝫ a nobili nedū nobilitate cānis sꝫ ī q̄busdā aliis merit̄ excedat̄ .tñ rc̄te q̄ ad illū actū p̄ferēd9 ē ignobil̄ Cui sētētie ñnulli iur̄ diuini et huaī īterp̄tes āñuē uident̄ .Aiūt eī āquādo nobilitatē cānis p̄ferēdā scīe. etiā ī eccāstic̄ hōrib9 cū p̄ potētiā nobiliū r̄belles ācētur. q̄ pacē p̄ t̄bāt :Nā t̄les nobiles lōge facilius ecclīam tuei ualēt. q̄a ut aiūt r̄spub. ecclīastica ñ tm̄ īdigꝫ ocl'o doctīne s̄ et maū ut luporū rabies cōp̄mat̄ .Ubi tñ sciā ad hēses extirpādas op9 eī sꝫ. p̄ferret̄ sapiēs Quo sēsu ītelligēda sūt sacroꝝ cāonū d̄c̄ta et sctoꝝ d̄c̄ta doctoꝝ p̄s̄ti hiero. dicēt̄ .non sang uini . Sed uite et doctrine honores distribuendos. .sꝫ et illud uidelicet cū sciā ho

minez nobilit atq illustret merito tanq preciosius et nobilius bonū simplicit pferēdū credat canis nobilitati tanq bono corpori. Itaq utraq nobilitas excedit et excedit secūdū equalitatē aut inequalitatē meritoꝝ. et naturā actꝰ i quē cōcurrūt Idq paucis sed sapiētibus uerb. Gregorius dicē uidetur inpastorali cū ait. Quis nescit in natura gemmarū carbūculꝰ iacīcto pfert. tn̄ rubei coloris iacīctus pfertur palēti carbūculo. Quia et illi quod ordo nature sb strahit. spetiēs coloris adiūgit. et hūc quē naturalr ordo ptulit. coloris qualitas defert. Sic itaq in telligenda sunt que i oppositū adducūtur. illa psertim que i ecclesiastico habētur. dicebam inquit meliorem esse sapienciam quā uires. Et rursus. quomo sapiētia pauperis est cōtempta. Ex quibus facile ad utrasq rationes respōdē. libet. ad eas psertim cōcludē uidenē qa si natus nobilr tamē uitiosꝰ ignobili uirtuoso preferet tūc laudet atq honoraret uitiū. Quia dicimꝰ eos non honorādos tanq formaliter bonos et uirtute pditos. sz tanq bonos instrumētalit. et ut signū bonitatis ueluti cōmēdamꝰ urinā sui natura fetidā repsentacōne. quia signat bonitatez id est corporis sanitatem

Capitulū septimū de laudibꝰ. pconiis et cōmēdacōne nobilitatis generis. et d illius uirtutibꝰ et utilitate.

Onsuetū igit ordinē sequentes post pmissa que de nobilitate adduximꝰ. afferenda sunt breui sermone paucula ex mult laudū pconia progatiue. et excellentie nobilitat hūane et illico eiusdē uanitates. incomoda dāna et picla. afflictōnes et erūne subcincte recēsenda Et quanq ex his q paulo ante tetigimꝰ facile libet actingere. quāta sit huius ingenuitatis excellētia qnta uis. Ex his maxīe que illico subitiemꝰ eiusdē nobilitat splēdor et gloria uberibus resultabit Hec certe est illa pclarissīa gēma humane nature diuinitus mis

sa qua ut certera taceã hõ
non a casu nõ fortuitu non
deniq3 ab accidenti . sed
ab ipa rez natura dignior
et excellentior habet̃ . Ce
tere qdẽ hũane dignitates
honores . ceteraq3 bona ho
mı̃es subsequũtur: Hec uẽ
ro generosa nobilitas una
cũ hoı̃e et cõcipit̃ quippe
ante ab ipa lustrat̃ . q̃3 a pa
rẽtib9 nascat̃ . Quod sanct
us patriarcha iob ꝑpulcre
demõstrat cũ ait glĩa eorũ
a ꝑtu . ac ab utero et cõcep
tu honor illius . Hinc eccle
siastico sapiẽs ait . glĩa ho
minis ex honore patris Et
lic3 teste ꝓpheta mortales
homı̃es natalibus eq̃les su
mus . ueluti filii excelsi om
nes . adeo ut un9 fons om
nium sit ipa tamẽ genero
sa nobilitas alios aliis ꝑfert
Et iuxta appostolũ Uelut
stella differt a stella sic glo
riosa ı̃genuitas hoı̃e3 discẽ
nit ab hoı̃e . ne pari laude
aut honoris ꝑmio ꝑfruant̃
q̃ inequali uirtutũ et gent
claritate illustrãtur . Quis
enı̃ alti seminis ꝓpeginẽ ne
gabit suã nobilitar̃ poste
ritatẽ quã potius exaltat.

sicut uilis et abiectus sua ũi
lescit Unde quidẽ ex sapiẽ
tib9 uersu dicebat Nobili
tas hoı̃s est mens deitatis
imago . Nobilitas hoı̃s uir
tutum clara ꝓpago . Nobili
tas hoı̃s hũilem r̃uelare ia
cẽtem . Nobilitas hoı̃s mẽ
tem refrenare furẽtem . No
bilitas hoı̃s est turpia nul
la timẽ . Nobilitas hoı̃s na
ture iura tenere Deniq3 ut
ı̃ thetoricis pħo placuit no
bilitati oı̃s pene uirtutes
famulãtur . ad quas ipa na
tura parens pecularig cetẽ
ris nobiles ipsos inclinat.
Primo qdẽ hũiles et mãsuẽ
ti nobiles existũt . elationẽ
fugiũt ꝑ eo maxı̃e q̃a eorũ
ꝓgenitores potẽtia et diui
tiis recte et moderate nisi
fuere . Quo fit ut nõ facile
supbia inflamẽtur . quemad
modũ qui nuꝑ atq3 recẽter
ditati sunt . Secũdo nobili
tati debuit magnanimitas
que res agit ut cõtumelio
si minime existat . Ui eni3
cũ ad magna suspirẽt . ꝑua
iniuria nusq̃3 cõmouent̃ . ꝑ
cũt . indulgẽt . sufferũt . tan
to facilius imbecillib9 . q̃n
to resistũt fortius superbis

Tertio nobilitatē conciliat temporātia. sunt eniȝ nobiles ut plurimū .ī reipub. cura occupati .ea de re assueti sunt tēperate uiuē . Quārto nobilitas est p̄rimuȝ honoratīa . nec alioꝝ despectiua Nō eniȝ reputāt nobiles alia bona nisi ānime q̄re uirtuti deditos non despiciūt. Quīto nobilitatē ipsaȝ prudētia et īdustria cōmittat̄ sbtiliter enī generosi īuestigāt. quid eos agere oporteat . Quoniam plurimi illoruȝ opera intuentur et quidquid agāt. qualiter ne domi iuuāt .qđ teneant uicini omēs nouerūt .et uelut exploratores eoꝝ sunt cōstituti .Quo fit ut soliciti ītenti prudētes et cūcta ꝓuidētes existāt. Sexto nobilitas affabilis est et plurimū curiaꝫ cōmunit enī uersant̄ ī regū domib9 et p̄ncipū curiis. sicut e uestigio rustici tā q̄ȝ solitarii rudes et siluestres in campis imitāt Et ob eā rē ut philosopho placuit .nequaq̄ȝ sunt bene cōuersatiui Postremo nobilitas ip̄a non solū intuētib9 sed et morietib9 laudes et p̄conia parit. nec mō nascēdo querit̄ et uiuēdo conseruatur. quīmo sepe etiā qđ mirabile est .moriendo augetur . Jdq̄ȝ gloriosus ille machabeoꝝ dux nō negauit de quo scriptura ait q̄a elegit nobiliter mori. poti9 quā subditū esse peccātib9

Capitulū octauū de uanitate nobilitatis hūane et đ uiciis que eaȝ committātur et de plurimis excessibus. nobiliū et đ falsa noīatione nobilitatis. et de illius incōmodis. laborib9 et piclis

Ogit iaȝ aduersantiū turba huius tā laudate ac caducesed et maius carnis nobilitatis uanitatē. ignauiā. inconstantiā ceteraq̄ȝ incōmoda afflictiones . erūnas et picula Paucula ex multꝫ attīgam9 Jn primis itaq̄ȝ illud uellem semp cūctis mortalibus mēti defixuȝ sit. quod unus ex sapiētib9 ait. Quia si hūane nature obscenaȝ fabricaȝ ac turpeȝ materiā cōspicim9 . de terrene carnis nobilitate disputare nil aliud uidebat̄. q̄ȝ đ stercoꝝ aut luti clāitate cētare Un

de aput machabeos scribit͂ glia eoꝝ stercꝰ et uermis Qd͂ et Jsaias ñ ignoꝛuit cū ait Magistratus et honor illius quasi lutū Quid eniȝ supbit terra et cinis Unde Crisostomꝰ Uana ē nobilitas carnis infructuosa et pudorosa atq͂ nociua nisi cōmittet͂ uirtus . Et boetius q̄ inquit in me q̄ uictile nobilitas nomen.quis non uideat͂ .Quare splēdidum te .si tuam non habeas aliena claritudo non efficit Et Apuleius ī honoribꝰ inquit assequēdis.noli aliena appetere Aliena uoco que parētes pepererūt·cū ridiculosa iactātia sit .de aliēo gloriari .Et poeta patriarcha laureatus ait Sicut posteroꝝ macule parētibꝰ nō obsunt sic nec maioꝝ splēdor descendentes illustrat Unde ad quēdam dicebat Malem p te ipm alii .q̄ tu p alios noscereris .et subdit quia mira res est id uideri cupe qd͂ non sunt · Fures adulteri tenebras querūt sola hec uana et falsa nobilitas licet uitiis obtenebrata.lucē querit agnosci appetit .cui sanū esset cōciliū nesciri .Qui ergo ueri nobiles esse cupiūt.aliquid agāt ut sint nobiles .quia et maiores sui nisi aliq͂d pclaruȝ egissent . nūq̄ nobiles fuissent .Demū ut Hierōimus ait ·nihil aliud uideo in generis nobilitate appetēdū nisi qd͂ appellati nobiles q̄dam necessitate cōstrīgūtur .ne a pgenitoꝝ pbitate degenerēt Quis tamen nō uidet plīms filios a suorum claritate de generasse .Quippe q̄ quāto patres fuere clariores .tāto ipi eua sere obscuriores ut tot labores filii ppeti uideātur.ī sectādis uitiis q̄t patres eorū ī sectādis uirtutibꝰ·Tot denicq͂ studia solertias filii in perdenda nobilitate ī pendāt .quot illi ī acquirenda habuere . Jdq͂ ut quidē sapiens ait in affricani filio liber ī tueri·q licet ex patre clarissimo genitꝰ·plurimis uitiis sorduit . Et si nobilitas p manꝰ tradi potuissȝ clarissimū illū Affricanus pater effecissȝ Uerū illum pater potuit amare .sed ñ potuit illustrare . heredita

tem uniuersam locupletem
que sua erat. ei ītestamēto
reliquit. claritudinem dimi
sisse nō ualuit. Que res ap
tissime ꝓbat. q̄a ut nobili
tas ipa nihil omnino erat.
aut pr̄ qui oīa reliquit eam
ī bonis non habebat. Falso
igit̄ asseuerat̄ nobilitatē
a parentib9 suscepisse quā
ipi libēter dimisissēt. si ua
luissent aut habuissēt. Ois
successio etiā uilissimarum
rerū iuditio testatoris acci
pitur sola nobilitas sua uolū
tate nō trāsmittit̄ O q̄t pa
tres ī finitā sue lucis eclipsī
in filiis patiūtur. ut ueꝝ sit
qd̄ scribitur quia dāt macu
lam glorie parētuꝫ Demū
quantū discrimini quātum
picl̄o ꝓximū sit īcōstanti
& uolubili res aīm dare. ne
mo est q̄ nesciat Uolubilis
eniꝫ atq̄ īconstans est hec
nobilitas et omī nobilitate
mobilior. Qui enī heri ara
bat hodie militat. & q̄ heri
ꝑ urbes medias aureis ha
benis supbus īcedere popu
losq̄ regere solebat. hodie
ꝑ squalētem cāpum pigros
bones suo pugiōe solicitat
Seruoꝝ filios in solio sepe
uidim9 et filios regū īerga
sculis Quid ergo tā instabi
lius: Quid tam uariabilius
Quare nobilitatis assenta
toribus minime assētiēduꝫ
puto Aiunt enī ꝑ eo eaꝫ ip
saꝫ īgenuitatē magni fore
ꝑtii et quia naturaliter hoī
bus inest. Ego uero nō sat
uideo quo pacto uerū dixe
rint: q̄ ex eo primo patet
q̄a tūc omēs hoīes nobiles
essēnt: Adde quia ea uere
naturalia sunt que semp &
ubiq̄ īsunt ut pho placuit
nobilitas uero tā uolubil̄ ē
ut mulier q̄ heri clara fuit
hodie sine eg culpa īmo re
cte & sancte agēs. si plebe
o nupserit ignobil̄ effitiat̄
Et idē in eo. qui ꝑpter de
lictū nobilitatē ꝑdit. Quo
fiet ut aliqua tēporis ꝑte ī
felix homo sit nobil̄ & ali
a ignobil̄ & eiuestigio Rur
sus nec omī loco nobilitas
inest Serracen9 enī nobil̄
a nobis capt9 ꝓculdubio
ignobil̄ erit. q̄a seruus effe
ctus: & simili mō si catho
licus ab īfidelib9 capiatur
Deniq̄ idipm & ī milite cō
spicimus. nō enī militia ubi
q̄ & uniformiter nobilitatē

efficit. Nã cum de equestri dignitate leges & ciuilia iura loquunt. solũ milites urbis rome nobiles appellãt Habẽt denicp nobiles q̃dã pecularia. sibicp naturalia forte dixeri indebilia uitia ad que teste pho in thetho ricis q̃maxie natura ipsa i clinant. ipi tñ actualit ope rãtur Primo q̃dez nobiles plurimũ sunt honoris appe titiui et ambitiosi Est eniz ut. Aristoteles ait ut natu rale homies acumulãe uel le ad id q̃d habẽt: q̃re duz ditari icipiunt. idies uolũt fieri ditiores .et q honorã tur cupiũt effici honorabi liores. Nobile uero cuz ex eoꝝ genere honorabiles ui deãtur .id circo ꝓptãt ac cumulare ed ea que habẽt conantcp fieri honorabilio res .Quo fit ut nimiũ hono ris & potentie sint appeti tui ueluti ad id ꝓximiores Secũdo uitupabile ad mo dum uitiũ & mõstro simile nobiles ipi naturalit ãplec tũtur .sunt eniz eodẽ philo sopho teste adeo elati. ut etiaz ꝓgenitoꝝ sint ut pri mũ despectores .cuius ea ra

tio putãtor q̃m se reputãnt nobiliores atcp maiores q̃ eoꝝ patres ; Quod ideo cõ tingit .quia ut idẽ phus sb dit semp nobilitas lõge fac ta maior est q̃ ꝓpiqua Te stis est huius detestandi fa cinoris nobilis ille allexan der magnus q rege philip po et patre uitiis nescio si uirtutibꝰ maior extitit .de quo Policratꝰ ait Quiã si pater pluris artibus orbis iperii cõsequẽdi fundamen ta iecisset tantã gloriã fili us fere non ualebat Quint mo tã in continẽtisse fuit i uidie paterne glorie.ut cũ patris triumphos uirtutes pclaracp gesta audiret lac mas pdolore extorqueret eascp despitiebat forte dix erim minuebat.ac si patna uirtus oim a se gestoꝝ gl'i am eriperet .eos uero q tl'i a referebãt ꝓpriis plerũcp mãibus interfitiebat aut ra pi ad penas iubebat Rursꝰ ꝓua sũt nobiliũ uitia que te tigiꝰ n eis alia familiarissia addideris. Prio quidẽ de um & ecclesiã q illos rege nerauit .cõtemnũt q̃s cum nobilitatis iactura ipe cõmi

nat̃ ĩquiẽs. qui me contem
nũt nõ erũt nobiles Secun
do nullus est illis plerũq; ĩ
delinquẽdo pudor. nulla
uerecũdia. Quippe q̃ falso
putãt licẽtiã peccãdi cum
carnis ĩgenuitate inpetras
se. Non attendẽtes q̃a iux
ta Ambrosiũ uerecũdia ex
ercẽdi turpia ĩgenuos et cla
ros pdit natales. ĩuerecun
dia uero obscuros reddit.
nec aliena uirtꝰ a ꝑpis faci
noribꝰ excusat. Hinc nobi
lis senator Boetius. nescio
inq̃t q̃ pacto ex se obscurũ
aliẽa clãitudo clarũ reddat
Recte igit̃ Apuleiꝰ tẽes uo
cat sordida loca sole illũina
ta aut ũbras deformes. Et
sbdit. q̃a hi nobilitatẽ ipam
que uirtutis ĩstrumẽtũ con
stituta ẽ. ut scutũ uel castrũ
fatiũt. quo cũ ea licẽtius se
flagitiis dedant atq; defen
dãt. Tertio ĩgratitudo et ĩ
fidelitas plerũq; eos cõmit
tãt̃. Ut enĩ inquit canõ. nõ
ꝑt principi esse fidelis qui
deo est infidel' Si igit̃ putã
tes se nobiles deũ cuiꝰ ex
pensis uiuũt diuersis pecca
tis offendũt recte ingrati
quippe et pditores sunt et
merito uilissimi plebei cen
sent̃. Quarto cũ uerũ nobi
lez fatiat magnanimitas q̃
q̃s bona corpis ut ꝑua cõ
temnit et magna uidelicz
bona anime appetat nobi
les plerũq; parua ãplectun
tur et magna negligunt.
Quĩto munifica liberalitas
que maxĩe nobilibꝰ cõgru
it pcul est ab eis. Naz cum
beatiꝰ sit dare q̃ accipere
nobiles ĩ eo se ingenuos et
claros fore putãt si ab aliis
extorquẽt si rapiãt Inter
rogatus quidẽ sapiẽs a nõ
nullis nobilibus q̃ nã foret
uerio maiorq; nobilitas. Il
le ĩdigẽtibꝰ ĩquit munifice
dãe. cui illi acq̃euerũt Rur
sus sapiẽs ipe ad eos dicite
inquit uersanice quã puta
tis uiliorẽ ignobiltatẽ. Et
illi oppositũ ĩquiũt sẽntetiẽ
tue Cũ enĩ summa sit nobi
litas mũifice dare cõsequẽs
erit ut summa sit rusticitas
atq; extrema ignobilitas
aufferre Quibus sapiẽs ue
rum inquit et rectũ ĩ caput
uestrũ iuditiũ pnunctiastis
Cuz enĩ assiduo ã pauperi
bus sua aufferatis uiles et
seruiles sz et ignobiles uos

ostēditis. Plurima certe et detestāda sunt uitia nobilibꝰ coiūcta atq₃ unita. que facilius ab eis cōmittūt̄. q̄ scriptis quibuslibet referūtur Et hec paucꝗ uerb̄ Hieronimꝰ explicabat inq̄ens plerūq₃ nobilitas carnis ignobilitatē parit mentis Liquet igit̄ exp̄missis quanta sit hoīm uanitas. tanta uanitate uexari. sed ueru₃ est quod scriptura ait Qui a ī uanitate sua cōprehēdit̄ uir. Cōprehēditur inq̄ hō ī sua uanitate. dū plurimis sese p̄icul̄ ībicit. ut uāo īani atq₃ nudo nobilitatꝭ noīe se putat decorari. Quod ī deuterono scrip̄ta luculenter īsinuat īquiens. non est sine p̄iculo qui sup re uana nomē assumpsit Quid enī uaniꝰ Quid funestius. q̄ d̄ meritis parētū gl̄iari. qui ī se sordet. Quid de patru₃ laude p̄dicari. qui a suis uitiis deturpat̄. Hinc pulcre Salustiꝰ ī oratione ad marium Nā cum emuli generꝭ ignobilitatē ei obiecissent in eos sicut ī uehit De iure me inquit despitiūt. faciāt idem maioribꝰ suis aquibꝰ uirtute ac p̄clariis gestis nobilitas cepit si inuident honori. īuideāt et labori. īuideāt īnocētie atq₃ p̄icul̄ meis Et rursꝰ uidete inq̄t q̄ iniqui cōtēnant. quod eni₃ sibi ex aliēa uirtute arrogāt id mihi ex me nō cōcedunt mihi noua nobilitas est. quā ut puto lōge sautius est peperisse. q̄ ut illos acceptū corrupisse Et ite₄ subdit fateor imagīes non habeo dicere tamen audeo. uitā mea mores. hasti. uexillu₃ et alia militaria donā. cicatrices deniq₃ et uulnera illita corpori meo. Hec sunt mee imagines. hec ingenuitas nō hereditate relicta. sed laboribꝰ. sed p̄icul̄ mē īs acq̄sita Hec ille Hec paucula de nobilitate. que cu₃ uia q̄dam ad armatā militiam existat ne tu fili carissime q̄ militie īermi hucusq₃ uacasti armatam a re nōdū expertā tamq̄ uitute carētem omino despitias. Aut ad illā ueluti summa₃ gl̄ia et honore refertā īdeliberatus aspires. Expediēs fore puto ut huius militaris status et uite p̄rio dultia et p̄

spera .deinde amarā et afflictiua agnoscas

Capitulum nonuʒ de armata militia et exēcitio armorū & de laudibus & cōmendatione huiꝰ exercitꝰ & an uaccantes armis sint ueri ciues et pātes ciuitatis

Plurima & laudata ꝑclaraq; exercitia: moraliūʒ hominū ādiuenit industria· Sed inter illa oīa nihil armata militia excellētius .nihil ꝑclarius & gloriosiꝰ Ea enī exercitatio utilitate ·honore ceteꝝ ꝑstat. Per militiā siquidē & armoꝝ exercitiuʒ reipublice quies atq; salus querit̄ ac cōseruatur & ab omni hostili uastitate liberat̄· Cuius exercitu laudes utilitatē ·primo ipa humana īdigētia demonstrat et extollit.ut enī ātiqui uoluerūt militia recte māibꝰ comparat̄.que nature īperio parata est ad corpus iuuandū Sicut enī manꝰ sūt in corpe naturalit̄ institute ad impellāda nociua ad ꝑcutiēda īfestantia ad attrahenda necessaria ·& ad cōseruāda alia mēbra corporum·illaq; augēda·sic milites ad ista cōfitiēda in rem publi. ꝑnecessarii existunt Unde Valerius de necessitate ac ꝑfectu ac militie ait Disciplina militaris acritē retēta principatuʒ italie romano impio peꝑit. multarū urbiuʒ·multorum regnorum ualidissimarum gentium regimē largita est Preterea sunt alie institutionis eius cāe ortꝰ atʒ necessaria pricipia que illius necessitatē ꝑclare ostendūt. Est enī hōipe ībecillꝰ atq; nat̄a infirmꝰ sibi ipi nequaq̄ʒ sufficiēs· Itaq; societate et cōuentu hoībus opus ē. ut q; seorsum egētibus singulis desit.id ꝑmutuaʒ opem de multitudine sotia nācīscantur. Hūc cetū philosophus in politicis ciuitatem uocat cuius ut Ipodamꝰ scripsit tres cēsuit ꝑtes fore necessarias ·Primaʒ quidē agricolaꝝ Secūdam artificuʒ Tertiā ꝑpulsatorū belli & arma tenētiū .Qui ergo tā ꝑclaꝝ militie et armoꝝ initiuʒ cernit·nulq̄ʒ tā insigne exercitiuʒ damnabit . Nec

enim agricultores sed nec artifices iciuitate pstabunt: absq ppulsatoribus belli. quoꝝ opa salꝰ ciuitatis cūcti deniq statꝰ & ipa sacra tuta sunt. Plato etiā in his quos d̄ repub. scripsit librꝭ cū ceteros status inciuitate īstituisset. unum necessarium genꝰ hoīm lōge ceteris anposuit. qui arma tenerēt ciuesq alios ab hostibus defenderēt quibꝰ mirifica priuilegia tribuit honoreq & dignitate cetēos uoluit antecellē. Que que si minime honorantur pauci fortes reperiētur Nā iuxta sentētiā Aristotel. apud illos īueniūtē fortes milites et tirões apud quos fortissimi quiq honorātur Et cicero iacēt semp & parum uigēt qui apud quosdā nō decorātur Ea ergo respu. tirānidē sapit. que fores aut sapientes minime honorat. Quis enī clarissimos milites cūctis nō anteponet quoꝝ pietas in patriā studiosa et mors p illius salute sepe ab eis offertur. Hinc Bruti publicule Camilli. scipiones celebrātur Si enī milites ī repub. deessent uirgīes passiꝫ rapereñt. matresfāilias ad libidinē traherētur: sacra sit & pphana poluerētur Tā deniq cūcta cedibꝰ & ī cē diis misera quadā cōditōe. miscerētur. Et tandē quid quid prauis hominibus liberet. id īnoxios atq īnocētes pati opportꝫ. Has uite militarꝭ utilitates et bellice Aristoteles ɔspitiēs ī septīo politicoꝝ ait Quod merito bellicis artibus uaccātes. ppie sunt ptes ciuitatis. & eos ueros ciues appellat. Subdit enim quod pdicti bellici hoīes. itē cōsiliatiui iudicatiui ac etiā sac̄dotes sunt uere partes ciuitatis Mercatores uero ī quātuꝫ tales. & agricole ac artifices: Mechanici et mercenarii. quātumcūq sint diuites. licet necessarii sint in ciuitate nō tamē sunt uere partes nec ciues illius. Cuius ratio est secundum eundem philosophuꝫ. quia potissima causa ratio. q̄re q̄s est ciuis aut pars ciuitatis. q̄rēda est ex ratōe totiꝰ ciuitatis Et racō totiꝰ ciuitatis querenda est ex fine ad.

tēdit omīs bene ōdīata pol
litica que est felicitas. uelud
finis totius reipub. Cōstat
enī īpossibile esse felicita
tem sine uirtute existere. q
est principiū eius Jtaq; nō
facit ciuitatē neq; eaz cōsti
tuit pluriosī ea siſuiuer. s;
debet esse cōmunicacō bo
naꝝ actionū ad finez bene
et uirtuose uiuēdi Nec etiā
cōstituit ciuitatē ut ad inui
cem uiuant. nec īiustū sibi
fatiāt. sed nec ciuitas nosci
tur īstituta gratia mercatu
re. aut cōmutacōnum. licet
sint necessarie. sed et īsti
tuta gratia bene uiuēdi per
se et suffitiēter. Quo fit ut
ptes ciuitatis et cuiuslib;
reipub. determīenē ex uir
tute. que est opatio homi
nis uirtuosa et pfecta. Ma
nifestū est autē mercatores
agricolas et mechāicas ar
tes ducētes nō pprie esse.
Ciues. neq; p se suffitiēter
fore ptes ciuitatis. qa uita
eoꝝ ad modū uil et abiec
ta est cū non ad uirtutē di
rigit aut ordīat hoīes. sed
principalius ad lucruz et
questū ppriū. īmo cōtraria
est uirtuti. que fundata est
in honesto. mercātrua uero
et cetere mechāice fundan
t in utili. Pretēa ueris ciui
bus et ptib9 ciuitat. neces
saria est uacatio ab opati
onibus uilibus. et optet ali
quādo ītendere actib9 ītel
lectualibus et talib9 opati
onib9 que generāt uirtutē
qd facē nō possunt merca
tores agricole et artifices.
qui omnīo sunt dediti arti
bus suis Sacerdotes uero
secūdū eūdem phum. ac cō
siliatim bellici et īdicatiui
uere sunt partes ciuitatis.
quia non essent tales nisi
in eis esset prudētia politi
ca Nā exempligratia ī bel
licis hoībus est prudētia p
quaz quis est agressiu9 ter
ribiliū. quādo et quō expe
dit. Nā dicit phus in scdo
po liticoruz q uita militaris
multas habet ptes uirtutis
et sic de cōsiliatiuis et iudi
catiuis ac de sacerdotib9
quia detminant de uirtute
ideo sunt uere ptes ciuitat
Rurs9 inuestigādum est d
nomīe milit. Nomen itaq;
militie quidā ideo appellāt
q a malo arcere solet quasi
a malo arcēdo dictos q ma

lū arceāt a ciuitatē. Alii uero nomē militū grecū dicūt quod duritiā significat q̄si eos nō molles esse cōueniat Nonnulli tamen a mille numero militē dictū putāt q̄si ex mille electus. Ex omni igit̄ militie nomen atq̄ prīcipiis causē et effectibus facile cognoscit̄. q̄nte glorie et excellētie sit militie uacāe. Taceo de dignitatib9 de honorib9 tā excellentū exercitii qui tā īgentes tāq̄ pinsignes existūt ut eius uirtute sepe acquisita regna cōparata culminū imperia uideamus. Quo fit ut oīs generos9 animus merito ad eam aspirare debeat Demū uero miltes gratissimū deo holocaustū offerre possunt. et ī eodem exercitio beati. saluiq̄ fieri ualebunt Unde. August. ad Bōifatiū noli inq̄ extīare nēminem deo placere posse qui militaris armis ministrat. In his erat sanct9 Dauid cui domin9 tā magnū p̄buit testimoniuz. In his plurimis illius tēporū iusti fuere In his erat ille cēturio qui domino dixit. Nō sum dignus ut intres sub tectū meuz. Et iterū Gregori9 summā ait esse militie laudē si quicq̄d imperat̄ utiliter ei obtemperat̄. Adeo bellā di offitiū sine culpa est. ut etiā sub rege sacrilegio et pagano militare recte possit quicūq̄ catholicus si tamē nō sit cōtra diuinū mandatuz id quod p̄cipitur. uel utrum sit. certuz nō est. ut diffusius contra māicheos Augustin9 deducit. Hinc igit̄ amici et cōtribules pluribus ad me uēbis referebāt ut militie armisq̄ exercicō operā darem. Addebant quoniā p̄gēitores et sanguine coniūcti hāc uiuēdi cōdicōne secut9 nō ignorabā

Capitulū decimū de militie laborib9 onēib9 atq̄ ī cōmodis eiusdē uite militaris ac exercitu armorū et d̄ particul' huius stat9 et de causis q̄bus hoc exercitiū dissuadetur

Surgit mater nō pigra his auditis. et uite huius militaris et armoruz exercitu dāna. incōmoda atq̄ p̄icula ac si armis ipsis experta.

eisq; rebus trita fuisset. his suasionib9 recolebat Mi litie sectatores ac arma tene tes qd militie qd armoruz offitiū sit ·ac quid sua pfes sio postulat·arma gerere et pensare debent Siquidez miles primo sacramēti atq; pfessionis ·sibi maximum onus īcumbere uidebit .ut rempublicā tueat̄ iiurias ar ceat Et cū appostolo cōtē tus. stipēdiis suis neminez concutiat Nec est ei9 pfes sio .hoc offitiū que si ab eo recte gerūtur. magna sunt laude et gloria digna ·Si uero ea nō gesserit miles p culdubio decorat illa omīa q̄ sunt uel offitio militis uel ei9 pfessiōi cōnexa·Cū igitur tutādi ut dixi offi tiū milit̄ sit nihil tā turpe. nil tam intolerabile · nil tā pnitiosius q̄ ipe qui defen sionis nomen habet uim at q; iiuriā afferat ciuib9 ne uū salq expectat̄ ide scel9 nascat̄ A ceter̄ nāq; hoīb9 illate aduersus ciues iiurie detestabiles admodū sunt a milite uero si inferantur scelerata īpia atq; funesta sacrilegia sunt .et ut pauci

uideat̄ quantū nephas sit paupes a militib9 īpugnari Hinc intelligi debet quia si īopes debilesq; miles ip se despitiat nec aliis īpug nātib9 resistat merito pdi tionis nomen īcurrit Quis enī dubitat· quin pditor flagitiosus ille sit. qui rem custodie fideiq; sue cōmis sam hostib9 patefecit. Aut uerius ipe disrupit Milites ergo ciuiū īopumq; custo des nō solū offitio sed fide sed sacramēto ··sed ui atq; natura pfessiōis ad hoc unuz agēdum principalit̄ cōstitu ti noscūtur Si ergo paupe rꝝ ciuiūq; tutū premittūt quos potius ipsi sacrilego expilāt conatu . summa p culdubio pditio existiman da est .sed tāto īsignius fa cinus erit si p se ciues īpug nent q̄ omīa an a militibus armigerisq; nostri tempis obseruētur. facile lib3 agno scere· Equidē uersuz ē ad contraria modernoꝝ studi um militū Studēt nāq; cui noceāt . cui uim et furiam afferāt . et que sunt plane offitio suo aduersa .eā ex ercent impune Nec sunt cō

d 4

tenti militiá dedecorare at
q3 fedare ·ſed perimire eiuſ
uidelicet naturáq3 uidētur
Obliuiſcútur ſiq̄dez ſue ꝑ
ſeſſionis Ad id ſolú tendút
ut ſatis diuitiaꝝ habeant.
ſtudiuz lucrifatiédi captét
mécaturá deiq3 exercét. q̄
ſ eis ſordida atq3 deformiſ
eſt qui nó ſolú mécádo aút
lucricaptádi gratia negoti
ando. quaſi quidez apoſta
te a ſua religione céſentur
ſed quodámodo d̄ſertoreſ
atq3 tráſfugere uidétur q̄a
repudiata religione. turbe
ſe ímiſcét ac pecúie q̄ſtui í
tendút. Taceo ſordidior a
plerumq3 ab eis expéta có
pédia. Taceo locádiq3 pub
lica uectigalia paſſim eos
aſſúmere. ceteáq3 uilia offi
tia exercere Taceo í núdi
niſ tabellarioſ atq3 numu
larios inuerecúde plerúq3
cóſtitutoſ fore. qui tá p̄da
rú exercitiú infamare et pe
nituſ deturpare nó uerétur
adeo ut indigne falſoq3 in
ſignia militaria geſtent et
nitorez auri qd̄ deferre eo
rum dignitas iubet. ſordi
do queſtu conquíari nó pu
det Quiſ igit̄ ad hoc exer

citiú aſpirabit í quo nó niſi
nomé omí. nudatú effectu
prochdolor remáſit. Sed
hec ꝑua cuilibet intuéti ui
debūtur ſi crudeliora que
dam alia cótemplat̄ Et in
primiſ illud Scipióiſ occur
rit quod militari uolétibus
dicere ſolit9 erat quia pau
ca unicuiq3 militiá deſide
ráti uiſa ſút uite mala. niſi
malitiam addiderit qué in
quietú ſemꝑ ingloriú ·uel
periculo expoſitú. aut có
temptui deditú eſſe optet
Adde qd̄ appoſtol9 ait q̄a
uita noſtra militia eſt ſuꝑ
terrá· Hanc igit̄ cuz naſcé
do ꝑfiteamur ·quid alia no
ue militie ꝑfeſſione op9 eſt
Nam ibi fortiſſimú corpus
ferro armat̄. hic animo9 có
tra doloſ ·linguam uerſuti
aſ et fraudeſ ꝑmuniri deb3
Neſcio igit̄ qd armari exte
riuſ iuuat. cú int9 í aía bel
lum ſit Nec illud diffiteor
quia plurimos militia ad á
plaſ opeſ ·ſed et ad ſúmos
honoriſ ſtat9 ꝑuehit. Sed
niſi fallor lóge pluréſ ad í
opiaz. ad carcereſ ·ad ſer
uirtutez. ad íuiolétá ſubitá
q3 morté eodez tramite ꝑ

ueniũt Nã ut laureãt9 inq̃t poeta Ex quo quis ꝓfite ri militiaʒ animaʒ habuit nisi q̃ honestate arma uolu erit semp animã ĩ manu p iturã habeat necesse ẽ Cor puſ uero nõ dicã in piculo esse sed id ipm quoq̧ picu lum in corpe ·Semp eniʒ aures militis ut Vegerius ait·uox illa regia intonat. disce ferire ·ĩcrepide mori Et rurs9 preuẽ sed honorẽ militi ꝓuerbiũ est ·uel occi des uel occideris ĩ hoc om ne p̃clarũ gen9 militꝫo uer sat̃ Adde rursuſ dissuasio nem huius uite militaris ·q̃ supra tetigimus in octauo capitulo cum de nobilitate egimus · Has igit̃ pie ma tris inuictis racões cõtem plans a secłaruʒ militie ar morumq̧ exercitio alienũ me redder̃ cõcepi ·Sed illi co affiniũ amicoꝝq̧ turba carne et sanguĩe ut ãbitrõ reuelantib9 ·ad relquũ mili tandi gen9 inerme.acerbe grauit̃ uigere uisi sunt. Cũ enim ut dicebãt magnã eta tis partẽ circa hũani iuris disciplinã expẽderĩ cõgru um quinimo debitũ uideba

tũr ·ut que in theorica pro fecerĩ ad parrĩ deducerem et que studio ipo actigerã iam·mũnd9 ipe conspitiat. Dicebãt enĩ qđ habẽs ex periẽtiam ·seu opationem ut phus inquit etiã sine ar te magis laudat̃·magis eti am ꝓficit inoperãdo ·quã habẽs artes sine experiẽti a Vt igit̃ ĩ ea uel alia uiuẽ di arte utilius agerẽ. neces se erat uxorẽ ducere que firmat hões ĩ unoquoq̧ ui uendi modo ·et discurren di p orbem occasiones tol lit ·Quare ad eaʒ cõiugalẽ uitam infra script ꝓsuasio nib9 cõmouebant

Capituluʒ·xi·de uita et statu coniugali ĩ sancto et ĩmaculato matrimonio ·et de necessitate utilitate·lau dib9 et p̃rogatĩs uite cõiu gal̃ sup alia uiuẽdi genera

Ite cõniugalis sta tus q̧ sanct9 q̧ in maculatus atq̧ ne cessari9 existat nemo est qui nesciat nisi qui se homi nem ac ex uiro et femĩa na tum ignorat Hic uite inno centissime stat9 p̃cipũe iu

uenibus ad modū expedit ne alienis illicitisqꝫ libidinibus misceātur et bonis castis qꝫ coniugii fructibus perfruātur. Hic status coniugal' necessarius fuit ad cōseruationem speciei hūane. nā tribus euidētissimis et necessariis causis fuit instituts. Primo propter plis generacōnē. ut habeat esse naturale. item ut possit nociua obuiāre rursus ut habeat esse uigoratū ut possit ples subsistere et et tandem ualeat sibi similem generare. Secūdo propter concupiscētie refrenationē Tertio propter uiri glorificationē. quia ut inquit appostolus mulier est gloria uiri qa deus dedit hoi adiutoriū feminā. n̄ ad carnalē cōcupiscētiam sed ut haberet gloriā de femīa. cum enī immitatur in sanctitate. et plē ex ea generet que gl'iā deo prestet. et sit ad gloriam uiri. qui gloriatur et quodam modo perpetuatur ī filio. qui est eius imago. Ex quibus facile agnoscitur. qa hec beata cōiugal' uita pro aliquo tēpore magis expediēs et necessaria. uidetur quā cōtinentia siue uirginitatas. et idē o preeligenda. que res agit ut euētu lōge melius sit uacare cōiugali copule quā cōtinentie uidelicet eo tempore quo multiplicacō generis hūani pernecessaria fuit ut cōpleretur nūerus electorum quēad modū in simili uidere libet Nā teste philosopho ī topicis philosophari simpliciter melior est quā ditari Verum tamē īdigēti necessariis melius est ditari quā philosophari et pro tempore illo preeligendum secundum Tho. Rursus ad hāc coniugalem uitam plurima et presertim tria inducere et īclinare homīes uidētur. scilicet natura. recta ratio et gratia. Natura quidem. quia propter plem et naturalem auiditatē. cōseruādi speciem et perpetuandi seipm per filios. Demū recta racō qua īclinatur cōiunx ad seruādum fidem coniugi. Deniqꝫ gratia uidelicet sacramēti. Hic igitur uiuēdi formā beatam et gloriosam fore. nullus sane mētis ignorat. Cuius status necessitas. utilitas et sanctimonia ex multis colligi possunt. sed precipue ex

decē eiusdez stat9 excelsis laudib9 et mirificis p̄coniis Prima igit̄ eius excellētia institutētis est excelsa auctoritas Ne enī istū sacratissimū ordinez aut· Augustinus aut. Hieróimus·aut móachoꝝ pater. Benedict9·sz deus ip̄e ore factoq; īstituit Secūdū preconiuz ex locī p̄rogatīa pendet·cū in paradiso īstitutum recta fide credam9·paradiso inq̄ terreno et celesti ·quia ut sancti tractatōes aiūt. misso sopore·Adam rapt9 est ī spū. et ut aiūt curie celesti interfuisse credit̄ ·ibiq; uirtutes tanti sacramēti plene cognouit. Deniq; tertia dignitas erat uidelicet institutionis eius ātiqtas Quāta excellētia est unitas duoꝝ in uno corpore ·quia scriptūz est erunt duo in carne una Quinta tēporis excellētiā quia ī statu innocētie .quādo nec peccati queuis rubigo initiuz sumpserat·Sexta dignitas ex eo colligit̄ q; hunc solū ordinē tamq̄ immaculatū·deus ip̄e saluū fecit īdignacōnis atq; diluuii tempie .q̄ fornicatores omnes utriusq; sex9 eterno aquaꝝ foragīe d̄leuit.Septimo gl'iosam uirginē de9 delegit hūc ordinē assūmere ·Et quāq; uirginitatem nouisset .matrimonii ueꝝ sacramētuz nó respuit·Nec paꝝ uidetur preconiū matmonii·cū dei filius tam diu distulit carnez suscipe hūanaz.quusq; uirgo beata sub matrimonio foret legitime cōstituta.Octauo dignitas cóiugalis ex eo constat ·q; xp̄s hoc matrimoni sacramētū nó modo sua p̄sentia sed miracl'o illustrauit .ut Johānes refert euāgelista Nona excellētia patet .qa ex eo uniuersa fuit ꝑpagatio humani generis . Quinimo ut inquit Hieronimus cōtra·Vigilātiū .si uirginitas laudat̄ .cur matrimonium uon uehemēter amant ex quib9 uirgines ꝑcreantur .Decimū aliud matrīonii preconiū nó īferi9 aliis omibus uidet̄ .quia carnis copula que sine illa mōtalē generat culpā·eius uirtute nedum a peccato īmunis. quinimo plerūq; meritoria efficit̄. Adde quia matmo

niũ nõ ſolũ mũdum ſed pa radiſuꝫ replet. ut ĩquit am broſi9 p quod ſcelera pene infinita. ĩceſtuſ · multa deni qꝫ ſcelera uitanẽ. et ĩgenita bona querũtur. ex hiſ igiẽ adtinẽtes. me at ꝯiugalẽ ui tã cogere ꝙamõ conabanẽ

Capituluꝫ. xii. de oneri buſ et incõmodiſ et labori bus plurimiſ uite cõiugaliſ et de cauſiſ ꝓpẽ quas non expedit uxorẽ ducere

Luctuabit ubiqꝫ animꝰ. ſed ad me uerſuſ pie matriſ cõſiliũ petituruſ acceſſi an igiẽ uxorem ducerẽ conſu lebaꝫ Jlla uero que ut ſepe poſtea retulit. diuturnaſ ꝓ me lacrmas et uota ſua altiſ ſimo dederat. ut in ſuã me ſortẽ ẗberet. tamq̃ꝫ rabida quedã lena longe cõtrari um ſuadebat. quĩimo ne in cautꝰ. tã inminẽſ naufragi um ſubirem pie rogabat at qꝫ ſeuere cõmonebat· Dice bat enĩ. mariti nomẽ licet dulce plurimiſ. tñ erũnia fo re refertuꝫ· Quis eĩ inquit onẽa matrimonii facile fer re poteſt. Quiſ quarũdam uxorũ inſolẽtiaſ · Quiſ põ pas. Que ſi paupeſ ſunt fa cile ab hoĩbuſ contemnunẽ Si diuite · dotes eaſ tũidãſ genuſ inſolẽtes. forma ue ro ſuſpectas reddit. defor mitas quoqꝫ reddit fuiſaſ. Quaꝝ lingua ut Plutarcuſ uoluit nil pernitioſius · q̃ꝝ audatia nil ꝓdigioſiꝰ. qua rum ĩprobitate nil inexeq̃ lius cogitari poteſt q̃ iur giiſ et cõtentionibꝰ obtun dunt uiroſ. Semp enĩ con querũtur. ſemp exꝓbant. ſemp inſidiãtur · Et ut Ca tho dicebat. quoſ coniũx diligit · illa odit · Eiſ enĩ cũ cetera deſinit · nuq̃ꝫ tamen lacrime. genitꝰ atqꝫ ſuſpiri a. ut fauſtis ſuis fiat ſatis· ornamẽtoꝝ uero ãbitione adeo ardẽt ut cũctaſ opes labefaciũt miſeroſqꝫ cogũt maritoſ inqueſtꝰ ĩdira ꝓ dire ſcelera. Et qđ pericu loſiuſ eſt oĩm. qui uxoreꝫ duxit · cũ appoſtolo q̃ mũ di ſunt cogitat. et effemia toſ uiroꝝ animoſ · et ab oĩ ſpeculacõne reddũt penitꝰ alienoſ. Taceo tãdem qt ĩ maritoſ fraudes exercẽt qt ſimulacõnes. quot ꝓdi

tiones .quot plerūq; suppo sitos partus ·quot mētitas enutricónes. quot aliēi semi nis susceptas messes ·et ut facete ·et ppulcre qdam sa piens dicebat et ridiculuz magis est. lugēt postea ino cētes mariti·has sibi extīc tas uxores laudāt. pdicant in urbibus quasi pudicas · qrūz impudicitia corda eo ruz uulnerātur. Cogūturq; honoris non perdēdi gra tia recte mentiri. Quod si dotem amplā quis cū uxo re assequitur ·tāto supbior efficit·Duo certe supbie sti muli sunt cuiuslibet uxoris forma et dos·Muliē enim bñ dotata ·mariti domīa·uxō nó est ·nil sibi illicitū putat que suas opes quottidie ma riti comparat egestati. et q̄ uirū pascit. dominam se pu tat ·nó sotiaz· Unde recte dicebat quidā sapiēs quia unde dos īgreditur·inde li bertas · inde uerecūdia ·in de obediētia egredit· Li gurg9 enī recte leges fecit ut mulieres indotate nube rent ·ne peccūie potius q̄ uxores eligerentur ·At si pauper ē quis uxorē ducit

non uni9 diei ·sed totius ui te hospitē forte hostē cōpa rat. Et ut pauca multa ɔpre hendā ·qui uxorem ducit· cum apostolo cogitat que mundi sunt ·et quó uxori conplaceat ·cui dum quis placet ·sibi atq; aliis displi ceat ·inutilisq; sit oportz Ecōtra qui sine uxore est aptior efficitur ad ea q̄ dei sunt ·Unde augustin9 cuz in soliloquiis non tā sibi q̄ nobis loqueret ·Nihil eniz inquit sentio qd magis dei tiat animū uirilez. quā blā dimēta femīe corporūq; il le cōtactus. sine quo ·uxor haberi nó pt. Hinc Hugo de saucto uictore ·Non est uxor ducenda uiro sapiēti et literis dedito ·Primo qa studiū sapiētie īpedit ·nec potest quis libris et uxori pariter seruire ·Demū mul ta sunt que matronarū usi bus necessaria sunt ·Alteri us enī amorē suū suspicat o diuz Rurs9 attēde q nul la est uxoris electio sed q̄lis aduenerit talis ē ducenda Si iracūda. si fatua · si de formis · si supba ·si fetida· cuiusq; uiti est · póst nupti

as discimus ·equus ·asinus canis ·et uilissima mancipia prius pbant·Et iterum idem Hugo: nō est qeta uita homis·quā inquietas·uxoris suspitio ·solicitat ācillarum sumptus ·cōturbat filiorum puersitas ·Qui igitur prudēs est · uitabit ea oīa pmta picula ·que ex nuptiali uita puenire solēt ·Et licz fatendū sit teste Augustīo q actus cōiugal' bonus sit cōtinentia tñ melior · Habet enī status cōtinētiū sup statū coniugalem sex coronas pemientie·Primo qui a cōtinēs habet maiorem dignitatē ·p eo q pcōtinētiā homīes āssilātur angel' Secūdo maiorez puritatē trahit enī spiritus p actuz cōiugalem ad īmunditiam carnis ·et efficit quasi caro· Tertio habz maiorez libertatē ·quia uir nō habet potestatem sui corpis·sed uxoris·et ecōuerso ·secūdū apostolū·Quarto habz maiorē utilitatē qa qui uxorē habet solicitus erit ·quomō placeat uxori·qre diuisus est ·Quīto habz maiorem sanctitatē quia cōiugati tribulacōnem carnis habēt et īpulsionē maiorē q̄ non cōiugati ·Sexto habēt maiorem utilitatē · quia maius pmiū et maior fructus sibi debetur ·Merito igit sapiēs uir cōtinētium sanctissimū statū pelegit.Que oīa attēdentes sapiens ut hūani iuris intpretes · nō insulse cōiugio carnali spiritualē connubiū ptulere · ut uidere libet in statu cōtinentiuz ·et eorum qui ī ordine ecclesiastico ī hac terena uita militāt ut tādem ī supnis triūphēt Aiūt enī idipsuz spirituale cōiugium non solū dignius esse q̄ carnale·sed honorabilius atq fecūdius ·sed et securius et fortius · His ita q auditis quippe a matre psertim cū fletibus expositis ·decreui a coniugio paulisper subsistere·Verū attinētes et amici si ptunc matrimonii onera subire non placebat · ad publica me saltez trāsferrē offitia Et pserti ad iudicādū popl'os psidēdū urbibus his suasiōnibus cōmonebāt

Capituluz·xiii·de magistratu iuditii et de offitio

et mũere iudicãdi populos et p̃sidẽdi ciuitatib9 .et de laudibus huiusmodi offitiorum et cõmendatione talis exercitus

Refectur atq̃ iudicãdi munus .q̃ necessariuz uite hũane .q̃ excellens et p̃clarũ sit exercitiũ .et a cũctis mortalib9 honori habituz .nẽo est qui nesciat. nisi qui legib9 subici r̃cusat .aut alienis iacturis ditari p optat .ut enĩ Hieronim9 ait .nisi prim9 homo imagĩem dei ĩ se peccãdi uiolasset: nequaq̃ homo hoĩ subiectus esset nec alius aliũ iudicasset .fuisset enĩ sibi unusquisq̃ iudex Nam a principio nõ dixit deus hoĩ ut presit hoĩbus sed domĩamini inquit piscibus maris et uolatilib9 celi .ac bestiis terre. Postq̃ uero peccatũ int̃ hoĩes ĩualuit iurgia .rixe. bella .et semĩaria discordie crescere cepertũt .Fuit igit̃ necessarium ad cõprimedũ ĩiquoruz cupidĩes et uiolẽtias et diuĩa p̃uidẽtia homo hoĩes iudicare possit .ut quos natura ipa aut amor ad bonũ non p̃uocãt .saltem timor hoĩs coherceat .Et hoc q̃d alibi ad eundẽ sensum .Augustinus ait .q̃a cũ populi multitudo ab his q̃ maiores sunt opprimeretur .expediens ad modũ fuit ad aliquẽ confugere uitute et autoritate prestãtez .qui iniurias cohiberet .et summa ĩsimis pari equitate coequaret. legũq̃ trãsgressores puniret Qui apud quosdã magistr̃tus .apud alios p̃sides alibi p̃tores siue potestates con munios uero iudices a iudicãdo appellati sunt . Hi apud gẽtiles plurimũ honõrabãtur .q̃d quibus .Valeri9 ait .q̃ Apollo requisit9 de iustis magistratib9 .respondit se nescire .utrũ deoruz numero .an hoĩm agregari deberent .adeo enĩ hoc exercitiũ illustre apud eos fuit .ut illud oĩpotẽtatui p̃ferrent .Quid enĩ teste Cicerone p̃clarius digniusq̃ iure int̃ mortales exercitiuz excogitari potest q̃ unum hom̃inem in republica r̃periri . qui cõmuni utilitati seruiat .qui communia p suis .sua p cõmunib9 ha

beat qui uelit et sciat psonam ciuitatis gerere dignitatē decus sustinē. legesq; obseruare iure ītueri atq; exequi et postremo cuncta que ad rempub. pertinēt fidei sue cōmissa meminisse Magistrat9 siquidez atq; ius dicēdi potestatez habētes. non modo terrenorū principū at populoꝝ. sed ī mōtal' dei auctōitate et uite fungūtur. Est enī latissima eoꝝ potestas et iurisdictio. ueluti qui uite simul et necis hominū dnī penitus constituti sūt. Hinc apostolus dicebat qui me iudicat dominus est. Qui ergo iudices atq; puinciaꝝ potestates atq; rectores cuz recte agunt. deo pariter et hominibus acceptissimi sunt Scriptū est enī. Beati qui iuditium fatiunt. et iustitiā in omī tpe Et iteꝝ p sapientem. qui custodit et iudicat iustitiā. ipe exaltabitur Nec mō in eteterna uita eorum exaltacō erit. sed in hō seculo sublimat De quo p eundez sapientē dicit. iustitia eleuat egentē. Unde et noster Isidorus. Magna ē inquit laus recte iudicātis q sicut nocere ciuibus nescit ita pdesse oībus nouit. Aliis enī prestat censurā iustitie. alios bonitate iuditii sine psonaꝝ accepcōne suscipit. non īfirmat iustitiā auaritie flāma. nec studet auferre alteri qd cupiat. Et subdit hi sunt ueri iudices qui sicut de iusto iuditio ditari nō appetūt. sic etnō pmio coronat Demū uero iudices si locupletes fieri poptāt. id qđ facile eis sit nō abigit. Naz qui ciuili auctoritate et potētatū funguntur paruo tempis cōpendio lōgas consueuere congregāte diuitias.

Capitulū. xiiii. de oneribus et laborib9 īcommodis pfecture et iudicature et psidētie ī popul' et de piculis huiusmōi exercit9

Ed post huius exercitu laudes. uidelicet iudicādi et psidendi honorem tātopere cōmendatū. ilico mater bona illius status pmētia onera. atq; apta pericula enarrabat que tot sunt ut uix enarrari queant. In pmis

ꝗ ueniebat ĩ mentez quod
scriptuz sepe audierat noli
fieri iudex·nisi uirtute uale
as rūpere ĩiquitatem. Qui
se igit̃ talẽ extimat. uanus
est aut temerarius Deniqȝ
inter cetera· Quatuor pi
cula iudicātem cōmitantur
que omĩa uel alterū uitare
difficulter quisqȝ mortali
um potest· Primum siqui
dem piculū ex eo maxime
ĩminet·quia plerūqȝ ex cau
sarū multidĩe defectus acci
dit·solicite discussionis. qđ
utiqȝ piculū canēs. Beatus
Job dicebat Causam quaz
nesciebā · diligētissime ĩue
stigabam·Sup quo Grego
rius ad pferendas sententi
as uideam9. ne umq̄ȝ pcipi
tes simus. ne temere ĩdiscus
sa iudicem9. et quelibet au
dita mala statĩ moueāt·Se
cundū iudicis piculuz sequi
tur. affectus uidelicet atqȝ
ĩordinata passio. que tāto
certius eos cōmitant̃· quā
to diffitilius ab eo seperan
tur· Unde Augustin9 q̄si
p quodam miraclo narrat
Alipiū collegam suū· nullo
affectu·odio. timore atqȝ p̄
mio iustitiā subuētisse· Ter
tiū iudicis piculū parat̃ ex
oblica ĩtencōne. aut ĩ iusto
animo· Unde scriptuz est
qđ iustū est. iuste ex equa
ris. quasi dicē uelit nō est
satt iudici iusta decernere
sed necesse est si piculuz ui
tare cupit. ut iusta iuste de
cernat. id est recto animo
agāt ea q̄ leges iubēt· Nar
rat siquidez Gregori9 quē
dam sanctū uirū uidisse iu
dicem· quē cognouerat ĩ lo
cis teterrimis magno pon
dere ferri ligatū a quo cuz
quēreẽ. quid nā hoc esset
Respōsum est. quia eo solo
eā patiebaẽ· quia cū iudex
esset· si quid pene atqȝ uidi
cte. etiaz scđm leges alicui
uiuēs ĩferebat. pl9 tñ crude
litatt desiderio q̄ȝ publico
zelo mouebaẽ. Qu artum
piculū iudices ɔtinue temp
tat donoꝝ uidelicȝ et mūe
rū cupiditas. Quis enĩ ille
est. qđ q̄uere dicie possim9
qui discurrit manus suas ab
omĩ mūere. Hic in excel
sis habitabit. Ea siquidez
picula tāto iudicib9 pmti
ora sunt. quāto diffitilius
euitātur· Unde Isidorus
Multi tribunal ascendunt

sed rari iudices inueniũtur
q̃ populos legũ moderami
ne regãt. Et si cetera ad h
uitãdũ piculũ psuasioni de
finit illud petrãche occurrẽ
bat. quia iudex ipse popu
loꝝ honorato q̃ dã exilio
dãnatꝰ. duꝫ otium domesti
cuꝫ cũ ex terna solicitudi
ne pmutatꝰ. Amarã certe
et turbida iudicũ sors est.
habẽt enĩ domũ nõ modo
muneribꝰ apertã sed et liti
bus silẽtio uacuaꝫ querimo
niis plenã iurgiisqꝫ refertã
Quidq̃d languidũ qudq̃d
egrotũ in puintie seu ciuita
tis uisceribꝰ latet. totũ sibi
tractãdum curãdũqꝫ reser
uatur. Unde plautꝰ ille co
micus durũ ad modũ opꝰ
dicebat mltos corrigẽ. qđ
hic patet. q̃a se se corrigãt
paucissimi. Adde illud Plu
tarchi aclaruꝫ exemplũ. q̃
cum iudex eligeretꝰ. renuit
dicẽs. quare sic iudicabo.
quasi statĩ ab aliis iudicãdꝰ
nec mõ ab hoĩbꝰ iudex ip
se iudicatꝰ. Quippe in quẽ
totius populi ocli uertũtur
sed duriꝰ adeo summo om
nium iudice iudicari timet
dicẽte scriptura. Juditium
durissimum his qui psunt
Postremo pudor ẽ ꝙ iudici
bus et magistratibꝰ pudõ
nullus sit his pesse. quibꝰ
subesse dignus fuerat. Cũ
igitur talia docta matꝰ reco
leret. omẽm iudicãdi ãbitũ
manu quadã ab animo erũ
pere uisa est. sed dũ iudcã
di tribunalia tãtope abhor
rerem ad cetẽa reipub. ho
nesta et publicata cõdescẽ
dere. psertim offitiũ cõsulũ
ciuitatũ quos appellamus
rectores cõtribules ipi his
suasionibus hortabãtur

Capi. xv. đ exercitio et offitio cõsiliarioꝝ pricipũ et urbiũ et puintiaꝝ. et đ utilitate. laudibꝰ et pconi is huiusmõi uiuẽdi

Agna semper rei pub. cõsulendi auc toritas fuit Consu les enĩ siue cõsiliarii a cõsulẽ do recte dicti sunt quoruꝫ puidẽtia respub. regitꝰ eo rũqꝫ cõsilio aduersa ciuita tis pellũtur. quies eius atqꝫ trãquilitas eoꝝ studio et i dustria cõparatꝰ. Estqꝫ eiꝰ generis offitiũ ipm. ut alti ssimo deo continuũ obseq

um et reipub. p̄sidum affe rat. Unde Augustin⁹ de uerbis domini. nec utiq̄ rē pub. gerere criminosuꝫ est Sed nūc demū illicituꝫ est si ut diuitias p̄uatas auge as. rempub. admīstras. ut enī inquit p̄hus. nil tā uti le est ciuitatibus et regnis q̄ studiosoꝝ habē consilia Quoꝝ offitiū ut ait Tulli⁹ est utilitateꝫ ciuiū sic ītueri ut quidq̄d agāt ad rēpub. r̄ferāt obliti cōmodoꝝ pro prioꝝ. Quid enī est digni us. quid reipub. utilius. q̄d deo acceptius q̄ rempub. pacatā quietāq̄ tenē. et cō silio plerūq̄ explere. quod armis et multoꝝ cedibus effici nō possit. Nā ut īq̄t Tullius nō uirib⁹ aut seloci tatibus. aut celeritate cor poris res̄ magne gerūtur sed consilio et auctoritate et sciētia p̄sidētiū. Consi liarii enī rerū publicarum plus agūt. q̄ qui corpa ia culis hostiū expnoūt. Simi les enī sunt gubernatorib⁹ ī naui. qui longe plus agūt nauē dirigēdo. q̄ cetēi aut nauigādo. aut pugnando Unde et in bellis paꝝ pro sunt arma. ubi nō est cōsiliū ut ait Tullius. Philosophi enī et cōsilio uigentes pl⁹ consilio ī bello paceq̄ ege rūt. q̄ armis. Unde sapi ens ait. Cū disposicōne cō silii initur belluꝫ. et erit sa lus ubi mlta cōsilia. Allex andrū quideꝫ eo potissimū tā ingētes uictorias obtīu isse legim⁹. quia cōsiliariis bonis cūcta agebat ut inq̄t Trog⁹ Pōpeius Et p̄pte rea consiliarii principū nec nō consules et rectores p̄ uintiaꝝ. urbiū. magno sem per honori fuerē. et patres patrie recte ab ātiq̄s appel labant̄. Ad hoc itaq̄ exer citiū et uiuēdi formā amici et cōtribules his et p̄ximis p̄suasionibus me trahē mo liebant̄. Addebant p̄trea hunc uiuēdi moduꝫ genito rem meū ueluti honestū et sine crimīe delegisse. Nec erat īconueniens filiuꝫ lau data honestaq̄ patris exē citia ac uestigia imitari.

Capitulū. xvi. de labori bus. oneribus et īcomodis cōsulum siue cōsiliariorū et rectorū urbiū et p̄uintiarū

et de picul hui9 st át9

Ed uix amici uerba finierãt. qui offitiũ cõsulẽdi in ciuitatibus tantopere collaudabát. et ecce mater ãxia occurrit et plurima nedũ onera. sed ícommoda et picla huius uite et exẽcitu prudẽtissime recolebat. Sed inter cetera id Catonis commẽorabat. quoniã difficilimũ est quẽpiaz sic reipub. consulere. ut psit simul et placeat. sed lõge difficilius est. ut sit ei í uerbo ueritas in cõsilio fides. in cõmissis silentiũ. í impando suauitas et tãdem euẽtum nó uirtus sed fortũa moderabit̃. Iterum illud platonis í repub occurrebat. Parua íquit ciuitas egre regit̃. Magne uero urbes difficiles regíe existunt Quare qui ad huiusmói ministeriũ suspirant necesse est illud Lactantii fateant̃. pax est íquit nob domesticax curax. q publicas adoptam9. Denicp qs putat cõsules ipos uel consiliarios a pncipibus ul popłis amari. qs poti9 grauant q iuuãt. Quod si extrinsec9 honorari à populo cẽnãmus. labiis credo. cor autẽ singulox ciuiuz lõge est ab eis. et paupex psertim. qs durissimis ex actionib9 deuorãt. Sed et si a populo p aliquo tẽpore amari colicp eos uideamus. in mente ueniat qũis populo scipionibus carior fuit. Quis Camillo. Quis Rutilio et Metello. Quis Salomone greco. Quis. Hanibale. Quis Ligurgo ad quos amor ingens atcp ardens feruor fuit popularis. Sed ilico í odium. in contemptum uersus est. Quox illa fuere premia. fori uidelicet labor. iniuria. accusatio. mors. exiliũ. carceres. Sed cẽte illud Catonis pclare dictum est quia íter ea que prospera fortuna largiri uisa est. nil tã pestilens tamcp íconstãs q populi fauor. cui9 ad posteros funesta hereditas est Adde quia cũ ab huiusmodi cõsulendi munus. nó nisi iusiurãdi sacramento accedãt consiliarii et rectores totiẽs degerare uidẽtur. q tiens senatũ ingrediũtur. Rursus cũ iuxta Ciceronẽ

eos qui de repub. cōsultāt ab amore · ab odio · ab ira · a timore . liberos esse oportet Vix aut raro cōtingit consiliarios · cōsules urbium et rectores . ab his passionib9 fieri alieos . Deniqꝫ ꝗ inutiles in cōsulēdo reipublice existant . tristis ille euētus demonstrat . quiā respublica plurimū eoꝝ crudelissimo aut meritissimo cōsulatu in dies paupior · illi uero ditiores euadūt · Nec aliis opus est testimoniis · preter id qd in faustis atqꝫ in felicib9 nostris diebus cernim9 q̄a ea ipa cōsulēdi offitia atqꝫ gubernādi rēpu. mūera n̄ ut olī iunctis delata uidem9 sed potius a solicitātib9 ablata Et qd maiori merore refertur. ea ipa offitia q̄bus paupetes opprimūtur nō puo ptio emūtur Difficile nām qꝫ et prarum intuem̄ . ut q̄ magno exoptatur effectu et lōgo querūtur labore . liberaliter īpendant̄. Et ut paucis agā . longe difficilius erit · ut que multo cōparant̄ auro . sine auro reddātur · Hi ergo nō tā ꝯsulūt ꝗ consumāt · nō tam regūt ꝗ premūt . non tām ꝓtegūt ꝗ ledūt . defendūt ut ipi inquiūt rempub · Sed fateor ab aliis et nō sem p · sed a se ipis minime . ueluti qui ciuib9 grauissimas īponūt collectas nō ī rēpub. exsoluendas · sꝫ sibi ībursandas . Hi consules dicūtur a consulēdo nō reipub · sed sibi · gaudēt cōsiliarii et consulis nomine . a cuius re et effectu plurimū sunt alieī Paupeꝝ dom9 euertūt . ut suas construāt . miserorum casellas agros atqꝫ p̄dia subhastāt ut ipi uilius emāt culpeqꝫ proximus ē · q̄ eos in licitatione uicerit . Hec fili mi inquit mater optīa exercitia studia dsideriaqꝫ sunt consiliarioꝝ · cōsuluꝫ atqꝫ rectorū pestiferi nostri tēpis ad que tu ipe cōspice · si libet aspirare · Materna igit̄ monita adeo uisceribus meis ī fixa fuere . ut ad h9mōi cōsulēdi ministeriū nullo pacto aspirareꝫ . Sed ilico patrueles · atqꝫ sāguīe et amore cōiuncti sese īgerūt . ut aliud uite genus assumere · qd ut dicebāt a cūctis mortalib9 uirtutis . honoris et

glorie cupidis semper ex optatuȝ est uidelicet tanq̄ aduocat9 patrocinādi exēcitio uersari·ad qd̄ his sua sionib9 cōmonebāt

Capitulū·xvii·d̄ iurispe ritis ac de aduocandi et pa trocinādi offitio in iuditio et extra·et d̄ laudib9 iuri dice scientie ac necessitate et utilitate huius scientiffici et ātifitiosi exercitii et quō suplet nature defect9·

Patrocinari ī causis ac in iuris humani subtilib9 discepta tionib9 uersari·semp laudā bile īsignesq̄ exēcitiū fuis se nēo ābigit·Ea enī offiti a ut Salustius ait honestio ra apud omēs habita sunt que īgēio· que ītellectu·q̄ deniq̄ eloquētia ac dicēdi suadēdiq̄ artifitio constāt Sic ergo iuris disciplīa ho nesta sancta et pnecessari a uite hūane extitit·et ob eam rem omī tempore plu rimū fuerit cōmēdata·Ea dem ratione disciplinaȝ ip sam sectātes qui iurisperiti seu consulti appellati sunt utiliter ac lauudabilē et ne cessario utūtur iurib9 hūa nis que nō nisi ad lites intē hoīes dirimēdas ·amicitiā q̄ atq̄ ipam rempub·augē daȝ īstituta sunt. Hinc Ju stinian9 ait aduocati qui di rimūt ambigua facta causa rū·nō min9 puidēt hūanō generi· q̄ si plus armisq̄ parētes patriāq̄ saluarent Et alius sapiēs magna cō mēdatiōe dignos eos facit q̄ quod iustū·qd̄ bonū·qd̄ equū est.hoībus psuadent Est ergo hui9 exercitii ho nestas atq̄ necessitas ad modū manifesta·sed et uti litas publica māifestiō·Quā tuȝ uero in eodeȝ nobili ex ercitio priuate sit utilitati nemo est q̄ ābigat·Habuit tamē iuidos omī tēpore h̄ scientificuȝ et honestū exē citiū ·nōnullis enī nō satis nec recte ītelligētib9 uisuȝ est leges ipas ·atq̄ legū in terptes ·et iurisperitos cau saȝ dare litigiis·illasq̄ max ime nutre·in q̄s pulcre ·Ci cero in eis quos de legib9 edidit libris īuehit· ait enī uerius ignoracōneȝ leguȝ occasioneȝ litigiis parare· Ignorātes enī leges uolup

tates et appetitus suos pu tát et optant legib9 iuuari posse ·quare iquit Cicero cúctos cósulút . an sit lex. q suo possit suffragari ap petitui aut cupiditati ·q sit ut ipsoꝝ legú ignorátia non iurisperiti uiá litigiis pre stent. Adde aduers9 iuris pitos aliá nó minoré emula tioné .nónulli ení psuasum habét id qd ex ipso exer citio laudato cóparat ·im p be atq illicite fore quesitú Plane nó ita sentiebát áli qui philosophi ·et sapiétes sz nec catholici tractatores qui í ncóstituédis detminá disq hoím desidiis. iudices testes. et aduocatos assisté decreuerút ·solis tamé iuri peritis licitú esse uoluerút suú cósiliú iuste uendere po tuisse. Cuius int ceteras il la a philosopho racó assig nat ·qa iudex ipe et testis cómunes sunt psone . et p utraq pte cóstitute ·Aduo catus uero alterá tantú fo uet parté. a q licite honeste q salariú exigit. Hui9 pte rea nobil ac sciétifici exer citii excellétia .ex plurib9 illustrat effectib9 ·Est ení

mortaliú hominú desideri um ut ad id potissimú ten dat eodé pho teste. ut veri taté agnoscat ·Quáe ad ip sum in rebus agibilib9 aui dius húana properat inqsi tio ·pferti cuz ob eas hoím cupiditates. que a uero que a iusto plerúq diuerté co gút . ppter rerú húanarú uarietates difficult qdem ueritas ipa et iustitia ag nosci potest. Hinc per Isa iam pphetá de húana iusti tia dicit · tanq pánus men struate uniuerse iustitie .ut húanaz iustitiam difficult attigi et cognosci posse li quido demóstraret ·Auari us ení q iustius hoíes lites et iurgia mouét .Omnia ut i quit sapiens ·deus fecit ho miné rectú et ipe ímiscuit se infinitis qstionib9 ·Fuit ergo necesse húano gene ri iurisperitos cóstituere q rum idustria et expectata iurisperitia eas sine belloꝝ fragoribus questiones deci deret .quas húana puersa q auaritia attulit· Laudát igit plurimú atq merito di uersis honoꝝ titul illustrá tur iurisperiti .qui ueritaté

c iiij

aperiūt. et int hoim cupidi
nes p sue sciētie cōiecturas
et regulas. Quid uerū. Quid
rectū. Quid iustū sit expli
cāt. docent atq e tenebris
ad lucē usq deducūt. Quo
rū tāta uix est ut nōnunq
cās ueritates. qs uel natur
uel i dustria · ueri. astutia
hūana i dampnū simul et pe
nām peccati hūani generis
occultas fecerit. ipi iurisperi
ti sui ingenii subtilitate ad
rei pub. quiete atq nostrā
cōmoditate reuelet. Pluri
me siqdem ueritates icog
nite plurie iiustitie ipūite
manerēt. si iurisperitorū ces
saret sapiētia et sua quere
darū rerū. studiosa sagaci
tas cōteptui aut nusui ha
beretur. Deniq neo unq
dubitauit uerū et iustū mul
to esse meliora q falsū et
iniustū. Esset enī ratio ni
dissonū. si uerū a falso. iu
stum ab iiusto uinceret. Qd
utiq funestū in repub. sepe
accideret. si iuriscōsulti de
essent. Quorum id pcipuū
studiū est. iustū ab iiusto fal
sum a uero discernāt. Rur
sus q necessariū hūane rei
pub. hoc exercitium fuerit

ex q o patet. quoniā ut phi
losophus iquit i ethicis. sunt
nōnulli hoies pessime qdē
psuasibiles qui nō facile cre
dūt nisi certissima uideāt
signa aut fortes habeāt p
suasiones. Aduocati igitur
plurimū sūnt cōmendandi
qui uirtute sciētie iuridice
certissimas uel ppinquas
imo fortissimas psuasiones
eliciunt et illa iudicibus sua
dent. ad iuuādas inocētiā
et reprimēdas puniēdasq
uiolētias et iiustitias. Vnde
Cicero hāc iuris disciplinā
extolles hec iquit ad omēs
res priuatas atq publicas
tuēdas istituta est. Et ite
rū hec ars tuta est. hec ho
nesta. hec illustris. qua se
pe multe respu. salue facte
sunt. Deniq ut phus uolu
it. omēs artes iuente nosci
tur ad supplēdos hūane na
ture defectus. ut libet exē
pli gratia unū inserē. natura
enī ipa lapides ligna atq
ferrū pducit. sed mīme do
mū efficit. quare recte et
necessario ars domificandi
di inuēta est. q idipm sup
plet quod natura defecit.
Sic mō natā pares lanā et

lignū·sed nō uestē pducit Salubriter ergo atq̧ necessario artes texēdi. atq̧ suendi īuēte sunt. Natura ḡ q̄q̄ hoī īstrumenta loquendi dedit. nō tamē uirtutem tribuit psuadēdi. Sed arte effectū est. ut hoīes studio ipo atq̧ mirabili artifitio f quadaꝫ dicēdi cōsequātur cōceptus uidelicet suos imprimē posse audiētiuꝫ animis· sicut natura mīme dedit hoī uim discernēdi congruū ab īcōgruo. nisi p gramatice sciētiā. nec ueꝝ a falso nisi p dialeticā. Licet ḡ ederit instrumētum cognoscendi uerū a falso. uidelicet loquelā et intellectū. Oportebat ergo p cōseruacōne hūane uite et tollendis int̄ hoīes ḡsidiis. ut nature h9 defect9 suppleret̄ p iurisperitos· qui ipm iustū et rectū iudicib9 psuadēt. secundū traditas legislacōes. et nō ūmq̄ iustū et rectū distīguant. limitēt et moderētur secūdum pticulariū casuuꝫ occurrētias et legislatoris mentē. que oīa pierent. nisi iurisperiti essent q̄ ea hominib9 suaderēt· Et ut paucis agam9· summa et excellentia huius exercitii. quo ipa uniuersalia statuta hūana q̄ generalibus atq̧ īdeterminatis uerbis statuunt̄. lucidi9 ītelligunt̄. Nam p iurisperitoꝝ subtileꝫ et īgeniosam applicacōem dictarū legū. ad causas pticulares mentē legū īterptant̄· Et tandē uero per hoc nobile aduocacōis offitiū. īsontes defendūtur. oppssi releuātur. et ut paucis mlta comphendimus. iusta piret. si deesset qui iustitiaꝫ allegaret· Ex quib9 facile cognoscit̄. quāta sit· huius exercitii honestas. q̄ta necessitas quāta deniq̧ utilitas. Sed uix affiniū et amicoꝝ sollicita īstātia ueba finierāt cū mas clamitās dicebat illud sapiētis. Fili mi si te lactauerint peccatores. ne acq̄ escas· Et tādem aduocatorū uitā ac exercitiū eorūq̧ apta discrimīa et picula sequentib9 uerbis disuasit

Capitulū. xviii. de incōmodis et oneribg exercitii iuristarū et artis aduocationis in causis et iuditiis et

p̃iculis huius ſtatuſ et mō
di uiuēdi.et de dāniſ q̄ ex
illo ueniūt reipu.et an litigi
a nutriātur ex aduocatorū
copia et an humana iuſtitia
p̄t īpleri ī iure naturali

Iuriſperitoꝝ eoꝝ
p̄ſertī qui forenſeſ
cauſas agunt in iu
ditio q̄ſ aduocatos uel cau
ſidicoſ appellam9 ·quā ſit
dānoſum piculoſumq; exē
citiū·nēo apertiuſ q̄ꝫ aduo
catuſ ip̄e unq̄ꝫ ītellexit.Sꝫ
et quātum hoībuſ ſit inuti
le quippe et p̄nitioſum nēo
rectiuſ agnouit·q̄ꝫ qui p̄ e
iuſ infortūio aduocato ī di
guit .Huiuſ exercitii dam
na·diſcrimīa atq; picula.ñ
facile enārari poſſent Ex
multiſ autē paucula quedā
in mediū adducēda decre
uim9 .In primis naturā ar
tis atq; exercitii cōſiderāe
oportꝫ .Eſt enī eius gene
riſ patrocinacō ī cauſiſ q̄a
difficile ē aduocato et cau
ſidico unuꝫ iuuare.quī alte
rum ledat.Cui pulcre.Am
bro.dicē uidet̄ qui non po
teſt alteri ſubuenire niſi al
ter ledat̄.cōmodiuſ eſt neu
trum iuuare · q̄ꝫ grauare al

teꝝ .Unde ſup illo uerbo
impio p̄bens auxiliuꝫ. Au
guſtin9 inquit callidi argu
mentatores .et iuriſperiti
fallaceſ duꝫ cupiūt ditari·
uix p̄uaricationiſ piculū ſu
giūt cōtrouēſiaſ actioneſq;
cauſaꝝ .contra ip̄a iura uē
tūt·et ut aduerſarioſ cohē
ceāt iuſſionib9 legū ad illu
dēdos iudiceſ .exquiſitis
exēpliſ multiplices ītellec
tuſ et cauilloſaſ a legibuſ
elitiunt coniecturaſ .Quid
igit̄ ī eiſ laudē nō facile in
uenio uendūt enim linguā
ſuā que ſpūs ſancti donū ē
Qua de re Auguſt .de ſe
ip̄o in libro cōfeſſionuꝫ lo
quenſ ait .placuit mihi ſub
trahē miſteriū lingue mee
a mūdāiſ loquacitatiſ mee
ne ceteri mei exemplo·iaꝫ
non legē domini ·ſed forē
ſia bella mercarent̄·et ex
ore meo āma furori ſuo acco
modarē.Rurſus nō illiſ pu
to aſſētiēdū qui negāt cau
ſidicoſ liteſ nutrire·ſed po
tius p̄ſcīdere contēdūt.ex
Ciceroniſ uerƀ argumētū
ſumēteſ.que recte ītellecta
eoſ ledūt·ait enim eoſ qui
leges ignorāt uoluptates

et appetit9 suos putāt legibus iuuari posse·et inde legū peritos consulūt ut eis dicāt appetit9 suos legib9 sequi posse · Sed ea uerba q̄d aliud sonare uidētur·q̄ꝫ aduocatos lites gignē Dū uoluptuosis et cupidis hoībus suadēt legib9 posse explere·que leges ipe uetant Quis enī tā amēs est·qui leges iustas asserat iurgia nutrire ·quas dicit Licero in eodem de legib9 esse uitiorū emēdatrices ·uirtutūq̄ cōmēdatrices. Sed ex mēte Liceceronis elici posse·nō leges sed legib9 abutentes qui sunt legiste·lites nutrire et educare ꝑspicuū est Qui ut nascātur lites ·speꝫ uictorie uictis ꝓmittūt ·adducentes īmūera fallatiarū repagula ·et astutiarū obstacula secundū policratū Qui enī cec9 nō est liquido uidebit·quia non hoīm negotia·nō cause·nō controuersie suscitāt aduocatos ·quī imo ut ocul' cernimus aduocati ipsi causas gignūt ·litigia suscitāt·cōtrouersias souēt.īmo mouēt atq̄ nutriūt Prebeāt huic ueritati testimoniū ea loca q̄ue certe beata dixerī·ubi si desunt aduocati ibi cause ipsa quoq̄ litigia desunt · ubi uero aduocatoꝝ turba strepit ·ibi litium anfractibus tota ciuitas ardet · nec aliqua litigio uacat·Uidi ego in germania urbes quaꝫ plurimas populatissimas qui deꝫ atq̄ optīa politia gaudētes ·inq̄bus ciuis unus iure ignar9 ī decidēdis causis penit9 īexpertus ·totius ciuitatis causas breui momēto pacifice et īcredibili silētio tēminabat ·ubi nec assistētia erat aduocatorū nec allegationū ingeniosa altercacō·Stupēti igitur mihi at querenti · cur in tanta urbe taꝫ pūe atq̄ ꝑpauce cause agerētur·q̄d ue cause erat ·q̄ null9 ibi aduocat9 adesset·Responsuꝫ tandē est cū faceto modestoq̄ risu ·ultimum esse causam primi · Addebātq̄ ut ego mihi ipi inquirendo satisfacerem·ac si apte dixissent paucula ad modū causas in tribunalibus esse suis c9 rei illa erat racō·quia nullū qui eas ꝓponeret aduocā

tú facile admittebát·Pro
fecto ñ ĩſul ſũ eoꝝ dictũ pu
to ·plurimi quidẽ nequaq̃
plerũq; litigarent ·quĩmo
aliq̃d forſan ĩiuſte paterẽ
tur niſi aduocatoꝝ ꝓnitaſ
ad eſſet.atq; eorũ ſollicitu
do qui uincẽ pollicẽtur·Ne
mo certe niſi ĩſan9 ſine ar
mis bellũ temptat.quippe
pl'imi ſalui fuere·q̃a illis ar
ma defuere ·et lõge pluresſ
periere armoruȝ fidutia.q̃
pẽuria :Tolle enĩ frenetico
arma p̃ſtab et uitá·tolle cu
pidis litigãdo mĩſtroſ ·ſil'
tolles et liteſ ·Cupit enim
oĩſ artifex ut pl'iuſ ĩ ethic'
uoluit ·ſua laudare opa ſil'
et dillatare · Si poeta ſua
poemata laudat·acũctis re
cipi optat · Sic faber ut in
qt Jero9 ſua fabrilia trac
tat ſtudetq; ſumope ut to
tus orb ea ĩdigeat·Cithari
ſta deniq; omnes exoptat
dies eſſe fauſtos atq; ſolẽ
nes ·armoꝝ et machinarũ
artifex · nuptiaꝝ aut pacis
tempa infeſta habet ·et ge
neralit' de pace nõ cogitat
qui cũ bello lucrat̃ ·Nec ali
ter agit aduocatus· alieñas
cupit cõtrouerſias ꝓpinq̃
rum et cauſaſ exagitat qui
ſuaſ non litigat·diſſidẽdo
litigãdo lucrat̃ q̃ mẽdicarẽt
ſi quietiſſime om̃ſ uiuerẽt
Et paucis dicam.deſunt li
teſ .ſi deſint qui liteſ cupi
ant atq; ſollicitant.Deniq;
apoſtol9 ait·ſeruoſ dei ñ d̃
cet litigãe Quomõ igit̃ aliẽ
nas opes litigãdo querere
poſſum9 licite ·qui noſtra
ꝓximiſ offerre iubem̃·Et
iuſta domĩcum conſiliũ pe
tenti clamidẽ· palliũ nõ ne
gemus .Demuȝ uero illud
ueriſſimũ puto·q̃a lõge mi
nus reipu. criſtiane nociuũ
uidebit̃ ſi iuditioruȝ ſtrepi
tuſ .ſi cauſaꝝ deceptioneſ
nõ habeat·ſi aduocatoruȝ
penuria patiat̃ ·q̃ ſi p cau
ſaꝝ et litigatoꝝ atq; aduo
catoꝝ copias·caritatiſ or
do pereat.que ĩlitigando
ſeruare mĩme pt ·Et iterũ
longe minus ꝑnitioſum ar
bitror.quoſdã forſan ĩiuſte
opprimi ob defenſioniſ ad
uocationiſq; defectũ.q̃ plu
rimoſ ĩmo ipaȝ rem.p.eiuſ
q; quietẽ tot tãtiſq; ut cer
nim9 litiũ ꝑturbationibuſ
cõcuti atq; ſubuerti ·q̃ uelu
ti q̃dam ĩcẽdia ·cũctas reſ

pub. adurũt atq̃ cõfundũt
Postremo quis causarum q̃s
fori autẽ iuditiaꝛ strepitus
tã auidus est quẽ nõ moue
ant imo terreãt plurimum
illa Bernar. uerba. Qui cuꝫ
ad. Eugeniũ ageret . ac eũ
inducẽ conaret̃ · ut fidelis
ad diuinã legẽ discendam
sectãdaꝫq̃ allicerꝫ· et aduo
catorum astutias fugiẽdas es
se ostẽderet quottidie ĩquit
perstrepũt ĩ tuo palatio le
ges. sed Iustiniãi nõ domi
ni iuste ne etiã istud . Tu ui
deris Nõ certe· Lex domi
ni ĩmaculata cõuertẽs aĩas
ea autẽ nõ tã leges q̃ꝫ lites
sunt. et cauillationes subuẽ
tentes iuditiũ. Tu, ergo pa
stor et e p̃us animarum . qua
mẽte. obsecro sustines corã
te silere illam. istas garrire
Puto q̃ etiã hec puersitas
te cõpellat ad dñm dicere
cũ ꝓpheta. Narrauerũt mi
hi iniqui fabulacõẽs. sed nõ
ut lex tuã· Hec Bernãdus
de hũanis legib9 et earum
sectatorib9 Rurs9 nisi fallõ
fallit̃ quisquis litigãdi offi
tium assumit et lõge magꝭ
fallit̃ · qui artes litigãdi et
cõtendendi eligit. in q̃bus
ꝓpter nocẽdi facilitatẽ q̃n
to quis doctior. tãto neq̃or
euadit · ut d̃ aleatorib9 Po
licrat9 ait . Unde Augusti
nus · forma ĩquit ĩ eis est li
tigiosa . hoc ip̃o laudabiliõ
quo fraudulẽtiõ. Fateõ enĩ
utilis est iuris scientia· si ei9
ꝓfessores intra eius limites
agerent· et legũ t̃minos nõ
trãsgrederẽtur. Sed pluri
mi illis abutuntur et falso lẽ
gum ĩtellectu et nouis ĩter
ꝓtationib9 sacris legib9 illu
dunt. Quod si sec9 agerẽt
pauperes ad modũ et ĩopes
fateor tamẽ felices uiuerẽt
Ea de re sancti uiri piculũ
tã ꝓmtũ ĩminere hoc exẽ
citiũ tenẽtib9 cernẽtes me
rito ꝓfectꝭ et deo dicatꝭ ui
ris · nedũ forẽsium causarũ
ĩterdicũt exercitiũ . sed hu
marũ legum studiũ. quarum ĩ
ter ceteras illa est ratio ne
uidelicet iurisperiti magnũ
extimẽt eã iustitiaꝫ quam
ip̃i cõtinẽt et uenerãtur. et
quã leges hũane docẽt . re
spectu eius iustitie· quã lex
dei cõtinet et uenerat̃ . Iu
stitia eniꝫ huãna quã leges
seculi ꝓfitẽtur· ĩpleri ĩdubi
e potest facultate et nature

iurib9 .qđ ex eo maxi̅e pa
tet ut alia taceā qm̄ xp̄us
in euāgelio ex duobus na
turalib9 p̄ceptis omnes le
ges et p̄phetas pendē dix
it . put pulcre Augustinus
đducit in Epistola ad Vo
lusianū diuina uero iustitia
nō nisi sup̄na gratia i̅pleri
p̄t. Quare ad hūc sensum
uerius q̄3 paulo ante Isaias
dicebat de hūana iustitia.
pānus mēstruate iustitie ue
stre sunt. Sed nec alienum
ab hoc p̄posito uidetur qđ
domin9 i̅ euāgelio ait nisi
abundauerit iustitia uestra
plus q̄3 scribarū et phariseo
rum. non i̅trabitis i̅ regnū
celoꝝ. Quod utiq3 recte di
ci p̄t de hūana iustitia quā
iurisperiti et causidici astru
ere nitūtur ut xp̄us fiđlib9
suis dicē uideat̄. nisi abun
dauerit iustitia uestra plus
q̄3 scribarum et phariseoꝝ
id est legistarū et iurisperi
toꝝ hūani iuris nō intrabi
tis in regnū celoꝝ. Nec eni̅
iustitia que ex hūanis resul
tat legib9 . sola ad salutem
sufficit. cū illa ut p̄hus i̅ pol
liticis uoluit. solū reipub. tē
renā quietudine3 appetat

Cuius gratia pluri̅a que lex
diuina uetat et punit. ip̄a p̄
mittit aut iubet Vnde Au
gustin9 Hec lex que de re
gendis urbib9 dat̄ . multa
p̄ temporali pace aut p̄mit
tit aut iubet . que lex diui̅a
grauissime punit. ut in con
cubinatu atq3 usur̄. Demū
in p̄scripcōib9 et multis ali
is repire libet. Deniq3 lex
ip̄a hūana ut p̄missū est uir
tuti hūane et naturali i̅mit
titur . que nequaq̄3 ad et̄nā
felicitatē sufficit sine speti
ali auxilio diui̅e gratie. qđ
aliter est sentiēdum đ diui
na iustitia . que tota dei et
a deo est Dabo igit̄ inquit
mater pluribus p̄ suasioni
bus finē. si id solū dixerim
quia hūani iuris sectatores
solo noi̅e iuris letant̄ . cum
rem ip̄am non habeāt . qui
imo sub iur̄ atq3 iustitie ob
tentu ip̄a iura et iustitia3 p̄
sequūtur . ut recte đ eis di
cat uera iustitia . filios enu
triui et exaltaui . ipsi uero
spreuerūt me . Tandē quis
ille legista est et laudabim9
eum q̄ ut i̅quit Augusti̅us
dicat clientulo suo . recipe
quod mihi cū tibi adessem

obtulisti. redde aduersario tuo quod me iniuste patrocinante abstulisti. cuius opa decepto iudice et circũuentis legibus uicisti. Longe satis euagatus sum in describendis aduocatorum periclis sed expertus dixi. turpe enim uidebatur patritio ignorare ea in quibus uersatus est. Suasi ergo mihi materuis his. imo diuinis cõmonitionibus edoctus. forẽsiũ atque ciuiliũ causas et iuditia penitus deserẽ. Dicti ergo et superati contribules. ad aliud uite genus inocentissimũ ut dicebãt uidelicet notariorum me trãsferre uerbis atque suasionibus sequẽtibus nitebantur

Capitulum. xix. de notariis. tabellionibus et scribis et de huius artis laudibus. utilitate et cõmendatione ac necessitate

Tabellariorum siue notariorum ars et uiuendi formula quam honesta honorabilis et laudata sit. ex plurimis psertim illius necessitate et utilitate facile cognoscitur. Periret siquidem omnis iuditiorum tela. nisi essent notarii qui acta cõnscriberent. periret ipa ueritas et fides in cõtractibus et cõmertiis hoim. periret ois ordo in iuditio forẽsiũ causarum. nisi esset aliqua fidelis publicaque psona. cui iudex crederet de his que ab utraque litigãtium parte. aut offerũtur aut dicũtur. Item sunt instituti notarii ad cõfirmationẽ ueritatis. sed cum ipa ueritas ubicumque sonuerit. ab illo est qui dixit. ego sũ uia et ueritas. Recta certe ratione notariorum offitium ualde laudabile erit. qua in ueritatis comprobatione et cõfirmacõe. radicẽ fundamentũ suscipit. Demũ huius artis laudes et utilitas ex eo patẽt. quia publice utilitati deseruiunt. Hi nãque nedum apud pedaneos minoresque magistratus. creditũ et auctoritatẽ obtinẽt. sed apud reges et prĩcipes et cũcta eminentia tribunalia acceptissimi et familiarissimi existũt. quorum manibus imo admiranda fide instrumẽta. priuilegia et litere ad perpetuã rei mẽoriã cõfitiuntur. Et post multa temporum secula. ex

hoꝝ sola notārioꝝ subscrip
cione ·indubitatā ꝓbacōeȝ
īducūt. Hi tipū tenēt euan
gelistaꝝ xp̄i·qui eius gesta
et acta ī euāgelio tā fideliť
q̄ȝ utiliter descripserūt ·Et
ut ceteras huius artis cōmo
ditates et laudes obmittā
qui illā exercēt ·magna lu
cra ·summos honores asse
quūtur ·ut breui tempe ac
puo labore opulenta utilita
tis cōpēdia adipiscātur ·et
tādem aboīb9 honorāť·q̄a
omnes illis indigēt

Capitulū·xx·de miseri
is.calamitatib9 ac laborib9
et picul̄ tabellionū et tabel
lariorū .et illoꝝ fraudibus
et dolis

Nter ceteras uite
hūane ātes modos
formulasq̄ȝ uiuendi
scribaꝝ atq̄ȝ notarioruȝ ar
tem miseriā. calāitosam ac
multis erūnis plenā nemo
ignorat.nisi q tā felix fuit
ut nec litem ī iuditio,actor
nec reus extiterit.nec con
trahēdi gratia ·tristi illoꝝ
misterio eguit. Breui igiť
huius artis calāitates īfelici
tates.laboes atq̄ȝ picula ad
ducem9.pauca ex multꝫ col
ligētes. In p̄mis igiť fatē
mur.habēt tabellióes offiti
uȝ publicū. sed priuatū ex
ercēt negotiū·nō reipu.ser
uiūt .sed rei familiari deser
uiūt .nō illā sed istā augent
cōmūes sunt psone. sed p̄
pria sunt lucra .Demūȝ ta
bellarii ipsi seruos se esse
publicos nouerīt·quos iure
iurādo cōstant astrictos .ut
q̄tiēs rogari eos a quoq̄ȝ ī
omī causa cōtīgāt·ferre eos
testimōiuȝ opteat. Nemini
aut dubiū existit taȝ astric
tos reipub. ·seruos nō esse
illius dignitatis atq̄ȝ felicita
tis .uti pauloāte depictum
est Eius uero artꝫ labores
fraudes.doli atq̄ȝ picl̄a ex
eo cōstat quia natura ip̄a ī
pellūtur hoīes gratis fideȝ
ip̄am seruare ·ueritatē atte
stari .ac de illa libere ubiq̄ȝ
ferre testīoniuȝ·miseri tam̄
tabelliones soli sunt.qui nō
nisi peccūia de fide dixere
ac ragari uelint .Nec aliter
q̄ȝ p̄tio intueniēte ueritati
fidē accōmodent·paup siq̄
dem fidē petit ueritatꝫ ille
māmona exigit īiquitatis
Turpis igiť est ,qui pretio
turpiť accipit .quod gratꝫ

exhibere tenet· Quo fit ut hanc uite formulã exercentes .nedũ iustitiã. sed ipam iniustitiã uẽdãt. quare teste Augustio nihil ordinatius esse p̃t. nã iustitiã uendere iniquitatis est. iustitiaꝫ uero rabiosa insania. In ceteris enĩ contractibꝰ res uẽdita alienat̃ a uenditor̃· et trãsit ĩ emptorẽ. sꝫ ĩ hoc ĩfelici cõtractu nullã iustitiã habet notarius uẽditor· Sic miser artifex ipam ueritatem ad quã cõroborãdam eruẽd ã qꝫ creatus est · et que eũ honõatũ r̃ddit· ĩhonõat atqꝫ uilificat · dũ eũ ut p̃missum est p̃tio exponit. Aput antiquos enĩ tabellarii alebãtur a publico eratqꝫ g̃tuitũ offitiũ · eo igit̃ seclo aureo certe laudabil̃ erat tabellonica ars laudabile exẽcitium· nunc uero q̃a ad p̃tiuꝫ exponitur merito in sordibꝰ cõputat̃ ẽm Policratũ Rursus notarius seruus est iustitie· q̃ uirtutũ regina est et dñ̃a qui g̊ dñ̃aꝫ suaꝫ uẽdit· ut ꝓditor iudicãdꝰ est O quot falsa ab eis cõstituuntur ĩstrumẽta p̃ce q̃deꝫ uel p̃tio· O quot cõtractus

fabricãt . rei geste substãtiam longe aliter scribentes q̃ꝫ p̃tes ꝓfesse sunt· O q̃t falsas clausulas interserunt Aliasqꝫ iustas abolẽt· uerbã cãcellãt . dictiões uitiãt in multoꝝ lesioneꝫ atqꝫ iacturam . O quot neglectus ne dixeri dolosĩ iuditiis et cõtracribus cõmittũt ãnos in dictiões diẽ atqꝫ locum p̃tẽmittũt. Nec testes adibent nature rei necessarios· literas scripturãqꝫ diuersificãt Qua d̃ re ĩstrumẽta suspecta· aut dubia reddũtur · O quot errores. fraudes machinamẽta ab eis admittũtur Ob quas res ĩnũera litigia ĩmortales cõtẽtiões ibi nascũtur. ubi sopiri debuerũt Demũ ꝓthocolla non retinent. et diuersa plerũqꝫ ab illis ĩstrumẽta edũtur · Pleriqꝫ uero literas · cõtractus instrumẽta sup usur̃ et cõtra iuris p̃cepta cõstituũt. ꝑ qui fatiẽtes q̃d ex ea re ĩfames inabilesqꝫ euadũt . O quot collusiões agũt ĩ iuditio q̃t decepcões apud iudicẽ. q̃t falsãt attestacões. q̃t supfluas dilacões · q̃t acta ĩutilia scribũt . ut cresat registruꝫ

f

pcessusq3 inpretio augeat. Taceo quia excessiua sala ria exigũt. crimẽ cõcussio nis non uerẽtes. oĩa precõ agũt. nec calamũ quidẽ mã nũ capiũt. nisi peccũia assit taxas exedũt. De quibus Gregorius dicẽ uidet. quia mHto sceleratius ille accipit q̃ alius offert Hi certe cru deliores sunt illis latrõibus qui ĩsidias adibent. Nã isti palã rapacitati auaritia se uiũ. ceteri enĩ hostes in suo rum tantũ hostiũ sanguine armãtur. assisini quorundã hoĩm necẽ peccũias accipi unt. isti ut crudelissimi car nifices ciuiũ amicorum cuncto rũ hoĩm oppssione letantur et oĩm litigãtiũ uitam extĩ gũt. Quid enĩ pdest habẽ iudicẽ. sed rapacem notriũ Hinc Isidorus ad delictu3 ptĩet iudici ĩprobos habe re mĩstros Ais forte qd ad re3. Locupletes sunt nota rii nũq̃ egẽtes ubiq3 hono rati. Quod et ego fateor. Sed et illud Ciceroĩs sem per uerũ esse putaui. nil fo re utile. nisi honestu3 iustũ q3 sit nil honorificũ. nisi in uirtutis radice3 que g̃tuita est fundet. Nam ut idẽ Ci cero subdit. Nullu3 emolu mentũ est fallẽ. nullũ cõmo dum lucris inhiare. splẽdo risq3 nomẽ admittẽ. Adde quia utilitas illa familiaris non pt tãtũ afferre quãtu3 aufferre. Qua ẽni3 alia cau sa Hesabel omĩ secPo male dicta erit. nisi quia eius non uero testĩonio Agab Rex uineam abstulit Naaboth. Ea de re eidẽ Hesabel dic tũ est iussu dñi. canes cõme dent Hesabel deiq3 ut pau cis mPta cõcludam. notari us cupidus rẽpub. offendit deũ cõtempnit. Cui se iure iurãdo astrĩxit. iudicẽ men tiendo decipit. ptes ledit De his Augustinus dicẽ ui det. qa sites sunt locuste animali pestifero. nocet enĩ mordẽdo. ↄsumit nocendo Nisi ẽgo abũdauerit nostr̃ iustitia plusq̃ sitiũ scribarum spẽ nõ habeamus cõsequen di fructũ iustitie. que ẽ reg num celorum

Capitulũ. xxi. de exer citio agriculture et de lau dibus et cõmendacõe huius naturaP et ĩnocẽtissimi ex ercitii. et de utilitatibus ge

neri hūano ex illā ꝓueiē tibus Et quomodo deo acceptum est

Griculturām optimū esse uiuēdi genus nemo ambigit nisi qui uiuē nescit· Hic enī uite modus prim9 oīm est a deo altissīo hūano generi tributus ·Dictū est enim hoī in sudōe uult9 tui uesceris pane tuo nec dixit ī sudore uultus aliēi .ut ī ceteris offitiis et uiuēdi modis liq̄do cōtingit ·In quibus alieno labore alieōq sanguīe et sudore plīmos pasci et nutriri· quīmo et lasciuire uidem9 ·Nequaq̄ enī dus homī h exercitiū pcepisset nisi pmum ī nocentissimū de inde ei gratissimū agno sceret, Hoc deniq uite genus ueras naturalesq diuitias gignit·alia exercitia ī dustriales et uti ita dixerī adulterinas diuitias ꝯparāt Igit̄ inter utrasq diuitias illa est differētia .qm̄ prīe hūanū genus sustinēt ·secū de corrūpūt·pme delectāt secunde crutiant.pme sati ant·secūde agūt.Quod enī tam felix uite gen9 esse pt q̄ naturalib9 insidē laboribus et possessiōes agrosq ad ubertatē ꝑ cōmuni oīm usu ducē·Quaꝝ reꝝ īnocētissima cura · ceteras oīs noxias curas fugat. Gesserunt agriculture usum nō solū antiq prime etatis .sꝫ et oīm etatū uiri pstantes atq clarissimi·nec mō publica offitia·quīmo et imperia magnaq fastigia huius cupidīe atq dulcedine dimiserunt·Hanc Cato Censorinus exercuit .de quo scriptū est optim9 senator arator optim9 .Imperatō quē igit̄ pudebit cū Catone terrā colere .Quis turpe cogitabit.qd̄ ille pulcrū elegit .Qui preter rerū gestarū gloriā etiā in nostris hispan9 pclarissime trium phauit ·Deniq ī ceteris h9 mortal uite occupacōibus uacāt hoīes artib9·ī hoc nature in ceteris uacāt sagacitati in h sācte simplicitati ī aliis supsluitati·in h necessitati ceteris uacāt ornatu ī hoc uictui ·ī ceteris uacāt hoīes pauci aut multis. ī h omībus ·Qua racōe ceteris uiuendi modis iuste ante

f 4

fertur · Teste enī pl̄io quā to aliquid est cōmunius. tanto est preclarius · Est ergo illud uite genus eligibile quod pluriqus confert. et pauci oribus nocet Demum nō parū huius uite pconium augēt. quia cessant ī hoc niuendi modo eā omīa diuīe offensionis et peccādi īcitamenta ac pmte accoēs. q̄ aliis negotiatioībus sese ultro offerūt Ut enī quidem ex sapiētibus ait. int̄ hominū uitia uiuē et uitia hoīm uitare. nōtaz pclarū q̄ rarū nec taz laudabile q̄ difficile est Quis enī ī agro laborās aliena usurpat. Quis degerat Quis plasphemat Quis superbit Aut quis irascit̄ aut inuidet qui optare sibi soli bona non pt qui aliis eueniant Quis deniq̄ agriculture intēdens īimicat̄. Quid aliud odit n̄ g̃ndiēs Quid maledicit nisi tēpestatibus Quid dēiq̄ auare cupit. nisi ea q̄ alioꝝ non sunt. Sz et quis fornicat̄. quē non ciboꝝ pciositas. sed fames et paupcula mēsa spectat. Et demū ipa lacertoꝝ lassitudo. et diurnus totus labō dormire potius q̄ lasciuirē cogit. Rursus ī ceteris uite occupacōibus illud cōmūissimū est. ut quāto hoīes plurīs emolumēti aut cēsus habant. tāto minus deo retribucōis et honoꝝ t̄buūt ita ut uerū sit illud pphete q̄a sacietas panis causa sit īiq̄tatis in hoīe ī hoc teamē uiuēdi mō plus oībus deo reddit̄. et ut ite dixerim plerūq̄ plus q̄ quis habet deo offert. Nonnūq̄ enim oblatt deo dcimis. ex pensisq̄ deductis nil sup est nisi labor adeo ut pl̄imi anni etiā ubimi agricultoribus ipis sterilēs sint. Recte igit̄ ātiquū uerūq̄ in hispania puerbiū fuit. quia agricole martires habentur. neq̄ enim semel sanguīez fundūt. ut pīguiorem terrā hoīm usibus reddant. sed dietim sudore et cruore madent ut nos uiuē possumus. et suis tormentis et assiduis crutiatibus foueamur His ergo monitionibus suadebāt affines agriculture uacandū. et si nō psonaliter. p seruos saltē et colonos ut mos est pluimorum uiroꝝ illustꝝ. Sed nō

dum illi uerba finierāt· ecce mater occurit hūc uiuendi modū summope dissuadēs rationibus sequentibus

Capitulū .xxii. de agri culture icōmodis oneribus difficultatatibus et laboribus. et de aculeis et miseriis huius statꝰ et narrātur pulcra de hoc uiuēdi genē circa eius solicitudīes et āxietates · et quō repugnat p̄claris īgeniis. et quales debent esse agricultores

Audatꝰ satꝭ a nobis est agriculture usus· quē cēte necessariū atqꝫ delectabilē fore nemo est qui ābigat. habꝫ tn̄ aculeos suos ut enī īquit Pliniꝰ ī eo quē edidit d̄ naturali histōia libro· agricultura īnocētissime atqꝫ beatissime uite quōdā initium fuit . Nunc uero maioribus longe laboribus nouisqꝫ uitiis obnoxia est· ut enī īgeorgicis Virgiꝰ ait· ex p̄mo a diuīa scriptura didicimꝰ nō utiqꝫ homo tēre. et agri sed tēra homī seruire debuerat . Hoīm ergo culpis effectū est ut terra possessoribꝰ suis sine laboē nō respōdeat . et plerūqꝫ labor ipse fructꝰ dulcedīe carat. Nō talis ergo īdigētia atqꝫ necessitas terrā ferro solicitare . mirisqꝫ blāditiis molire coegit. In qua colenda· q̄t labores. quot corpis . quot animi solicitudines hoīes p̄ferūt· nēo nouit nisi qui terram colit adeo ut uerū sit illud Petrarche· qui trtiicū semēat. semīat et solicitudinem. Et iterū q̄d poeta dicit quia g̃num p̄īmorū est sed anxietas semīantꝭ . ita ut p̄prie loquēdo. ager animus sit . cult̄a ītencō. semē cura et messis labor. q̄s res agricultor uberrime p̄cipiet . leta uídemia . dū tn̄ cuꝫ pruina et grādine pepigēit O quot īutiles araturas q̄t mortaliū hoīm āxias curs agricultura affert· et qui p̄ anni circulū diligētias egit plurías · unius hore rabida tempestas abstulit · q̄ si celi trāquilitas ad sit. quanto plura semīasti . tāto plures necesse ē pascas grues pluresqꝫ domi mures . uolucres deniqꝫ· hospites habebis ī

uit9. Nec eñi notiorā agri colis sunt· quos nescio quid ad semiandum cogat ·nisi quia ita diuia ꝓuidētia· uoluit. ut et si labores. picula agricola expiant̄. laboare tñ nó desinet. quē spes plerumqꝫ delectat sine fructu. Demū uero illud cētissimū est· multis tamē incredibile quia in colēdis agris. ornādisqꝫ uīeis. uix fētilitas sūptibus equat̄. Adde quia ut Gregorius dicebat ·bonuꝫ est agros colere. si nihil melius qd fieri possit inuenit̄. Agriculture igit̄ hac nostr̄ etate oper ādare nó est uiri excellentis aut prestantis ī genii ·nec pro arte nec pro offitio aut negotio ·sed ꝓ otio et curaꝝ alternacōem uel ipa cogēte necessitate laudabile ·Hec enī ars terram facit meliorē. nó quidē intellectū meliorem uires ī tellectiuas non pficit · sed exteriores exercet . Qua de re iuste sapiētes agriculturā inť mechāicas cóputarunt .ut inferius tāgemus Et hec putat̄ causa ·quare philosoph9 in septio politicorum agricolas nec mecatores ac artifices et mercenarios. licꝫ sint artes necessāie ī ciuitate nó tamē sunt ꝓprie ꝑtes ciuitatꝫ. q̄re nó ueros ciues. Aristoteles appellat · sicut cósiliatiuos ·sacerdotes et bellātes et iudicatiuos . ꝑut latius diximꝰ supra in capitulo quīto ut eniꝫ inquit unus ex phis natura stūdiosa parēs. duꝫ m̄ltas mortalibꝰ artes dedit distīxit etiā in gēia. et cui quis aptissim9 repitur illi recte insistet . Indecens namqꝫ atqꝫ indecoꝝ uidet̄ debile corp9 fragilesqꝫ lacētos· sed docilem animū habentes colendis agris insistere debere . Pulcrū igit̄ est atqꝫ offitiosū aliud melius agē nó ualentibꝰ· agros ipos arare. sed lóge salubrius foret non agros sed animos coelē. Uerū est tameꝫ ꝙ terrēa aīalia terrā amāt Rursus satꝫ īnocētia agricolarū exercitia uerissime fore puto .si tales ipi agricultores forent ·quales ātiqui illi īnocentissimi et simplicissimi erant quales eos debere esse legimus. nó q̄les experimur. Illi enī cū pacē

entia et lõganimitatẽ labo
res ferebãt . cũ frugũ habũ
dantia deũ laudãtes cũ ste
rilitate minime murmuran
tes. sed cũ Job patriarcha
dicẽtes. dñs dedit dominus
abstulit . sit nomẽ ei9 bene
dictũ . Set et tales ꝑmi illi
agricultores erant : q̇ ut cũ
ꝓpheta loquar gladios uẽ
tebãt in uomeres . et lãceas
in ligones . Agricole uero
nostri tp̄is aratrũ stibã ra
strũq3 uertũt ĩ arma nõ mõ
defensiua . sed offensiua .
deum decimis reges uecti
galibus fraudant . fines fun
doꝝ cõfundunt uel sibi ap
plicãt . ecc̄l'iã nõ reuerẽtur
cõtra dños supbiunt. foros
frequẽtant ꝑ seruos . ꝑ con
ductitios agros colũt . sed
ꝑ seipos ĩ iudicio litigãt. cũ
ꝑ alienos ĩ agro laborãt et
suũ dũ deserũt offitiũ aliẽa
picl'ose usurpãt. Ubi ꝓcb do
lor auaritia supia . pompa
ornatu uaio. ãpla suppellec
tili . fraudib9 deniq3 dolis
litigiis . et uersutiis cũctos
negotiatores uincũt. Mar
tires autẽ quo pacto tales
agricolas appellem . nõ ui
deo causa enĩ martirẽ facit

potius q̃ tormẽta. Agricul
tores igit̃ nostri tẽporis mã
tires terrene cupiditati nõ
xp̄i dixerĩ . Et ut paucis
agamus sicut terrã colũt. sic
penit9 tereni sũt. ut de his
recte dicat̃ . Ipi uero terrã
lingent et terrã cõmedent
nec de celestib9 cogitãt . q̇
semꝑ de terrenis loquũtur
et meditãtur . sibi ĩuicẽ. ĩui
dent. alios ab horrẽt stat9
Sed plerumq3 castigat eos
deus ĩ eo delicti genẽ quo
peccãt. Dignũ enĩ est ut q̇
in terrã que oĩm elemẽtoꝝ
hũilia et uberrĩa est. ꝑ sup
biã et auaritiã peccant eius
dem terre bonitate ꝑuent̃
ideo dat de9 illis terrã fruc
tiferã in salsuginem. ꝓptẽ
malitiã habitãtiũ ĩ ea. Quo
fit . ut terrã sui natura ferti
lem illoꝝ ĩiquitas facit stẽi
lem. Sed uix bona mater
dissuasiõis agriculture uer
ba explenerat . et ecce fra
tres . consanguĩei parit̃ et
amici si nullum genus uite
placebat . ex illis maxĩe q̃
sup̃ discussa sũt saltẽ mech
anicas aut liberales artes.
seu aliũ uiuẽdi modũ. etiã3
si foret aliquod exẽcitii ge

f iiij

nuē·cui plebei hoīes sese cō ferre solent ·mihiipi delige rem .idq̄ sequēti ꝑsuasiōe agere nō erubuerūt.

Capitulū ·xxiii. de artibus mechanicis ī genere et utilitate eaꝝ. et q̄t sunt artes mechāice·et q̄lit earuꝫ exercitia ꝓsunt·et quomō diuerse artes sub eis cōprehendūtur et demū adducit q̄ in dictis artibꝯ pl'es uiri clari euaserunt et q̄ mediocritas uite mechāice nō est despitienda

Repudiata sūt a te inquiūt amici ea uiuēdi genera q̄ nobiliora atq̄ honoratiora ī hoc seculo uident. ī quibꝯ fere cūctos īgeniosos et studiosos ac nobiles uiros uersari cōspicimꝯ. Si igit ocultis īcognitisq̄ nobis causis nullū ex supdictis eligē ꝓponis .nos qui te plurimū diligimus.et posteritatem ex te q̄maxīe ꝓptamus quā utiq̄ ꝑderes. si ad spūalē uitā trāsires te pl'imū non mō rogamus .sed mōemꝯ atq̄ hortamur.ut saltē artifex fias alicuius hōesti aut plebei exercitii ·Sūt enī ꝑter nomīatas ārtes et uiuēdi gener alia cōplura exercitia et uiuēdi genera non īhonesta·q̄bus et si plebeos homīes cōmunit uideamus deditos. Alios tamē ingēuos nature hoīes .quibꝯ ita sors illoꝝ tulit aut ita uoluerūt uel natā ipa inclinant sepe cōspicimꝯ artes exercitiaq̄ ipa delegisse. Preeligunt certe nonnulli sub illa mediocri uita agētes .seculi huius breuē cursuꝫ īnocenter trāsigere·q̄ sb magnis statibus periclitari. Adde quia pl'imi ī eis ipis infimis artibus clari euaserūt qui tandē ad altiora sepe uocati fuere. Nō enī artes ipaq̄ exercitia aīmos hominum uirtutemq̄ penitꝯ īmutāt nisi fedissīa sint .Elige igitur aliquā ex mechāicis artibꝯ·q̄s ipa oīm parēs natura ad usus hoīm ꝑ necessarias instituit.q̄s nequaq̄ ipsa ꝓuida gubnatrix natur nobis donassꝫ .si nō necessarias ·si nō utiles. si nō honestas iudicassꝫ·et suos sectatōes beatos faceret Sūt enī ut nosti artes ipe mech

onice septē numero . ad q̄s cetera omīa uite genera cō pus respitiētia teste pħo in polliticis reducūtur . uideli cet lanifitiū. armatā siue fa brilis nauigacō. agricultur̄ uenacō . medicīa . theatrica Sub lanifitio uero plurima genera īcludunt̄. puta tex endi . torquēdi . suendi et q̄ sūt māu. acū fuso. rota. fibu la siue aliis īstrumētis et ce tera oīa que ī matia . lana lino . pelle. pilo . et uimībus cōtinētur . Armature uero adaptat̄ quid q̄d armoruʒ est. et quid q̄d ferro metall' q̄ cōtinetur . sub qua aurifi ces metellarii . monetarii ac alchimiste militāt . Vocat̄ auteʒ ars ista īstrumental'. nō solū q̄ īstrumētis utatur sed etiaʒ quia ex materia il la effitiat pl'a instrumenta ad quā etiā ptinet omīs la pidū. lignoꝝ et arenaꝝ la bor. Hec duas speties ha bet. architectonicā. et fabri lem. Architectonice partes sunt cemētaria. carpētaria Fabrilis uero sunt ptes mal leatoria. fusoria. sculptoria et multa alia similia uite ge nera. Nauigacō uero cōtīet

omneʒ negotiationē ī emē dis uendēdisq̄ mercib9. et ī illis mutādis tā domesticis q̄ pegrinis . Alii uero mer caturā ponūt spetiē p se Sʒ philosoph9 eā sub nauiga tione designat. licʒ merca tura multis modis accidat absq̄ nauigacōe. Sub agri cultura uero quid q̄d īter ra laborat̄ ītelligit̄. ad quā ptinet oīs agricultus et q̄d quid ad nemora ac pascua et ortos ptinʒ . Ad uenatio nem uero feraꝝ occupatio aucupii . auiūq̄ uolat9 pti nʒ et generalit̄ ad eā ptīet omīs piscatura. et uenandi genus in terra. mare. flumī bus ul' aere. Itē eam ptinʒ omīs apparat9 ciboꝝ. sapo rū potuū. Et generalit̄ oīa offitia piscatoꝝ. carnificuʒ coquoꝝ. cauponū . taberna rioꝝ . Sub medicīa uero ip sa medendi ars . et cirurgia contīet̄ . Sil'r et appoteca riorū . pīgmētariorū turba qui bus iunge herbistas . et balneoꝝ magistros. rasores et similes. Sub thatrica ue ro aptant̄ omēs artes ad lu dos publicos et puatos ad diuersa spectacl'a ptinētes

Cui uiuēdi mō histriōes. buffones·representatores. tragici cōnumerantur. Dicta est enī theatrica scd̄m· Isidorꝝ et Hugonē a theatro ubi populus ad ludos cōueniebat. Fiebāt autē ludi in theatro. ubi etiā gesta recitabant· In gabellueo choreas ducebant et saltabāt in ginnasiis luctabāt. ī amphitheatro certabant pedibus. equis uel curribꝰ· ī arenis pugiles exercitabātur. ī cōuiuiis rigmis et musicis instrumētis psallebāt. et alea ludebāt. īphanis tempōe soleni deorꝝ laudes cāebāt Antiqꝫ nāqꝫ ludos īter legitimas actiōes cōnūerabant quia tempato motu naturalis calor nutriebatꝰ ī corpe et letitia mētis reparabatur Uel qd̄ magis credēdum est. quia necesse fuit populum aliquādo ad ludū conuenire· et uoluerūt ut īquit phus detemīata esse loca ludēdi ne ī diuersoriis puatisqꝫ locis cōuenticula fatiētes. pbrosa et cōtumeliosa aliqͥ ppetrēt. Huiusmōi ita qꝫ mechāice ātes et uiuēdi genera hōestissīe ā quolibꝫ

honesto uiro ualēt exercēri Nam et sācta scriptā huius mōi necessarias artes commendat īquiens in ecclesiastico. In māu artificis omīs opa laudabitur. unus ex pphetis ait·in porta regꝫ artifices negotiantur. Aut si forte ceteras artes īgenī ōpditas poptas. elige tibi liberales artes. psertī quatuor ultīas quas mathematicas uocāt. qͣ plerūqꝫ magno splēdore hoīes eas sectātes illustrāt: Legisti Suplitium Gallū astronimū pm̄ mū honoris et utilitatis attulisse romanis. Qui cū bello pximi essēt contra psas. ea nocte luna ecclipsata est quo signo stupefacti romani deliberabāt bellum non cōmittēdum At Supplitius Gallus astronimus publice pnūctiauit nō esse malum omen· adducēs rationes astronōicas qͥbus sua sit populū bellare· qd̄ effectum est cū ingenti romanorum uictoria. Sic et apud atheniēses cū sol pateretur eclipsim. plurimi ne esset mūdi finis timebāt Sed pericles mathēaticꝰ p racōes

astronóicas patriá falso tío re liberauit. de cuius scíe laudib9 atq abusu lati9 infra agemus in tricesimosexto capi. Sed de mechäicis et húilib9 artib9 q plures clari euasisse cópertú est. Legisti lisipiú pictorez ita Alexádro fuisse dilectú ppt fatiem et staturá eius mirifice depictaz. ut eú ad magnos pueherz honóes Quid de histrionis arte dicemus Legisti de Roscio histrióe qui tá excellens in ea arte euasit ut romani núq meliorem illo testaretur. Nam tá mira corá populo operabat. et tá preclare ludos í theatro celebrabat. ut ígétem romani populi dilectionez cóseqret. adeo ut senatus nobilib9 eú agregaret Adde Socraté ipm fontez sapiétie. qui arté affectauit citarisandi. í qua tá clarus euasit ut illaz nobilé artem sue ciuitati í cognitá supadderet. Quid de Tito dicá Qui adeo paupi et uili offitio uaccabat. ut publican9 esset. et cú gabellas pretio colligeret. tá fidelit tamen í eo offitio se gessit. ut ppter eius pbitaté et fidé creatus a romanis cósul fuerit í quo mífice se gessit. Quid de Varróe. qui carnificis offitio fungebat. ppter suas tamé uirtutes. cósul a romanis creatus est. Sed quid ista cómemoram9 Legisti apud Straboné regi egipti filium natum esse. quez nullo studio trahi posse ad artes militares ferút uel scíetificas. sed íclinabat natura ad artem fabrilem. uidebatq libent fabros. et ad eos cuz poterat decliabat Idq Rex cóspitiés. de sapiétum cósilio euz suo arbitrio reliquit. qui tá famos9 in arte fabrili euasit. et tam egregia machíarú et ferraméto pſidia patri attulit ut longe plus ei ex illa árte q ex militia pfuerit. Non est g despitiéda uita mechanicarú artiú et mlto míus mathéaticaz Ná si ex eleccóe quis mediocré et húilez statú assúmit. hoc certe pfectióis signú est. Beat9 ení pdicat. qui í magnis potuit tráſgredi. et non est tráſgressus. tales ení sublimari hic et í supna ciuitate meré

tur. Unde Gregorius ex ponēs illud David nonne cū paruulꝰ esses .ī ocꝉis tu is caput isrꝉ factꝰ es. Quia inquit puus tibi fuisti. mag nꝰ corā me fieri meruisti. tā to enī ptiosior q̄s apud de um existit. quāto sibi abiec tior fit. Hinc Cassiodorus laudata est uirorū sentētia que rebus modū īponit. et nos humilius cōsiderāe do cet q̄ꝫ de nobis amici expec tant. quia plerūqꝫ nō satiat qđ bonū putat. Et iteruꝫ optimū est moderata gerē q̄ nullꝰ audeat accusarꝫ. Nō est deniqꝫ diffidēdū de sec tatoribꝰ hūilium artiū. q a ī eo exercitio hūilit et fide liter agentes. facilius q̄ꝫ in maxīs ad mīstracōibꝰ con stituti. uiā salutis ꝯseq pos sunt. Adde quoniā deest il lis materia. q̄ sūt artes q̄ sūt studia ceteros decipiēdi et malignādi. Maiores ut in quit pphta sapiētes sunt ut fatiāt mala. bona autē fa cē nesciūt. Preterea alii ad alia apti nati sunt. quos for te sua naturaꝉ incliātio ad pna innitat. qui si magna tēptāt. defitiāt necesse est

Debꝫ ergo attēdere ūnus quisqꝫ in se. ad qđ meliꝰ na tura īclinat. Unđ Ambro sius. unusquisqꝫ īgeniū suū nouit. ideo ad id se applicꝫ qđ sibi aptū uidet. Et Ci cero ad suā eiusqꝫ naturaꝫ consiliū est ōmē reuocādū Et Senea male respōdent coacta ingenia. reluctante enī natura uirtus labor est. Vis et sitꝉibus amici et con sanguinei psuadēt. aliquā ex pdictis artibꝰ q̄ꝫcitiꝰ fo re eligēdam. Sed pia mr timida. et ex his que paulo āte audiuit stupida ilico in hec uerba prupit

Capitulū. xxiiii. de dis suasiōe ī genere uite mech anice. et quomō licet sint artes necessarie. tamē nō est necessariū illaruꝫ habē exercitiū. Itē in rubricel la seqūēti agit quare mech anice artes īuente sunt. et quis sit illaꝝ finis et q̄re sic appellent. et an sint utiles ī geniis hominum. et an ar tifices sunt ueri ciues. et p tes ciuitatis

Ateor fili mi mag na est uis q buſdā homībus indicen

Nam tuo Ciceróe teste tan
ta est copiose dicētis uirtꝰ
ut que quis audit·etiā si ea
ipe sciat noua se audisse ar
bitret̃ ·Quid enī prestātiꝰ
q̄꧐ posse dicēdo tenē hoīm
mentes.et alicē plerūq꧐ uo
luntates ad ea . aut que ig
noramꝰ .aut alit̃ scimus.ni
si certe pspecta cognitaq꧐
res ipa esset.sup qua paulo
ante locuti sunt amici et at
tinētes tui .effecisset pfec
to ītima uerba sua ut tādeȝ
ilł acquiescerē· Sed ueruȝ
est fili mi·quia Aristo.teste
quedā falsa pbabiliōa sunt
q̄busdā ueris .Adde ·quia
ut sapiens ait. ubi plīma uē
ba.ibi īopia scȝ ueritatis et
iustitie .Quippe loquar sal
uo oīm honore . loq̄r tamē
cū sapiente quia stultꝰ uer
ba młtiplicat .Et iteꝝ qui
młtis uerbis utit̃ ·ledit ani
mam suā ·.Unde. Gre.sup
illo uerbo uir uentosus non
iustificabit̃.qui młta loq̃t̃
iustificari nequaq̄꧐ p̄t ·quia
dū quisq꧐ p uēba defluit.p
dita grauitate siēltii.mētis
ueritatisq꧐ custodiā amittit
Habȝ enī hec omīs ueritas
quia nō młtis nec ornatis

uerbis eget·simplex est et
simplicibꝰ cōtentat̃ sermo
nibꝰ·Unde Augu.satis est
ut uerba cōgruētia nō oris
eligātur industria ·sed pec
toris sequātur ardorē·Hic
pulcre Tulius ex uerboruȝ
splēdore et dicēdi uestiuita
te·suspitio quedā artifitiosē
apparicōis nascit̃ que max
ime oracōi uim adimit . Et
Sene.nihil tā īiquū tā māi
festa uēboꝝ p̄paracō.appa
ret enī subesse nescio quid
mali Redeo iā fili mi ad uer
ba amicorū·plīma cēte ad
ducūt·quibꝰ te ad plebeaȝ
ad fedā · ad turpēq꧐ uitam
ducāt.Malūt enī ut aiunt
uilissimis te artibꝰ deturpa
tū .sed plem habentē ītue
ri·q̄꧐ egregiis artibꝰ aut no
bili uiuēdi mō imbutū filiis
carētē Ceca est enī nisi fal
lor mens hoīm . q̄ prolis p
iture fecūditateȝ potius q̄꧐
uitutū et uere felicitatū ami
co peroptat . Audi igit̃ fili
mi ne dimittas legē matris
tue et īprimis illud Crisosti
mi cordi semp habe.q̄a oī
no īiquū est. nobiliora īge
nia studiis deturpāe mīori
bus.Noui ergo uires ītellec

tus tui quare ut cū tuo. Se neca loquar ad aliud te natura edidit qꝫ ut sis seruus cū liber existis. Teste eniꝫ pho. Artifex artiū mechāicaꝝ spetiē quandā seruitutis patit̄. dū ītellectu uigēs qui liber est. rebꝰ ītellectu inīoribus seruit Adde quia ī eis ipis ātibꝰ doli. fraudes labores et picꝰa nō desunt Unde apud machabeos legit̄. Omēs artifices et operarii īiquitatis contriti sunt Cuius causaꝫ scribit sapiēs In puerbiis qa opus īstabile facit ipius artifex. Hinc Isaias multitudo inqt hominū seducta p spetiē opis opus tamē īiqtatis ī manibus eorū. Sed de singulis huismōi artibus stati latius dicemus. Nec diffiteor fili mi. quia exēcitia ipa mechanica necessaria et utilia plurimum existant. sed an ideo eligātur cōsiderāduꝫ Cloacaꝝ enī atqꝫ latrīaruꝫ purgādaꝝ usus. qꝫ ncessarius qꝫqꝫ utilis sit nemo ambigit Sed an ideo a nobili iuuene ac bone indolis adolescēte. a docto uiro eligendi sint. tu ipe aīmaduerte

et iudicent amici tuiqꝫ censores Sic uidet̄ illud apostoli. quia q̄dam in nobis mēbra necessaria. sunt minus tamē honoracōra. Necessāie igit̄ sūt artes mechanice ad politicā sotialē cꝑuitā sed nō ab oībus necessario exercētur Und̄ phus ī septio politicoꝝ ait cꝑ exercentes mechāicas artes nō ꝓprie sunt ꝑtes ciuitatꝭ nec ciues. licꝫ sint artes necessarie. prīcipalit̄ enī non dirigūt ad uirtutē que est finis totiꝰ politie bene ordinate. Et hoc est qd̄ pulcre ait sapiēs in ecclesiastico. qui cū mechāicas artes nominassꝫ ait. omēs hi manibus suis sperauerunt. et unusqꝫ ī arte sua sapiens est et sine his nō edifficabitur ciuitas. sed nō sedebūt sup cellā iudicis et testamētum iuditii nō ītelligūt. nec palam fatiēt disciplinaꝫ et iuditiuꝫ. sed solū opacōni artis uaccabunt. Hec ille. Que uēba aptissime ꝓbāt mechāicas ātes licet necessarias ciuitatibꝰ. suos tamē sectatores ieptos efficē nedū ad iudicāduꝫ et ꝑsiden

dum .sed et ad alios actus politicos .et cetera oīa que īgenii .cōsilii aut disciplinę sunt. Sed de hoc latius sup̄ tetigim9 ī quinto capitulo hui9 libri .Artes igit̄ mech anice exercēde sunt tantū ab his qui aliud meli9 non ualēt. uerū q̄a de mechani cis artib9 primo sermo ad ductus est. de inde de libe ralibus artibus et mathēa ticis dicem9. prīo de mech anicis .sub quibus omēs ar tes ad corp9 p̄tinentes cō tinentur .

Quare īuēte sunt artes mechanice et quis sit illaꝝ finis.

Uantū attinet igi tur ad mechāicas dignū est ut a qua dā radice cognoscas .qua re ars mechāica īuenta est et quis sit eius finis .et q̄re sic appellat̄ .et q̄t numero sunt . igit̄ scd̄m sentētiam Aristo.et. Hug. ī suo disco licon causa īuencōis eaꝝ fu it .ut natura subueniret et occurret hūanis necessitati bus et defectib9 corporali bus. Ex quo elicit̄ finis illa rum oīm. ergo mechāicaꝝ artiū finis est supplemētū necessitatū et defectuū cor poraliū .nā naturalit̄ nemo carnē suam odio habuit .ui dens igit̄ hūana ratio m'ti plicez defectū carnis et cō poruꝫ hūanarum ad occur renduꝫ p̄dictis defectibus cepit ut solicita cogitare s singul' cōuenietia subsidia ut igit̄ facili9 meli9 et decē tius ualeret natura ipa pre dictis hoīm necessitatibus subueīre .excogitauit m'ti plices artes opatiuas in rē bus exteriorib9 ad p̄sidiū corpis .ut artē lanificii opa tiuā uestiū .et opatiuā amo ruꝫ de corio. ferro. et sic de aliis .Et sic patet causa in uencōis istaꝝ artiū mechāi caꝝ .qui fuit ex desiderio occurrēdi necessitatibus et defectib9 corpalib9 .Et fi nis illaꝝ est supplemētum ipm defectuū hūanorū Uo cant̄ auteꝫ mechāice scd̄m p̄hum et scd̄m Alfarabi. et Hug .in discolicon q̄si ad ulterine .quia mechari faci unt ītellectū circa ea q̄ non sunt p̄prie sua . Item quia opus artificis est cōgrega ta cōiūgē. et cōiūcta segre

gare · Cū igit̄ hoc op9 arti ficis nō sit naturale · imita t̄ naturā ut pt·ideo mech anicū id est adulterinū uel nō ꝓprie naturale uocatur His igitur uisis tu fili mi te ne semp āimo tuo ·illā anti quoꝝ sapientū sentētiam quoniaꝫ nullo īgenio uiro aut de gloria et honore si ue uirtute certāti cōueīt uti artibus mechāicis · aut ser uilibus delectāri exercitiis Adde· qa licet necessarie et utiles sint et loco et tē pore cōmendande · habēt tamē aculeos suos habēt pi cula et īcōmoda · que tāto nobilia hoīm īgenia ad ter ram usqꝫ pducūt ·quāto ui res solj9 corpis exigūt·qn imo plerūqꝫ aptiores īgēio īepti ad illa īueniūtur· Rur sus non carēt dolis ·fraudi bus et decepcōib9 pl'imis ut sing l'ariter et de singul' uidere libet·ubi de uniuscu iusqꝫ utilitate et laudib9 ac incōmoditate et miseria p tic l'ariter agem9.

Capitulū·xxv·ubi parti culari agit̄ de prima arte mechāica ·uidelicet d̄ lani sitio et ceteris artib9 que ei

subalternānt̄·et de illi9 uti litate et īcommoditate dul cibus et amaris

Lanifitii uero ars ·ut sapientes uolue runt · prima inter mechanicas esse noscitur· Sub q̄ textoria ·filatoria et quidq̄d lana ·lino· pilis· sericoqꝫ conficit̄ et reliq̄ si miles cōprehendunt̄· Ha rum artiuꝫ necessitas atqꝫ utilitas tā euidens est ut ni si nud9 īcede̓ uellet ·idipm̄ n̄ diffitebit̄· Ad tegumētū igit̄ hūani corpis pudēda qꝫ opiēda: sꝫ et frigori est9 qꝫ ī iurias r̄pellēdas ·neces sariaꝫ eā artē īuenit parēs natura putileꝫ certe īnocē tissimā ac hōestis uiris nec minus feminis cōsentaneā ī qua nec mēbra deturpan tur·nec art9 pl'imū fatigāt̄ Hec ars uitā ꝓtegit ac ui tam īstruit · Docet eni āti fex suos cūctosqꝫ mortales q̄ꝫ breuis fallaxqꝫ sit huius uite cursus ·qa teste ꝓphe ta·trāsit uelut a texente ui tā nostra ·Uerum si uersa uite huius artis īfelicitates miserias atqꝫ picl'a cōtem plamur ·longe aliter sentie

m9 Sit eni ñ fallor texto rū filantiū ·lanificū. sutorū et aliorū q̄ lanifitio subalt nant̄. tot machīacónuȝ et fraudū ficmēta·et decepcó num genera ·q̄t filioꝝ nue rosa mľtitudo ī eoꝝ operi buſ repitur. In p̄miſ igit̄ huiuſ miſterii artificeſ deo altiſſimo ingrati ſunt. qui dat eiſ niuē ſicut lanā ideſt tātam habūdantiam ut mi niſtret eis lanaȝ ut niuē ipi tamē deū fraudāt decima et primitia ·nedū lane ſed et hedoꝝ Rurſ9 poſtq̄ꝫ de um cótēpſerūt facile putāt p̄ximoſ ledere ·idq̄ꝫ multi pliciter agunt. Quiſ enī ex primē poſſit·q̄t ſophiſtica tas telaſ cóſitiūt. q̄t filorū falſas cómixtioneſ aditiūt quot furta ·quot rapīaſ có mittūt. Texunt plerūq̄ꝫ lē ues pānoſ bonā furāteſ in utileȝ lanā apponentes ·fal ſo pondē liberant. Taceo fallatiaſ īfilando maleque intorquēdo dolóſ ītexēdo falſos adultīnoſq̄ꝫ coloreſ ī tingēdo. Taceo deniq̄ꝫ ſu torum fraudeſ ac furta·qui uix niſi ex furto ūeſciunt̄ Haꝝ itaq̄ꝫ artiū fraudeſ at q̄ꝫ miſerias ſacra ſcriptura cómēorat īquiens p̄ p̄phē tam. Ve ue filii deſerti qui ordimini talē ·ſed nó p̄ ſpi ritum meuȝ. Et alibi telaſ aranee texerūt. Quare ali uſ p̄pheta ī eos uehement̄ exarſit. ait enī qui ītelligit te·p̄cipitabit te. et telā quā orditus eſt frauduléter· Et Iſaiaſ cófundent̄ inq̄t qui opant̄ lanam et linuȝ. plec tenteſ. et recte nó texēteſ Hi enī āttifices auaritie ſer uiētes. ueſteſ cóſitiunt lino lanaq̄ꝫ cótextaſ. dū idip̄m nó modo ad literaȝ agunt ſed ſuis artibus nó contēti ad alienaſ pariter trāſeūt Sunt igit̄ arteſ ipſe et eis ſimileſ recte mechāice·q̄ mechātur et ñ p̄ſitiūt intel lectū. nec uiam uirtutibuſ parant.

Capitulū· xxvi·de ſecū da arte mechāica uidelicet fabrili armatura. aut āchi tectonica ·et de p̄tib9 eiuſ et de utilitate et p̄rogatīs illaꝝ et de īcómodis miſe riis et oneribo earum

Abrilis ſiue armatā ſecūda ē arſ mech

anica . ſub quā carpenā
ria· lignaria . mormoraria
aurificuꝫ·et quidqd lignis
lapidib9 aut metalł fabrica
t̄. Harū quidē artiū ſūma
eſt neceſſitaſ atqꝫ utilitaſ
Per eaſ enī neceſſitatib9
hoīm ſubūenit̄.niſi enī edi
ficia forent.nec hoīeſ ſubſi
ſtere poſſent·omīſqꝫ politi
ca cōſeruatio et diuiniſ cul
tuſ ꝑderētur · Quid enim
pulcrū.qđ iocūdum ī orbe
foret.niſi urbes.nec dom9
nec templa eſſent . Nā ho
mīes uelut fera aīalia ī ſpe
lunc latitarēt.Aurificū uēo
et metalloꝝ et ſequētiū ſtu
dia et arteſ nō modo hone
ſta .ſed iocūda et utilia ſūt
qui uaſa ad dei cultū hoīm
qꝫ ornatū atqꝫ obſequium
parant.Taceo de fabrili ſi
ue armatura.qua fidelia ar
ma ad expellēdos hoſtes
fabricātur ·et alia plurima
que explicari ſermōe non
ualent.Si igit̄ fideliter dic
taſ arteſ exercēt.hōeſtiſſi
mam uitā agūt.pſertī ſi nō
ad lucrū ſed ad reipub . cō
mune bonū intēdāt .et uic
tum nō queſtū idem qrant
Tunc enī beat9 eſt tał ar
tifex .et bene erit ei ·qui la
bore manuū ſuarū mandu
cat . Uerutamē nō deſunt
eas artes exercētib9 miſe
rie·calamitateſ.labores.at
qꝫ picła . Plene enī ſūt do
lis et fraudibuſ · Fabri uero
plerūqꝫ ſophiſtica nō uera
fabricāt·blandoſ uomereſ
cudunt .blāda arma atqꝫ ī
fidelia .molles gladioſ . et
plerūqꝫ toxicatos cōficiunt
cariuſ fabrilia ſua uendē co
nant̄ qꝫ ualeant · Rurſuſ ar
ma uendūt in fidelibus nec
ſua arte contenti aliēas in
quirūt .De quibus ait . Iſa.
nunqd ſculptile cōflabit fa
ber . O qt falſaſ ferri fabri
cacōes et ꝑ calibe cōmuta
tioneſ·qt ſophiſticata fera
menta .qt falſaſ cemētacō
nes.quot lapideſ lignorū
qꝫ ſculpture ·et picture fal
ſas operacōeſ machinant̄
Aurifices uero qt metallo
rum falſaſ cōnexiōeſ·quot
ſophiſticacōeſ . quot deal
bacōeſ .quot deceptoriaſ
alchimicaſqꝫ opacōes ·nec
ceptas trāſmutacōes quot
metalloꝝ ac mōetarū falſaſ
cōmutacōeſ.quot īutileſ et
caducas de auracōes ·pic

turas et coloracões auricalci p auro ∙stanni p argēto pestiferas uēditōnes ∙ q̄t mineraliū falsas pscrutacões agant et consitiant non facile dicere possem9 ∙ Sed uerū est illud Hiere∙ad eos artifices ∙ confusus est īquit omis artifex in sculptilib9 opibus suis ∙ Fatemur igit̄ artes ipe utiles sunt ∙ hūana corpa nutriūt ∙ sed aīos ad uirtutes non inducūt ∙ Implent marsubia ∙ sed a mēte non expellunt uitia∙

Capitulum ∙ xxvii ∙ de tertia arte mechanica ∙ uidelicet de nauigatōia et artibus ei subalt̄natis ∙ et de utilitate et laudibus earum Demū de laboribus miseriis et periculis que eas committantur

Nauigatōia siquidē tertio loco mechāicis artib9 subalternatūr q̄ eadem cū mercatura uidet̄ ∙ quedā tamē singularia tam utilia q̄ȝ inutilia ∙ taȝ dultia q̄ȝ amara habere dinoscitur ∙ Illius autem necessitas et utilitas ex eo patēt ∙ quoniam sine illa tota pene hoīm societas ∙ tota cōuersacō periret ∙ et cū nulla puincia aut ciuitas sola sibi suffitiat ∙ ueluti ad quā omīa uite necessaria et utilia p nauigātium suffragia facilius et aptī9 res omnes deferūtur ∙ Habetq̄ȝ certe altera ab altera ∙ quid ei dest ∙ ministratq̄ȝ qd̄ supfluit Demū omēs fere īsule pirēt aut de populate essent nisi p nauigationes aditus ad eas haberet̄ Adde quia secundum Aristo ∙ in politica necessariū est regno aut ciuitati bene ordīate pmtaȝ habere nauignacōem ∙ si uolunt esse liberi ∙ Naȝ p nauigacōem sunt abiles et parati ad lacessēdas et ppulsandas in iurias pirataꝝ et latrum culoꝝ ∙ Nauigātes denicq̄ȝ mlt̄a generi hūano utilia afferūt īdustrie et sagacitatis ∙ sciūt enī uentos agnoscē ∙ port9 eligere securiores futuras tempestates p̄uidēt ∙ earūq̄ȝ ortus et occasus p̄sciunt ∙ īspeculant̄ suo studio aduent9 aduersanti nauiū ∙ Demū nauigantiuȝ uita īnocens atq̄ȝ honesta est ∙ nam et xp̄us nauiculā

ascēdit et trāsfretauit Apo stoli idipm sepe fecerunt Rursus ab illis omībus cu piditatibus .libidīb9 et uo luptatibus .qui īterra ac ci uitatibus hoībus se offerūt segregati sunt.et tāto deo sunt duotiores.quāto pxi miores picul. Verūtn̄ ha bz ars ipa nō puas miseias calāitates . labores atq pi culā .put unicuiq recte cō spitienti facile intueri libet Ea eniz ars plena est mise riis dolis ac fraudibus.Ta ceo eius picl'a .Si enī dees sent qui naues fabricarent nullus tāto picl'o se expo neret.Quorū demētiā sapi ens mirat inquiēs.ponētes ratem in mari .cōmittūt se et uitā suam puo ligno . cū mare piscibus .terrā autez deus dedit filiis hoīm .Pri mus oīm rōanis psuasit na uem cōscendē Claudi9 cau dex ob hoc sic appellatus quia p'imū tabulaz cōtex tus .caudex apud ātiquos uocat .de quo dicit Sene. non utilē artē īuenisse .In primis atq nouicularii seu hanc exercētes artem .na ues de īeptis putridisq lig

nis fabricāt puo tempē du raturas. et dū homines se illis cōmittūt . subito dū lu dunt absorbent.qd pericu lum ex fraude nauiculario rum puenire dinoscit.Tace o qt latricinia nauigātes et pirate ī dies agunt . qt fur ta .quot rapīas .īter quos nulla fides.nulla ueitas nul lus ad deuz timor . nec ad pximū amor repit. sed q potētior est paruas scafas iuadit. In aliis uiuendi mo dis . robatores sunt pes sime cōdictionis .in hac mi sera arte qui plura depda tur.eo āplig pmiat et archi pirata.ac magnaz classiū pricipes cōstituit . Nec re fero qt hoīes ī mari submer guntur aut certe inficiunt nec ditātur nauigātes . nisi cum alioz spoliis piratas enim et hostes fidei dimit tūt .fideles pegrinātes et mercatōes īermes insequū tur. Tandē nauigātes qs apphendē nō ualent .picli tari cogūt .Miserum certe genus hoīm in quibus nul lum est hūanitatis uestigiū Cum eui natura ipa impel lente.naufragantib9 hoīes

cópatiūtur .hi tamē nāues piditātes quas tueri debe rent. rapiūt dātes afflictio nē afflictis · Adde quia uti lis et secura essz nauigato ria ars. si aer· si uenti si ma ris fluct9. si scopuli rapidi nauigātib9 obedirēt. Sz lóge certior est tēpestas. ꝙ trāquilitas nauigātib9 De niqꝫ pua sunt terr̄ picula. ñ mar̄ discrimīa experiātur Non enī soluz nauigātibus picula īminent ab hostib9 sed amari. sed a piscibus q̄ bus tutius foret int̄ hoīes ꝙ int̄ delphines côuersari qui carnes hūanas sitiunt. Et ut paucis agaz . nauigā tes id habent . ut picul̄suis gaudeāt · Scriptū est p sa pientem qui nauigant ma re . enarrāt picl̄a. Hinc et pphta dicebat. ululate na ues ī die pauor̄ mar̄ . Sūt igit̄ he artes eaten9 utiles et cómendēde quaten9 ea rum artifices eis ita utunt̄ ut īstitute noscuntur

Capitulū. xxviij. de q̄r tā arte mechāica uidelicet de uēatoria et artib9 ei sub laternatis · et de laudibus et utilitate eaꝝ· et de labo rib9 miseriis et piculis que eas cómittātur.

Venatoria q̄rta est ars mechāica . sub qua omis feraꝝ aui umqꝫ occupacó et piscat̄a earūqꝫ rerū paratura conti net̄ ut sup̄ tetigim9 . quaꝝ artiū utilitatem null9 igno rat. Est enī ī primis delec tabilis. atqꝫ ad exercitatio nem deductóemqꝫ tempis accómodata . et ad mode stā hoīm recreacóem īstitu ta. Quippe et ad saluté cor poris putilis . si debitis lo co tpe et fine bono eis fruā tur. Adde quia tollerāda ē si ob necessitaté p pellibus et carnib9 . nó ob uolupta tem sine strepitu et clamo re exercetur . Sed iam h9 artis et uite ícomoda· labo res atqꝫ miserias si l̄ et picu la cómemorem9 · In pmis itaqꝫ quis prudés gaudiuz suū ī fugacissimis reb9 col locat · Deinde uēatui uacās melioris negotii diem pdit Quid de piculis corpis di cām Quot foueas uenat̄oes pcipites ícurrūt . Aquas ꝙ stagna siluas nó sine discri

mie pcurrūt . Reges uero et magnates et si q̄tiēs armis non uacant . uēacōi se dedāt . Int̄ cetera tñ icommoda . illud paruū non est quia lassitudiēz senectutē pluresq3 ex ea ifirmitates nāsciscūtur . et ut dici solet puo solatio . pluresf mestitie ɔparātur . Quid dicā de tēporis amissiōe . iutili occupacōe . fructus modicitate et tandē pumbili uanitate que enī maior uāitas . quāz post paruā bestiolā leporē natura ipa timidā . tot currunt reges . tot milites . tot cursores . tot bucciarū et comitū clangores . tot ululantiū uociferacōes . Et ut paucis m̄lta cōprehēdā . iscripturis sanctꝫ nemiēz sanctū uenatorez legimus . Esau enī uenatō erat . quoniam peccator fuerat . Rursus int̄ uēatores scriptura sacr̄ Nembrot cōmemorat . qui robustus uēator et oppss̄ō hoīm appellat̄ . Deniq3 uenatores siluas querunt ubi uenacōis colore . pegrinantes spoliāt atq3 trucidāt h̄ est eoꝝ uēacō . hec aucupatio . Taceo de alia uēacōis spetie oppssiuā ārēariā cū bestiis dectādo . Et ut paucis agamꝰ . uēatores densa nēora et solitudiēs iquirūt nō ut uitā solitariaz agant cui se ieptos sciūt . sed ut feris et uolucribꝰ cōuiuāt qa hoīm uite iabiles sūt . Huic arti subalt̄nant̄ macellariorum ars . ceterorūq3 coquorū atq3 cauponū officie artes . q̄rū usus potius uoluntas q̄ necessitas induxit . Esus enī carniū ante diluuiū icongnitus erat . Istoꝝ artes uilissime sunt et fraudibus plene ac dol̄ et unusquisq3 experit̄ . Uendunt enī carnes putridas ouē p castrone . hircū p ariete . caprā p capriolo . Decipiunt i pondē . fraudāt in ptio et et i re ipa seducūt . Quo fit ut dū carnes uēdūt emētiū corpa ledūt . De ceteris uero huius artꝫ partibꝰ . m̄lta dici possunt . puta de piscatura . et uinoꝝ ciborūq3 appatu i q̄bꝰ tot cōmittūtur fraudes . ut pudor sit ea cōmēorare . Haꝝ igit̄ artiuz studia . uentri nō menti seruiunt . Tolerātur itaq3 quatenus suffitiūt ad uite hūa

ne alimētū et bonā corpis ualitudinem

Capitulū .xxix. de quīta arte mechāica uidelicꝫ de agricultura. et de ptibꝯ eius. de cuius utilitate dulcore et amaritudīe. supra diximus in uicesimoprīo et uicesimosecūdo capituilis

Capitulū .xxx. de arte pastorali. et de eius utilitate ac īcommodis miseriis et laboribꝯ

Pastoꝝ quidē artē nōnulli agriculture. alii uenatorie attribunt. ut cūqꝫ sit spetialis. de ea agendus est sermo. Est igit̄ utilis pastoꝝ seu bubulcoꝝ ars. atqꝫ ad uite hūane īdigentiam supplenda ad modū necessaria. Hic igit̄ uiuēdi modus ī nocuus est. nemini officit nature opi ī tēdit q̄ reipub. seruit. a mltis ē segregata facioribus et a peccādi occasiōibꝯ aliēa cōtemplationi pxima. īutilibus actionibus obuia. eamqꝫ uite formulaꝫ sancti pphete sectāti sunt. et sub pastoris noīe reges et platos appellarūt Quippe cuiꝯ noīe glorioso christus nūcupari uoluit inquiens. ego sum pastor bonus. Verūtamē huius artis plima sunt īcomoda labores atqꝫ picla. Prīo quidē ut putamꝯ. utilius hoībus foret homines potius amare colere et alere. q̄ȝ pecora. Amant enī qd nec se amat sciunt. nec amātibus uiceꝫ reddē possunt. Rursus si aīalia p te paueris. occupatissimus bubulcus eris. si p alios pecora boues pascis. tu nō pastor mōsꝫ pastoꝝ seruus eris. Sꝫ et illoꝝ furtis fraudibꝯ et dolis necesse est credas. nūc pecora mortua afferent. nūc a feris cōmesta. nūc in pcipitū dedita. sed et quottidie noua rūoresqꝫ adducent ex q̄bus dolorē mestitiāqꝫ concipies. Neqꝫ eoꝝ fraudes uitare ualebis. ut recte de eis dicat ppheta. omēs pastores puaricati sūt. Et iterū pastores suos pascit uentꝯ scilicꝫ auaritie. Contra q̄s alibi scribit̄ ue pastoribꝯ q̄ dilacerāt gregē suū. Adde aīalia ipa que tantope alis atqꝫ custodis. mltis picul

sunt exposita que tam cre bra sunt ut plerumq totum grege exhauriat. Ut paucis igit agamus. utilitas incerta est. certa solicitudo dubiu lucru. manifesta picla

Capitulu. xxxi. de sexta arte mechaica uidelicet theatrica et ludis. et de ptibus s balnatis. et de diuersitate oim ludo. et de illorum utilitate damnis et periculis.

Heatrica uero ars ludos respicit. dicta a theatro ubi populus conueniebat. Hec uero uite formula toleráda e si ludis hoies ad eu3 finem utunt quibus istituti sunt teste eni3 pho ppter publicam letitia homies a pui8 cupiditatibus et a nocinis uoluptatib9 trahutur ut supra tetigimus. Coferut denicq ludi ad rcreacoe3 huani corpis ut uigoriosius laboriosius et utilib9 artibus uacare possit. Ludus eni3 moderat9 teste pho cibus est animi. Na3 iquit. Seneca. Socrates lude cu pueris no erubescebat. Et Cato laxabat aim curis paucis fatigatu. Idcirco legu conditores festos istituerut dies. ut ad hilaritate publice hoies cogeretur. tamq necessariu laborib9 inpone tes tempametum. Verutamen pl'ime sunt hui9 artis icomoditates. uaitates miserie atq picula. In pmis igit cosiderádu est. quia ut mihi satis uidetur. apud catholicos theatrica ars minime poneda nec nomianda pcipit. Nam ut iqnit Isidorus spectaaula crudelitatis ispectioes sut uaitatis. q n solu hoim uiciis sed demonu iussionib9 istituta sunt Proidem nihil debere esse christiao cum circesi isania que dicit theatrica. nec cu amphitheatrica crudlitate cum attrocitate arene. cum luxuria ludi. Deu eni negat qui tlia psumit. Quiimo fidei christiae puaricato effi cit. qui id deuo appetit. qd in baptismo ia pride renuc tiauit id est dyabolo et opibus eius. Lutius Silla ut iquit Seneca. pmus i circo leones solutos dedit. Pompeius prim9 elephatos po

fuit ad spectacła·nec tamē cōmendant bonā rē egisse nisi bonuȝ fuit more nouo perdere hoīes. Unde sub dit seneca saucius foret ista ī obliuionē ire. Preterea cō siderēt frequētatores ludo rū. ꝙ teste. Crisostomo sup illo uerbo. sedit populus cō medē et bibere et surrexit ludē. Deus nō dat ludē. sȝ lugere. sed diabolus dat lu dere ne lugeamus. et dum ludimus illudimur. Adde qa ludus nō caret illusiōe a qua nomen accepit. Unde Sarr uidit Ismaelē ludētē cū Isaac. in quo ludo ut in quit Augustīus uidit illusio nē que significabat decep cōem. Preterea dēonas de lectātur ī ludis uanis. qa ui dent hoīes eis libent īten dēe. et a uia uirtutū deuiare Unde ī sompno fuit a dēo nibus dictū cuidā romāo. ut ludi ī urbe īstaurrētur secū dū Augusti. ī qrto de ciuita te dei. Deniqȝ ī ludis rara est grauitas ꝓmta est scu rilitas. uāitas. stultiloquiū uerba otiosa. mēdatiā. uane īspectiones. libidīose trac tacōes inꝓmtu est leuitas. abest modestia. nil aliud in his locis accidit. ñ breuis le titia. puū gaudiū. magna tēmpis iactura. puerilis oc cupacō. Et ut qdaȝ sapiēs ait. ludoꝝ expectator. ua nus lusor. īsanus. q nec ho neste gerit. nec hōeste cer nit. adeo ut ignoremus. an sit lusor īsamiō aut specta tor. Rursus mlti fuere qs natura mites fecerat. sed spectacula uitia docuē. cru delisqȝ efficē. Nil enī poēti us ī memoriā descendit: qȝ qđ uisuȝ cōspicit audita fa cile uolant. cōspecte res he rent etiā res īuitis. Fugiē da ergo sunt ludoꝝ specta cła. ubi ad horā gaudemus ut diutius doleamus. et sem per uideamus. quod uidisse semper displiceat. Porro lū dorū uaria esse genera con stat. que docuit antiqua il lusio. Alii enī aliis delectā t ludis. qdā spectacuł fera rū. qdā histrionibus qdā pa lestirs. qdā aleis. sed ubiqȝ uanitas. Quid enī thauros Quid feras publice īterfici delectacōis habȝ. Quasi ñ suffitiat belloꝝ cruor in ca strī. urbibusqȝ dieti effusus

De palestris uero atq tor neamētis qd dici pt. Ubi ī spector uaniloquus miles insanior. Fit enī seruus to tius urb. ī quo ludo sepe ui lior oīm uictor euadit. De histrionū buffonumq uita. quid dici pt. Nescio quis in sipiētior euadat. an histrio uel qui de histriōꝫ ridet for te qui peccūias effundit. ua nior est. Quotiēs enī histri ones de se dn̄os ridentes uident. totiēs ipi mirant̄ demētiaꝫ se mirātiū. Sepe certe histrio aliqd fingit. q falso audientes delectat se uere. Alearū uero et taxil loruꝫ lusores adeo spurcissi mam artē exercēt. ut in ea arte quāto doctiores tāto nequiores habeātur. De q bus phus ī politicis ait. q̄a aleatores mortuoꝝ spolia tores et latrones. turpes lu cratores sūt. lucri enī ḡtiā opprobria sustīent Unde et themistodes grauissīos uiros et reipu. curā gerētes a ludis leuiorib9 solatiis ar cēdos decreuit. ne respub. ludere uideret̄ Ipe deniq discebat sautius esse otiari q̄ turpit̄ solatiari. Ludos uero īnoxios ad recreatio nem. et tempis deductióeꝫ christiāis n̄ nego: ut musicq īstrumētis. ut uideb̄ statim cum de musica agemus q̄ ꝑmittūtur ꝓ loco et tempē

Capitulū. xxxii. de sep tema artemechāica. uideli cet medicīa. et de e9 neces sitate et utilitate et laudib9 Demū de illi9 ab usu labori bus & periculis.

Edicīe uero ars fa teor īter mechani cas nobilior est tā q̄ a natura ipa hoīb9 dona ta. q̄nīmo uite huāne p̄mū ncce ssaīa atq a d̄o īmorta li laudata et honorari iussa qua corpoꝝ mo rbi curāt̄. & uite īterstitia cōseruant̄ deīq ipa hui9 artis natur̄ lis inq̄sitio cōmēdatissima est. Et ut paucis agā utilis admodum & accōmodata medicīa est. q̄ nedū corpor̄ ipa curat sꝫ liberiorē ad ua cādū animū reddit. nā p̄ho teste ex bona corpis ualitu dine crescūt uires animi. et bona corpis dispoīcō. aīaꝫ q̄ iuuat & ad optīa queq dispoīt. Sed fateor lauden

da p'mú ars medicíe éſſꝫ ſi bonú ſubiectú ſi uirtuti deditū repit · ſi deniq; id ipm ſciendi gen9 optimū ac naturalibus ſcientiiſ in fallibilibuſq; fundamentis communitū·prius medici addiſcerét q̄ exequerétur Sicutení ut aiút unuq̄ſq; id agit feliciter quod optíe nouit·ita qui prícipia medi cine ignorat.cuiuſ finis ſa nitaſ exiſtit .ut ſanú egrú reddat neceſſe eſt. Uidi ego pluríoſ hei arōatarioſ hodie medicoſ ·heri barba rú raſoreſ ·hodie morború grauiú céſores.heri hérbas ceteraq; materialia í appo thecíſ cómiſcéteſ.hodie in principú auliſ morbos iudi cantes ſi ení etiam ſanádo uix nomé boni medici q̄ſq; aſſuít q̄ ná pacto necandi medicádi titulú uēdicabit. Quibuſdá itaq; hiſ ſiꝑibuſ me aliqñ febricitátē uiſitá tib9·atq; r̄media pollicē ti b9·ſꝫ et cauſas morbi iudi cáe conátib9·illud ad Phi lippú ut í actib9 appl'oꝝ le gi9 dicebá.putaſ ne ítelli gi q̄ dic.q̄b9 dicētib9.etiá ego iteꝝ cú eodeꝫ eunucho

ad debam.quō ſcire poteriſ cú aliq̄ſ te nó docuerit.mi ra certe res eſt.ut eí íquit Hieroni.fulloneſ.metallarii fabri.lignoꝝ céſoreſ.ipa q̄ uilia oſſitia exercenteſ abſ q̄ doctore eſſe nó poſſút nec expiri audent q̄ nó nó uerút.ſola eſt medicādi arſ quā ſibi paſſí un9q̄ſq; uen dicat.alii ení a crebro infir mátib9 medicinā addiſcút alii a feminis ut uiroſ cu rēt.alii ab íſidelib9 audiút ut fideles necēt. alii neſcio q̄b9 libell' legút ut í miſeriſ cōp ōib9 uniformit́ exequá tur.et ut aiunt uno collirio ab eiſ ícognito.oím ocl'os uolút curare.quo fit.ut cec9 arte natura.uidētē cecú fa ciát. Hy medicinā neſcien tes·medicía abutunt̄.& ar tē egregiá quá nō nouerút ꝑtent̄.medicíe excellēti & illuſtri nomíe glorianť. quippe queſt9 grá·pecuniá ut finē querút.Premiú ēte uero medico nó modo exi guú.ſꝫ ſordidú·et tanto la bori impar nec ingenio di gnú Ex q̄b9 huí9 artiſ diſ ficultates & ícommoda in ꝓmpto ſút.dú uiriſ excellē

tib9 non credit·& hac lau
datissima arte abutētibus
pmia dant̄ Adde quia mul
ta milia hoīm taliū medico
rū īsipientia.aut īexpiētia
forte moriunt̄.& dū unum
morbū curare satagūt.plēs
inducūt·Assuefatiūtq mi
seros egros.ut sine medcīs
uiuē ñ ualeāt. qs ñ aliis parā
dismīme ipi tāgūt nec de
gustāt Cetera hoīm gener
felicē aurā bonāq tempis
disposicōem optant ·medi
ci uero aut īsanā aut pesti
ferā.omēs infirmos esse pre
ter se et suos dsiderāt. qs
quidā sapiēs·sires dicit eis
qui funera ad corpa hoīm
sepeliēda deferūt .qs Deo
scenes athenis dānauit ex
ilio.eo solo qa optabāt pri
mos mori .ut inde lucrū ca
perēt ·qd cōtingē nō pt si
ne mltoruz morte. Taceo
qt morboz plongationes
quot pestiferas pocōes·qt ī
firmitatū cōminationes mi
seris infirmis nō īgerūt et
quos abstīentia aut simpli
ci uictu.quippe uel herba si
scirēt curare poterant.sūp
tuosis ultramarīs quippe
et adulterinis materialib9
qūe ipi aut uēdūt aūt illoz
lucrū pticipāt.curare poti9
īficere hūana corpa moliū
tur·Rursus medici causas
et naturas egritudinum
dicūt subtilit.dantq sanita
tē uerboten9.adeo ut sicut
quidā sapiēs dicebat ·cum
eos audim9 mortuos pos
se suscitare credem9·paulo
tamē post cernim9 ianem
esse eādē spem quaz ilico ī
sperata mors incepit. Sz
quid plura.absit ut de me
dicis quicq̄ sinistre dicā ·ī
manib9 enī illoz sepe meis
peccatī īcido.itaq m cete
risq mortalib9 sanū foret
ɔsiliū eos non exasparę uē
bis sed demulcē obsequiis
Quāe nec ego sentirē aude
o qd omēs clamāt .latrōes
enī siccarii ·uenefici. hoīes
īhūaniter occidūt .medici
tamē hūanissīe atq offitio
sissīe et solemnit ītéremūt
Et si qui aut diuiuo mūere
aut nature uigōe ɔualescūt
ipam diuinā gratiam tpis
q beneficiū peccuīa uēdūt
duz eis sanitatēz attribuūt
Nec īdignent̄ medici q eo
rum artē mechāicam dixe
rim.nam dicere possunt in

congrue medicinam esse mechāicā. qa est de corpe hūano·ex ea pte q̄ īfirma tur et sanatʼ. Quod quidez copꝰ est ītellectiuū. quia di cen dū est ſm Alfora. q ħ nō pbat medicinā nō esse mechāicam. Prio quia licz sit de corpe hūano non tñ opatur ī eo medicīa pprie scdm q est ītellectiuū. sed scdm q est sensitiuuz et ue getatiuū. Medicie autē ad hoc ualent. prio ut iuuetur uegetatiua potentia et sen sitiua in opibus suis. Fiate or tñ q aliqñ accidit. ut in de iuuetʼ intellectīa qa se datis dolorib9. liberius ua cat opibus ītellectiuis. Se cūdo hoc patet qm Aristo in li· de aīalibus tradit doc trinaz de hūano corpe sil cū doctrina brutali. tamen naturalis scientia speculati ua est. medicīa uēo est opa tiua et mechanica

Capitulū·xxxiii· de ar te mercādi et uendēdi que ipa mechāica est et sub na uigatoria cōtinetʼ. et de e ius necessitate et utilitate. et demū de illius īfelicitatē

fraudibus dol atq pīculis

Ercatura uēo que ad nauigatoriā p tinz util admodū est ad supplendas īopias puītiaꝝ et sine illa cōmer ciuz inter hoīes haberi uix posset. huius autē mercato rie artis tres sunt ptes ut ait phūs in tertio politicoꝝ scz marelāia id est p mare ferens merces. q̄ nauigato ria dici pt. secūda est onera ria. tertia est assistētia qua quis asistit mercatorib9 in pecūie et aliaꝝ reruz com moditacōib9. que oms mer cature speties a Plutarcho crurib9 corpis hūani recte cōparantʼ. ueluti enī crura homīs huc atq illuc discur rūt p necessariis hūani cō poris. sic mercatores p ne cessitate corpis reipublice Rursus sicut coxe et tibie sustentāt corpus. sic merca tores rempu. suis mercib9 sustinent. Ex quib9 apte cōspicitʼ necessitas et utili tas hui9 artis· quare mēito ut agit Hugo cōmendabil est ueluti que diuersas igno tasq gentes conciliat bella

ſedat. pacē firmat. et tādem̄ priuata bona ad cōmunem̄ oīm uſum īmutat. Eſt igiť mercatura nō modo neceſſaria. ſed accōmoda utiliſq; reipob. et ut īquit p̄hus et nō infimū uiuendi genuſ. Si ipoꝝ mercatorū finiſ ad releuādas īdigētiaſ cōmuniſ reipub. tendit. ſed ſi cupiditatis ḡtiā quiſ mercaturā exercet. uix erit innocens. Sunt enī eiuſ artis īcōmoda et pericl'a p̄ri̇ma. idq; ex eo maxīe conſtat. quoniā ſcd̄m ſententiā ſanctoruꝫ. uix mercatura ſine peccato p̄t exerceri. Quiſ enī huiuſ artiſ dolos. fraudes. iniquitates et ſcelera narrare p̄t. Profecto non eſt dictū facile. Et ſi ceteř taceā. quot falſe reꝝ uenaliū laudacōeſ. q̄t mentite rerum emptibiliū uituperationes. quot d̄fectuū occultacōeſ. q̄t falſe aut dimīute menſuracōes et pōderationeſ. q̄t falſe mercātiū commixtioneſ. q̄t mēdatia. q̄t piiuria. contra quoſ inquit Ambro. O mercator ſeculi cōparator inferni. cur ī fraudem et decēpcōem conuertiſ nature induſtriā. Cur aſfectas reꝝ defect9. Cur optaſ paupib9 ſterilitatē. ut domini tue cōpareſ doloſā fecūditateꝫ. Exploras qñ erit ſterilior ꝓuent9. quando reꝝ īopia. Hanc uocas īduſtriā. que poti9 eſt caliditatꝭ et cupiditatꝭ aſtutia. et qd̄ tu remediū diciſ. cōmertiū nequitie poti9 et latrociniū eſt. Et ſequitur lucrum tuū damnū multoruꝫ eſt. Et ut paucꝭ agam9 omne huiuſ artis offitiū eo tēdit ut ea utenteſ lucrꝭ intēdant. uiliuſ emāt. cariuſ uēdant. ꝓxīoſ decipiāt. Hos ſignat Daleriuſ cū ait inſidioſiſſīam fore artem que inopū ſanguīe paſciť et mēdatiis ut ueritatiſ īſtrumēto iuuať. ac fallatia quaſi ꝑclaris artib9 gaudꝫ. quoꝝ fraudib9 nō tam alioſ q̄ſ ſe ipoſ fraudāt. q̄a teſte Criſoſtomo qui ſimpliciter negotianť īomnib9 ꝓſperantur qui uerſanť in dolū eis omīa aduerſanť cum ſcriptum ſit in Eſechiele. totaꝫ conuerſacōem uite uertunt ad lucꝝ: ideo non ꝑſeuerabūnt ſubſtantia ſua. Et ite

rum fraudabit eũ pecũia su a · Taceo d usura .que uix a mercatura sepať . Ceterũ de campsoria sileo et pecu nie cõmutatĩa .q̃ huic mer cãdi arti subalťnatur . ĩ qua tot doli . tot fraudes . tot ra pine sunt · quot nũmos cãp sor habet ipe . Paruz itaq mechĩcaruz atq siľium ar tium sectatores . ultra alia incõmoda . teste pħo inep ti sunt ad politisandũ Quĩ imo apud ãtiquos huiusmo di artib9 uacãtes ꝓhibebã tur pticipare nedũ prĩcipa tum . sed magistratũ et con solatũ ut supra de duximꝰ

Capitulũ tricesimũquar tum de artib9 liberalib9 in genere . et de illaꝝ cõmodi tate . et abusu laudibus et damnis dulcib9 et amaris

Jbẽales uẽo artes pľimũz fore utiles ad ĩstruẽdos iuue nes .et necessãia ad modũ sciẽtiaꝝ genera . nullus sa ne mentis dubitat . Nec tu ignoras ·qui ĩ puerili agẽs illis ĩbutus es .que ut nosti septẽ numero sunt . et ĩ duo genera diuidũtur ·quia pri me tres ꝑmordiales artes uocanť .uel primasciẽdi ele menta uidelicet gramatica dyaletica rexthorica . Qua tuor uero sequẽtes scilicet astronomia . musica · arisme trica . et geometria · mathe matice appellãtur · id est do ctrinales · quia p certas de monstracões docẽt ut sta tim subitiemꝰ . Quare autẽ liberales appellanť · et cica matheamaticas que fuerit cause ĩuencõnũ eaꝝ . et que sit eaꝝ natura utilitas seu scommoditas subitiã . que et si tibi nota sint uolo illa tibi ad mentem reducẽ ne illaꝝ oblectamẽtis allectꝰ dũ illis te totum exhibes . digniora atq excellẽtiora ad q̃ illa ordĩanť ꝑtermit tas . Appellantur itaq ut nosti septẽ ipe artes libera les triplici de causa · Prĩo ut distĩganť ab aliis illibeř libus · ut mechãicis et cete ris seruilib9 ãtib9 . que ideo sunt illiberales . q a ordĩan tur ad corp9 · Animã autẽ et ĩtellectũ .male disponũt ad usus et actiones uirtutũ moraliũ et ĩtellectualiũ · uel

ad usuȝ perfectissie uirtu tis. que est felicitas. Ex q̄ pt elici alia ꝓpriissia causa quare uocātur artes liberā les. uidelicet quia scd̄m eas homo p se disponit̄ scd̄m ī tellectū ad optimū finē. ue luti usum uirtutū moraliuȝ. et ītellectualiū. uel ad usuȝ ꝑfecte felicitatꝫ que est spe culatīa: qui autem talia con siderāt naturalit̄ sunt libe ri. quia non sunt seruiles. cum intellectu uigēt ideo r̄cte artes ip̄e liberales di cunt̄. ffateor tn̄ scd̄m phi losophū in octauo politico rum. quia utile et cōmēda bile est ꝑticipare aliquādo liberales artes et mathēa ticas. quaꝝ usus ordīatur ad exercitiū excellentioꝝ doctrīaꝝ usqꝫ ad certū ter minum. sed cōtinue et assi due exercere se in eis usqꝫ ad quācūqꝫ ꝑfectiōeȝ nōnū q̄ꝫ nociuū est. quia cōtinua consideracō in ill' retrahit aut simplicit̄ aut ꝑ parte ab usu uirtutꝫ moral'. Tertia uero causa est q̄re libēa les dicunt̄. qa liberos id ē expeditos et exercitatos animos req̄runt. eo ꝙ sub tiliter de reꝝ causis dispu tant. et de illis pleꝝqꝫ que a sēsu remota sūt. Alia cau sa est quia ātiquitus tātum mō liberi id est nobiles et ī genui in eis studere ꝯsueue runt. Plebei uero et igno biles studebāt ī mecbāicis ꝓpter peritiam oꝑandi cō poralis enī operatio plus congruit plebeis. otiū autē et studiū nobilibꝰ secundū Hugonem

Capitulū. xxxv. de pri mis duabus liberalibus ar tibus. uidelicet gramaticā et dyaletica. et de ortu eā rum et causis quare inuen te sunt. et de illaꝝ laudibꝰ et utilitate ac demū de eaꝝ ab usu et īcommoditate

Ostq̄ꝫ egimus de li beralibꝰ artibus ī genere. supest ut in speciē eas breui sermone tangamꝰ. Prīo igit̄ de g̃ matica et dyaletica agēus De rethorica uero ī sequen ti capitulo dicemus. Uocā tur itaqꝫ tres ip̄e artes pri mordiales qa circa prima literaꝝ elementa uersantur Per eas enī aut de congrui

tate · aut ornatū sermonis:
aut deniq̄ de orationis ueri
tate et falsitate pricipalius
agit̄. Pria itaq̄ ḡmatica
scd̄m Alforabiū a literis no
men accepit · que mater est
aliarū artiū. Fuit autē cau
sa et modus iuentionis ei9
qm̄ cū homines inordiate
atq̄ ad libitū et sine arte
loquerent̄. eueniebat ut mi
nus bene cōcept9 suos ex
primē: sed et min9 apte au
dientes intelligē ualerent.
quo fiebat ut tardi9 intelli
gere et itelligi. ac difficili9
sciētias tradē posset. Qua
de re curarūt sapiētes has
icommoditates tollere · tra
diderūtq̄ artifitiosū loquē
di modū · uniformē quidē
ac congruū. ut oēs concep
tus hūani. demū cūcte doc
trine p eandē artem apti9
et libi9 significarēt et adis
cerent̄. Verū et si utilr et ne
cessaia ars ḡmatice sit · q̄
tū pacto iter sciās annume
ret̄ plrimi dubitarūt. p eo
qua gramatica ipa solū cir
ca pitiam recti sermoīs ue
sat̄. sermo uero trāsit. scīa
autem est de permāentib9
Adde quia hec ars pullire

linguam non animū nouit
nec intellectū dirigē sed la
bia. Accedit q̄a nō ppter
se. sed ppt̄ alias iuenta est.
quare istrumētū sciendi po
tius q̄ scīa scd̄m quosdam
dici pt̄ Logica secūda
est liberal ars. q̄ et racōna
lis dicit̄: ipa enī diffinire ·
querere. respōdere. uerā a
falsis diiudicare. ac subtilit̄
disputare docet. Necessa
ria certe et utilis ars quia
scd̄m. Hugo. ī didascolicō
p eam subtilib9 obiectioni
bus latens ueritas repitur
Causa siquidē inuentionis
eius putil ad modū fuit cū
enim iphisici plures subori
rent̄ oppiniones et cōtrari
etates. decreuerūt sapiētes
de modo altercandi artem
tradere. Videbāt enī quia
nō posset facile pueniri ad
alicuius scīe certitudīē si
ne pitia disputādi. Hāc. Sa
lomon oīm sapientissimus
in puerbiis addiscēdā ad
monet. dū nos hortat̄ ut i
telligam9 sermōes prudē
tie. uersutiasq̄ uerbo4 nec
non pabolas et obscurum
sermonem · et dicta sapien
tum sil et enigmata. que

omía ut Hiero. ad magnū oratorē ait dyaleticorū et oratoꝝ sunt. Sed & Aug. ꝑ eo int̄ cetera logicā commendat. q̄a exercitatiora politioꝝ que reddit īgenia. Sed certe si dyaletice fructus. si finis attēditur. utiqꝫ repiem9. quia poti9 īgenium inanit̄ fatigat q̄ꝫ utilitē ꝑficit. Nam & si cōdisputātem uiceris. non fructū. sed uerborum folia cōsequeris. Hinc. Grego. silogistica inquit disputacō q̄d aliud est q̄ꝫ uerb̄ cōtendere & audiētes subuertere. Abutuntur enī ea arte ꝑlimi. dū cōfidētia clamoris uerboꝝ ueritatem impugnāt. Rurs9 quisquis ea doctrīa uersaris. necesse est contētiosus loq̄ris quicq̄d ꝓbare nō potes. q̄a ut īquit. Augu. cōfirmacōēꝫ sumit ab hoīe. quidq̄d non habet̄ ex ueritate. Sed et illud uerūꝫ est quia sepe nimium altercādo ꝑditur. dū īquirit̄ ueritas. q̄d satis dolendū est. Idipm̄ q̄d ad ueritatē iuuādam īstitutū est ad eā obfuscādam occultādamqꝫ cuꝫ hoīm labore studiosissīe querit̄. Vnd̄ Augu. in de doctrinā christianā exercrabileꝫ dicit artē sophisticā disputādi et libidinem rixandi. quā admonet cauēdam. Si eni doctrina foret pieratꝭ. nequaq̄ꝫ sacre litere tātope eā detestarent̄ cum aiūt. qui sophistice loquit̄ odibil̄ est. In ea certe ut ip̄e Augu. ait. uictoria uerboꝝ. et obstentatio ābitiosa querit̄ nec mō tardos. sed plerumqꝫ ingeniosos decipit

Capitulū. xxxvi. de rethorica que tertia est liberalis ars & d̄ eius ortu & utilitate ac laudibus. Rursus de eius abusu. & qualis debet esse orator & ad quid ualet eloquētia sine sapientia et quomō aliquando est mortifera

Rethorica tertia est liberaliū artiū. sic dicta quasi ornat9 sit locutionis scd̄m Alfarabiū. Veluti enī ꝑ gramaticā cōgrue loquēdi artem addiscim9. ita ꝑ rethoricā ea ōnate ꝓferre que didiscimus. ex qua re potissīa causa illius īuentōis sumitur secūdum Hudo. Est igitur

huius artis summa uix igés laus. Nam ut iquit Seneca magna res est eloquentia: nec adhuc ulli idulsit. ut to tam cótigeret: satis felix est qui i aliqua eius pte re ceptus est. Hec certe orna mentú est aliaꝝ sciarú. qa ut iquit Cassiodorus quid qd in aliéa doctria cócipit ab ista sub decore pfertur Unde i ecclesiastico scribi tur· tuba et psalteriú faciút melodiam et sup utrúqꝫ lig ua suauis. Et iterum fauus mell' uerba composita Et rursꝰ scriptú est ·quia sapi ens i uerb suis móstra pla cauit De laudibꝰ uero elo quentie repete ea que sup diximus. i xxxiiii. capitu lo iprincipio. Sed certe h ars pl'imos fallit. dú suos sectatores dicere nó sciere docet. istruit dulcit uerba carpe nó utilit sape Et dú uerboꝝ suauitas queritur uera reꝝ sapiétia amittitur atqꝫ utiná tantꝰ hodie essꝫ hoimlabor ad recte beate qꝫ uiuédú· qꝫtus ad ornate politeqꝫ dicendú· Hinc fir mianus Lactácius. utinaꝫ tá m'lti benefacerent. qꝫ be

ne loqui uident. Addé qa pleriqꝫ ea utútur non ad sa lutem· sed ad pnitié. Acer bissie quideꝫ illud referen dum quippe et dolendum arbitror· ut uidelicꝫ ea que teste Cicerone a natura da ta est ad bonoꝝ hoim con seruacóeꝫ in pestem et no cumentú uertat. Simplex eni est ueitas et recta splé dor aut uerboꝝ lenocinio nó eget. quiimo ut noster Quintilianus ait: suspecta est cú ornatur fingé nescit Naꝫ quomó inquit fabrica bit figmentú que uix elimá tú depromit sermoné. Ipa uero pornata locutio plus pferre qꝫ conferre solꝫ. Ut uerum sit qd quidé sapiés ait· qa garrulosa dicendi fe stiuitas plus sonat qꝫ ualet multúqꝫ habet ianitatis et uacui Idqꝫ nost. Seneca n negauit dú i declamacói bꝰ ait qa raro h iné se oue niút. ut eadé uox sit dulcis et solida: Hinc didumꝰ ad allexandrú arté inquit bn loquédi nó discimus nec fa cundie rethoicoꝝ oratorú qꝫ operam damus. Cuius offitium est fabulantes ser

monibus ficmentare mēda tia .et inocentie fidē cōfer re criminibg·qui dū putant se aliene laudis fructū p ini quam uictoriā rapuisse ne sciunt se sue cōscientie pdi disse nitorē ·ut recte expi anē illud. Lactātii q a mul tis sua etiā facūdia mortife ra est .Rursus ueluti ipā ar tificōsa dicēdi ars suos alūp nos decipit·sic & ab eis fal litē ·parēqꝫ ei uitupii uicem reddūt dum eloquētie aut rectoris falso noīe gl'iantur eāqꝫ tanto fedius deturpāt quāto nullā eloquentie atti gerunt·Quippe noīari elo quentes delectātur .qui nō dū loqui īceperūt ne dixe rim didicerūt ·Est enī mo dernoꝝ hoīm īgens nume rus ·qui ī eo se ueros recto res pfectos atqꝫ facūdos or tores euasisse putāt ·si pg pauculas quibus insudarūt gmatice literas postergatī ceteri pclaris sentētiis. quē ipam eloquentiā nedū illu strant ·sed confitiunt .ilico facūdie studiis se dedāt li brosqꝫ Ciceroīs et si ius no stri Quintiliani perlegant .Longe certe alit idem Ci cero moderna deplorās tē por ī eo libro scribebat .quē de oratore ad Quintuꝫ fra trem edidit .Lōge secus & ipe Quītilianus cū de īstitu tione oratoris ageret· rarū enim aut nullū fatenē opti mum esse ea etate oratorē cui9 rei illi asserunt non in sulsaꝫ causam nam oratorē inqūt ī omī sapientie gene re psuadere oportere ut q̄ alibi didicit ·cū splendore dicendi pferat · adeo ut q̄ uerum oratorē audit sciere et ītelligē plus q̄ꝫ ceteri ar bitreē . Quod utiqꝫ nisi di uers sapīe titu l'lustre ē effi cere nō ualebit.quo ei pac to in sacris literis ille psua debit q̄ eas nusq̄ꝫ legit .quē in natalibg qui Aristotelē nō uidit .Quomō ī moribg aut iure ciuili porabat.qui eaꝝ sciaruꝫ ne dixerim ex pers est.sꝫ nec prīcipia no uit .Ea de re Cicero mira ri desinit paucos ad modū fuisse oratores ·cū eos aut omīa aut m l'ta sciere optet Que omīa hoīes complecti perqꝫ difficile est . Hic Au gu.in de doctrina xpiana ait quēdā sapientē dixisse

quia oratorē optet nō mo
do delectare. sed docē. nec
modo psuadere ut flectat
sed ut vincat Constat itaq;
ea omīa nō nudis uerborū
foliis. sed mltiplici sapiētia
comparari. Talis ergo elo
quētia a sapiēte plata omī
dulcore mell' dultior ē de
qua ī ecclesiastico scribitur
sapiens ī uerb amabilem se
reddit. Ut igit ptes lauda
te eloquētie quis assequat
necesse est uaria sciaꝝ sup
pellectili cōstipatꝰ existat
Idcq; in pueruiis Salomon
pmonuit inquiēs. stude sa
pientissīe ut possis digne
pferre sermonē. Qua sentē
tia cōtemptibileȝ asserit fa
cundiā: nisi sciētia et sapiē
tia fuerit cōdita. Fateor er
go hoīm mēs hodie depra
uata. quīimo et penitus ob
cecata est. adeo ut frōdes
p fructu capiāt & fumo pa
scātur dū se igni appinqre
putāt. Hoc est certe illud
tempꝰ quod apostolus ad
Thimotheū psignabat. cū
poetaꝝ fabulās ac figmēta
pueritate ac sana doctrinā
fideles accepturos in spiri
tu deplorabat. cuȝ ait ueni

et enī tempꝰ cū sanā doct
nam non sustinebunt. sed a
ueritate quidē auditū auer
tent. ad fabulas autē cōuē
tent. Adde q a teste Aug.
Cicero ipe et ceteri qui re
thoricā docuere fassi sunt
eloquētiā sine sapientia ob
esse plurimū & pdesse nū
q. sapiētiam uero sine elo
quētia plimū pfuisse. Hic
apostolꝰ ipe uas electionis
ad corīthios de se loquens
palam fatet se īperitum fo
re sermōe sed non scia & sa
piētia. tātum tamen pfecit
quātū mūdꝰ capere potuit
& hūana īgenia sufferre ua
luerūt. adeo ut plus ceteris
doctrīa et pdicacōe pfitiēs
unus ipe doctor gentiū me
ruit appellari. Ipse deniq;
et si rethoricꝭ coloribus nō
usquequaq; utebatur adeo
utilit disputabat ut omnes
sua sapiētia superaret. Nō uti
q; ut ipe alibi ait uincebat ī
persuasibilibꝰ hūane sapiē
tie uerb. que ad eloquētiaȝ
referūtur. quare fideles sū
ope admonet. ne decipian
tur ī sublīmitate sermonis
Nouerat enim q ad eundē
sensum Job dixerat. frustr

ĩquit homo aperit os suum
et absq; sapĩa uerba multi
plicat. Nec idipm gentiles
ueteres qui eloquẽtie studi
a miro cuderũt ingenio ne
gare uidẽtur. Quippe arbi
trati sunt eloquentiã nõ de
bere iudicari atq; laudari
uerboꝝ solo splẽdore. sed
secundum g̃uissimas sentẽ
tias a uera sapĩa sapiẽter eli
citas. ut explicare libet &
g̃cia exẽpli dixerĩ. Jn cõ
ficiendo diademate siue an
nulo absq; ꝓportionẽ. lon
ge plus cõferre uidetur qui
carbũculũ. qui gẽmas. qui
aurũ offert. q̃ aurifex qui
mõ ea auro ligat formamq;
simplicem adicit. Omĩs ita
q; referta oratio gẽmis sa
pientie et sentẽtiarũ põde
re pficit̃. nõ sol' uerborum
flosculꝰ paꝝ ergo substãtie
uel uirtutis aut solide pulcri
tudinis oracõi afferre uide
tur. qui solũ rethorice & elo
quentie uacat. ueluti qui nu
da ex aliena ptiosaq; mate
ria uerba ligat. Qui uero ñ
mendicãdo sed sua diffun
dendo ptiosiora ministrat.
Longe pluris cõferre uisꝰ
erit. Famulatur itaq; teste

Augưst. eloquẽtia sapientie
nec mirũ ut Hieronĩ. ait ad
magnũ or̃torẽ. si ꝓpter elo
quii uenustatẽ & dicendi
ornatũ sapĩa ut dña ea uta
t̃ & aliquando de ancilla
atq; captiua ꝓpter eius ue
nusta;ẽ fatiat liberã israhe
litẽ. q̃ & tã diu honor̃ta sce
dat q̃diu dñaꝫ sequit̃ fitq;
ɔtẽptibil'; cũ sola absq; dñe
splẽdore pdire & placẽ
gestit. Postremo audi q̇d
Aug. dicat ait. eniꝫ quia
eloquẽtie solũ uaccãtes mĩi
me ĩgeniosi habẽtur. Quid
enĩ inquit pdest clauis au
rea si apire nõ potest. aut
q̇d obest lignea si potest.
Agã igit̃ fineꝫ si illud unũ
dixerĩ. q̇a qui sine sapiẽtia
eloquẽtiã psitent̃: uãitati
initi fatẽtur: Nã nudo uer
boꝝ ornatui uacantes. hũa
nitatis studia se iactant as
secutos. cũ enĩ teste sapien
te uana sunt studia hõinuꝫ
recte oratoꝝ exercitia stu
dia hũanitatis sunt quippe
& uanitatis. dũ uanitati ser
monis incumbũt. quos pul
cre idem sapiẽs alibi digito
tãgit uerba ĩquit pferunt
plima multaq; in dicẽdo et

disputando uanitatē habē
tia · Sed & Hiere. ad eūdē
sensum · doctrīa inquit uāi
tatis eoꝝ lignū est argēto
inuolutū · Lignū inq̄ siccū
est atq̄ aredū. idq̄ ut splē
deat argēto īuoluitur · Nec
aliter rethorū uerba arida
sunt ueluti nullo sapientie
humore aut sentētiaꝝ splē
dore humectata · quare ut
fulgeant argento nude elo
loq̄tie super īuoluūtur quo
fit ut uerissimuz sit eos stu
dia sequi hūanitatꝫ quī po
tius uāitatꝫ. Adde que dix
imus in p̄facōe huius libri·
que īcipit uerū. ubi aliquid
diximus usq̄ ad mediū ca
pituli

Capituluz ·xxxvii· de mathematicis sciētiis in genere. et de eaꝝ ortu et fine

Athēatice uēo doc
trīales uocātur· qa
p certas demōstra
tiones q̄ntitatꝫ contīue do
cent ut statim subitiemus.
Has philophus methaphi
sice cōnumerat & cū illa cō
ueniūt qa utraq̄ cōsiderat
de quātitate continua· sed
dispariter· Methaphisicus
ēnī considerat de omnibus
quātitatib9 put sunt entia
ut ait ph̄us libro quāto me
thaphisice · Sed mathema
tic9 considerat de quātita
te ut de subiecto. & de illa
prīcipalit̄ agit illāmq̄ de
monstrat Et quia quātitas
multiplex est aut saltē qua
druplex ·ideo quatuor sūt
mathematice: Prima enī
et nobiliō quātitas est circa
dimēsionē oīm celestiū cor
porū in se. et int̄ se perdistā
tias et dimēsiones adīuicē
etiā respectu motus et sit9
illoꝝ ·et circa istā quātita
tē uersat̄ astronomia· Alia
est quātitas respectu audi
tus circa sonos & uoces ·
Nā hūana curiositas uidēs
in sompnis esse delectamē
tum que fuit causaz ei9. ut
sibi posset p artez tēs de
lectacōes facere & cōtinua
re ut dicit Boeti. in p̄io mu
sice unde docuit quantita
tem uocū sub una cōcordia
et consonātia sonoꝝ cōiun
gere & in una pportione
numerali deducē · et hāc p
porcōez & quātitatē sono
rum uocēm9 musicā · Ter
tia quātitas respectu hume

uiuersat. que dicta est arismetrica. id est uirtus numeri. quia cósiderat quátitatē numeralē & ppritatē eius ut ait Isido. Hec certe ars magne uirtutis est quia nulla aliarum triū ídigz. alie uero hac primum ídigent ut ait Boetius: Quarta uero quátitas uersat circa mensurá que dicta est geometria id est mēsura terre q ortū habuit scd'm alpharaū egipto Cuz enī post nili īundationem possessiones omnes obducerentur limo ad hs ut deīceps possessiones certitudinalit' distīguerētur. ceperūt terrá lineis et mensuris metiri et partiri. ut sic certi limites ponerēt ī possessioīb9. A tali igit' primaria mēsura terre scīa mensurandi nomen accepit. que geometria dicitur. Postea uero creuit īquisitio eius et deuentū est ad lineas et circulos et triágulos et ceteras figuras ad eiusdez artis pfectionem

Capitulū tricesimūoctauum pticulariter de primá scīa mathēatica. uidilicz de astronomiá ac de ei9 laudibus et utilitate. demū de illius īcommoditate īcertitudine laborib9 et damnis

Stronomia itaqz pma est mathematica. et quam átiqui mathesiz penultīa breui appellabát. eáqz utilem pbabilemqz habuerūt. qa ut ait Policrat9 natura illá inducit. ratio pbat. & utilitatis expientia appbat. qui hác sequūtur. curiosiores sunt celestiū ut īuestigēt. d sigur que sub lunari globo otinētur. uel certe ad naturales effect9 pnoscēdos. Illa enī desideriū motib9 magnitudíe & distantia pertractat Euocat enī homīes ab his tenebris & grosso aere & ī supiorē illam lucidissīam qz celi domū tot lumīarib9 distīctam. oculos & animū īducit Est eniz iocūdū sixas stellarum imagīes discernē et erraticas suis locis nominibusqz designare. earūqz cóiunctiones. Demū sol' & lune defectus longe ante predicere & puidere ex quibus prima cómoda consequūtur. et nó pua percu

la & icommoda uitamus. Rursus non est dubitādum ex motu celestiū corporū plurimos futuros rer eue tus dependere. pserti in il lis qui ex nostro libero ar bitrio non pcedūt. Unde scdm doctrinā sanctor nō sunt culpādi. qui naturales effectus stellar & planeta ruz nouerūt & pdicūt: Naz & i genesi legit luminaria celi ad hoc pducta esse. ut sint in signa & tēpora dies & annos. Patet ex pdict excellētia et utilitas hꝰ art Uerū scdm Alfora. hec ars p parte mēdax est. & hoi bus ignota. Quis eni homi nū hodie nouit oim & tam diuersar stellar diuersas naturas et effectꝰ. et pꝰea uirtutes ex oibus mixtas. ut cū certitudie determiet euētus. etiā naturales i ele ment et elemētatis cōtigē tes. ut absq dubio dicē pos sit. taliū stellar coniunctio facit necessario siccitatem & taliū cōiunctio facit aqr habūdantiā. et taliū pestilē tiam. & taliū mortem diuē nam. & taliū mortem scele rem. in dubie nemo nouit circa archana ista certū di cere. sed p cōiecturas falla ces asserunt aliqua ex his que cōtigerunt aliqn̄do & n̄ accidit uniformitē sicut di cunt. Et ideo astronomia iuditiaria fatua dicit. & in fatuatiua eoruz qui sibi uac cant scdm eundem Alfora biū. Irridēda certe est taliū hominū dementia. ut scire uelint. que i celo aguntur quasi consilio celestiū inter fuerint atq recent inde ue nerint. cū tn̄ quid in terra quid i domo. uxor aut foro eius egerit. ignorent. Noui ego quosdaz astronios ux ores habere non satis pudi cas. ipi tamē de aliar ipu dicitia cōiectabāt. Plima itaq incōmoda hūano ge neri. ex his futuror pscru tacōibꝰ mathēatici afferūt Sed ultra pdicta iminent alia icōmoda & picl'a. Nā raro et difficulē sectatores huius art intra moderatio nis metas cohibent. sed cu piditate quadā futura pno scendi. ad diuersa uanitatū genera eiꝰ uelamēto hoies trahūtur. ut teste Policra to non tā philosophie speti

es .q̄ quedā ĭpietatis disci
plina sit. & tādem ĭ mathe
sim ꝓducta penultĭa cōuer
tat̄. Dilatāt enĭ plurimi fi
latarias huius artꝫ :ut con
stellacōib9 et plāetis nimi
um uirtutꝫ attribuāt .et eis
nescio quā auctoritatez pre
stant ĭ contomeliā creatoris
Et iuxta apl'm ad sobrie
taté nō sapiētes stulti facti
sunt. Celestib9 enĭ cōstella
cōib9 attribuūt uitā et mor
tem ceterosq̄ euent9 hoĭm
pdicere conantur. et ceter̄
que pater posuit ĭ sua pote
state .non attēdentes que
p ꝓphetaz deus ad illos ir
ridens ait .dicite mihi que
uentura sunt. et dicaz quia
dii estis. Sic igit̄ mētes ho
minū futura pnoscere cupi
entiū illudūt. ut tandē libe
ri arbitrii perimant liberta
tem .qui parit̄ et eis credē
tes utinā illud cōsiderarēt̄
quia altissimus siderib9 ac
stell' tātū dedit uigoris q̄n
tuz uoluit .sibi tamē retinu
it totius opifitii prĭcipatuz
Que omnia ipi auctori deo
exibent famulatuz. Juxta
illud.celi enarrāt gloriā dei
Adeo enĭ hi homines diuĭe
ꝓuidētie illiusq̄ bōitati et
potastati detrahūt. ut asse
rant aliqué faustū aut fortu
natū esse posse ex cōstella
tione natiuitatis sue. A qui
bus ut quidam sapiens ait
querēdū esset an credant
ira dei quibusdā plerumq̄
regna et dn̄ia ablata fuisse
simpicit̄ et eius gratia et
beneplacito aliis esse colā
ta. Rursus non credunt q̄
eadem diuina ira ul' gratia
dei .aut aliquorum precib9
potest placari .ut bona da
ta nō auferat . & mala me
rita nō inferat. que omĭa in
sacris literis sepe facta esse
legim9. Quod si ea uera fo
re credūt .necesse est illos
etiā credere. quia cōtra uo
luntatē creatoris huiusmo
di bona homĭbus non ꝓue
niant .nec eis auferantur
sed ĭ fallibilit̄ uerū sit cūcta
bona et mala mōtalib9 ex
dei bn̄placito ꝓuēire . Un
de doctissim9 Guillermus
cancellareus parisiens pul
cre in eo quem de uniuerso
libro edidit. refert facere
quia cū un9 ex astronomis
cuidam ex illi9 natiuitatis
cōstellatione magnā digni

tatez polliceretur . Ille ab astronomo quesiuit. Num si de9 nollet .ille dignitatē assecutur9 essz. Cui respō dit nullo pacto id effici pos se . Rurs9 q̄siuit .an si de9 uellet: astra et ei9 natiuitas possent īpedire. ne dignita tem assequeret̄ . Sil'r rspō dit negatiue . Tunc ille . Cū ergo utrūqꝫ sit ī dei arbitri o. totū ei committo. Quod uero obitiunt lumīarie celi pducta esse . ut sint in sig na & tēpora: fatendū est in naturalib9. Erraret enī me dic9 .si flēbotomaret in cer ta lunatōe ul' signo siderū Signāt ergo sidera futura tempa .an naturalit̄ erunt sicca uel hūida. Sec9 in euē tib9 hoīm .qui ex arbitrio pcedūt et p ratiōnē dirigi possunt. Tales enī astris n̄ subitiūtur : Pendēt enī ex intellectu quē scd̄m philoso phum cōstat esse ab extra Fatendū est tamen quia in clinatīe astra disponūt cer tos homīes ad certos act9 pferti eos qui non resistūt passionib9. nec sequūtur ra tionem .. Quo sensu dixit. Ptholomeus . quia solus sa

piens domīat̄ astris . Stul toꝝ autē īfinit9 est numer9 Significāt ergo astra que daz naturalia in terra . nec ad illa hoīes cogūt . quīimo ea facile uitare possum9. ue luti exēpli gratia . eleuatio man9 cum gladio . signum est emīentꝫ pcussionis . nō nūq̄ꝫ tamē in iocū rsoluitur Rursus aliud exemplū suc cedit si ī capite alicuius uici aut strate urb. uidem9 ignē accēsum . & uentum ualidū ex ea pte . certe cōiectam9 domū ligneaz . quam ignis & uent9 petit cōburendaz tamen aquaꝝ copia aut ali is remediis uitari pt . O q̄t felices prīcipes quot uiros clarissīos fefellit atqꝫ infeli ces reddit hec tam falsa & auida futuroꝝ euētuū inqui sitio Testes sūt int̄ ceteros tres omī seculo percelebres & memorādi uiri . Pōpeius Crassus & Cesar . quib9 te ste Cicerone caldei omnes mathēatici. ceteriqꝫ aurispi ces pclaro fine ī patria mo rituros pmisere . q̄d an ue rum sit . mestū est cōmeōra ri. ferro enī omnes cesi du oqꝫ longissīe ab italia ī hu

mati ferarúq; morsibus ex
positi fuere. Ea igitur atq;
maiora quippe & deterior
his puenire assiduo cóspici
mus. qs felices astronomi
psagút. Nec tamé humana
mens futuro℞ auida aduer
tit ult ne illoruȝ nugis cre
dat. Mira hoím leuitas mi
ra credendi facilitas uerius
dixerim fatuitas. Quaȝ nó
pa℞ Cicero miraṫ. qui lon
ge magis mendacib9 quaȝ
uera dicentib9 credút. Ce
teris siquidé etiá pbis hoí
bus non facile fides datur
si uno tátum notabili sunt
deprehési médatio. Astro
nomos uero & coniectores
melioris condictionis dixe
rim. q ecótra accidit. Mil
le ení illo℞ í grauissimis re
bus médatiis. una fortuita
& alias futura ueritas fidé
pstat. Quo fit ut aliud mir
bilius accidat. quia ut Pe
trarcha ait sine ulla suspicó
ne mendatii libere mentiri
possint p eo quia semel po
tuerút non mentiri. Adde
aliá stupendi & admirandi
causam. Cum ení diuía uéi
tas scripta sacra teste nos
moneat. ne pdictis coniec

toribus etiá pphetis & uera
pdicentibus credam9. cuȝ
ait í deutro. si surrexerit í
medio tui pphetes. & pré
dixerit signú atq; portétú
& euenerit qd locut9 est nó
audias uerba pphete. Tép
tat ení uos deus an diliga
tis eum nihilomin9 eis ipsis
mathéaticis quos nó pphe
tas. nó sanctos scim9. í cúc
tis credim9. qui pauca de
monú forte pstigiis pdixe
runt. Huius deniq; exerci
tii picula & ícómoda ultra
pdicta ex eo cóspities quo
niá illá arte p fundamento
& scuto quodá sue íiquitatis
multi ueneranṫ & colút. sci
licet diuíatores nigromáti
ci. incátatores. arioli. auru
spices. cóiectores. ciroman
tici. Utrúq; igiṫ sit. oro te
fili carissime hanc arteȝ ue
lut pesté fuge. ne qd astra
de te íquiras. sed qd astro
rum creator sanceerit boís
operibus expecta. atq; ut
ad saluté tuá cedant. iugit
exora. nec ab his cóiectori
bus ueritaté spectes agno
scere. quib9 ueritas ipa ig
notior est q̃ tibi. Fateor eṫ
aliqua astronomie species

laudata est atqꝫ putisᵗ· Ve
rumtñ teste Augu·potius ē
scía curiositati q̄ꝫ doctrina
pietati·Nec illā inculpām9
sed utilius sectādaꝫ dixi9
sapiētiā naturalē.que astro
rum arti;heret ·Jlla enī na
turali intellectui cōsona est
atqꝫ conformis·ꝑ quā natu
raliū rerūꝫ animatāꝝ & in
aīatarum principiā ·passio
nes et eoꝝ que celo et mun
do ꝯtinenᵗ. rationes & ef
fectus cognoscimus·ac mul
taꝝ reꝝ possumus causas
reddere.que mūdo mirāda
uidenᵗ .Nec minus iocūda
est īquisitio pspectiue &
de pōderib9 tradita ratio
ffatemur tñ quia in his na
turalib9 methaphisici scien
tiis non christ9.nō ꝑphete
sonant sed phus & cōmen
tator ·De qb9 ad Dama
sum dixit Hieroím9 ·quia
phisici ꝑscrutatores oculos
in celum leuātes & ultra ꝑ
fundum terraꝝ ī abisso de
mergūnᵗ ·ī uanitate sens9
ī obscuritace menti īgredi
entes dieb9 ac noctib9 per
scrutantur multa ut sciant
pauca ut sapiāt

Capitulū ·xxxix·.de se
cūda mathēatica uidelicet
de musica & de eius laudi
bus et utilitate ·ac illius in
commoditate miseriis & la
borib9

Vsica uero altera
mathēatica est .q̄
ut dixi consonam
multitudīem ꝑportionū su
arum ī quadā eq̄litatē uecū
ꝯciliat·Hec certe ars apud
grecos magno semꝑ hono
re fuit nec putabaᵗ quis lib
raliter erudit9 .nisi musica
lib9 cantib9 īstruct9 foret
Quātaꝫ autē uirtutē Plato
armonie ₜbuit ex his patet
que ī thimeo ᵗdit . Ait enī
quia potētissīa artiuꝫ ē mu
sica. cuius armonia uirtus
ast ad mitigandos dolores
aníarū humanaꝝ . ipasqꝫ
letificādū .sir & ad īgerē
das eis omnes passiones·
Tātusqꝫ est musicoꝝ in cō
mouēdis animab9 uigor ut
eas cogat mouere corpora
sua etiā ad gest9 insolitos·
quib9 motus īteriores alte
ranᵗ · Deniqꝫ ꝑ armonias
gratia cōtēplationis & di
uinaꝝ scíarum studia .non
mediocris iuuanᵗ scd̄m Al
farabiū .Adde mirabile dic

tum ·quia & ī bellis equos ipi musicales cōceptus īci tant :delphios quoq3 & cetera animalia letificāt ·hāc Socra ·enex didicit · & adolescentes erudiri ī ea ius sit non q̄d ad lasciuie īcita mētū.sed ad motus anime sub regl'a ratione q3 moderandos·sicut enī non omis uox·sed tantū que bene cōsonat ad soni melodiā facit ita & mot9 anime nō omis sed qui rationi cōgruūt ad recta3 nite armoniā ptinēt Auget eius laudes quia nō mō delectabil' et util' est q̄ nedū spirit9 hoīm uiuificāt sed īstrumēta sūt ad retur tos bonosq3 hominū mores cuius uirtute maligni spiritus cohibent·Sed q̄d plura ·Animū a curis liberat. & quadā interna letitia ad exultationē ī deum mētes hūanas puocat · Unde ꝓpheta exultabūt īquit labia mea dum cantauero tibi Sed iam audi illi9 īcommoda ⁋Prīo enī eas quas diximus utilitates qui musicā audiunt cōsequūtur. nō quidem ipi artifices ·Nā ut ait Aristo.audibilia forti9 mouent quā sensibilia aut p se opabilia · Quīimo teste eodem philosopho ·ꝑpter uehemētiā multitudīemq3 uocum.ledit cerebrū ·ledunt spiritus uitales cātantium quo fit ut ad mōes male dispositi reddant,quos ·Aristo.bonausos id est īdispositos ad res ītellectus uocat. Rursus musica et usus eius p certas melodias ad molitiem disponūt.aliquado ad iram · aliquādo ad diuersa alia que distrbūt ab opib9 uirtutt & ītellect9 quare senib9 ac magnis & studiosis uiris audire et iudicare.nō exercere musicā p̄ceptum est ·Decet enī ut sapientes aiunt graue uirū nō modo manus · sed uoces cohibere ad alio4 apblausuū .q̄d ꝓpriū histrionū est ·Adde his que tāgem9 infra libro secūdo capitulo decimoquīto ubi de cātorib9 agit

Capitulū·xl:de tertia et quata mathēatica·uidelic3 arismetrica & geometria · et de ea4 laudibus & utilitate ac de illa4 īcōmodita te īutilitate & laboribus

Arismetrica & geometria ultime sũt mathẽatice & utiles ad modũ. quaꝝ altera de numeris. altera de magnitudinibꝰ. In quibꝰ scđm uarias relationes pariũ uel ĩpariũ. Item lineaꝝ supfitierum. aut corporũ uarie spe ties numerorũ magnitudinumq̧ cõstituunt. que cognitio iocũda est. He quidẽ artes utiles certe & ñcessarie sunt. et in sacra scriptur̃ p̃rimũ cõmẽdate qa scriptum est. omĩa fecisti ĩ numero ponde & mensura. Sine enim nũero nihil agere possumus. ut enĩ inquit Isidorus tolle numeꝝ a rebꝰ. et omĩa pereũt. nec differrẽt homines a bestiis ceterisq̧ animalibꝰ. que calculi rationem ignorãt. Et idem de geometria. sine põdere dẽniq̧ et mẽsur̃. nec pocessiones nec politie forẽt. Sed teorhee artes et si utiles et necessarie sint. non tam homines cõducunt nec dirigunt ad mores. nec ad felicitatẽ eternã. Quid enĩ ꝓdest rerũ magnitudĩes ac extrinsecas quãtitates agnoscere. sui uero ĩpiũs ĩtrinsecas qualitates ignorare. Quid rursus quãtꝰ sit orb intelligere. sed quãtꝰ sit eius creatõ nescire. Aut quid ꝓdest omniũ nũerorum ꝓportiones attigere. Quid numerar̃ multitudĩem stellaꝝ et oĩbus eis nomĩa uocare. si uitia. si scelera suipius non cõputat. Uera igit̃ geometria ẽ qãuntitatẽ et magnitudĩeꝫ peccatoꝝ attendere illaq̧ penitẽtie calculo diluere. Uera illa est arismetrica dies nostros dinumerare: et ĩ quo defecimꝰ cõputare dicẽtes cũ ꝓpheta. fac mihi dñe notum nũerum dierum meoꝝ. ut sciã quid dẽsit mihi. Adde quia eas artes hodie calcularii & carpẽtarii sibi uendicãt in q̃rum usꝰ picula fraudes & doli non desunt. Taceo de falsis cõputis. de falsis mensuris & põderibus. Uides fili mi huiusmõi mathematicas artes fore alienas ab artibꝰ et sciẽtiis pietatꝫ que ad uitã eternã ꝯducũt ad quã te dirigẽ omĩa mea studia tẽdũt

Capitulũ. xli. ĩ quõ sub

breui epilogo recolligit au ctõ cũctas alias artes & ge nera uiuẽdi ĩ hoc seclo. In quo ostendit miserias labo res et picła omniũ statuum & docet eas omnes plures habere aculeos & miserias q̄ gaudium q̇etem & secũi tatẽ discurrẽs p omẽs mo dos uiuẽdi ĩ hoc seculo

Ernis iã3 fili mi ca rissime si ea q̄ audi sti. tecũ ipe recolis ac discutis. explicata esse oĩa uite gener̃. cũcta deni q3 hũana tẽporaliaq3 exer citia. ĩ quib9 diuersa morta liu3 studia. tã seculo & uehe ment occupant̃. Nec enim puto me falli. quoniã huma nus animus in illis nõ tã sa tiat̃ q̄ crutiat̃ Si enĩ recte iudicas. plus in eis laboris q̄ quiet. pl9 meror q̄ gau dii plus luct9 q̄ solatii: pl9 difficultat q̄ facilitat. pl9 piculi q̄ securitat reperies que oĩa opto tecũ ipe cõ sideres. Scio enĩ quoniam si minimã labo4 difficulta tum & afflictionũ ptem p ĩmortali deo ptuleris. eo4 que mortales subeunt ut se culo diuersis modis seruiãt recte quidẽ beatus eris. Ve rum sub breui apilogo plu rima tibi ad mẽtẽ adducã Quis enĩ ominũ uiuẽdi ge nerum. ac humano4 exer citiorum et offitioru3 labo res ĩcommoda picula. frau des q̄ et dolos facile cõme morare posset. Sed ut bre uiorib9 apud te utar uerb̃ a summo culmĩe usq3 ad in fimum. a cesare usq3 ad bu bulcũ. a rege usq3 ad pasto rem. nulla quies. nulla secu ritas: sed omĩb9 casib9 pi culis. aculeis laborib9 ĩnu mer subitiũtur. cũcta frau dibus & ĩiquitatibus subia cẽt. Regis eni3 aut cesaris clarissimũ esse nomen non ambigim9. sed durissimu3 offitiũ. & magis fuare dis fiile. In excelsum enĩ & uẽ tosum montẽ ascendit rex quẽ facili9 fulmĩa ferũt. Nã et si clar9 regis titulus sit. res tamen obscure. nec ali ud est q̄ uitreũ & pitu4 io cale. curis & piculis plenũ Demũ reges delirant adu lationib9. & qd piculosius est retẽto regis nomĩe ple riq3 tirãni fiunt. quo4 non

nulli mlto iustius sub rege iusto ageret. & tranquillius quam reges ipi essent. Hoc9 certe regi9 nedum ignauus & petulans est. sed & piclo sus laborios9 uirtutiqꝫ diffi cilis. Quippe bon9. rex ser uus public9. & malo hostis illius Adde quia rex ea die qua regnare ceperit. mori cepit. Aliis eni uiuit moriens qd difficile credit a regis hostib9. Si qꝫ erat oli qui es. regi periit. Sed de prin cipum miseriis hacten9 i se cundo huius libri capi. dixi mus. Sile omnino de pnci pibus. de ducib9 et marchi onib9. comitib9. baronib9 et ceteri potetib9 cogitabis quib9 illam idebil atqꝫ irre pabil mestitia addeda est quia et si potetes sint. pos se tame ne regi subitiantur nequaqꝫ possunt Cetera ho minu offitia status. artes et exercitia breuiorib9 at tingam uerb. Milites non defendut sed depdant. of fitiales excoriat. thesaura rii sibi non reipub. thesaura risant. Regia dom9 plena superbis referta mendatiis impietas i pricipum castris

quia iuxta poetam nulla fi des pietasqꝫ uiris qui castr sequunt. Sed transire ad alios libet. Eques faustuo sus. armiger paup depda tur. pedites luctuosi infer ni ministri. uenator fessus cursitat ianiter. fraudatur aucepis. piscator madidus aqua non terram colit. cu stodes latrones in siluis. iu stitiarii in foris siccarii. ex coriat barbetonsor. ledit ci rugicus. occidit medic9. a potecari9 sufisticat aroma ta. iudices tribualia uedut notarii registra falsificant litigiis se imiscet canonista fraudib9 ditat legiste frau dat orator. artiste supflue curiose rimat. theologi bo na pre dicat. praua agunt mercator decipit atqꝫ deie rat uenditor laudat uitupe rat institor. scriptores i co recte depigut. pictores fal sa sculpunt: carnifices put da uendunt. tabnarii ebri os pariut. gulam gignunt Sed ta ceca est hoim mes ut ad hec omia & si miseriis picul erumnis plena. tame ut ad qdam solatia ingenti a pperat festinant. Currut

eni ꝗ discurrunt mortales
non quidē p uirētia prata
sed p scabrosas sepes ac se
mitas diuersas · Quidā enī
ascēdūt montes · trāscēdūt
colles trāsuolāt rupes trāsgrē
diūtur foueas īgrediunt̄ ca
uernas · alii rimant̄ uiscera
terre · alii pfunda maris pe
netrant · alii opaca nemorꝝ
transfodiunt · alii exponunt
se uentꝭ & imbribꝰ ac toni
truis · et maris ac fluminuꝫ
fluctibꝰ et pcellꝭ : Alii me
talla cudūt & cōflant · Alii
lapides sculpunt & poliunt
Alii ligna succidūt & dolāt.
Alii telas ordiunt̄ et texūt
Alii uestes īscidūt et cōsuūt
Alii edificāt domos Alii plā
tāt ortꝰ & uineas: Alii suc
cēdunt fornaces · alii extru
unt et cudūt molēdīa · alii
piscant̄ · alii uenāt̄ · aucupā
tur et tādem alii mercant̄ ·
feneranl̄ · In qbꝰ omnibꝰ
nodeficit fraus dolus & ne
quiiča ac etiā picula pluria
Rursꝰ alii meditant̄ · cogi
tant: consiliantur & tandē
decipiūtur · Alii cōtendūt
alii pliant̄ · alii plurima ani
mo uoluunt ut diuersis arti
bus opes ꝯgregēt · & qstꝰ
multiplicēt lucra fac̄ secten
t̄ et his labor corpi afflictio
mentꝭ · & piditatis anime ·
Que omīa hoīm studia at
qꝫ exercitia tā uana sunt ꝗꝫ
diuersa · plena certe picul
aculeis & laboribus · Quod
pulcre nō negat sapiēs · Sa
lomon īquiens · cūqꝫ me cō
uertissem ad uniuersa que
sub celo sunt · et que fecerūt
manus mee · ad labores qui
bꝫ frustra sudauerā uidi ī
omnibꝰ uanitatē & afflic
tionē & qꝛ non sit nisi labō
& afflictio spiritus · Et con
cludit : Cūcte res difficiles
nec potest eas homo expli
care sermone · p ut stati ptī
cularius ī sequētibꝰ capitu
lis diserenꝰ

Capitulū · xlii · ī quo īqui
ritur cā · q̄re a pma cā origi
ne boni & mali · ī quis statu
existēs · diuēsas miserias pe
nas crutiatꝰ pmaqꝫ mala
& ī cōmoda corpalit passi
sūt Et breuit enarrātur ca
lāitates ī spetie oīm fere ma
gis excellentiū psonarum
utriusqꝫ testamēti

Nam ceca sit mor
taliū curiosa īquisi
tio erga uite formā

eligendã . satis ex pdictis conspicere libet . Audita si quidem sunt nõ mõ in genē sed ĩ spetie eorum qui tépora liter et ĩ hoc seculo uitã du cunt . cũcta hũane uite stu dia exercitia artes et offiti a.in quibꝰ ostensum est pa rum fore dulcoris plurimũ uero meroꝝ et afflictionis. Supest igiẽ p huius partꝭ compleméto.ut eius rei pri mo causas pquiramꝰ . dei de a nascentꝭ mũdi origiē plurimũ et fere oĩm magis excellẽtiũ et egregiorum pso narũ miserias penas afflicti ones .ĩcommoda mala mõ tesq; deterrimas particulai us et noĩatim breui sed cõ pendioso sermone narrẽus nec mõ sceleratorum hominũ sed et ĩnocentiuz.Ut dum unusquisq; bonos siẽ et ma los ea ptulisse cognouerit nequaq̃ se magis aut exẽp tuz aut pulegiatũ reputet Quid igitur sibi uult q nul la uiuẽdi formula.nulla uite ars .nulla sors iustorum aut in iquorũ hoĩm miseriis labõi bus & anxietatibꝰ crutiati bus ac penis careat : Cer te quisquis ĩterrogat mecũ ignoret . Si tñ inquirendo aliquid dicẽ libet illa fortas sis ĩter ceteras causa sũma q ratio assignari ualebit. Cum enĩ teste Jeremia ocu li hoĩm ad auaritiã . ad sãg uinem ĩnocentũ fundendũ ad calumniã.ad cursum ma li operꝭ ĩtenti sũt Quod q & geneẽ libri pclamant. quia uidit deus quod mlta malitia hoĩm esset ĩ terra. & cũcta cogitatio cordis ĩ tenta esset ad malum .Et in puerbiis scribiẽ .pedes hoĩm ad maluz currũt.Et iterum in Jeremia.de malo ad maluz egressi sunt .q̃re recte eos mala sequunẽ : q̇ mala cogitãt & operãtur. Quod sensit Dauid cũ ait. ꝯprehẽderũt me mala quo rũ ñ ẽ nũerꝰ.Hinc Grego riꝰ.nulla domĩabiẽ aduersi tas.si nulla domĩaẽ iniq̇tas Nec aliud clamabat sapiẽs Corda ĩquit filiorum hominũ replenẽ malitia & cõtemp tuz ĩuita sua.Et subdit Et post hec ad inferos deducẽ tur Natura enĩ hũana tam naturaliẽ deprauata est ut ex se mutari nõ ualeat .q̃re necesse est eam cõmitẽter

mala. sequāt aduērsa. Hic idem sapiens. Nequā est natio illoꝝ & natura malitia ipsorum quoniā non poterit mutari iniquitas eoꝝ imperpetuū. semen enim illorum erat maledictum ab initio. Sed dices iuste quidē malos mala sequūtur. bonis uero pmia non supplitia debētur. Sed audi quid sanct9 Job dicat. Si impius fuero ue mihi. et si iust9 non leuabo caput saturat9 afflictōe et miseria. Primis enī afflictio pena est. secūdis medicina. illis supplitium istis exercitiū. oīm tn̄ ut ait sapiens multa est afflictio. Quod apostol9 nō negauit inquiens ad Thimotheū. Omnes q pie uiuē uolūt ī cristo xp̄i persecutionē patiunt. Nec aliquē idē sanct9 patriarcha excepit cum ait. homo natus de muliere breui uiuēs tēpore rpletis multis miseriis. Id enī hoīb9 summa ratione congruit. Nam cum mēs hūana ad eā quā creatus est quietē suspiret: agit diuīa puidētia nos ad illā dirigens. ut ī hac ualle miserie nullis gaudiis nullis psperitatib9 merito quiescēt. ut tāto uehementius nos eterna illa nondum habita delectent. quanto iam ista adepta cruciāt. nec aliud impator noster uēbo et exemplo docuit inquiens in mūdo pssuras semp habebitis. In quo uēbo Gergo. nemo inquit sibi promittat qd euāgeliū nō pmittit. Quis tam demēs ille est ut sibi īquouis huius libz statu quietē et gaudia pmittat. Quippe tribulationes & angustias euāgelica imo xp̄i uox cōmīatur. Supest exemplis factisq3 compbem9 que uerb attulimus. In primis igit q3 uera sint facile ītuebimur. si cūctas huius seculi etates discurrim9. si deniq3 nostroꝝ priscorū uitas ac studia artes et exercitia pscrutemur. Mēores itaq3 sum9 dieꝝ antiquoꝝ cogitemus generacōes singulas. Interrogem9 patres nostros & ānunctiabūt nobis. maiōes nostros & dicēt nob. Nam a tpe quādo diuidebat altissīus gētes. & quādo sepabat filios Adā omīs creatura. omīs etas

Incipere aute libet a pmo miseriis erumnis plena sut nostro pthoplausto. Isa de mone seductus q̄ male per mutauit locu: nos ipi sentio Uxor uero Eua q̄ male ue suto demonu credit nos ipi patimur. qbo pluriās afflic tionu miserias ifelicit tnsmi sit q̄s sibi nobisq uitasset si uoci ceratoris obedisset Per q̄ꝝ trāsgressiones ab ipius mudi origie oms mo ti dediti. non mo mali. sed boni. non puersi. sed & iu sti recti & inocetes. no nisi sudoribo miseriis & labori bus uitam duxerut. Abel eni eoꝝ filio inoces a noce te occiditur. Enoch iusto ab hac uita trāffert. Cain sagitta pfoditur. Lamech primo bigamo excecatur. Tubalcaim laboribo impli catur & faber maleatur at q in cuncta opa eris & fer ri multiplicit fatigat. Ma tusalem sicut plurimis ānis uixit. sic multa frigora mul taq sensit discrimia. Noe ab ea q̄ plantauit uinea irri detur. atq cetum ānis i ar ce fabrice desudauit. uidit q tremulus cataractas celi aptas: ruptosq abissi son tes. Nembroth tirānus ma ledicit. & psumptio turre edificātiu cu eoꝝ supplitio reprimit. Abraā teptat & circucidit. capit lot i bello Sarre uero sterili desitiunt muliebria. Agar expellitur bellis isudat Ismahel. Isa ac imolādo p multas mise i as senuit. decipit Esau su is pmogenitis. pmogenito ipe a fratre frustrat. Sodo moꝝ tabernacula uo ax ig nis osupsit uxor Loth curi osa sciedi phibita sal ouer tit istatuā Rebecca dsidri o filioꝝ premit. Jacob luc tat a fratre isidias patitur Lia licet fecunda lipposa dolebat: Rachel pulcra do lorosa partu spirat. Dina in digne uiolat. Siche mech atur. Joseph a fratribo ue ndat. Rube maledicitur Simon & leui a patre uasa iiquitat appellant. Dan ue ro coluber. isachar asinus Beniami lupo rapax. Et ut breuio agamo filii iacob de scelere pessimo accusan tur. pincerna pharaonis spie icarcerat. pistor suspe dit. dña carnalibo stimulis

l iij

oseph augit̄ ·populus isra
hel ī luto palea lateribꝯ ac
seruilibꝯ oneribꝯ premitur
masculi iubent̄ īterfici ·ob
stetrix timore falsum dicit
Moises ciste aq̄s ꝙ ꝯmittit̄
·Egiptiꝯ in sabulo sepelit̄
Ceteos ītēpestiua mors af
fligit ·musca pcutit ḡuissi
ma ·ranaꝝ multitudo culi
ces ·brucus lapides· grādi
nes uexāt·Cādeꝫ rote cur
rum subuertūtur atꝙ in ꝓ
fundū ferūtur & tenebrosꝯ
uorax pontꝯ absorbet· Po
pulꝯ sitit ·esurit sit̄ & mur
murat in deserto ·de porta
ad portā querūtur idolatre
iugulādi crematur ·Nadab
murmurās populꝯ succen
dit̄ flāmis·Dathan & Abirō
t̄ra absorbuit· Core ad cen
trum terre ruit igniti in po
pulū seuiūt serpētes occidū
tur cananei ·morit̄ Aaron
ī mōte impugnātur Balaā
Moises dilectꝯ deo extra
patriā morit̄·ihericho cor
ruit ·lapidat̄·Achor·succē
dit̄ Ai·et eius rex sub acuo
lapidū submittit̄· pugnat·
Josue senserūt de celo lapi
des amorrei·Aioth ī uētrē
pinguissimo gladiū dereli
quit ·sexcentos occidit uo
mere sangor·perimūtur se
bee et salmana·Abimalech
septu gīta fratres sup lapi
dem regnādi cupidīe occi
dit eiusꝙ crebruꝫ nō multū
post mulier cōfregit·Jhete
filiā immolat dicētes thebo
leth iugulent̄·philistini a si
ni mandibula sternūtur alii
cū samsone tēpli ruina cōsu
munt̄· filii bēiamin occidū
tur · morit̄ abimelech ·flet
anna:cesus est israhel·Fine
es & ofini moriūtur cecidit
heli · goliath pimitur a da
uid peunt philistei·cadūt sa
cerdotes pcutit̄ nabal·peri
mit̄ ionathas· Saulis armi
ger se fidelit̄ ne dixrī īpru
dent̄ necat · Transfoditur
asael · abner occidit̄ miso
boseth claudꝯ ·decollatur
iosobeth pcu tit̄ osa·uincū
tur siri · perdit̄ urias bene
ꝑuiēs·luget thamar·Amon
penas luit · pendet athito
phel ·lancea fodit̄ absolon
Dauid pater dum hostem
cernit ·occisum filium plan
git clarissimū·currit achias
ad malū decollat̄ siba ·enu
merati a dauid peunt·sine
culpa īterficit̄ adonias oc

cidit ioab·idolatrt salomó
qui cunctos sapiētia uīcit a
muliercula deuincit.sperni
tur roboaz · Jeroboaz ma
ledicit ·dolet assa · uritur
sábri ·tiet helias. occidunt
pphete·Micheas sagittat
cecidit ochosias.urunt quī
quagēnarii·irridet caluitio
helisens ·pueri ursis lacerá
tur ;lepsq naamā áxius me
delam querit ·punit giesi·
corruit ioram ·ferit senach
erib ·egrotauit esechias·di
es ei mortt pdicit · eruunt
oculi sadechie ·dolz esdras
luget neemias.abicit ut be
stia nabugodonosor · occi
ditur baltasar.īnocēs accu
satur susanna ·ionas ī pela
go recludit ·thobias dolz
recitate ·prestolatur anna
Sarra lacrimatur·ī piculo
iudith constituit·Olopher
nes quem uix terra sustine
bat · a femía capite trūcat
Wasti repellitur . pallet he
ster :suspendit aman· deci
dit potens allexander :op
pmitur eleasar ·occidit an
thiochus .periit lisias .cor
ruit nichāor.iudas occubu
it ·pditur ionatas . simeon
pimitur Eliodorq flagella
tur ·necat onias·occiditur
lismachq· machabei tōquē
tur Job diuersis plagt pcu
titur. & ī sterquilinio tam
q̄ʒ dulci lecto meditat·Pau
cula ex multt suffitiāt eoꝝ
qui ī ueteri lege afflicti & t
bulati sunt. Taceo eos ānu
merar qui sub euangelio &
lege gratie diuersis penis
crutiatibq miseriis & malis
afflicti repiunt .Quis enī
apostoloꝝ plagas·quis mā
tirum ignes ·gladios ·quis
īnocētum enses & prēma
turas mortes enūerare pos
set .Quoꝝ alii cesi · alii sep
ti.alii lapidati sunt. alii plū
batis .alii sagittis · eculeisqꝫ
rubricātur ·rotis lacerātur
lignisqꝫ affitiunt ·alii besti
arum dētibq tradūtur : Li
beret illud conuiuiū hic mi
sere ·qd cipriāo nonulli att
buūt .ī quo ex scripturis sa
cris plurimos ītroduxit q
nó escas . sed corpa mem
bra sanguīe pericl'a & labo
res ad conuiuiū ꝯferūt.Ex
pmissis igit attīgere libet
series & causas malorū &
doloꝝ·quibq mortales cor
poralit affitiūtur .Jdeo ut
aptis ocul' cóspiciamq·nul

lum hoim genus erūnis & miseriis caruisse nullumq́ tempꝰ a doloribꝰ & laboribus uaccasse. ut recte rex & sapiēs salomō dicē ausus sit. Vidi calūnas que sub sole generātur & lacrimas inocētum· & cōsolatorē neminē ·& ladaui magis mortuos q̄ꝫ uiuos. & felitiorem utroq́ iudicaui.qui nódum natus est.nec uidit mala q̄ sub sole sunt .quoniā uniuersa uanitas & afflictio .Et rursꝰ i ecclesiastico. Quid de uniuerso labore hoīis nisi crutiatꝰ & afflictō Et subdit. Cūcti dies eius doloribꝰ & erūnis pleni sunt nec p noctē mēte rquiescit

Capitulum.xliii.in quo ostendit hoies i quouis statu uiuētes non solū penas exilii crutiatꝰ & mortes ꝛ cetera corporalia i commoda assidue pati.sed & alias diuersas itrinsecas mentis afflictōes. ut nusq̄ꝫ uita aut sorte sua cōtēti sunt Et breuiter tāgit pticularit oms uere huiusmodi animi querelas et modestias ad utrāq́ partem.

Ostremo parū est mortalibꝰ q̄s paulo ante enārauimꝰ miserias ne dixerī supplitia calamitates & penas cōporales ppeti.nisi pluris aliis mentis intrīsecis erūnis & assiduis crutiatibꝰ pmanēt· Vehemētius enī inuisibiles animoꝝ morbos q̄ꝫ corporeos aut uisibiles affligere constat·quare eos difficilꝰ curari posse pspicuum est· Quā itaq́ diuersis & aduersis affectibus secū pugnet mortaliū animꝰ ·nō aliū q̄ꝫ se iterroget·sibiq́ ipe rspōdeat: q̄ꝫuario q̄ꝫq́ recipꝓco mentis impulsu :mō huc rapit mō illuc ·ut nusq̄ꝫ unus nusq̄ꝫ iteger existat .Quippe secū ipe disentiēs seipm discerpat ·quatenus sine ulla requie ab ortu hominis usq́ ad exitū fluctuet mortalis uita.quācumq́ uiuētiū formulā eligat. ut recte de eo· Job dixerit.quia homo repletus multis miseriis fugit uelut ūbra·& nūq̄ꝫ in eodē statu pmanet. Sed ut cetēa taceā.ñ parua mortaliuꝫ miseria putāda est.nulla ratiōe effici posse.ut cui

ꝙ sue uite formula placeat cuius plurios habet iuidos nulli sua ars applaudat· nullũ sors letũ teneat ·sed querulus aliēa poptet . qui sua non satꝫ meruit . age ut ea ipa que maxie cupierat as sequatur · Certe cũ fauorabilis icipit esse fortũa· illico mens emollita timidior & sue sortis obliuiosa fieri icipit. ut nó acasu flacus dixerit bene ferre disce fortunã Inexplicabilꝰ certe miseria est se miseruʒ semp putare nec a miseria eripi posse atꝙ illa calamitas ut ita dixerim oim calãitosior est: q̃ndo a calamitate respirare non licet. quippe cui quitquid accidat etiaʒ si letũ iocundũꝙ existat. ꝯtinuo cruciet· In primis itaꝙ uellem illud hũanꝰ cõsideret animus . quod ãte oculos conspicit . Ego uero plures uidisse sum memor qui dãna qui pauperiem. qui suppliciũ . qui mortẽ caroruʒ· qui peiores mõte uideliceʒ ḡuissimos morbos equo animo tulerũt . qui tameʒ diuitias qui honores ·qui potẽtias qui faustũ · qui laudes . qui famã· qui alioꝝ sine iuidiã preconia atꝙ triũphos qui eta mente ferrent . nullum Quas· siquidẽ aimi passiones & si apostolus opa carnis appellet · quia tñ fontẽ cordis ꝑfluunt recte morbi animi censendi sunt · Quid eni aliud ãbitio est: quid cupiditas nisi supbia · Ut eni Augustiꝰ iquit nõ est ãbiti o sine elatione . nõ est cupiditas sine supbia . quia oĩs supbus cupidꝰ est· & omis ambitiosus elatꝰ que oĩa recte animi uitia sunt . uelu ti ex affectu & desiderio ꝑcedentes . Nam Isidoro teste cupiditas dsiderio augetur . cũ scriptũ sit . i satiabilꝰ est animus cupidi . Digne igiẽ ipatõ noster apud matheũ ait · quia ex cordẽ exeunt cogitationes male

Hic tãgũtur omnes fere afflictiones labores & q̃rele hoĩm tã mẽtales ꝙ corporales . & addũtur cause & consolationes magis speciales ad illas

Anges si uis sit & discute oiʒ mortalium querelas ac ua

riaſ animi afflictioneſ. Ve rũ audi ilico cauſas atq ra tioneſ· ut liquido agnoſcas: tãto maioreſ pectoribꝯ hu manıſ ĩeſſe miſeriaſ. quãto magis obcecati ſint. ut cur eas patiãtur aut ignorent. aut non ſatꝪ intellig͛ uelĩt Quidã enĩ non parũ anĩo torquẽtur ſup amplioriſ fe licitatis . pſperitatis ac ſor tune carẽtia. ſed certe igno rant quot picul ac ĩſinitiſ & ĩexemplicabilibꝯ curis plene ſint · Alii triſtãꝫ etiã poſt adeptaſ quaſ optarũt pſperaſ fortunaſ. ſed forte aut eaſ qd difficile eſt ferre non nouerũt. aut recte con ſpitiunt. eas bonis moribꝯ aduerſas . Alii murmurant de aduerſitate ĩfortunio & calmitate. ſed certe niſi ſal lor non cogitãt ꝙ ĩcogniti hoĩſ nota eſſe celamitas ñ poteſt. Alii de eıuſ fortune ne dixerĩ ĩconſtantia . ſed fallatia uehemẽtiuſ querun tur que adeo cum eiſ ludit ut ıllos in patria ſua non p pe tempore domĩoſ effece rit ſil & exuleſ . ſed certe hi integrã fortune amicitiã non amplectũtur cũ eiuſ le

ges aſpnanꝫ . que ĩ altũ ni hil diu manere ſtatuit : Ad de ĩdignũ fore ut mores lu doſq illiuſ reſpuat cui ſe to tũ deuouit . Alii deniq pe naſ ſentiũt ĩ huius mortal uite ĩcolatu ac plongacõe ſed certe hi p̃maturã mor tem ĩexpti id optãt qd ue niſſe doleret. Alii querũtur ſe pſecutioneſ impugnatio neſ atq ĩiuriaſ diuẽſaſ. tor menta deniq & exilia ppe ti ſed qd ſi aut aliis ipſi ea ĩtulerũt aut meruerũt · Alii lamẽtanꝫ quia tẽptationes flagella patiũtur. ſed certe eis exercitari minime noũe runt . Alii turbãtur pͥmũ qa uano honore ĩaniq glo ria nõ fruũtur. ſed hi aut ue ram gͥaꝫ non nouerũt. aut forte eoſ latẽ meliꝯ tutiuſq foret . Alii qd deſpecti huĩ leſq ab hoĩbuſ reputẽtur. ſed forte longe pluſ eicerẽ tur ſi pluſ eleuarentur · Alii detractioneſ ĩfamias & op pbria moleſtiſſime ferunt ſed hi falſiſ laudibꝯ tumẽt Alii augunꝫ ſup temporal poteſtatis : aut dignitatis ſiue mundani domini carẽ tia . ſed his uirtus fortaſſis

non ſupeſt ut ea aſſequan
tur & ferant ·uel hi corrup
tum hebent guſtū talia ſal
ſoputanteſ diuturna .Alii
de natura cōquerūtur ·ob
parētele & magni generiſ
ſeu nobilitatꝭ defectū . ſed
hi uerā nobilitatē non ſatiſ
nouerūt : Alii pauptatē &
diuitiaꝝ īopiā implacabilit̄
ferunt· ſed certe hi fallūtur
putātes diuitias ipſaſ poſ
ſeſſores ſuoſ felicitare non
cruciare .Alii de pdicōe re
rū : de naufragio ruina aut
tēporaliū bonoꝝ damno ⁊
deffectu pℓimuꝫ augūntur
ſed forte hiſ expediēs fuit
illiſ carere ·que cauſaꝫ ma
ioriſ ruine p̄ſtabāt.Alii ami
coꝝ uel caroꝝ amiſſionem
uel ſepationē deplorāt ſed
certe putādum eſt amicoſ
nō ſatiſ ſe amaſſe.qui a uite
te picℓiſ tuaſerunt nec piē
rūt .Alii de ĩiqua ſotietatē
torquētur ·ſed forte eoſ bo
na non oblectauit : Alii de
carētia hūani fauoꝛꝭ querū
tur .ſed quid ſi odiū eiſ lō
ge pluſ pꝛuiſſet ·Alii ꝙ ab
amicꝭ derelicti exiſtāt .ſed
quid ſi pmo ipi eos relique
runt .Uel forte dignū fuit
ut q ioſ uirtuſ nō fecit . for
tuna dimitteret ·Alii rurſꝰ
ſimilit̄ lamētant̄ ·ꝙ tā cari
pauloante homībꝫ uiſi ſunt
ut certatī in eoꝝ amicitiaꝫ
uenire niterētur . Idē tam̄
ipi de nulla alia re cōcordeſ
in ſuum excidiū quaſi com
municato cōſilio cōſpirarūt
Sed hi đ amicitia equeāt
aut ſorte ceſſāt utilitas cꝰ
gratia amici aſſumpti ſunt
Alii ꝙ amicꝭ tedioſi aut one
roſi exiſtant .Sed quid ſi
grati atq̄ beniuoli fieri no
luerūt aut renuerūt ·Alii ꝙ
ĩimicitiaſ ſine cauſa patiun
tur ·Sed quid ſi uirtutem
non habēt recōciliātē .Alii
ſumma t̄ſtitia afficiūtur.q̄a
non ſatis uoluptatibꝰ deli
teſcūt Sed hi falluntur qui
contumelioſoſ hoſteſ ami
cos reputāt.uel forte otioſi
tatē illas afferēteꝫ pſcindē
nolūt·Alii ꝙ refectōe tēpa
ta craeāt.Sꝫ hi ignorāt eā
male digerētibuſ pdeſſe.
Alii ꝙ ieiunio & abſtinētia
uti non poſſunt·Sed certe
quia ne poſſint .uolūt· Alii
ſup famiſ & ſitis inedia q̄
ruli ſunt.Sꝫ quid ſi illiſ ſa
turitas ĩimica eſt· Alii ſup

ample & delicate habitatio nis caretia tristatur. Sed his angustus forte locus uir tutes donat. Alii sup aspis ac duris lectisterniis lamen tant. Sed certe quia mollia ad luxu iertiaq puocaret Alii de uilibus uestibus queru tur. Sed hi i domibus regu esse cuperent qui mollibus uestiunt. Alii q ceteris hu manis solatiis careat. Sed hi sat ignorat plus tristiti a q leta qbusda oferre. Alii q cum hoibus non ouersen tur aut famulent. sed indu bie tales ignorat solicitudis dona. uirtutesq siletiu. Alii de omi tristabili euetu que runt. sed certe qa cuncta il lis ad uotu successere. qui bus sese expiri n licuit. Alii non mo turbatur. sed i con solabilit torquent. qa mali i hoc seculo melius habent q boni. sed hi no facile cre dunt malos nihil habere in celis sicut bonos paz i terris Alii q i seruitute redigant seu captiuetur & icarcere tur. sed hi ignorat q potior ps hois id est uolutas libe ra est. cui pncepes no domi nant. Alii tristant qd opte

at eos diu iugum subiectio nis portare. sz hi pesse no subesse optat nec obedietie fructu satis gustarunt. Alii querutur de obseruatia di uersoz pceptorum. sed hi certe apte demostrat q eis trasgressio dlectat. Alii de ruerentia supioribus exibeda querutur. sed hi illa recipe no exibere cupent. Alii de caretia pprie uolutatis: sed cte hi tres ignorant q gue malu existat ppria uolun tas. Alii deuoti emissione sed certe hi n sat nouerut q felix necessitas que ad meliora compellit. Alii q se culum derelinquere n ualeat sed certe his ideo ualitudo deest. qa ualitudo no adest Alii q religione igressi pse uerare nequeat. sed hi cte icepisse dolent. Alii q ex comuicati existat sz. hi cte ecclesie cesura non medici nam sed pena falso putant Alii q irregulares sint aut inabiles. sed hi certe n sat huiliari nouerut. Alii q di uinis offitiis & sacrametis careat. sed his forte utilius foret deuotione & fide susci pere. Alii q lectio aut usus

ſacre ſcripture eiſ auffera
tur .ſed certe qa eiſ aut ad
q̄ſtū aut eccleſie diſcrimen
utebātur . Alii de exauditi
onis tarditati anxii ſūt .ſꝫ
forte non ſatꝰ ſciūt . qa qui
differt cibū.auget eſuriem
Alii de reruꝫ tempaliū peti
tioniſ fruſtratōꝫ auguntur
ſed certe qa aliēa ſunt a ue
ra īterioriſ ſui hoīſ ſalute.
Alii de impedimēto cōtem
plationiſ querulı ſūt.ſꝫ qd
ſiad pietatꝭ actīa opa ſunt
inefficaties.Alii de augmē
to negotiationis .ſed forte
contēplatōi īepti ſunt.aut
illa eiſ pmoleſta eſt: Alii ꝙ
uirtutibuſ careant .uitiis ſe
dedāt .ſed uerū eſt nō niſi
a ſeipo quis ledit̄.Alii ꝙ fa
cilit̄ uitia ſequantur .ſed hi
uitiiſ reſiſtē nolūt : Alii diſ
ficulter uirtutes amplectun
tur.ſed certe qa cōfragoſa
& p difficilꝫ ad uirutes uia
eſt.dulciſ ad uitia. Alii me
ſtiſſīe ferūt ſtimulos carniſ
ſed hi forte eoſ pueiūt.Alii
de errōea ſeu nimiſ arta cō
ſciētia angūtur:ſed certe hi
ſupioꝝ exemplıſ aut pcep
tiſ iuuari ſpnunt :aut quia
ſuo ſenſu reguntur . Alii ꝙ
ſemp leti & iocūdi & nūq̄
triſtes.nec ī aliq̄ conſciētia
ſtrīgat.ſed certe hi timorē
dei abitiūt .& latā ſiꝫ & le
tam uitā ſequūtur uitioruꝫ
que duxit ad morteꝫ .Alii
ꝙ plˀimum audaces exiſtāt
Alii ꝙ puſilamīeſ et timidi
ſed certe hi & illi extrema
p mediiſ capiunt.nec cogi
tāt quia multa ex timidita
te ſunt dimiſſa.que p auda
tiā ſunt cōmiſſa .Alii ꝙ mō
teꝫ .alii ꝙ fulmīa & tēpeſta
teſ timeant . ſed certe hi ti
mere deſinerēt.ſi uere ſpe
rare īcepiſſent.aut eoſ cri
miniſ conſcīa non accuſarꝫ
qa ut ſapiēſ ait .magna ſe
curitaſ eſt nihil īique egiſſe
Alii de ſua pdeſtīatione &
ſalute heſitāt .ſed paruꝫ hi
laborāt.ut ſua ſit certa elec
tio :Alii plꝰ q̄ꝫ optet de dei
bonitate ſperāt.ſed hi futu
ram dei iuſtitiā nō ſatiſ cre
dūt. Alii ꝙ boꝯ uia ab eiſ cō
miſſa deſperare formident
ſed certe nemīem ꝯuiſſīa
peccata ꝯdempnāt .ſi non
placeāt ſi nō uiſ deſperare
deſine peccare.Adde quia
utriſqꝫ uidelicꝫ nimiū ſperā
tibꝰ & deſperātibuſ mıtior

deficit & spes . q̄re utrisq3 utrūq3 est ńcessariū·scilicet ut deū timeāt .& ī eum spe rent . Timor enī sine spe ī ducit desperationē.spes ue ro sine timore in dissolutio nem scd̄m hugonē. Alii de timore īuasionis hostiū uisi biliū & īuisibibiliū angūtur s3 hi cōgrua remedia sciēt aspnant. Alii ob bōoꝝ cor poris defectus aut d̄formi tates querūtur ·sed hi nō sa tis considerāt fatuū esse q̄ seruu3 lasciuire ꝑoptat aut ornare cupit· Alii senectutē ꝙuiter ferūt eius q3 calaīta tes detestātur .sed hi paꝝ fore putāt cupiditates reli quisse ·atq3 id nō posse qđ nolle deberēt · Alii de cor poris debilitate & diuersis morb̄ ꝑsertī de oculorū au ditus odoratūs aut loquele carētia siue defectu . s3 c̄te hi cūcta ad corp9 referunt ignorātes defect9 ipos pl9 ꝑfecisse anime ·q̄3 officisse copori. Alii sup uite breuita te & temestiua morte cōso labiliter torquētur .sed his bonos act9 q̄3 multos dies congregare consulti9 esset cū non multū s3 bene ūiuē sit laudabile· Alii de eadem imminēte de ꝑpinquo mor te & de īstāti agone spiritu angūtur·sed hoc ideo quia non sat9 cōsiderant rudem esse tirannū qui a pena libe rat .quem punire se putat Hec paucā forte & multa de huius uite diuersis arti bus formulisq3 uiuēdi & ea rum erūnis & afflictionib9 a me diserta sunt · Que qui dem lōgioꝛ aut breuioꝛ di ci posse scio ·Deꝝ nec bre uitati ad modu3 studui nec copie . sed ꝑ ut ex cōmuni oīm mortaliū uita se obtule runt scriptis disserui.ne le gentes uł inopia uel fastidi o fatigarem . ut c̄nat unus quisq3 mortaliū ī q̄uis sorte aut arte cōstitut9 sit ·quid ad utramq3 ꝑtem dici uale at.nec illos blāda resoluāt nec afflictīa cōturbēt ·atq3 ut dulcia ꝑiter & amara de spitiat.sed parat9 sit semp ad omnia ꝑmtus & ad sin gula .

Hic adducūtur cause magr̄ spetiales q̄re mali bona & boni mala sustinēt in hoc se culo & consolationes ad ea omnia

Absolnā iam fili mi hunc pmum ad te ad policitūlibrū de cunctꝫ uite huiuſ tēpalibꝰ artibuſ & exercitiiſ. eorū ꝗ miſeriiſ & erumniſ. De rum ex hiſ que ultío dixi. ſenſi plane tuuꝫ aím nō pa rum titillare. Voluiſ enim in mēte qnīimo ut ita dixe rim inẗ denteſ muſitaſ. ne dixerim murmuras. Cum enī audiuimuſ ſatiſ ruēteſ ſecli huius calamitateſ. ad uéſitateſ & ſupplitia ẗbula tioneſꝗ multaſ & malas. quaſ paſſim ut ſup̄ tetigīꝰ boniſ & repbiſ. ſceinoroſ & īnocētibꝰ cōmuneſ eſſe. Eaꝗ pchdolor non taꝫ le gimꝰ ꝗ̃ expimur. Quaruꝫ reꝝ cauſa quaſdā ī genere deduxiſti. Veꝝ tante tam gͧuiꝗ q̄rele ſpetialiores ur gentioreſꝗ cauſe congrue rent. Demū quid remedii. quid ſolamiſ mortalibꝰ in tantꝭ erūniſ & uite labori buſ eſſe poſſit. nonduꝫ ad duxiſti. Vtinā enī tā pmp ta congruaꝗ ad eās omēs calaītateſ leuādaſ remedi a attuliſſeſ. ꝗ̃ certa hꝰ uite meſta ſupplitia deploraſti

Vſꝗ adeo ut bonoſ uirtuti ꝗ pditos uiroſ abſꝗ culpa affligi. torqueri quippe ab īmortali deo relictoſ putēꝰ ſicut & malos pſperari in altūꝗ puehi īdigne cōſpi tiamꝰ. Quo fit ut diuinam puidētiā incūſemꝰ. ꝗ q̄ſdā īculpatos uariiſ ſupplitiiſ ī fortuniiſ & penis crutiari. alios culpe noxios felicitāe pmittat. Si enī calaītates huiuſmoī ueluti ſupra diſer uiſti non niſi ex culpa mor talibꝰ pueīre contēdas in decēſ plurimū diuīne iuſti tie uideẗ: ut īnocenſ ab eo dem fonte affligatur. quo repbus & īiquuſ pena rele uatur. Nec aliquid deplora bat hieremias īquiēs. iuſtꝰ quideꝫ tu eſ dn̄e ſi diſputo tecū. uerūtamen iuſta loq̄r quare uia īpioꝝ pſperatur Et ſubdit. pꝑe eſ tu ori eo rum & lōge a renibꝰ illoꝝ Prope īquam teſte: augu. dando eis quidq̄d uolūt & petūt. Et longe a renibuſ eoꝝ. ī nullo uidelicet eis di ſplicēdo. aut illoꝝ animos cōturbādo. Sic & abacuch pꝑheta eā ipam depmit q̄ relam. Quare inquit deus

non respicis cótemptores? & cur taces deuorãte ípio iustiorem se: Que omĩa tan to animos hoĩm ĩ maiorez duxit ad miratioñe quãto p eũdẽ hieremiã de diuina iustitia scriptũ legim9 Scie dñe deus quoniã malũ ĩ iu stumq; non lebẽnt respicis nec pt qs d tua iustitia du bitare. Hic est fili mi effec tus murmuris tui & cũcto rum fere mortaliũ: Et uelu ti uet9 querela sit & multo rum animos exagitat. sic mult egeret uerb. breui tñ sermone fatiã s[illegible]is ueritati: qui nullis uerb hũane oppi nioni respõdere possẽ. Mi rari igit & conqueri tu ce teriq; mortales desinet. si rem ipaz alci9 repetit. In primis itaq; illud anĩo fixũ teneam9. nemĩez absq; cul pa aut causa affligi aut tor queri oportere. cũ scriptuz sit oculi domini sup iustos Et itez uult9 autẽ domini sup fatient mala. ut pdat de terra mẽoriã eoz. Sup q uẽbo cassiodor9 Errat inquit mal9 dicens secure fatio mala. sed discat quia uult9 domini sup fatientes

mala. quãsi dixerit iustos & inistos deus respicit. sed dispariẽ. Iustos enĩ respicit ut pie eos exaudiat. sz ma los ut puniat. pdatq; de ter ra memoriã eoz. Quã sicq dez punitioñe siue iacturã memorie uite. & quorũuis temporaliuz minime absq; culpa mortalib9 contĩgere credendũ est. nisi culpam non putes illis abutis. aut ea ad luxũ. ad auaritiã. ad supbiam. ad pompã cõuer tere. que iustissim9 de9 tã q uirturũ ĩstrumẽta hoĩb9 concessit. De qb9 grego. pulcre dicẽ uisus est. quia summa & decor iustitia est ut concessa pdat. q in con cessa captat. Rursus ut. est sanctoz doctoz sententia mali non utiq; ĩpune trãse unt. tum qa ĩ fine punient tum quia ea tempalia bona quib9 iniqui ĩ hac uita gau dent. deus illis concedit ob paucula q gesserunt bona Sed spũalia bona q respec tu tempaliuz magna bona existũt. iustis uirtutiq; de ditis reseruat tamq; equis simus iudex cui maxĩe cõ gruit. ut bonis det spiritua

lia tamen potiora bona De reliquis uero caducis & temporalibus bonis seu penis & suppliciis tantú uiris bonis ministret. quantum sufficere cóspicit ad uirtuté. Quod p alia uerba pulcre. augustinus deducit í primo & quinto de ciuitate dei. quia habentes politicas & húanas uirtutes iuste rebus huius mundi pmiátur. Qui uero diuinis pollet uirtutibus pmiatur í rebus dei. Et subdit augusti. respondés querétibus. quibus pmiis romaí falsorum deorum cultores orbis impium meruerút. Ait enim quia boís moribus hec téporalia meruerút quia ueluti nullú malú impunitú. sic nullú bonum irremuneratú licet idé aug. aliá causam assignet í principio huius libri. Ut igitur ad conceptú sermoné redeamus Aspa plerúque & amara deus iustis immittit. ne in illis timeatur aduersitas. sed & malis fortune bona cócedit. ne in istis queratur felicitas. quas ipi rpbi obtíent Ceterum in hac rerum uicissitudine agit deus ut prudétissimus medicus. qui cúcta ordinat ad ifirmi obedientis bonam ualitudiné Is enim sepe secat & urit ífirmú. nec illum exaudit depcantem. ut auertat ab eo dolorem necanté. Adde quia scdm gre: oculta sunt dei iuditia. sed ocultiora sunt cú boni mala recipiút & mali bona. Sed si curiose causá uestigare libét. ideo malos bona rcipe putádum est. quia cú boni hic delinquút. iuste hic mala recipiút. ut ab eterná dánatione eripiátur. Sed & mali bonis hic fruútur. ut í deposterú ad torméta trahátur Et subdit grego. exempla pclara scilicet de uitulis & ífirmis. De uitulis íquam. Ná ueluti qui mactandi sunt uituli liberi ípascuis relinquútur sic ípius ad morté. effrenatis uoluptatibus relinquútur. Econtra uero iustus ad tráfitorie delectacóis iocúditaté restrígitur. sicut & uitulus ad laboris usum dputatus. sub doloroso iugo retinetur. Denique exemplo infirmorum idipm pbatur. Negant enim iustis í hac uita tempalia. quia egris quibus spes uiuendi est. nequaquam a

medico cūcta que appetūt concedūtur · Dant autem reprobis bona · que ī hac uita appetunt. quia desperatis egris omne quod desiderāt non negatur. Et concludit · Perpendāt ergo iusti mala que īiquis permanēt · & nequaquam eorum īfelicitati īuideāt que percurrit. Que uerba omnē mortalibus admirationē & querendi causam submouēt Ceterum secundum august. super cantica quinque modis & totidē causis. calamitates & flagella mortalibus contigē perspicuū est · Uel ut iusti merita per patiētiam augeantur ut · Job. uel ad custodiā uirtutū · ut apostolo paulo · uel ad corrigenda facinora · ut marie lepra · uel ad initium pene · ut herodi · quatenus hic īcipiat · quod ī iferno sequitur. Uel ad gloriā magnificādā · ut de ceco nato. Ex quibus liquido cōstat nemi nem ī hoc seculo sine culpa premi. uel absque eius utilitate affligi. Que omīa agunt ut ī his que diuīa puidētia mortalibus mittit prosperis aut aduersis · non murmur nobis sit. nō querimōia · sed mens bene conscia potius illis consulet quam turbet. Multis enī uariisque argumentis facile agnoscemus. quia plurimū expediētia utilia quippe & necessaria nobis sunt laborum calāitatū. & pēalitatū oīm flagella & queque huius mundi supplitia. Primo enī dilatāt cor hoīs ad magna dei dona recipiēda. Nā ueluti martellus fabri dilatat metallū ad id quod artifex desiderat. sic deus aurifaber huāne creature per maleū persecutionū & tribulationum cō iustorum dilatat · ut fructū ex eis percipiat. & ducat ad ueriora bona · de quo dictū est. ī tribulatione dilatasti supple ad utilitatem meā. Secūdo ueluti aqua uinum tempat · sic aduersa & quecumque huius uite penalia uinum tēpat letitie moderatur. ne homī noceāt. Quod pulcre Aristoteles nō tacuit ī ethicis · Ait enim quia uirtuti deditus moderate se habet erga hec bona fortune aut adipiscēda uel admittenda nec gaudiosus erit bene prosperatus. nec īfortuātus tristis quod si aqua tribulationum

nō tēperat uinū ꝓſperitatꝰ extīgit potiꝯ quā iuuat Jn cuiuſ figurā ſcriptū eſt īexo do. aperuit aqua tbulantes eoſ .unuſ ex eiſ nō rmāſit Tercō uelui medicīa neceſ ſaria ē mortalibꝯ ſic ad uer ſitaſ & afflictio .Unde au guſtinꝯ :ītelligit homo me dicū eſſe deū .& aduerſita tem medicamētum eſſe ad ſalūtem .nō penam·nec ad dānationē·Et ſubdit·Sub medico urerꝰ.ſecatꝰ.clamaſ non audit medicꝯ ad uolū tatē . ſed audit ad ſanitatē Quare fideleſ cōqueri dſi nant de aſpitate infortunii pſecutionis aut pēalitatis qa ea omnia ſigna ſunt po tiſſima diuīe electiōiſ .ut p aduerſa aſperuꝫ ſit iter no ſtrū·ne ut ait auguſti.magꝫ delectet diu pgere q̄ citiuſ puenire ·de quibꝯ ſcriptuꝫ eſt ī paucꝗ uexati ·ī multis bn̄ diſponētur ·Quarto uti liſ eſt fidelibꝯ quippe & ne ceſſaria aduerſitas tbula tio & pſecūtio in hac uita. qa ad meliora cōpellit Un̄ grego·mala que hic pmunt ad deum ire cōpellūt :Qd non ignorās rex & pphe ta dicebat. multiplicate ſūt īfirmitateſ eoruꝫ·& poſtea accellerauerūt.Vn̄ auguſti. nullꝯ ſeruꝯ xpi ſine aduer ſitate tutꝯ uiuit.Et ſubdit Si putaſ ſine pſecutione ui uere nōdū cepiſti eſſe chri ſtianuſ .Jtaqꝫ taꝫ utilia ex huiuſ ſecli pſecutionibꝯ & calaītatibꝯ colligēteſ :gau deamꝯ affligi qui ſperamꝯ frui ·Et ut īquit bernardꝯ non timeamꝯ eſſe derelic tos·quīmo ſemp memoreſ ſumuſ uerbi chriſti ad nos dicentis. cū ipo ſum ītribu latione ·Et iteꝝ iuxta eſt domīuſ his q tribulati ſunt corde

Actū eſt fili mi de cunctis uiuēdi arti buſ.quibuſ in hac mortali uita ſeculariť uiuiť tam nobilibꝯ q̄ ignobilibꝯ magnificis & plebeis .pub licis & priuatꝰ maximis & īfimiſ .Audiſti deniqꝫ d eo rūdē uite geneꝝ dulcia pai ter & amara · Sed & actū eſt de omībꝯ uere maliſ .in cōmodiſ peniſ & calāitati bus .ſupplitiis & afflictiōi bus ·corpalibuſ ac mentali buſ.oīm fere magiſ nomīa

tarum psonarum · icipiendo a nascētis mūdi origīe . Rursus actū est de causis & rationib9 cur nocētes parit et īnocētes : bōi sil' et mali tot afflictionū et penalitatum genera patiūtur . Sed et audisti consolationes et congruētia remedia ad eas omēs leuādas mestitias . q̄bus mortales in hoc seculo affitiūtur . Que omnia fili mi opto · solert' consideres ex quibus tu ceteriq3 mortales liq̄do agnoscetis . quid boni aut sinistri omīs uita tempalis obtinet. Deorum qa opposita iuxta se posita teste pho clarius cōspitiūtur supest iuxta pollicitu3 ordinem · ut cū ī hoc pmo libro de secularib9 offitiis & humane uite artibus me audisti loquētem . te ascutē ī sequenti libro de spūali statu diserentem . Ad te enī expectat de spūali uite agere que ī duos diuidit' status . uid3lic3 ī statū ecclesiasticū eporum & clericorum . de īde ī statū religiosorum . Age igit' si placet de his duob9 uite hūane generibus . et de excellētia et cōparacōe utriusq3 . d' dulcib9 et amaris uniuscuiusq3 · ut tādem legētes aptis ocl'is ueluti in lucidissimo speculo conspitiāt · q̄d lateat sub omni uite hūane genere · quo fiet ut securi9 unusquisq3 eliget : q̄ frequētiu9 legit ac maturi9 digessit . ad laudē dei omīpotentis qui est benedictus in secula ·

Explicit prim9 liber de omī statu et uita tempali

Sequit' secūd9 liber de statu et uita spūali ecclesiastica et regulari

Jrabit forsan sanctitas tua beatissime pater ac clemētissime dñe q̄ i hoc opusculo recti ordinis rationē ꝑuerteri: Et cū iuxta grego· stat9 spūal' tāto tempali sit dignior atq; excellētior· quāto solis splēdissim9 fulgor tenebrosis densitatib9. & aurꝝ plūbi metallo prestat· pri9 de tempali statu egeri· q̄ꝫ de spūali. Sed certe nature ordo ad id cōpulit· Prīo enī tempales nascimur· Sed & prius ī tempali statu uersatur· priusq; illū experimur Deīde tempal' status imꝑfectione cōspecta· trāsim9 ad spiritualem statū. Adde q̄ non satꝫ excellētiā. ꝑfectionem & īternā mentis t̄nquillitatē stat9 spūal' agnoscerem9. nisi pri9 tempalē uitā· atq; eius īcōmoda experti essem9· Postq̄ꝫ igitur in supiori libro de cūctis tēporalib9 & terrenis siue secularib9 statib9. & uiuendi modis· artib9· ac diuersis hoīm exercitiis actum est In quo ꝑutraq; sui ꝑte tam ad cōmendationē. q̄ꝫ ad rē ꝓbationē satis disputatūꝫ est. Et q̄d boni· q̄d sinistri quid utilitatꝫ· quid īcōmoditatis· quid quietꝫ· quid laboris· quid securitatꝫ. quid ꝑiculi· quid honesti· quid ī hōesti· quid uirtutis· quid uitii omīs tēpal' stat9 & secularis uiuēdi modus habeat. plene discussum est· Jn hoc igit̄ secūdo libro dimissa matris ītroductiēe· & cōsanguineoruꝫ altercatione· q̄b9 d re īcognita differere non licet. Decreui ergo spiritualē ordinem ꝓfess9. de eodē spūalis uite statu breui aliq̄ differē. Fatiaꝫ ego satis nōtāte reꝫ debito. nec tue· S. desiderio· sed conatui meo. Atq; utinā tā digne. utilit' & diserte. de eo eminentissimo statu a me agat̄· q̄ꝫ illi9 maiestas atq; immensitas exigit· Subalt̄natur itaq; uite spirituali duplex status· q̄a ipa uita spiritual' in duos· distīguit̄ stat9. Alter ē episcopoꝝ & sacerdotū. ac ecclesiastici ordinis ministroꝝ· Alt' est monachoꝝ siue religiosoꝝ De his ergo duob9 statib9 et uiuēdi modis· hoc libro

agendũ eſt. Et quia ad di cendũ campuſ latuſ eſt & materie ipe nõ tam diffuſe & ꝓfuſe. qꝫ a multis tracta torib9 cõfuſe repiant̃. Quĩ imo ꝓpter uarias ſcribẽtiũ oppiones. uix legẽtes ꝓfi cere poſſũt. Multa deniqꝫ ĩ hiſ materiiſ ĩ tacta aut ñ ſatis diſſ̃eta ĩueniãtur. Decre ui ſub qdã breui cõpendio ĩ ſecũdo libro floſculos quoſ dam circa hoſ duoſ ſtatus inſerẽ. ubi utriuſqꝫ ſtatuſ et uite normã. naturaꝫ ſeu efficatiã. necnõ excellẽtiã laudeſ. commẽdationẽ. & demũ eoꝝ labões. difficul tetes. aculeos & picula ad ducã. Demũ uẽo ĩter ſe et alteriuſ ad alteꝝ. differẽti as & compatiõneſ breuit̃ ꝑſtrĩgam. Incipiẽſ a ſtatu eccleſiaſtico & pmo a ſum mo põtifice. q culmẽ & uer tex eſt totius ſpũaꝛ ſtatuſ Deĩde a ſacroſancte roma ne eccleſie cardĩalib9. Rur ſ9 dſcẽdã ad ſtatũ ãchiep oꝝ. epoꝝ. ceteroꝝ qꝫ pla toꝝ. curatoꝝ. & clericorũ ſub eccleſiaſtico ordine de gentiũ. In quo libro mate ĩ aſ ĩ tabula ĩ prĩcipio primi

libri deſcriptaſ diſcutiam. Diligẽſ igit̃ lector ex mo tiuis auctoritatib9 & ratõi b9 que ĩſerẽtur. non ſtatiꝫ uincant̃ ad cõmendationẽ uel imꝓbationẽ alteriuſ ſta tuſ. ſed motiua. rationes & auctoritateſ que ꝓ alio ſta tu & uiuẽdi genẽ adducun tur. accurate cõſideret. uĩ debitqꝫ qꝛ hi duo ꝑfectiſſi mi & excellẽtiſſimi ſtatus oĩm alioꝝ ſtatuũ & uite hu mãe geneꝝ ſuperãt dignit̃ tem. Quoniã & ſi intra gre miũ fidei catholice exiſten teſ ĩ quocumqꝫ degant ho neſto ſtatu. ſi pie uixerint ſaluari poſſint. Hi tñ duo ſpũaleſ uiuẽdi modi. ſingu lariuſ ſuoſ ſectatoreſ deo ꝓximioreſ rddũt. Et ſi ut̃ qꝫ ſtatuſ ſanctuſ & deo ac ceptuſ eſt. aliuſ tamẽ alio ꝑfectõe & dignitate ꝑſtat ſed & alt̃ alteri placet & cõ uenit ſcd̃m naturã. qualita tem. ac uireſ ꝑſonaꝝ. Int̃ ſe tñ circa eoꝝ ꝑfectioneꝫ habent ſe ſicut excedẽſ & exceſſa: ut latius p diſcur ſum eoꝝ que tradent̃ ĩ hoc libro uidebit̃: Ea ğ de qui b9 ĩ hoc ſeculo li: agendus

est sermo in isra scripta ca pitula distiguunt

Capitulū primū de subli mitate et excellētia digni tatis summi pontificat9 et de icōphensibili eius auc toritate & potestate & de illius necessitate & utilita te & d altissimis misteriis

Summi pontiffica tus excellētiā dig tatē et auctoritatē huiusq; sacratissimi status laudes pcōia attollere illi usq; necessitatē & utilitatē ōstēdere. hodie munus su scepi grande quidē negoti um sed puum igeniū. Cui us tāta est sublimitas & emi nētia. tāta imensitas. ut nul lus mortaliū nedū cōphē dere aut satis expmere. sz nec cogitare posset. Obtū dit enī omēz humanū intel lectū illius sacratissimi: & oīm eminētissimi stat9 ma iestas & excellentia quia scriptū ē, scrutator maiesta tis opprimet a glīa. Si enī teste ambrosio. nihil ī hoc seculo excellētius atq; ex celsius īueniri potest statu et dignitate simplitiū sacer dotū. et pticulariū psuluz qui p diuersa orbis loca in ptem solicitudīs assummū tur. quid cogitāduz est de eo summo pontifice. q uices ueri dei gerit ī terris. Qui ad pleuitudīez status qui ad apostolicū thronum. qui ad culmen oīm dignitatuz assummit. Ex qua ēte ut riuuli a fonte. rami ab arbo re pcedūt. qui non ad hūa num tātū principatū. sed ad diuinū. nō ad principan dum solum mortalibus. sed immortalib9: nec mō homi nib9 sed angel non ad iu dicādum uiuos. sed mortu os. nō ī terra solū. sed ī celo non ad psidendū solis fide lib9 sed infidelibus. Et ut paucis agā qui ad eā ipam dignitatē. ad eādē iuris di ctionē & coactionē ac uniu salem. toto orbe supmum principatū a summo deo et eius loco sup cunctos mor tales īstitut9 et euect9 est De quo p iob scriptū est q coram eo curuātur qui por tant orbem et reges seculi atq; tirāni ridiculū sunt. q sol9 omēz potestatē ambit Et sicut scrirtura cōmē

k₃ iiij

rat ·unuſ eſt .et ſecūdum ñ
habet·Et itez de eo ſcribi
tur.tu ſoluſ et nulluſ tecuꝫ
Et rurſꝰ .potēſ ſup omēs
potētes ·Cuiuſ teſte ꝓphe
ta ſue ſunt iuſtitie ,poteſtaſ
et imperiū.Quē itez dauid
ſignat inquiēſ · dedit ei po
teſtatē et regnū et omēſ po
puli & līgue ſeruiēt ei .Qui
ut canon ait terrēi ſiľ & cē
leſtiſ imperii iura ſuſcepit .
Cuius ſumme dignitatiſ ſa
ſtigiū atq̧ maieſtaſ·nō mō
apud ātiquoſ ueteriſ legis
effuſit ac digniuſ apud ca
tholicoſ diuina īſtitutōe re
fulgat atq̧ ꝑeminet·ſed &
apud gētileſ ſummū omniū
bonoꝝ & prīcipatuum cul
men tenebat.Nā ut ait uar
ro ex ordīatiſſīo atq̧ emi
nētiſſīo gradu pontificū &
ſacerdotū gētiliū· reſultat
quidā excellētiſſimꝰ & ſƀ
limiſſimꝰ ſtatus ī uno ſum
mo pontifice .Hic iſidorꝰ
diſtīcto īquit graduū & or
dinū inť pontificeſ & ſacer
doteſ :a gētilibus maxime
ſ uenta eſt .quādo ſuoſ ſač
doteſ alioſ ſimpliciť flami
neſ .alioſ ꝓ thoſlamīeſ ap
pellabant·& aliū qui cūctiſ

flaminibꝰ pſiderꝫ ī ſummo
gradu locabāt ·Quē ut idē
uarro uoluit ·iouiſ aſſūpta
ueſte īſigni curuli & regia
ad ornatū diuinitatiſ :plui
mum ī eo putāteſ permaxi
me colebant·Cicero quoq̧
ſublimitatē excellētiā ſum
mi pontificatꝰ gentiliū ex
illiuſ miſteriiſ oſtendit·dū
in cultu & religione ſuſcipi
enda primuſ oīm erat atq̧
unus ad īterptādū que uo
luntas eſſet deoꝝ mortali
um .ut ſtatī in ſequēti capi
tulo tangemꝰ ·Huius deni
q̧ ſummi pontificatꝰ ſubli
mitaſ.utilitaſ atq̧ neceſſi
taſ.non facile explicari ua
leret·Sed ut cetera taceaꝫ
non ſatis plene recteq̧ uni
uerſitati orƀ a xp̄o ꝓuiſuꝫ
foret ·nec eccleſie quā chri
ſtuſ ſanguīe ředemit morē
geſſiſſet .niſi talem tamq̄
eminētem ī terris uicariuꝫ
reliquiſſet:qui ī ea poteſta
te et auctorita tͭ ītegritate
toti orbi pſideret . qua ip̄e
xp̄uſ ī terriſ manēs .quip
pe qui p ꝓphetā dixerat.
q̄d potui facē uinee mee &
non feci. Accedit q̄m ſoluſ
ip̄e dirigit omēm hūanam

creaturā in finē pfectissimū Quāobrem sibi uni christ9 claues cótulit regni celoꝝ ac potestatē ligādi atq3 sol uendi ī celo & ī terra. Rursus sūmi pótificat9 sub limitas et excellentia atq3 utilitas & necessitas ī eo cóspicit. quoniā teste pħo non posset hic mūdus regi. nisi unus esset summ9 prīcipatus. ad quē unū puenīēdū est. ex quo singula dirigūtur & gubernātur. c9 nutu & dispositōe omēs gerāchici act9 ordinātur. Et tādē tota huius orbis dispositio dirigat. ad instar celestis monarchie. Nam teste dionisio necessari9 est summ9 gerarcha: qui quos regit illuminet. Periret enī omīs ordo reꝝ: nisi unus summ9 pontifex foret. qui eū ipsū3 ordinem ut ita dixerim tur. Teste eni3 philosopho ordin3. dirigat et exequa ubi est ordo & gdūū ascensio. ibi necesse est cóstitui unius excellētiam: Periret rursus mortaliu3 oīm hoīm cómertiū. nisi foret un9 sūmus pótifex uice dei ī terr monarcha. ī quo omēs ut ī

glutino quodā ptiū ad corpus misticū copulent. & ī quo singuli ut membra sb uno capite gubnētur. Periret fidi unitas & eccl'e unanimitas. & cócordia sit & pax. qua nihil dulti9 excogitari aut īueniri potest. nisi foret unus supmus pontifex. q cūctos mortales ad unius fidei & unitat uīculū reduceret. dicēte hieronīo ob eā rē ī rmediū scismacis actū esse. ut un9 omīb9 p sit. Periret deniq3 illa cūctis mōtalib9 necessaria ad deū meditatio. Teste eni3 scriptura roman9 pótifex longe pfectior. longe dignior & efficatior. īter deū & populū mediator existit antiquo illo balbutiēte. s3 iusto moise ac frē eius aaró qui solū ī uno populo. ī una gēte. sed & sup terrēis meditationis offitio fungebāt Summ9 uero noster pontifex teste apostolo ex hominib9 assumptus. tamē p hominib9 constituit ī his que sunt ad deū. ut offerat sacfitia & dona pro peccatis Hic igit dign9 salubriusq3 mediatō existit ppli ad de

um Hic sacrifitia · hic holo
causta nõ hircoꝝ aut uitulo
rũ sꝫ ueri sacratissimiq́ cõ
poris xp̄i deo prī offert.
eosq́ ī eodē ministerio īsti
tuit ·qui itidē fatiāt in orbe
uniuerso ꝑ delictis populo
rum. Hic igiť peccata dilu
it · hic aīabus fideliũ penas
condonat ·supplitia ŕlaxat
Hic ueniā lapsis īpartitur
Hic errātes corrigit .d̄lin
quētes cũ expedit reducit
Hic ī corrigibiles punit et
tandē peccatores summo
deo conciliat ·illumq́ iratũ
placat .De quo sapiens ait
Ecce sacerdos magn9 qui
ī tēpore iracũdie factus est
recõciliacõ · Periret rursum
iustitie uirtus quia eodem
pħo teste . nisi unus ī orbe
foret qui eam causaꝫ cũctis
ministraret · et negligētiũ
uicem suppleret. quidq̄d iu
stuꝫ est periditareť. Unde
august. sine iustitia non po
test regi hec respub · hũa
na. Neq́ enī uēa aut recta
potest esse respu. nisi unus
omībus p̄sit qui gubernet
et regat .qui summ9 ponti
fex est īmortalis dei uicari
us . Periret tādem illa potī

sima iustitie pars ·quaꝫ ari
stotoles epikeiaꝫ uocat. cõ
muni bono uniuersi orƀ ꝑ
necessaria. ꝑ quā summus
mōarcha dirigit iustũ lega
le ·et plerũq́ scriptam rigi
damq́ iustitiā moderetur
dispensat . detrahit ꝑut re
rum cõtīgentiũ suppetit di
uersitas et boni communis
n̄cessitudo expostulat Pe
ret demũ alia iustitie nõ īfi
ma ꝑs quā distributīaꝫ uo
cant .que uni9 ꝓprie ē sum
mi prīcipatus qua unicuiq́
sc̄dm eius dignitatē et me
rita certa ꝓportione p̄mia
elargitur .Dignitates prin
cipatus .regna et imperia
ꝑ meritis donat atq́ insti
tuit. ꝑ demeritis uero trās
fert de gente ī gentē. Qua
re et si cetera taceā ·huius
sāctissimi et eminentissimi
status sũmitas·maiestas at
q́ felicitas siľ et necessitas
ac utilitas ī eo facile cõpre
henditur · Nam si ut aiunt
nulla maior est felicitas .q̄
multos fecisse felices · Hũc
statum beatissinũ tāto feli
tiorē dixerī .quāto plures
sup omnes mortales facili9
et ut ita dixerī felitius . fe

litiores agere pt· Patz igit huius sacratissimi stat9 excellētia. dignitas et utilitas atq3 necessitas ·Patet eius laudes & pconia nō modo exauctoritate īstituētis ex dignissima institutione ex causis dignissis ·sz ex fine optatissio. ex beati misterijs ·ex ppīquitate ad deuz ex fructu desideratissimo ex cūctorū mortaliū utilitate et felicitate redūdentia.

Capitulū secūdum d spiritualib9 īcōmodis . amaritudinib9 miseriis ·aculeis· nec nō mētis afflictionib9 piculis et laboribus summi pōtificatus .ubi plurime sūmorum pontificū calamitates et spūs pturbatōes narrantur

Tupore non puo audita est illa oīm dignitatuz supma dignitas ·& cūctaruz potestatū eminētissimus prīcipatus summi uidelicet pōtificatus .uisaq3 est tāti numinis celsitudo.et auscultata tāte lucis splēdidissima claritas . cuius radiorū iubare totus lustrat orbis atq3 uegetat Sed et tante nostre mētis oculos cōtēplata est tāti culminis progatīa dignitas atq3 excellētia & tāti tribunal supma auctoritas ōgnita ē illius sactissimi atq3 diuinissimi stat9 summa utilitas atq3 necessitas De mū audita sunt breui e9dē status laudū pconia ·discusse sunt eiusdez culmīs utilia & cōmoda .dulcia & pspera .Verū quia alterne sunt rerū oīm uices.nec aliquid ita pspeꝝ est ·qd grauissis aculeis nō tangat .Idcirco iuxta policitū & cōsuetum ordinez eiusdē altissimi status adducēda sunt ī cōmoda . amaritudīes . labores .& pericula atq3 prementia ut cernat quisqs in ea sedet ·qppe in se expiatur Cernāt rurs9 & ceteri mortales qui ī illo status culmine summā oīm felicitatem collocāt .uerissimū esse qd sapiēs ait.qa extrema gaudii luctus occupat & risus dolori miscebit . Et ppterea uerū esse illud eiusdem sapiētis·gaudii & felicitatē dici errorē.& felicitati īproperebat dicens .Cur frustra

deciperis: In ea igit differenda re: bipartita erit oratio. In prima quidē huius summi pontificis status incōmoda & ifelicitates amaritudies & picula. labores & miserias spūales uidelicz et mentales breui sed amaro calamo describēmꝰ. Secūdo i loco tēporales siue corpales miseias eius statꝰ labores et icōmoda ac iterna latēcia & apta pericula differemꝰ. In primis enim illud antiquum. sed uerissimū sapiētum uerbū nostris mentibꝰ repetēdū arbitror quia qd̄ qd̄ i orbe peminet atqꝫ pcellit. multis iternis doloribꝰ suos afficit ac premit possessores. sed & isinitis pene mētis aculeis ac amritudibꝰ excrutiat q̄s demulcet. Ceterū differenda est ut puto dignitas a psona. accidēs a subiecto. q̄litas ab obiecto. dignitas cēte eiꝰ ē excellētie. eiꝰ culminis uti audiuimus. quippe de qua sanctoꝝ patrum habet traditiones. qa nēo sane mētis dubitat sanctuz esse. quē apex tāte dignitatis attolit. in quo si desūt

bona acqsitā p meritū. suficiūt que a petro loci uidelicet pcessore testātur. Ad de qa ea ipa dignitas teste simacho papa. aut claros ad hec festigia ēigit. aut q̄ erigūtur illustrat. Persona uero cui tanta dignitas heret utinā sic sanctitatē uite ex ea dignitate cōtigeret sicut ex loci progatia nomē sanctimonie recepit. Sed pch dolor altitudo dignitatis uirtutis. psone innocētiam non iducit. Qd̄ si illud eiusdem simachi q̄s obiecerit quia petrꝰ apostolꝰ phennē meritoꝝ dotē cū hereditate inocētie trāsmittit ad posteros. Id nisi fallor de eis sūmis pōtificibus plane itelligit q̄s par sanctimōie splendor illūinat. Trāsmisit igit petrus sanctitatez status non uite. transmisit sanctimoniā cathedre non psone ut heredes essēt futuri pōtifices sue bonitatis. at qꝫ causaz occasionē p bene recteqꝫ uiuēdi. sancte psidē di reciperēt. & sanctitas loci meritaqꝫ pcessoris aliuz hominem facerēt. q̄ natur genuisset: Plerūqꝫ enim te

ste isidoro dū mutat̃ status mutat̃ mētis affect9. Accedit. quia sicut excellētiā & dignitatē. ita dignitati sequeas uidelicȝ erūnas & labores petr9 t̃nsmisit ad posteros. Quas dum ipertur bata mēte cōsidero. nescio romanos pōtifices tāta miseriaꝝ. laboꝝ. dolorūq; immensitate respsos felices. num potiꝰ ifelices aut miseros dixerim. Insepabilis enī & affixus atq; ānexus est huic culmini cūctaꝝ mētis afflictionū & ꝑturbatōnum aceruus ꝟuissim9. Id q; ipe hieronimus nō negauit iquiēs q̄a non est facile i loco petri & pauli tenē cathedrā. Et augusti. Sicut nihil i hoc seculo excellēti9 ita nihil in hac uita laboriosius. nilq; diffitili9 ac piculosius pōtificatus offitio. si eo modo non militet̃ quo xp̄9 impator iubet Quod an ueꝝ sit unusquisq; in ea sede locatus non mō expitur. sed patit̃. qui plus miseriaꝝ mētisq; amaitudinū in se conspicit. q̄ legat i codicib9. q; si tam ꝟues huiꝰ dignitati aculeos nō sentit oīm eum miserrimū dixerī Nā ut aiūt ꝑpriū nō nosse miseriā. summa miseria est Quis enī oro letus. Quis felix i tantis miseriis esse p̄t Quia secur9 int̃ mille picl'a non semel sed iugiter iactatus. Quis rursus felix appellari audebit. i quem unū oīm mortaliū etiā uilissimorum hoīm ora laxant̃. lingue mōdaces cumulatissime et ipune armātur. que utrū q; suū hoīeȝ uehemētissime conturbāt. Quis oro greg. magnū unum int̃ summos pontifices post petꝝ clariorem. sanctiorē. aut felitiorē negabit. Is tn̄ grauissimis mentis tempestatib9 & diuersis aduersitatib9 siue i felicitatib9 urgebat̃. Nam curaꝝ sarcina demū emulorum d̄tractionib9 ꝑturbatus. in se q; pene distract9 ut canones eius habēt in se ipm idignat9 dicebat. Infelix ego i ecclesia ista q̄d fatio. ubi me episcopi d̄spitiūt & detrahūt. oīpotenti deo ꝟtias ago. Quid igit̃ est q; felitior post petrū pōtifex se infeliceȝ appellat. Aut q̄s in pontificatu felix

erit ·qui grego ·non habet ĩfelicitate consortẽ ·Aut cũ quo rursꝰ aliqs felix sit ·q̃ cũ grego·noscit̃ esse ĩfelix Equidẽ tãta miseriaꝝ et p turbationũ mole hic beatꝰ summꝰ pontifex refertꝰ fu it ·tot mẽtis pturbatõibus et crutiatibꝰ constrictꝰ ut quẽadmodũ de seipo ĩ regi stro ait tedio reꝝ uictꝰ nul lum maius supplitiũ · q̃ꝫ illã summam felicitatẽ put̃bat Dicebat rursus spĩosaꝫ fo re cathedrã romãi põtificis fastigiũq́ꝫ illud summũ acu tissimis usq́ꝫquaq́ꝫ cõsertuꝫ aculeis adeo ut corona et purpuratũ frigiũ nõ taꝫ au rea q̃ꝫ ignea censeat̃ ·Idq́ꝫ & adrianꝰ papa non nega bat ·Referebat enĩ sepe te ste policrato·quia nõ iocun dis letisq́ꝫ gradibꝰ ascẽdis set·sed ĩ incude & maleo di latasset eũ dñs·quẽ pcaba bat̃ ut dexterã apponerꝫ q̃ insupportabile onus ·tã q̃ꝫ infelicem ut ita dixerĩ fe licitateꝫ ferre posset ·Rur sus iuxta quẽdã sapiẽtem· qa duplex se offert morta libus uia qua gradienduꝫ est ·altera ad laborem·alt̃a

ad miseriã ducit.Eligat igi tur quã sibi uult summꝰ põ tifex ·auꝫ enĩ sese miserum· aut ex libiero seruum agno scat necesse est Quo fit ut apud semetipm qetem ani miq́ꝫ tranquillitateꝫ optãs & rquiẽ non ĩueniẽs descẽ disse et ascendisse recte ar bit̃bit̃ :Nã curis multiplici bꝰ ĩplicatꝰ·ascẽsiões suas af flictões potius & spũs mole stias extimabit ·quia teste grego· quãto qs altior eri gitur tanto curis g̃uioribꝰ oneratur:eisq́ꝫ popul' men te & cogitatione supponit̃ quibꝰ ṗponitur dignitate Quo fit·ut quãtocumq́ꝫ in genio polleat ·ĩ tanto cura rum tumultu & aduersanti uꝫ sibi reꝝ assiduo cõflictu quo se ferat ignoret ·Quip pe ad spiritualia reddatur imbecillior·qui sibi ĩ terrẽis uidet̃ diligentior · quia ut aiũt facile celestia amittun tur ·cum terrẽa diliguntur Rursus qui in eo fastigio se det dum securitatẽ uite et̃ ne captat·ad ĩteritũ ·ad pi culũ currit ·Quid ergo feli citatis habet ·cui nihil est se curitatis·Quis enĩ securuꝫ

summū pontificē arbitrabitur. qui ꝗ portu sciēs fugit ad naufragiū. Si enī in parua aqua cū tēpestate periculose nauigat q̄nto pic'lo sior erit nauigatio in mari magno & spatioso. ubi reptilia quoꝝ non est numerꝰ quoꝝ quedā blādiēdo serenaꝝ mōe miseros decipiūt quos dū eleuāt. deitiunt in pfundū maris. Quedā reptiliū genera ut glutiant. appropīquāt· que sua sūt querunt ·non q̄ salutis nauigātium. Quedā deniq; minꝰ ledūt ·duz apte īsidiantur Quedaz more beluaꝝ sub amicitie colere naui appinquāt. ut illaz dorso subuertāt ·quā rectis membꝛ euadere non ualuissēt. Et ut paucꝛ agā. quid esse potest in tāta tempestate securuz Nam teste greg· qd est aliud potestas culminis ·nisi tempestas mentis ·Distrahit certe tāte dignitatis cura. tanta reꝝ solicitudo q̄ menti pōtificis etiā si ferrea mārmoreaq; sit. cōfusionē īgerit & sui ipius ignorationem. Nam iuxta. gre· sepe suscepta cura regimis pdiuersa & aduersa ī seipa collidit. & impfectus q̄lq; īuenitur ad singl'a. dū confusa mēte diuidit ad multa De mum ī his que diximus si illud infelicitatis & periculi genꝰ addideris· nihil est cur summi pōtificis felicitatem. infelitiorem & miseriorem cūctis mortaliū miseris non cōtēdas. Obstat enī sue supreme excellētie ·sue momētanee felicitati ·ite interioris sui hoīs ignis īextīguibilis conscīe remorsus assiduus uermis qui nō cōsumit nec consumit ·sed crutiat. que omīa tāto pmunt grauius. quāto que suo cōgruūt offitio. aut non egisse· aut neglexisse dānabiliter nō ignorat. Deniq; si illū periculo pximuz dicimus. qui paucaꝝ animaꝝ curā suscepit q̄ pacto letꝰ· q̄ securus erit qui oīm curas ī. se unū trāstulit. Fortes certe illos hūeros dixerī. n̄ leuē putet sarcinaz. Quos pulcre bernardꝰ tangit īquiēs · grauiori et pic'losiori debito tenētur astricti qui p multꝛ aīabus rationē sunt redditurí quia iuxta pphetā de ma

nu pastorū peccata populi requirūtur. Id ipm piculū summi pontificatꝰ magnus grego. plangebat. atqꝫ in ipa sua assumptione grauissime doplorabat. ut ex eius registro colligit. Ait enim cor meū dereliquit me. nolite uocare me noemi. filios enī pdidi id est opa p terrenas curas. Prius erā sup altitudīes terre. sed pꝰ curarū fluctibꝰ & tēpestatibꝰ sum depressus. Et subicit Quis ad hoc sufficit onus Simia uocaī leo pt: sꝫ nūqꝫ fieri. quasi dixerit. Vocaī ī ecclesia possū summus pōtifex. sed opere fieri nō ua leo talis. nisi que tali dignitati congruūt digne pagā Hec paucula īter nimia de summi pōtificū spiritualibus miseriis. laboribus curis & mentū amatiudinibꝰ a me breui differta sunt. Adde que īfra tāgent. cū de epōrū & aliorū ecclesie mīstrorum aculeis laboribꝰ & pi culis sermo erit

Capitulū terciuꝫ de plīmis tēporalibꝰ et cōpalibꝰ īcommodis. amaritudinibꝰ & miseriis & calamitatibꝰ romanorū pontificū. et de illorū pmtis et ei cōiunctis laboribus & piculis. anxietatibꝰ et īsepabilibꝰ erūnis

Si aures audiēdi habet ñ sine magno merore audiuit eas spūales miserias & mētis afflictiones. paucular qdem ex multꝭ. sed ueras atqꝫ p graues. easqꝫ spiritus amaritudīes. īcōmoditates ac labores. sed et picula q summū pōtificē cōmittant. Supest iuxt pollicitū ordinē. ut cetera īcōmoda aduersa & picula tēporalia. q eosdem summos pōtifices dum ī hoc laborioso uite psentꝭ cētamīe milıtāt tēporalit siue cōporalit premūt breuissime audiamꝰ. In q re magna nob se offert ad dicendū copia. si esset q tā grādi negotio parē dicēdi uim accomodaret. Demus igit atqꝫ p constanti fateamur. qd p qꝫ difficile. contigit. et fingamꝰ alicuius sūmi pontificꝭ tantā aliquādo fuisse aut esse posse gloriā tantā uirtutē modertioneꝫ atqꝫ īdustriā. ut ei cūcta sue

cedāt ꝓspera. Demum hōnoratꝰ plurimum sit. & in omī orb plaga laudatus et adoratꝰ. cui omne genu ut debitū est flectatᷣ. Obstant tamē his exterioribꝰ felicitatibꝰ plīma · ꝗ potius cruciant ꝙ satiāt: nec tātū delectāt ꝙ pmant. Primo ꝗdē obstāt domestice cure obstat rursus quedā īiquissima auiditas· et ut ita dixerim rabidissīa rabies pro pīquos exaltandi. atqꝫ carne et sanguine reuelātibus familiā. genus. stirpē ꝑpetuādi. Volūt enim nōnulli sūmi pōtifices ut a se iaꝫ nō una sꝫ plurīe īsignes familie & noīatissime domꝰ īcipiant illustres pncipatꝰ nascantur. quoꝝ desiderio ñ deerunt priscoꝝ exempla pontificum et longe minus qui huiusmoī ꝓposito faueant· Nā docti parit̄ et īdocti idipm suadebūt. alii fabulas · alii scripturꝭ allegabūt autoritates rtorqbūt pruri entes pontifici auribus ecce inquient · nemo carnē suaꝫ odio habuit. Christꝰ quoqꝫ cuius actiones summus pō tifex illius uicarius imitaī debet. cū ꝫ dilexisset suos usqꝫ ī fineꝫ dilexit eos. qui sibi coniūctos exaltauit. sꝫ ad cruceꝫ dixerim. Multi multa dicēt ut placeāt. qa idipꝫ placere pōtifici nō ignorāt· Pluima suadebūt ut decipiāt · fateor tñ· facile ē decipe uolētem· Sed plerū qꝫ decipiūtur ī adinuētionibus suis. et inde punire eos diuina ꝓuidētia ordīat. unū peccatū insurgit· Nonnūꝙ enī īgrati sunt nepotes & cōtibules. īgrati ꝓpinquí ut a rege libie summere exemplū libet · cui nepos ad uersus fuit. & ꝓpinqui uite īsidiatores ac fratrū interfectores. Demū si gͣti erūt herodes qdē pecuīe erūt sed herodes uirtutꝫ· Adde quia si uirtuti deditī. si studiosi fuerīt atqꝫ merito diligendi. hi ꝑ eoꝝ uirtute plerumqꝫ emulos habent totaqꝫ contra eos armaᷣ indignorū turba. Id tñ raro cō spicimꝰ. quīimo sepiꝰ qualificatū sanguīe pferūt qualificato sapīa et uirtute· putātes ex caritatꝫ ordīe excusatos. quā a se & suis īcipē aiunt. Quo fit ut dum sum

muſ pontifex eũ ipm̃ caita
tis ordinẽ ſeruare ſe ſi ſ'at
ĩ eum cõmittat. Cũ itaq3 or
dinata caritaſ id primũ ex
igat .ut cõiunctos ſãguine
ſapiẽc& uirtuti ꝑditoſ dili
gam9 .eoſq3 ſpũalib9 hono
ribuſ ceteriſ ꝓferam9 Qui
b9 non ſi ſ'ibus .non benefi
tia non ꝓmotiones .ſed pa
trimoniũ ſi egẽt reliq̃mus
natureq3 non carni ſubueĩa
mus .Econtra plerumq3 fit
Exaltãt eni3 ĩ dignoſ ꝓte
reũt dignos .Sed non diu
trãſit multa tam impba ꝑ
ſonaꝝ acceptio. Aut enĩ ta
liter exaltati ditatiq3 illa
omĩa breui cõſummũt tem
pore que alibi longo crutia
tu põtificeſ luituri ſũt . Aut
repentina morte eripiũtur
eoſq3 ĩ momẽto ꝑdũt quos
longo ſtudio maximiſq3 ĩ
pendiiſ .& aĩe pic'iſ ĩ altũ
ꝓuexerũt . & quos exalta
runt ĩ uita .ſeruãe a morte
non ualent. Quippe q̃s hei
et nudiuſtertius ad magna
leti duxerũt faſtigia .hodie
meſti ad ꝑua ducũt ſepulcr̃
Et ut pauc' agam9 .cõſpiti
unt aſſiduaſ fratrũ .nepo
tum & caroꝝ ꝑmaťas mõ
teſ .ne dixerĩ cedeſ Tace
o q3 ſummiſ pontificib9 he
reſ ĩcertus eſt. ſucceſſor in
gratuſ atq3 non placituſ.
ne dixerĩ emuluſ .Quod ſi
ais .quid ne id põtifici offi
cit .qui dũ uiuit ſup cũctoſ
mortales gloriã & impiu3
obtinet . & omẽſ uiuẽteſ iu
dicãs a nemĩe iudicať .q p
pe qui ĩ eum ſolũ ob loquũ
ẽ .ſacrilegi reputãtur. Qui
bus facile reſpõdem9 . Pri
mo enĩ ſublimitatẽ & põtẽ
tatũ non negamuſ .Sed il
lud attendere libet. q a quo
ſublimiuſ q̃s ſedet .eo gra
uiuſ deſcendet. Dix enim
ex alto ſine ꝑiculo .aut la
bore deſcẽditur. Sed ut q̃
dam ſapienſ ſapiẽter ait h̃
ĩnť prudẽteſ et ignauoſ in
tereſt. quia illoꝝ deſcẽſus ẽ
iſtoꝝ uero ꝑcipitiũ atq3 rui
na . Nam teſte .augu. q̃nto
graduſ altior: tãto caſuſ g̃
uior . Et rurſus .Quo pluſ
ceteriſ quiſq3 ꝑt eo magis
ſcit ſibi eſſe metuẽdu3 Qđ
rurſus diciť romanũ põtifi
ce3 ſup mortales gl'iam ho
noriſ & laudiſ nomẽ obti
nere: nemĩemq3 ĩ eum nec
uerbo ꝓrũpe ĩ quẽ ſiniſtri

aliquid cogitar nephas po
nibile iudicat. Fatendum est
quia non deerunt qui laudent
& in celum usque eius nome et
gestorum suorum facta extollant
colant uenerent & adorent. et
ut quidam ex modernis dice
bat . nec deerunt qui obside
ant & circumstent summo pon
tifici . qui demum assistant . ne
dixerim resistant . Sed nec
deerunt qui serico terram ster
nant . celos apponant mobi
les . ut sub umbra gloriosus
pertranseat . Sed uersa uice
non deerunt qui inter ea omnia
obsequiorum genera . in eum
unum oculos figant de eo iu
dicent obloquantur . actus ar
guant quos coram extollunt
uerba distorqueant que pau
lo ante in presentiarum plena sa
pientia ac sensum consuma
tum dixerunt . Nec deerunt
qui famam in theatro lacerent
quam in palatio laudant uitam se
orsum carpant . quam coram illo
commendant . Et quidquid ma
li . quidquid aduersi accidat
sibi uni uulgus attribuet . Si
pacem . si concordiam . sum
mi pontificis opa populi su
scipiunt . non deerunt qui id
negent . alias enim ut inquiunt
futurum erat . Si quid uero
belli . si quid discordiarum
etiam sine pontificis culpa ac
ciderit . ipse unus causa &
fomentum erit . Rursus si uis
eisdem romanis pontificibus
cuncta eis uotiua & prosper
succedant . aliquid tamen imo pluri
ma eis ipsis omnia habentibus
deerunt . Deest primo natu
ralis uidelicet libertas . qua
se ex libero seruum constituit
qua merito liber esse nequit
quam seruus esse maluit . Quo
enim pacto duabus cathenis quasi
uinctus est liber esse potest
Aut quomodo piscis liber inter
hamos erit . Aliud denique
romano pontifici deest eti
am cuncta possidenti forte in
epte dixi : Quid enim omnia
habenti deesse potest . Certe qui
dicat ei uerum . a minimo ita
que usque ad magnum omnes ita
que adulationi student . arti
fitiose ei loquuntur ut decipi
ant . in dolo suadent : ut uincant
fraudulenter supplicant ut op
tata pertingant . Et quia adu
lationes sine dolo esse ne
mo dubitat . dolose sese blan
ditiores confederant . ne alter al
teri contradicat et ueluti ora
toris finis est persuadere uer

bo·medici farmatiā cūrare sic adolatoris finis est psuadere uerbo doloso. Nam fistula dulce canit dū auceps decipit auē. Et iuxta hieronimū nec ueneā dātur nisi mellē circūlinita. hi pessatiūt deo pōtifices diuinos pfitenē. Sȝ nisi fallor ī eo se pōtifices plimū diuinitatis habē cō pbarētur. si tales rapi facēnt ad tormēta & ī eo se dei cultores agnoscerēt. si tres ācceptōes grauissime punirēt

Capitulū q̄rtū de alia infelicitate & calāitate romanoꝝ pōtificū. uidelicet quia diu nō uiuāt in pōtificatu et de causis & ratōib9 huiūs bruitatꝯ uite ī eisdē sūmis pōtificib9 poci9 q̄ȝ ī aliis mōarhis & prīcipatib9:

Elices & p beatos sese summi pontifices arbitrarētur si his tātum calaītatib9. miseriis. & amaītudīb9 q̄s paulo ante nārauim9 pmerenē. Sed ultra ceteras. ea una oīm g̃tissima nusq̄ȝ a mēte decidit quīimo cōtīue affligit urget & crutiat. c9 ɔparatione reliq̄ omīa ī cōmoda labores & picla leuia q̄deȝ et tollerbilia. sed & dulcia ab eo reputātur. Cū enim scriptū sit q̄a pellē p pelle dabit homo. & cūcē dabit p uita sua Eo fit ut breuius uita & pmatura mors sicut ultimū est oīm tribiliū. sic cūctis picul. et laborib9 g̃uior atq̄ȝ molestior existit. Cūctas enī calamitates & captiuitatꝯ miseias et populus israeliticus pati uoluit ut solū uiueret. Dicebat enī meli9 est ut captiui uiuētes seruiam9 nabuchodosor regi. Est ergo summoꝝ pōtificū ut aiūt illa summa īfelicitas. & tāto statui cōiūcta īfelicissima calaītas. quoniam & si cūctis affluāt boīs numq̄ȝ ut aiūt diuti9 ī pōtificatu uiuāt ut de eoꝝ quolibet scriptura dicē uidatur q̄a āte ruinā exaltabiē cor Et iteꝝ exaltat9 cito cōsumatus. et ī breui expleuit tpa multa. supple q̄bus alias uiuere debuerat. Et iterū ī eo ipo qui pmatū super omēs mortales tenet. illud recte ipleaē q̄a omis potētat9 uita breuis. Rapiunē q̄dē sūmipsules & citissime

post assumptionē moriūť adeo ut post eoꝝ ꝑcessorē petꝝ apostolū.q̇ p quīq; circit ānoꝝ lustra eccle ꝑfuit: nullus p9 eū successor hoc spatium pontificat9 equit. Quīimo si modrna libet tē pora cōtēplari ·ūix ad rōanum sedis culmīe euebitur q̇ paucoꝝ metas trāscēdat annoꝝ . Que siq̄dē breuis uite necessitas cū dignitati ānexa uideať meito apud hoīes natura ipa uiuere cupidos ꝑcipue sedētes ī ea cathedra oīm mortaliū īfelitiores ·& calaītosiores ṙputādi sunt: Uerū q̄a hec nō recens est q̄rela ·sed ātiq̄ concertatio et apud maiōes nostros taʒ mōstruosa et ꝓdigial calaītas, nō solū ī stuporē adducta est · sed eius ratio et causa sepe quesita. Nec tn̄ arbitratu meo satꝫ īuestigatā repiť ·dcreui succincto ꝰmone differē· Nū ea res ita sit ·demū an suffitiēs ratio siue cause breuitatis uite romanoꝝ pōtificuʒ poti9 q̄ꝫ aliorum ꝑsidētiuʒ assignari ualeat: Inter scribētes igiť repim9 petꝝ dāiani ī scripturis diuīs erudituū ac uerū eloquētissimū ut eius quedā habet epl'a: īter rogatū fore ab honoio summo ꝑsule q̄d cāe tāte esset īfelicitatꝫ ·Is igiť causas & rationes īuestigāe conatus Idcirco arbitrať diuīam ꝓuidētiaʒ ita disponē ut hūano generi metū mortꝫ īcutiat·& q̄ꝫ despitienda sit tēporal' uite gl'ia ·ī ipo gloīe prīcipatu euidēter ostēdat quaten9 dū ꝑcipuꝰ et sup̄mus oīm hoīm tā āgusti tēporis cōpenbio moriať tremefact9 q̄sq; ad ꝑstolandi sui obit9 custodiaʒ ꝓuoceť Et arbor hūani generꝫ dū cacumē et uerticē suū tam facile corruisse considerat flatu cōcussu formidīs ī suis undiq; rāuscul' contremescat ·Sed subicit q̄spiā fortassis obitiet .Cur & regibus cesarib9q; h eadē uiuēdi breuitas nō occurrat. Nā et octauian9 augustus quo impāte saluator m̄di de uigine nasci.et dauid rex de c9 stirpe dignat9 est ꝓpagari . aliť quīquagīnta sex. alter quadragīta ānoꝝ ci cul' regali fastigio floruerūt Et p9 xp̄i aduētū iustian9

quisquagīta fere ānis īperā uit· Post quos et alii uictilicȝ utriusq̧ regni prīcipes et si minusculo nō tñ ad īstar ro manoꝝ pōtificū breuissīo rḡnauerūt tempe : Ad qd facile petrꝰ damiani rſpon det. quia cū unus omī mdo papa pſideat ·reges auteȝ plīmos ī orbe terraruȝ sua cuiusq̧ rḡni meta cōcludat & qlibȝ īperator ad pape uestigia corruit ·q̄ rex est regū & pnceps impantiuȝ ac cūctos ī carne uiuentes· honore & dignitate pcellit Quo fit·ut quolibȝ rege de functo solū regnū eius d̄sti tuat̄ ad mīstratōe·Cū uero sedis aplice pōtifex morit̄ uniuersꝰ ueluti cōmuni pa tre mūdꝰ orbat̄: Quid enī affrica de regibꝰ asie ·aut qd de ethiopia de hispāie pncibꝰ sentit·Nā siue moi ant̄ siue uiuāt qa pcul a se remota sunt ·utrūq̧ idiffe rēter ignorāt ·Est et aliud Cur mors cuiuslibȝ rḡis nō magno pe fit terrori:qm̄ se culares prīcipes qui turbis popularibus pſunt sepe gla diis pmūtur·Nā ut de mul tis pauca ad hibeā·Gaius· claudius ·nero·galba ·orto uitellꝰ·omnes isti impato res p cōtinuā sunt seriē unꝰ post alteꝝ principati et ex cepto claudio·cūcti sūt l' su is l' hostibꝰ gladiis īterēp ti ·Postmodū quoq̧ sicut romana trdit historia·An thonius Allexāder maxīꝰ gordianꝰ·detius·gallus uo lusianꝰ·omēs hi seriati sibi met p cōtinuū ordīeȝ succe dentes·gladio trucidāte p strati sunt ·Seclares ergo prīcipes qa diuerse mortꝰ casibꝰ exponūt̄ ·cor audiē tiū eoꝝ exitu non terretur Pape uero uita qa sola na tural' obitꝰ lege cōcluditur eius ex hac uita trāsitus si neg raui formidīe ñ audit̄ Porro qa terreni prīcipes regni sui q̄sq̧ ut dictuȝ est limitibꝰ īcludūtur ·causa ñ est ·cur p alieās mūdi puin tias eoꝝ obitꝰ diffundatur Papa uero qa solꝰ est om niū ecclesiaꝝ uniuersal' epi scopꝰ·cū luce puatur·mors eius p ampla teraꝝ regna diffundit̄ ·Et sicut sol qa solus lucet:si eclipsim forte sustineat·pסto necesse est ut tenebras totꝰ ubiq̧ mū

dus̄ scurrat· Sic papā cū ex hac uita recedit .illico quia unus ī mundo est ·lōgiquo regnoꝝ spatia mortꝫ ei9 fama pcurrit. Et cōseqñs est ut quos tā sublimis singularisq̧ psone casus obturbat ppe quoq̧ uocatiōis exitū tremefactꝫ uisceribꝰ expauescat. Vbi notādū. q̄ uelit omīpotēs deus ro. pōtificis uitā hoībus in edificatōe pdesse .c9 etiā mortē decreuit saluti gētiuꝫ ministrare q̄to studio debꝫ lucris aīarum dū aduiuit intendē .c9 etiā mors puidet̄ ad creatorē suū animas hoīm reuocare ut dū se patrē orbis esse cōsiderat. ab īpetranda tot filiis hereditate desidia non torpescat· Hec est illius sapiētis sentētia .que & aliis psuasiuis causis & rationibꝰ iuuare pt. Primo quidē quia cū diuīa puidētia nihil ī orbe agat cuius legitīa causa nō pcedat .Pie arbitrādū est. q̄ nō nisi ex iustis causis in diuina mēte recōditꝫ.uitā summoꝝ pontificuꝫ abreuiat: Et īter ceteras ut xp̄m imitētur ī uite piodo. quē imitari debēt

s uiuēdi modo ·Et uicarius patronū sequat̄ .qui ī tēpestiue et īdimidio ānorū suorum ab hac luce subtractꝰ est. Ipse enī dixit qui mihi ministrat me sequat̄· Rursꝰ īmortal deus iudex rectꝰ uitaꝫ donat & adimit scd̄m suā nobis in cognitā iustissimam distributionē .sed cū equissimꝰ arbiter existat ita suis mīstris et fidelibus uitā distribuit .ut nec alter ex r̄cepto bn̄ficio supbiat nec alii eiꝰ felicitati īuideāt Obliquaret̄ siqdem eadeꝫ diuīna & equissīa distributio. si cūcta huius uite feliti a et pspera que sit̄ singulis denegat .uni ɔcederet. Ea igit̄ ipa diuīa et equissīma puidētia omīa ī mēsura & pōdere equās .pape uicaīo suo summuꝫ oīm felicitatū culmīe donauit sed ne tanta felicitate ītumescat. lōgā adimit uitā Ceterꝫ uero mōtalibus qđ illi uni negauit recte īdulget .ut ille habeat ·quo istos excedat .et illi obtineāt. đ quo ille īuideat .Accedit qm̄ cū oīm mōtaliū studia ad uiuēduꝫ tendāt ordīat iustissimꝰ deus

l iiij

ut tā uehēmēs uiuēdi studiū mors ī pueiat ī eo pserti q ceteris poti9 q̄ʒ sibi uiuer op tandū esset. Quare ī eo tā to celerius uitaʒ eripit q̄to studiosi9 illaʒ cupit atq; cu stodit. qa iuxta gregoriū q̄to mēs hūana se p d̄side ria dilatat. tāto ad recepti onē affectū āgustat. Et ite rū hec hūana uita p momē ta deficit et cuʒ plus uiuēdi desideriū crescit. ipa uiuen di anxietas d̄sideio termi naṫ. Quo fiet ut ipi romani pōtifices oīa habētes faci le agnoscāt. ꝙ decipiunṫ ī cogitatōib9 s. suis. duʒ sibi longam uitā pmittūt: Et qui nō ignorāt qa ń est ho minis uia eius. discāt ea de siderare que psint Et duʒ p potētiā stare se putāt. q̄ʒ facile cadāt aduertāt. De mū negat rectissimus de9 uicario suo. que optat ad eius solius utilitatem: cui donat que ad eius ueriore ʒ salutem. Nā iuxta grego. mlta īcommoda īcurrūt se pe hoīes diu uiuēdo. Ex his itaq; causis putarūt nō nulli sapiētes & curiosi uiri romanos pōtifices non diu

pōtificatū uiuē. An aūtē rā tiōes ipe urgāt. statim sub iiciemus

Capitulū quītū de ueris simis causis breuitatis uite summoꝝ pōtificū. & an sit uerum uniformiter. ꝙ parū ī papatu uiuāt. & an ī hoc romani pōtifices differāt a ceteris mortalib9.

Dsignate sunt cau se & ratōes breuitẽ tis uite summoruʒ pontificū put q̄busdam sa piētib9 placuiit. que & si ue re & exēplares ac rationi satis consone uideātur pro eo maxīe ꝙ timorē mortis ad cōtēptū culmis dignita tum psuadē uideātur et ob eam rem aures demulceāt qa tamē ī mēte diuīa ṙcon dite sunt. c9 iuditia ut abis sus multa nob̄ īcognita sūt Rurs9 non autoritatib9 sa craꝝ scripturaꝝ sed poti9 psuasionib9 ītunṫ. Credi mus rationes ipos nō usq; adeo militare; aut satis suf ficere. ut fateri oporteat sta tui & culmini summi ponti ficat9 generaliṫ tributū es se. aut uniformiṫ esse. ut tā tum apicē ascēdētes digni

aut. non digni sancti aut rē
pbri p eo solū q̄ i pontifi
catus culmīe sedēt. uita lon
ga aut alias eis a diuina
prouidentia destinata fru
strari debēt. Ne autē eos
imitemur qui dū aliēa resel
lunt sua non cōpbant. altius
rem ipam repetētes. pluri
mis et nostro iudició ueidici
fundamētis educemsu. ali e
nuz esse a facti ueritate cūc
tis uidelicet summis pōtifi
cib9. uniformitē īsitum & p
priū esse. ut pax in pontifi
catu uiuāt. Jdq̄ nedū alie
nū a rei ueritate. s3 nec rēta
fide fore credēdu3 arbitra
mur. quīmo ī ea ipa uiuēdi
ɔditione. aut brui au longe
ua ipos summos pōtifices a
ceteris hoīb9 ū differre.
Et si forte ut plimū diutius
eos ī pōtificatu uiuere non
cernam9. id non ex natur
aut īfelicitate stat9 siue dig
nitatī aplice: s3 aliūde ue
luti ī ceteris mortalib9 con
tigere. Deducem9 igitur
prio luce clari9 aliūde rōa
nos pōtifices. & ex aliis po
tiorib9 & notiorib9 causis
diuti9 non uiuē. Jn sequen
ti uero capitulo breui cōpē

dio rationes afferem9. q̄rē
summo pontificatui nō insit
ūiformitē ut illū assequētes
pax uiuāt. Primo igit̄ pu
tam9 sā cti psuppositū ueri
tate carere. quīimo si sum
mox pōtificū anualia si illo
rum assumptionū tempa.
si etates anío recēsem9. uti
q̄ repiem9 eosdē pōtifices
non mō breuiore. sed longi
ori tēpore ceteris fidelibus
uixisse. Quippe cū ut pluri
mū nō nisi senes ac nature
etatū uiri. sed et ualitudīarii
ad summū eligāt pōtificiū
Quid mix si pax in papa
tu sedeāt. qui diu āte illum
uiexerūt. Nihilomī9 pluri
os ī sēectute assumptos legi
mus diu sedisse. Linus enī
duodecī ānis uixit in papa
tu. Clet9 totidē. Leo q̄rt9
licet senex quindecī annis
Fabianus decēetocto. Pa
scal' & damasus. Vigilius
Jnnocēti9 atq̄ Liberi9 to
tidē: Leo quart9 licet lon
geuus etate & ualitudīari
us foret. cū cathedrā ascen
dit uigīti tū ānis pfuit: Al
lexāder uigītiuno. Beat9
uero siluēster uigītitres an
nis sedit. Rursus adrianus

primꝰ uigītiquatuor annis uno minꝰ mēse p̄sedit Leo uero p̄mus uigītiquīq3 feliciter prefuit annis ·sub quo duo icommeētia apud calcedoniā fuerūt cōgregata cōcilia ·Quid igit̄ sibi uult illoꝝ īsulsa positio·qui cūctꝭ ī cathedra petri sedētibus uitā adimūt ·cū tñ uniꝰ hominis ad omēs pporcione habiti plꝰ ceteris uiuē compbet̄ nisi uelimꝰ eos solū qui petri cathedrā tenent longiore uita pceteris uiuē Aut forte uelimus illos tūc naturalit̄ nasci tūc uiuere īcipe·cū assūmunt̄ ·Aut forte conqramur exēpligratiā ·Calixtū secūdū pꝰ octogesimū assumptū ānū p̄mature raptū·qa q̄drienio fere tātum p̄sedit·qbus illud nichodemi ī euāgelio facē sit & uere dici p̄t ·Quomō enī homo p̄t renasci cū sit senex ·Aut quomō uiuere īcipiet ·is cui naturalit̄ uiuē desinēdū esset·Satꝭ igitur ut putamus uiuūt summi pōtifices si recte uiuunt ·lōgeue p̄sidēt·si diu se uiuē & p̄esse arbitrātur·S3 fallimur ·ideo nonnulli sumi pontifices mori p̄mature arbitramur q̄a citius q̄3 uellēt ·sed forte tardiꝰ q̄3 debēt moriūtur·Mira certe res est Volūt sūmi pōtifices pceptū a deo esse ut uiuāt·s3 nolunt q̄dem uiuere ut pceptū est Recte igit̄ cū eis agit diuīa p̄uidētia ·qui ī eoꝝ uitē cūpiditatꝭ penā tāto celeriūs rapiunt̄ ·quāto ut p̄dixius uitā cupiūt atq3 custodiunt q̄a ut inquit grego: male uiuūt ·qui diu se uiuituros desiderant·Et socrates dicebat ·uiuere non meret̄ ·cui nihil est ī mēte nisi ut uiuat de quo tāgemꝰ īfra ī septīo capitulo ·Si igit̄ rc̄te·siue re atq3 catholice ī ea re loquēdum est ·īdubie fatēdū erit b̄uitatē aut lōgitudīnē uite pōtificꝭ·sicut et cuiusuis alterius ex illꝰ p̄sona aut p̄pria natura pēdere non q̄dem ex statu:sed ex reatu non ex pontificatu sed ex actu ·nec ex dignitate sed uite q̄litate ·nec ex culmīs excellētia ·sed qetꝭ animi īdigētia·Et paucꝭ agamus tres arbitr̄mur potissimas atq3 urgentissimas breuitatis uite quorūdt pontificū

causas . rationesq3 cõmũes omĩbꝰ non plus summorũ pontificuʒ ꝗ̃ ĩfimoꝝ hoĩm Quarũ p̃ma est natura dis conueniẽs . Secũda culpã puniẽs . Tẽtia curaꝝ turba uitã minuẽs . Prima siq̃dẽ causa naturalis ẽ disconueñ entia . Cum eñi summꝰ põ tifex uelut ceteri hoĩes ex quatuor sit elementis com pactꝰ . natura ĩ eis uim suã equo exercet uibramĩe . ni si forte summi põtifices con tẽdãt a natura ip̃a exẽptos idq3 ip̃i summop̃e optarẽt ut corpis dolores & crutia tus uitarẽt . Constat auteʒ longioꝝ & breuioꝝ uite cau sam naturalẽ fore . Naʒ au gustio teste & si ĩ manu dei sit omis uita & mors : ip̃se tamen nature plasmator sic cũcta gubernat & regit ut naturã motꝰ suos natu rales exercere sinat. Causa igit̃ naturalis lõgioris aut breuioris uite hoĩs scd̃m quorũdã ph̃orum sentẽtiã sp̃us siue aer est eo ꝙ illum uideãmꝰ ĩstrumẽtũ esse uirtutũ op̃atiuum . & uite ĩ ductiuũ quaꝝ scd̃m spiritꝰ p̃portionẽ. sic p̃portionat̃ & uitã . quãdo q̃deʒ paucꝰ existi. tũc debilitate uitam abreuiat. sicut ĩ melãcolicis quãdo uero multus eo casu ex sufflãdo caloreʒ extĩg uit . ueluti uẽtũ uidemꝰ ex tinguere lampadẽ Cũ autẽ grossus erit utiq3 uirtutum uitaliũ operationes ĩpedit sicut & quãdo nimis exilis tũc eĩ ꝗ̃ facili sp̃irat. quo sit ut mortẽ abreuieet ĩducat Aristo. uero & alioꝝ philo sophãtiũ scola ĩdubitatã cõ clusio est . calidũ & huĩduʒ p̃ncipia & causas fore lõgio ris & breuioris uite hoĩnũ. quãto enĩ tẽpore caliduʒ ĩ huĩdo non cõsumpto aut ñ deprauato ualet subsistere & quãto tẽpore huĩdum re duci p̃t atq3 a calido cõuer ti tãto temp̃e ĩdubitãter ui ta cuiusuis mortalis durat Que siq̃dem mẽsura circa tria potissĩe attẽdit̃ uideli cet circa quãtitatẽ . itẽ qua litatẽ ip̃ius calidi et huĩdi tertio scd̃m qualitatẽ mem broꝝ atq3 uasoꝝ in quibus op̃atur. p̃ut latiꝰ ĩ libro de morte & uita ph̃us tradit. Quãdo igit̃ ĩ huãno corp̃e adest illa discõueĩentia. aut

cōtīgit caliditātꝫ & ſiccita tiſ exceſſꝰ ipō huīdo radi cali ;aut conſumpto aut de p̄uato n̄ceſſe eſt ut uita ho miniſ abreuiet̄ . Contīgit autē uariis ex cauſiſ exceſ ſuſ ipē. ſiue hūorꝫ dep̄uato ſcd̄m natraliū et medicoꝝ traditioneſ . Id tn̄ facilius in p̄ncipibꝰ cōſpicimꝰ .qui putāt ſe ita eſſe dn̄oſ ſtōa coꝝ & uentꝝ ſuoꝝ .ſicut & oīm ſubditoꝝ ;quottidie ſiqdem p̄ciosiſ atqꝫ ſplendi dis ſapidiſqꝫ cibiſ uariiſqꝫ mōis p̄paratꝫ paſſī ueſcūt̄ uinorūqꝫ uarietate potant̄ Et q a maioꝛ q̄ntitate ſuīt̄ quod auidius & ſapidiuſ d̄uorat̄. neceſſe eſt ex mul toꝝ diuerſorūqꝫ ciboꝝ uai etate g̃uet̄ ſtomachꝰ Quo fit ut edēdo .edēdi appeti tuſ amittat̄ .generent̄ uen tuoſitateſ iſlatōes i uentre tremoreſ īmēbꝫ ac febres & tādez p̄matura mors ac cidat. Hic ariſtoteleſ libro d̄ ſecretꝫ ſecretoꝝ ad allex andrum .Nihil eſt īquit ꝙ magiſ uitā plonget .q̄ꝫ ca uere a ſupfluitate ciborūm? Nec ꝙ magiſ abreuiet .q̄ꝫ cōmeſtionē cōmeſtioni ſup

addere. Ipocraſ enī adeō dietaſ ſeruabat ut debilita tem corpis ex induſtria ſu ſtineret. maleſ debilˀ uiuere q̄ꝫ robuſtꝰ et pinguiſ mori. Dicebat enī quia malebat cōmedere ut uiuerz. q̄ꝫ uiuē ut cōmederz . Addēſ quia alimēta hoībꝰ natur̄ dedit p̄pt̄ durabilitatē n̄ dur̄bili tatē p̄pt̄ cibū Hic ſapiens ſalemō ait eq̄ uita hoībꝰ in ſobrietate. & qui abſtinēs ē aditiet et uitaz . Falſo igit̄ culpa pſone dignitati att̄ buit̄ īdigne ſūmi pōtificatꝰ nitas p̄pt̄ uētꝫ īglūīē dig diſſa mat̄. Sed rectus eſt deuſ et rectū iuditiū ſuum pena certe tenz autoreſ ſu oſ .ſcriptū eſt anima ideſt uita que peccaueit .ipa mo riet̄ . Et conſonū rationi ē ut qui peccat īuitā p̄priā. ī ea puniat̄ . Riduculū ergo uidet̄ aſſerere mortaleſ et naturaleſ homīeſ . de ēmi natū aucdā ſtatū . aut dig nitatꝫ culmē aſſequētes .a legibꝰ nature exēptos fo re .Et pſerti ſummi dei ui cariū hoīez purū et nature ſubditū. q quanto deo p̄xi mior exiſtit .tanto legibꝰ

nature .ut legibus patroni sui astrīgit̄·Natura enī lex dei est.qua eꝰ uicariꝰ ligat̄ Secūdam et prīcipalē cau sam breuitatꝭ uite summo rum pōtificū·sicut et cetero rum hoīm culpā puniētem diximꝰ :Nihil enī magꝭ ui tā hoīm abreuiat ꝙ peccā tum ·idq̧ plimis diuinis te stimnoiis compbatur ·qd̄ ī eisdem romanis pontifici bus facile repiri libet .Nam quedā ex summis et ueteri bus sacerdotibꝰ qui tipum p eo tempe summoꝝ pōtifi cum gerebat .deū p pphē tam dixisse legimꝰ · pcep ta ī ea cor tuū custodiāt.lō gitudīeȝ enī dieꝝ & ānos uite & pacem apponēt tibi Demū ī expsso alibi sūmo pōtifici longo a deo uita p missa ē.Siqdē aliꝰ pphet̄ summū sacdotē designans sup aspidē īquit & basilicū ambulab̄ .& conculcab̄ leo nē et drachonē.Et statim subicit . Eripiā eū & gloīfi cabo eū·ac longitudīe die rum adīplebo eū . Nec ab re quidē ·cū enī scriptū sit q a opꝰ iustitie uita est mei to sancti iustiq̧ pōtifices.lō

ga pfruūtur uitā·U de ali bi scribit̄·si ī lege mea am bulaueris .lōgos fatiā dies tuos .Et iteꝝ .queite deū et uiuetꝭ Iniusti uero & re pbi euestigio uia priuant̄ quia ad omēs illas uox dic ta est:uiri iniqui nō dimidia bunt dies suos·Et rursum iiusti mox sicut honorifica ti fuerīt & exaltati defitiēt Et alibi uidi impiū exalta tum & eleuatū sicut cedrū & trāsiui et ecce non erat. Que siqdem autoitas pro prie summū pōtificē signat cū dicit exaltatū sic̄ cedrū p cūctas plātas emīentia & altitudine uincit : Talibus certe comīat̄ ppheta dicēs fiant dies eius pauci .& epi scopatū eius accipiat alter Unde august·pulcre īquit uita hoīs media est īter uitā peccātiū hoīm & īnocētiū et āgelorum ·si uiuit homo scd̄m carnē · peccatoribus cōparat̄·qui nō dimidiabūt dies suos·qui uiuit secūduȝ spiritū p diuturnā uitā āge lis comparat̄.Sȝ dicet qs piam .plerūq̧ repbi et iiu sti diutiꝰ ·boni uero partiꝰ uiuūt .Quod et fateor ꝛ āti

qua q̃rela est á ppphetis & sanctis uiris deo soli reserua ta · q̃ntuȝ tñ ipsa diuína pui dentia sanctis suis intelligẽ nosseq pmisit · illud utsq conueít · illis ne ãplius pec cẽt · istis q̃a id sibi expedit Non enĩ eis mors ipa pena ẽ. sȝ remediũ. ut molestie et mũdi miserie que eos pmũt et alios uinci nõ poterant uite sue buitate uincant se cundũ ambrosi. Unde sene ca que uidet in tempestiua mors. iustis est cõpleta uit q̃a miseriaꝝ finis est · Qua re subdit · rudis sacis uidet tiránus · cũ potius a pena li berat. quẽ punire se credit Rapiũtur igit boni pontifi ces · ut reqescãt a laboribꝰ suis et ne malitia mutet ĩtel lectũ illoꝝ · Adde q̃a scd̃m grego · papam de se loquẽ tem · quosdã magis delectat pgere q̃ manere · magis ci tins pueíre q̃ morari. nedũ oblectat in uia obliuisc at qd̄ desiderat ĩ patria · Et iteꝝ idem grego. aliquãdo secreto iuditio agit. ut elec toꝝ uita abreuiet · ne uiam p patria diligamꝰ. Ut igi tur pauci agamus. tũc sũmi

põtifices sũmi erũt. tũc feli ces tũc uere beati · tũc gloriã cũc famã dilatãt · tũc nomẽ ppetuãt · tũc longos & ĩco lomes uidebũt dies. si eccle sie cui psunt pmouẽt bono rem. si fidem quã exaltare psessi sunt. augere conãtur si religionis dilatãt cultum si mores emẽdant · si super bos huiliãt. si exaltãt huí les · si sunt muĩfici ĩ egenos ĩcopiosos frugaliores · si sa pientiã · si uirtutes · pmio. si uitia equa penaꝝ lance cõ pensant · si iustitia usq qua q ambulat ante eos. et ĩpo nũt ĩ uia prudẽtie cunctos gressus suos · si tirãnidẽ ui riliter reprimãt. si ad pacẽ orbis ĩuigilãt. si ab oĩbꝰ extremis equo spatie disce dunt. si cessat ĩ eis pdiga litas. abest oĩs auaĩtia q̃a illa ecclesiã uastat · ñ gloriã mẽtiri ueritas nõ pt. scrip tum est. qui adit auaritiam longi fient dies eius. Ter tiã causaȝ buitatis summoꝝ pontificũ · non quidẽ ipsuȝ pontificatũ dixeriȝ · sed ur gentiũ atq pmentiũ turbã curarũ. ac diffiduã mentis agitationẽ. q̃a scriptũ est

tristis spiritus exsiccat ossa Et iterum deprimit terrena in habitatio. sensum multa cogitantem. Hic august. super illo uerbo Jacobi quarto. uita nostra uapor est ad modum patres ait. cure & assidue cogitationes corpus extenuant. & mentis fatigationes rerum inextricabilesque questiones humores hominum exsiccant. frequentia hominum morbidat. tristitie consumunt. negotiorum solicitudo coartat. Hinc & cassioderus nihil est quod uite hominis magis offitiat. & dies eius abreuiet. quam tristitia mentis. languor animi. & rerum solicitudo multarum. Nam sicut teste sapiente letus animus floridam reddit etatem. & iocunditas cordis uita est consumata hominis. ita anxius & curis fatigatus animus corpus macerat & uires minuit. humidum consumit. caliditatem auget cum siccitate. Ex qua re appetitus perditur. & tandem mors accelerat ut paulo ante in prima naturali causa deduximus. Has igitur putamus causas uerissimas. has rationes. hec fundamenta breuitati uite summorum pontificum. non quidem ipsius culminis statum & eminentiam que sancta est & in nullo peccauit. sed qui ea abutitur.

Capitulum sextum in quo assignatur cause et rationes. quare illorum oppinio non sit tenenda. qui putarunt summis pontificibus bonis et reprobis uniformiter insitum & proprium esse. ut in pontificatu parum uiuant

Eterum ut huic articulo finem demus nec de illorum simus numero. qui ab aliis nature tradita leuiter refellunt. nec causas reddunt. breui rationes & motiua adducemus: quibus aptissime probatur opinionem illam non esse ferendam. nec recta fide tenendam uidelicet summis pontifitibus uniformiter insitum esse: ut parum in pontificatu uiuant. Primo igitur id ipsum probant ea que supra tetigimus. Secundo quidem quia facti ueritas longe aliter rem demonstrat. Tertio ea uite breuitas. quatenus nostram tenet notitiam in nulla alia totius orbis monarchia. imperio aut principatu ecclesiastico aut mundano reperitur. Qui

ímo si uétere legis summos pótifices · reges siue móarchas recolé libet : nó eos tali lege . taliq; censura cóstrictos repiem9 . ueluti de melchisedech . moise & aaron . heli & eliasoro . et plurimis qui longo ad modú tempe summo sacerdotio uixerunt ut in pcedéti capi . tactum est. Quarto quia nisi fallim qui uite breuis necessitaté summis pótificib9 iponunt deú arguút acceptoré psonarum : Nam cú omniú hoím ut scriptú est . uita est in uoluntate dei . í quo omnes uiuimus : mouemur et sumus et ita iudicat magnú sicut paruum . quia scriptum est pusillú et magnú ipse fecit & equaliter cura est do de omíb9 quinmo de homís ita loqués ppheta ait . non accipit psoná prícipis. Et iterum non subtrahit psonam cuiusq; domin9 : qui e omnium domíator . Subtraheret itaq; psonam · si pmature uite eius psidétem citi9 q; alios uita priuaret · atq; a terra subtraheret . Quito non est uerisimile · sed a ueritate alienú deú cuius cura est de

ecclesia sua . de qua p pphetam dixerat . qd potui facere uinee mee & non feci . uelle quouis modo parare occasioné scismatibus et piculis atq; eam dissidiis et diuisionib9 patenté exponere . qd esset . si lege etna et uniformiter ordinasset uicarios eius i terris p ceteris homíbus parú uiuituros . Ex crebris eni h9 sedis uacatóib9 scismata . pleraq; picula ecclesie iminere . et sepe accidere pspicuú est · Absit eni a diuina bonitate : ut hoc fastigiú apostolice sedis ab eo p cómuni ecclesie utilitate . eius q; unitate íſtitutum . í e9 dissidium · piculú et detrimentum conuerteret . et ex eo statu necessaio scismata p ueniút . í quo sedétes necessario breui uiuédú est · Nam ut ait hieroím9 í remedium scismatis actum est · ut unus omíbus psit . Et ob eá rem sanctorum uirorum traditiones et sacri canones . uacationes h9 sedis et obit9 summorú pontificú plurimú formidarunt : Sexto absit q eccle sia dei í traditionib9 . et cósuetudinib9 suis quouismo

do erret . quē spū sancto rē
git . Ipa tñ p totū mundū
diffusa. sine intermissione
p uita et icolumitate roma
ni pontificꝫ ad deū assidue
orat . Nam ut pulcre canō
sancti bonifatii martiris p
romani pontificis uita atqꝫ
ppetuo statu . uniuersitas
fideliū tāto istantius orat.
quāto suā salutē post deum
ex illis icolumitate aīaduē
tit ppensiꝰ pendere. Hec
sunt uerba canonis . Ecce
formalia uerba . que omēm
dubitationē tollūt. Erraretꝫ
utiqꝫ ecclesia & improuide
ageret . atqꝫ deo contradi
ceret orādo . p illius longa
uita & incolumitate qui ex
diuīa dispositione que euꝫ
uoluit & psciuit paꝝ uiuere
& sic necessario breui moi
turꝰ est . Septīo ex ea bre
ui & certa necessitate moi
endi auffert summo pontifi
ci magna utiltas. sed et g̃n
de meritū . qd̃ ex incertitu
dīe tempis mortꝫ cūctꝫ fide
libꝰ puenit . Nam ut īquit
grego. sup illo uerbo . qua
hora non putatꝫ & cetera
tempꝰ mortꝫ ideo dōmīus
nobis uoluit esse ignotum
ut semp̄ possit esse suspēc
tum . et duꝫ illud tēpus pui
dere non possumꝰ ad mor
tem sine itermissione ppa
remur . Si g̃ papa parū se
uiuere sciret . p consequēs
mortē puidere possꝫ . quo
fieret ut frustraret̃ tanto bo
no . uidelicet timore mortꝫ
qa scd̃m grego. tanto plus
mors timet̃ . quāto miꝰ pui
dri pt. preterea cū papa sit
i statu oīm pfectissīo īdig
nū est. ut ppter eandē per
fectionē alio pxīo bono p
uet̃ . uidelicꝫ grādi merito
quod ex lōga uita iustis p
uenit. Quāto eniꝫ iustis ui
ris magis plongat̃ uita cō
poralꝫ . tāto felitior reddit̃
i effectu pmii salutarꝫ . Nā
augusti. teste hec uallis mi
serie. fit eis uallis ubertatis
bonoꝝ spiritualiū . Fit etiā
campus certamīs & pugne
uictoriose : Est enī uita no
stra scd̃m bernardū locꝰ lu
cratiuꝰ. Ea de re paulus lō
gam uitā optauit sūmil &
pcurauit cum submissus ī
sporta p murum psecutorꝫ
insidias declīauit. Deniqꝫ
xp̄us dulcissimi matri sue
post eius passionē longaꝫ

uitã ꝑmisit pariter et dona uit. Sed et iohãni euangeli ste: quẽ xp̄s plurimũ dilige bat et ad apostolatũ uoca uit. ñ tamẽ sine suo et plui morum ꝑfectu. ad centesi mum usq̃ ãnum uno minus uitã ꝓlongauit. Quod er go xp̄s dilectis suis ꝑmi sit. donauit atq̃ laudauit idip̄m uicario suo negare ñ debet. ꝓ illius ãpliori meri to et eccl'e sue utilitati. Oc tauo hec pontificꝪ mors quã prematuraꝫ dicunt aut est in illius penam. aut in pre miũ. aut est ꝓpr iumcathe dre. Non quippe ĩ penam quia nullus sine culpa puĩ tur. Scriptũ est enĩ. absit a te domĩe ut ꝑdas iustũ cũ impio. Iustꝯ ergo et rectꝯ pontifex. si parũ ĩ pontifi catu uiueret. puniret̃ sine culpa. qđ est ĩconueniens Sed & alia ratione hec bui tas uite nec ĩ penam. nec ĩ premiuꝫ esse p̄t. Quia ex eo ꝙ necessario futurũ est q̃a quod quis uitare nõ ua let non sequitur nec penaꝫ nec p̄miũ scđm august. Si uero sedi ãnexũ est tũc seq̃ tur absurdũ necesse est ui delicet aliũde q̃ȝ ex uolũ tate ꝓpria q̃s mereat̃ aut demereat̃ cõsequat̃ penaꝫ aut p̄mium. Adde q̃a xp̄s romanã ecclesiã ĩstituit du raturã usq̃ ĩ finẽ seculi. In dignũ itaq̃ uidet̃ ut ĩ sede ꝑpetua sedens breuiꝯ uiue ret. q̃ȝ ĩ ceteris ꝑphãis & tempalibꝯ cathedris seden tes. imo congruũ esset. ut longioribꝯ esset uite et qđ eis a natura ꝓuenit. deus cuius est uicariꝯ nõ auferat In cõuemẽs enĩ uidet̃ ut ꝑ sidẽs ĩ sanctissĩa cathedr̄a diminutionẽ uite suscipiat a cathedra quã bene uiuen do honorat et ĩ ea uiuẽs fi delibꝯ ꝓficit. Sed neq̃ est largitati diuine cõsentaneũ ut abreuiata sit manꝯ eius ĩ uicario et mĩstro suo. De quo ut sup̄ tetigimꝯ ꝑ pro phetam ꝓmissũ est quia si in p̄ceptis suis ambularet. eriperet eũ et glorificaret eum et longitudĩe dieruꝫ ĩpleret illum. Confirmãtur ꝑdicta. quia si pontificatꝯ esset ꝓpriũ paꝝ uiuere. pa pa dei uicarius et minister esset peioris et durioris cõditionis q̃ȝ ceteri homĩes

et hoc in duobus. Primo cum ceteris imo omnibus hominibus a deo dictuz sit ecce dedi āte faciē tuā uitaz et mortē bonū & malū. si uniformit' breuis esset mors pape auffere͂t ei illud bene situū & istud bonū ut sit añ faciē ei9 uita & mors. Secūdū cū deus ī dicta auctori tate appellet uitā bonū & mortē malū tūc ea sola rati one qa eius est uicari9 & mi nister recipet ab eo odia & mala. cū poti9 bona sūme͂ deberet. qa scriptū est. qui ei mīstrat uita uiuet. Et ite rum mīstros eius non dere linquet. Absit enī ut deus reddat p bono malū

Capitulū septimū ī quo respondet͂ motiuis illorum qui dixerūt papā paꝝ uiue͂ ī papatu. & quo sensu sit in telligēda ꝑdicta opinio & quomō cum ueritate possit saluari.

Ostremo ut de sta tu romani pōtific̄ nos absoluam9. q̄ꝫ q̄ꝫ ex sup̄dictis luculēter re sponsum sit rationibus & motiuis ī prīcipio adductis qbus aliqui sapiētes & con templatiui ꝑsuadere poti9 q̄ꝫ ꝓbare uisi sunt romanis pontificib9 uniformiter da tum esse. ut parū ī papatu uiuāt: nihilomī9 ꝑticulari us satisfatiem9 predictꝭ ra tionib9. Deinde ut morez ꝑdictis sapiētib9 geramus q̄ positionē huiusmoī affir marūt: deducem9 breuissī me quo ītellectu. quo sen su eadem pōsitio ītelligen da sit. uidelicet romāos pō tifices non diu in papatu ui uere. Primo igit͂ dicimus rationes. persuasiones & motiua ꝑdictoꝝ scribētiuz ad unū tantū fundamētum referri. Aiūt enī utile esse fi delib9 romanoꝝ pōtificuz breuē uitā. ꝓ eo maxīe qa illius breuis ꝑiod9 ceteris fidelib9 terror ē. ut sese ad mortem parēt agantq3 de cōmissis penitentiā. Rurs9 ut dignitatū culmīa facili9 contēpnāt. que omīa unico uerbo soluunt͂. Dicim9 enī qa hac utilitate ex tali uel simili timore ꝓueniēti non eget ecclesia ꝑserti cū illi9 expresso dispēdio & unita tis īcōmodo. ac capitis no

ſtri crebrē piculoſaqȝ ſubēc
cioécē. longe ſiqdē magis
terroriſ atqȝ timoriſ morē
libus ex multoꝝ: q̄ȝ uniuſ
īteritu īcutiē. Pluſqȝ mero
riſ & plurimoꝝ florētiū iu
uenū prematura morte cō
cipim9: q̄ȝ ex ſeniſ uni9 na
turali morte. maximiſ curis
et ſolicitudībuſ conſtipati
Ad contēptū uero dignita
tum. alia nobiſ ſunt tradita
efficatiora documēta. Ad
de quia illaꝝ natura. poti9
q̄ȝ poſſidentiū morſ ad eo
rum cōtemptū īducē uidet
Cuiuſ illa teſte boetio con
tēpnendi ſumma ratio eſt
qa recte ſpnēda eſt digni
taſ. quā maligni plerūqȝ aſ
ſequunē: & q̄ȝ pluria picula
cōmittātur. Cetere uero ra
tiones. pſuaſiones ūerius
ſunt que contrariis & poti
orib9 pſuaſionib9 tollunē
Accedam9 ad ſcd̄m qd̄ po
litici ſumuſ. uidelicet diſcu
tere et d̄clarare quo ſenſu
ītelligēda ſit p̄dicta cōclu
ſio. eoꝝ qui dixerūt roma
noſ pontificeſ uniformiter
parum uiuē & papatu. Di
cim9 igiē ꝙ mltipliuē p̄dic
ta poſitio ad ueꝝ ſenſuȝ re
duci poſſet. p quoꝝ ītelli
gentia inferim9 breuiſſīaſ
duaſ cōcluſioneſ. Prima ē
ꝙ roman9 & pi9 pontifex
recte et pie p̄ſidēſ. licȝ pau
cis anniſ poſt papatū ī mū
do fuerit. longo tamē tēpe
uiuit. cuiuſ ratio eſt. qa to
tum temp9 ſui pontificat9
ſibi lucrat9 ē. ſuitqȝ ſibi idē
temp9 uiuum. Secūda con
cluſio eſt. ꝙ ſi roman9 pō
tifex non recte nec pie ī pa
patu uixerit. licȝ cētū ānis
in eodē pontificatu fuerit.
tamē non diu imo breuiſſi
mo tempe cenſend9 eſt p̄ſi
dere. Cuiuſ ratio eſt qa re
ſiduum imo totū temp9 ſui
pōtificat9 mortuū eſt. Dix
it ergo mundo longo tēpe
ſed deo. ſed fidelib9. ſed ſi
bi breuiſſimo reſpectu fruc
tuoſe p̄ſidentie. Eſt ergo
ītelligēda poſitio p̄dictoꝝ
ſcribentiū ſcd̄m hāc ultīaȝ
concluſionē. uidelicȝ quia
ueriſſimuȝ eſt. ꝙ romanuſ
pontifex non pie nec recte
ſed īutiliter p̄ſidenſ. q̄nto
cumqȝ tempe ī papatu fue
rit. paꝝ tamē ī effectu uiuit
Nam primo ſibi modicum
uixit. cū totā pene uitā ī uti

libus occupationib9 ꝑdidit parū etiā deo uixit·quo ad spūalem fructum ·Probandus igit̃ ac roborādus est huiusmodi articul9 ·Primo igit̃ dicim9 ꝙ romanus pōtifex licet longissimo tēpe ī papatu ꝑfuerit·si tñ pluri mis occupationib9 ī utilib9 & curis & solicitudībus terrenis tētus sit·paꝝ uiuē dicendo sit·Pro cu9 declaratione ꝑsupponim9·q̄a scd̄ꝫ nostrum Senecā nō accepimus breuē uitā ·sed fecim9 nec īopes eius sumus·sꝫ prodigi ·Nam ueluti āple et regie opes si ad maluꝫ domi num uenerūt· ī momēto dissipant̃·Si uero licet pauce bono custodi tradite sunt· usu crescūt: Jta etas nostra bene disponēti lōga est imo si ea uti sumus ·longissima est ·si uero nescim9 ·breuē uitam fecim9·Papa igitur si īutiliter et reꝑhensibilit̃ in papatu uiuit·paruꝫ uiuit Naꝫ ut aiūt iuriste ·nihil & īutile equipant̃·et ꝑsidere non dicit̃ ·qui īutilit̃ ꝑsidꝫ Ait enī scriptura·q̄a coq̄rebatur sanctus iob ·q̄re īpii diu uiuūt :Sed statī subicit

Uerūmtñ nō sūt ī manu eius bona illius ·et numerus dierum illius dimidiat̃ ·q̄si dixerit · non repugnat ꝙ diu uiuāt & modicū uiuant Nam non diuiuūt qui diu ī sua īpietate uiuūt ·q̄a scriptum est ·abhomīatio est deo uita īpii·Jtaqꝫ quo ad deum et effectualit̃ paruo tēpore uiuit · Et h̄ est ꝙ sub paucis· sed elegātib9 uerb̄ refert sapiēs salamō·ait enī si quid īpioꝝ longe uite fuerit ī nihilū computabitur Et quo patet ꝙ uita eius licet longa·breuissīa reputatur · Quod idem sapiēs iterum confirmat·Ait enī etas senectutꝭ uita īmaculata · quia uita longa que per senectutē d̄signat̃ ꝑprie est uita īmaculata·Et quo seq̄tur ·ꝙ non uiuere aut paꝝ uiuere censet̃ ·qui inutiliter aut maculati uiuit ·Ceterū paruꝫ uiuit papa·qui terrenis occupationib9 trāsigit Si enī papa ad memoriaꝫ reducit · quātū uite sibi ausetūt lites īutiles ·causaruꝫ strepit9·q̄ntuꝫ illa offitiosa oīm reꝝ que ī orbe sunt notitia·quantum morbi quos

manu sibi facit · uidebit q̄
paucissi̅os annos sibi habu
it · et paꝝ ac breuit̄ usus se
ipo fuit: Quomodo enī lon
go tempe uiuit · qui non sa
pientie: nō laudatis studiis
non paci · nō quieti xp̄iani
populi uacat: Cū scriptū sit
eruditio et sapiētia ueram
uitā tribuit · Non ergo diu
uiuit cui districtus aīm9 est
qui nihil speculatiuum · ni
hil ītellectuale recipit · sed
qd quid admittit · actīm &
terrenum est · omina uelut ī
aculcat conspicit · quīmo ut
cuidā sapiens ait · uiro occu
patissimo nihil min9 est q̄
uiuere · Si uero papa nihil
ex suo tempe inutiliter la
bi pmittit · sibiq̄ uacat · ei9
uita longissi̅a est · licz pauc
sit annis computata · Itaq̄
ut putam9 · hic est sensus illi
us elegātissime salomonis
sentētie · senect9 īquit uene
rabil̄ est · non diuturna nec
numero annoꝝ computata
Ecce īquit senect9 uener̄
bilis est · non diuturna diu
uiuendo · sed sibi uacando
non diuturna pl̄imis annis
sz actōib9 sanis nec numeo
annoꝝ computata · sed uir
tute & otio adōnata · Itaq̄
lōgissimo tpe uiuit · q breui
tempe tamē sibi uacans
uiuit q a q̄tūcū q̄ uiuit · id si
bi totū tribuit · Romano ue
ro pōtifici qui populoꝝ cu
ris angit̄ · necesse est tēpus
deficer̄ q a illi9 uitā popul9
tulit & eripit · quo fit ut pa
rum ille uiuere cēsendus sit
qui nullū aut modicū tēp9
ī suos usus conuertit: Et h̄
est q̄ idem seneca dicit q a
decipit̄ qui p̄pter canos &
rugas ī frōte putat diu uix
isse · Nō enī nauigasse pu
tandū est · queꝫ seua tempe
stas a portu huc atq̄ illuc
tulit · totūq̄ orbē egit · de
q̄ dicē uerū ē · q a ille nō fu
it multū pegri̅atus · sz plui
mum iactat9 · Itaq̄ cū ro
mano pōtifici nō desunt ut
dictū est īfelices & miserie
solicitudīs cause · adeo ut p
tot occupationes nō solum
uita nō gerer̄ · sed optatur
ad negotiandū · merito taꝫ
īutilib9 occupatōib9 pl̄ssus
breuissi̅o tempe uiuit · quia
qui omne tēp9 pdidit · bre
uissimo tempe uiuit · Adde
q a omē temp9 aut fuit aut
est aut futuꝝ est · papa enī

si pie nō regit. si terrēis oc cupatioīb9 dedit9. nec spi ritualib9 ītent9 sit. ñ uacat respicē pterita. et si uacat molesta est recordatio quō enī iocūde recordabit̄. si ā bitiose cōcupiuit. si superbe psuit. si ārroganter ceteros contēpsit. si auare congre gat. pdige effudit necesse est harꝝ reꝝ memoriā tene at. Naꝫ omīs etas aut pte ritoꝝ obliuiscit̄: aut illoruꝫ cum molestia recordat̄. Cō stat tñ quia pteritū certior est pars nostri tempis. pre sens uero tempus pbreue ē ante desinit q̄ꝫ īcipiat. solū tñ hoc temp9 papa habet qđ tam breue est ut teneri non possit. futuꝝ uero du biū n est. Quo fit ut romaī pontifici omē temp9 pbre ue sit. Nam psens tempus ppter sui breuitatē. aut ñ sentit aut neglīgit. futura ti met. pterita crutiāt. sic om ne temp9 breue est. Rurs9 alio sensu papa nō diu uiuit q a paꝝ uiuit. q̄ assiduo tīo re mortis astringit̄. Facit enī ipē timor romanū pon tificem uitā pdere qđ est ñ uiuere. qa iuxta catonē. q̄ metuit mortē qđ uiuit pdit idipm. Non sic apostolus paul9 timebat mortē. sꝫ ple rūqꝫ optabat. Ille enī quia pie & iuste psuit: qa nihil si bi consci9 erat. ītrepide di cebat. cupio dissolui. & es se cū xpo. mori nō timebat mundo. q̄ optabat christo uiuere. sed alibi uitā penā putabat. & mori lucꝝ. Ad hunc sensuꝫ dicebat sapiēs quia iustus cito perit. īpius autē multo uiuit tempe in malitia sua. Just9 ī quā cito morit̄. qa q̄ꝫ pauci dieb9 ī seculo mā̄serit. multo pmi orum cumulo floruit. Itaqꝫ quo ad numeꝝ dieꝝ. breuis fuit eius uita sꝫ quo ad fruc tum & merituꝫ longissima Nam ut īquit ciprianus iu stus magis letat̄ q̄ breuem sed bonā uitaꝫ egerit. q̄ꝫ q̄ longā non uiderit. Impi9 uero longo tpe uiuit in ma litia sua. qa licet multi an nis ī seculo uitā egerit. puū tamē fructū pegit. qūa de re ī effectu breuissīo tēpe uiuē iudicādus est. Uel alio modo. Impius longo tpe uiuit. qa cū cogitationes su as ī longum ordīat. diesqꝫ

m iij

sibi multos pmittit meditatione & desiderio suo lóg9 tempore uiuit. Uel alio mó Impi9 longo uiuit tpe. id est toto uite sue tepe uiuit i malitia sua. Totú ení tempus uite alicuius licet breue sit. multú dicitur sibi ueluti alias dicit q multú dat qui totum dat. Nec ení intelligenda uerba sunt ut sonát q ípi9 longo ánoz tempe uiuat. ne otradicat pphete sentétie qui ait. uiri impii non dimidiabút dies suos. Denique alio sensu papa nó diu uiuit. qa qui diu uiuere cupit. diu uiué non uidetur Uñ crisostom9. maximuz uite ípedimétú est uiuendi cupiditas. Et ciprian9 alius est í mundo remanere uelle: qué múdus oblectat Et ut sup. dixi9 cú grego. male uiuút qui diu se uiuituros desiderát. Desideráti enim diu uiuere: omis etas breuis uidet qppe qui nullaz mortis dié uidere uellet Non sic uitá cócupiuit rex & ppheta dauid. qa enim pie et iuste psuit. nó desiderabat diu uiuere: qnimo dolebat q icolat9 suus plongat9 esset Cú g róan9 pótifex pie regit. semp í eius meditatione mortez pstolatur illamque exoptat quare recte paz uiuit. qa parum uitá extimat. Non sic de inpio qd qait sapiés. o mors q amara est memoia tua hoí iusto habéti pacez cú substátia sua. Et ut pauca agam9 sancti pphete & q pie populis psuerút. clamabát desiderátes liberari de carcé mortis huius. & tamq íuicti dtineretur. uolútate moibant. Quo fiebat ut iuxta eoz desideriú paz uiuerent í seculo. Romani uero pontifices cótrario mori timentes clamát desiderantes uiuere qq pluimis ánis uiuát. cú tñ pter eoz mentem moriútur. nó tanq exeant de uita. sed tanq extrahant. clamát paz uixisse qa nunq mori uellent. Fatemur tñ qa si papa ad fructú spiritualem. & ad lucrum animaz ac fidei ícrementa occupationes rcipit longissíe uiuit. licet breuissimis dieb9 prefuerit. Idque aget si iuxta quédá sapientem toti9 orb. rationes ad

ministrāt .tā parce ꝙ alienas tam diligent ꝙ suas .tā re ligiose ꝙ publicas. Longe diffusius ꝙ putauimꝰ egiꝰ de romani pontific statu il liusꝙ sublimitate & excellen tia .necnō de eꝰ infelicitate pſperis & aduersis · dulci bus et amaris . Supest ut transeamꝰ ad statū sequen tem pfectū & excellentem uidelicȝ dñoruȝ cardīaliuȝ deīde ad omēs alios gᷓdos & ordīes ecclesiastici et spi ritual statuſ

Capitulū octauūȝ de ex cellentia & progatīa statꝰ et dignitat cardīalatus & de laudibꝰ et pconiis eius

Cardinalatꝰ siqdē dignitas & excellē tia ·post summum pontificatū ultra omnes ec clesie dignitates supemīet ac culmē gloriā & potētiaȝ obtinet · qppe q eodē sum mi pontifitu splēdore coru scat. Quis enī radios splen didissimi solis .ab eius luc claritate a glorie & laudis īmensitate diuellere cōabi tur. Aut qs mēbra a corpe ramos ab arbore separabit Nisi forte qs dicat qa plu rimū inter hos & illos iter est. Trunca ta siqdem altis sima cedro ·rami arescunt eclipsato sole ·radii densan tur . mortificato corpore. mēbr motu frustrant. Sȝ ī cādialibꝰ mistici cōpis eccī e eclipsato mōte pōtifice. il loꝝ offitiū nō decrescit sed dignitas uirescit ·nō cōfun dit. sed magis diffunditur: quīmo ī seipis tota pene ec clesie autoritas rñfunditur Dum tñ agit ī humanis illi us & illoꝝ tanꝙ capitis .et mēbrorū una est laus quo rum una est uirtus .una ex cellentie gloia. eadē īsepa bil unitas .Tanta est eniȝ inter romanū pontificeȝ et cardinales cōmunio .tanta unio ut omīs summi pontifi catꝰ excellētia ·& culminis emīentia illoꝝ esse uideaē ut unum corpꝰ reputētur. Nec modo unio inē eos uni tissima consistit · quīmo ut ita dixerī eadē idemptitas adeo ut quod uel fauore uel odio illam sedem cōcer nit ·et cetū cardīaliū ueluti partes corperis sui tange re censendū sit. Hic sapien

tes uoluerūt ex ea idempti
tate .cardíales summo p̄su
li fidelitatē aut obedientiā
iurare uel p̄stare non opor-
tere.ueluti nec a seipo quis
fidelitatē requirit .cuȝ inē
petentē & dantē d̄beat es
se distinctio .Ea igit̄ de re
romanꝰ pōtifex in numero
cardinaliū se connumerat:
sicut īpatorē legimꝰ ī sena
toruȝ numero cōputari: Hi
sūt p̄clara ecclesie luminaī
a .& candelebra splēdore
lucis et decore excellentie
radiātia. de quibꝰ scriptuȝ
est :q a lumīaria cardinum
dederūt lucem. Hi sunt de
quibꝰ ȝacharias ꝓpheta ait
q a tanq̄ filii splēdoris assi
stunt dominatori uniuerse
terre. Hi sunt bases & colū
ne ecclesie sacrosācte utpo
te qui suoꝝ uirtutibꝰ meri
toꝝ.uicarii ihesu xp̄i later̄
tenent. & illius amplissimi
hostii sunt firmissimi cardi
nes .q bus totꝰ uoluit̄ orb
Hi sunt sacerdotes leuitici
generis. qui excellētiore iu
re q̄ leuitico .id ē diuīa auc
toritate ī executōe pontifi
calis offitii romani p̄sul̄ &
apostolici throī coadiutōes
existunt. Hi sunt qui ut nu
bes uolant p̄ altitudinē stā
tus & eminētiā dignitatis
& q̄si columbe p puritateȝ
ad fenestras suas.id est ad
sensum corpaliū cohertōe
Hi sunt magni cōsiliarii sū
mi pontificꝫ.quoꝝ sapiētia
mundꝰ regitur .qui ex ob
scuris apta satiūt . ex puis
magna .ex ptibꝰ tota.qui
in priuato publicū agūt ne
gotiū.et plꝰ uacādo utilita
tis afferūt .q̄ alii actiones
exercēdo ueluti nauē gubē
nantes.licet q eti sedeāt in
pupi.tamē multo maiora et
meliora agunt ceterꝫ naui
gantibꝰ .et cūcta corporis
membra mouētibꝰ : Hi ex
toto orbe terraꝝ.pauci ex
multꝫ. singl̄ares ex omībꝰ
assūmunt̄ .at a uulgaribus
offitiis educti . ad ipius or
bis regimen euehunt̄ .et ī
marcido corpore exercēt
mentis uires .eo sapiētie et
prudētie magis apti nego
tiis .quo ī exercitus corpis
minꝰ possit . Hos gentili
tas p̄signabat .quos ꝓtho
flamīes appellabat.Quā isto
rum tipū gerentes magno
honorꝫ cumulo fungebant̄
Et nedū actu sȝ habitu et
ornatu a ceteris reipub.du

cib9 differebant. q ppe qui eorū nomīa aureis merito literꝫ scripta erāt. apud q̄s erat autoritas oīm gerēdo rum. Hi sunt prīcipes noīa ti ī orbe. prīcipes leuitarū offerētes sacrificia. Hi sunt prīcipes q congregati sūt cū deo abr aā dei uicario pa tre multaꝝ gētium. Hi sub nostro xp̄o optīo impatōe prīcipes sunt cōstituti sup omnē terrā. non utiq̄ ī hac uel illa ciuitate siue puin cia. sed sup omnem terram Que res agit. ut non đ epi scopis prīcipat9 ipe ītelligi debeat. qui detīnīatas ha bent puintias. Si igiť uni us urb rectores ī sūma glīa habenť. q̄to erit glorioši9 toti9 orb prīcipes fieri. Hi ad statū pfectuꝫ assumpti christi uicario assistūt. ī quo assistētie genere. apostolo rum tipū repsentāt. atq̄ as sistēdo sanctitatē pticipāt qa scriptū est. quos elegit appinquabūt ei & sanctifi cauť ī his qui sibi assistunt Et ueluti ī celesti gerarchi a cherubī atq̄ seraphī. cete raq̄ celestiū spirituū agmīa singlari quādā assistētie p

rogatīa ceteꝫ āgel missis excellētiora sunt. Nec aliť ī ecclesiastica gerarchia cā dinales statū assistētiuꝫ te nentes ceteris episcopis & ecclesie p̄latis. qui missoꝝ statum gerūt. dignitate & g̃du merito p̄cedunt. Con gruū enī atq̄ dignū uideť ut ueluti romana ecclesia p̄ or digniorq̄ oīm existit tā q̄ dn̄a & magistra. sic illi9 ministri singulari quadaꝫ honoris p̄rogatīa. & digni tatꝫ excellētia ceteꝫ p̄fulge ant: Hi recte a cardine no men ducūt. qa ueluti ī ma teriali hostio tēpli duplex esse cardinū gen9. supius uideliꝫ et īferi9. sic ī uiuis cardinib9 duplex cōsistit misteriū supius & inferius spūaliun uideliꝫ & tempa lium sedula administratio Utrumq̄ igiť ī his cardini bus uoluiť. qa utrumq̄ ec clesie expedire agnoscitur diuerso tn̄ calle. Alteꝝ q̄dē ut īstrumētū admittiť. alte rum ut fruct9 queriť. Deß uit ancilla domīe. & illā seq̄ tur & obseqtur. Per eosdē certe hostii cardīes: dn̄a ī trat & serua. sed finito ācil

le misterio·aut forte ut altera agar supbiēte eicit̄ ancilla foras. & recumbit domina cū sponso. serua non expellit̄ dū ministrat. sed substinet̄ qa seruit. ideo seruat̄ qa d̄corat statū doīnie. de qua scriptū est. cum ancillis gloriosior apparebo Absit tn̄ ut filius ancille sit heres cū filio libere dn̄e. Diuersus ē utrisq3 finis. modesta tēporaliū occupatio. dū exteriora sine culpa solicitat durabiliora ornatioraq3 spiritualia facit. Sacra enī cū auro splendēt. sordescunt sine gēmis. Nec tn̄ ea temporaliū cura. excellētiam aut stat9 pfectionē ī cardinalib9 minuit. dū3 nō sit affectanda. p libro sed utilis sed offitiosa p misterio qn imo plerumq3 pfectionē auget. dū p eadē tēpalia pximo2 saluti puidet̄. Paul9 siq de3 aliquādo ad temp9 cōtēplatione caruit. ut p extrīsecas actiones plurimorū pdesset utilitatib9. Hi sūt alii seraphin qui ardētes interptant̄ siue sustinētes qa eo2 assiduo obtuitu & familiari ɔseruatione frequētib9

obsequiis sponse ecclesie ardentissime intēdūt. & sup eo2 humeros non mō rōane urb· sed orb uniuersitas & toti9 eius machīe pōd9 īsidet de qbus scriptū est. qa dn̄i sunt cādines et posuit sup eos orbe3. Hi sunt uigiles: hi custodes p oīm salutē. qa dormiētib9 nob ipi puigilāt. q̄si ratioē3 pro nob reddituri. Dū enī dormitare eos putam9. uigilāt animo. hostiū īsidias īfideliū machīamēta. & psequētiū ecclesiā fraudes explorāt sagaciter. Hi anticipāt consilia malignātiū. dephēdunt laqueos. elidūt tendiculas. retiacula dissipāt. iniqua impio2 cōsilia frustrātur. Hi tādē oīa tollerāt orātes p populo & sancta ciuitate. Uerū qā ecclesia ciuitas est ppē collectionē spōsa ppē dilectione3. grex ppter pascua. Cardines ecclesie recte custodie et concordie īuigilāt quia ciuitas est. īuigilāt pastui qa grex ē. īuigilāt ornatui quia spōsa est. De quib9 pphet̄ ait sup mures tuos cōstitui custodes. Et ite2 cardines

hostiorum domus domini interi oris sancti sanctorum. et hosti orum domus templi ex auro erant purissimo. Ex his igi tur aptissime noscitur huius spiritualis status eminencia. subli mitas et excellentia. illiusque necessitas et summa utilitas Colligitur deinque quanta sit huius status felicitas et commoditas Superest tandem ut illius cala mitates et miserias. infelici tates atque pericula breuissime audiamus

Capitulum nonum. de plu rimis anxietatibus et aculeis la boribus et periculis status et dignitatis cardinalatus. et de oneribus que incumbunt huic dignitati

Felix certe et totius atque beatior es set cardinea dignitas nisi plures longe miserie atque ca lamitates illam premerent. quam felicitatis et dulcedinis cumu lus demulceret. Quo fit ut qui rectus. qui iustus. qui equus huius rei censor extiterit. utque reperit statum illum multis calamitatibus et amaritudi nibus respersum esse: ut de eis ipsis in hoc status culmine sedentibus augustinus dicere ui deatur. quia summis felicitati bus deus amaritudines immi scet. ut alia queratur felicitas cuius dulcedo non est fallax Fal lax certe istius status sublimi tas est et fallax gloria. si se falli permisit. nisi illius dulcia ut amara considerent. Illa enim si mente reuoluerit: experietur utique quia potius grauat quam suble uet. plus premat quam premiet. Cui us est proprium teste crisostomo. ut sic suis applaudat. ut no ceat. sic in uia fortunatos de mulceat. ut in fine penitientie ope retur. ab initio siquidem propinat dultia. ut cum in ebrietati fue rint: letale uirus comisceat. In premissis itaque fatemur hunc statum cardineum sublimem fore atque gloriosum. si bene in eo uol uitur orbis Si ita excelle status uoluitur. ut non potius inuolua tur. Si in eo iustitie rectitudo inmobiliter uoluitur. et constanter uertitur. ut cum expedit uolubi liter permaneat: Non hieronimus quem eodem decore fulgebat de se et illud dicere uidetur. Gran de est inquit dignitas. grande officium si quod illo digna sunt per ficimus. Et rursus. letamur de ascensu. sed non timemus lap

ſum ·Et ſubdit ñ enī tanti eſt gaudii excelſa tenuiſſe q̃ti merori dignitaſ onera non ĩpleuiſſe. Itaq; ut pu tam9 qui ĩ hoc ſtatu letabũ di ſedent :letari deſinẽt. ſi illiuſ ſarcinaſ .ſi onera ·ſi miſeriaſ recta mẽte pẽſaue rint. idq; ſi q̃dã ſupina aut affectata ignorãtia ignora re uoluerit ĩ ea tempeſtate eoſ peiditari neccẽ ẽ. ut enĩ ĩquit auguſtinuſ. Eger eo morti ꝓpinqor eſt :quo ad ꝓprii morbi cognitione eſt remotior· Agnoſcãt ergo q hoc culmẽ tenẽt dignitatiſ naturã. que plerũq; poſſeſ ſoꝝ aniſ p abrupta elatio niſ rapit. Et q a eo quiſq; extolliẽ quo ſe ſup̃ alios ui det. ĩ ſupbiam et abuſionẽ erigiẽ .nõ curat ꝓdeſſe. ſ; gloriaẽ p̃eſſe. p̃ſumit ſe me liorez· q a ſe cernit ſupiorẽ p̃oreſ dedignãtur amicos notoſ ignorat. cõtẽpnit an tiquoſ. uultũ aũertit. ceruicẽ erigit. grãdia loquiẽ .cum exigua operetur· ſublimia meditaẽ. ſubeſſe nõ patiẽ qui p̃eſſe moliẽ. Utinã ex cõſideratõe ueri dñi decre ſceret timor ſue dñationis. ut dicẽ poſſit :nec ambula ui ĩ magnis. nec ĩ mirabili buſ ſup me · Rurſuſ gloia ri deſinẽt· ſi pond9 ſeruitũ tiſ. ſi molẽ ſolicitudinum· ſi turba curaꝝ & ãxietatum ad mẽtẽ adduxerit· De qui bus ait iob ecce gigãteſ ge mũt ſub aquis· Ubi grego riuſ. q̃nto quiſ altior erigiẽ tãto curis g̃uiorib9 oneraẽ Et ſequiẽ: homo ĩ ſublime poſit9· tãtes ſup̃ ſe ſuſtinet quãtoſ dignitate precellit Ideo gigãtes ĩ eccleſia po tẽtes. uidelicz cardĩeſ rec te gemũt ſub aquiſ .id eſt ſub populꝰ. Et q a ſcriptũ ẽ aque mlte populi mlti .ſub quib9 contremiſcũt ·quia il loꝝ aſſidua cura g̃uanẽ. et illorum peccatꝰ damnãtur Deniq; ñ glorienẽ cardĩes ipi quia ſponſo eccleſie aſſi ſtũt. eiuſq; adiutoreſ atq; cõſultoreſ ĩſtituti ſunt. Si enĩ ad mẽtis anxiẽ redux erit. quãtis laborib9 plena ſit ac erũniſ ea romani põ tiſicꝰ aſſiſtẽtia ea conſulẽdi et iuuãdi ñceſſitudo quãtiſ q; picul referta ſit .illa de ſiderata ad papã ꝓximitaſ cithara gaudii uerteẽ ĩ luc

tum· Quáto ení lucifer fuit deo ppinquior·táto grauí uiuſ peccauit atq; ruit. Ni mia plerúq; propíquitaſ nócet·nec ignis ledit niſi appximáté Cognoſcát igi tur qa aſſiſtenteſ ſunt nó inſiſtétes· ne dixerim obſi ſtentes. coadiutoreſ ñ im peditores. aſſiſtéteſ bono reſiſtéteſ malo: applaudan tes boniſ ípugnanteſ puer ſoſ: ut ſint de quib9 ſcrip tura ait·q aſſiſtit. aſſiſtat quaſi gion in die uindemie Gion conflictuſ uel lucta di citur. In uídemia uero ma li fructuz rapiút: Qui igiẽ ſummo pontifici aſſiſtit có flictuz agreditur·cótra eos qui fidem & eccleſiaz ípug nant. Aſſiſtere ergo qppe & reſiſtere iuuareq; omí té pore ſint cardíes parati. ñ modo í pſperis. ſed aduer ſiſ. ne de illis roman9 pon tifex recte conqraẽ. qa ei aſſiſtút. nó auté í oportuí tatib9. nó in tribulatione. Cuz auté tribulató pxima eſt. non eſt q adiuuet. De mú ppinqui ſint ut cóſolát non ut cóſumét. ſicut ſcrip tum eſt. quoſ elegit appi quabút ei· nec delíquét eú Dtiná qui tá pximi ſunt í dignitate ppinqui ſunt in ſanctitate·ut d eiſ roman9 ipe pontifex recte dicẽ poſ ſit qd in leuitico ad leuitaſ dicebat ſumm9 ſacerdos. ſanctificabor inqt í hiſ qui appinquát mihi·Sed pch dolor uertédú eſt poti9. ne nimia ppíquitate ipi traco nes ſint iuxta arcam dñi ne d illiſ dicat eccleſie ſpó ſuſ. aduerſ9 me appinque runt·Videát rurſ9. qa diffi cillima reſ eſt táto tribuna li aſſiſtere difficili9 ſic có ſulere. ut ſiſ pſint & place ant & lóge oím difficilimú ut í aſſiſtédo ſit anim9 í có ſulédo liber. non odio affec tui· non paſſioni obnoxi9 Nam iuxta quédá ſapiétez apud magnú tribunal diffi le eſt ſic conſiliari. ut ſit in uerbo ueritas. í conſilio fi des·í cómiſſo ſilétiuz· Ille ſiqdé teſte ãbroſio recte conſulit qui utiliẽ aſſiſtit q ſeipz formaz & xeéplú ex hibet in doctría. í grauita te: ut ſit eiuſ ſermo ſalubrſ conſiliú utile. uita honeſtá ſéntétia decora. Deniq; qn

tum cure . quātuȝ solicitudi
nis quant ū miserie . laboris
atq; periculis in ea assisten
tia uertit· illud apte iudicat
q̄a quidq̄d egꝝ· quidquid
marcidū q̄cq̄d turbalētuȝ
aut ī quietū ī orbe erit. totū
eis curādū tribuit · quicq̄d
deformatōis . aut morū cor
ruptionis ī mūdo erit : sum
mo pontifici sil' & cardīali
b9 imputat: Si pestis si fa
mes . si ī deum & p̄ximos
fideles peccauerint . si uitia
exercuerīt · eis ī putabit . q
ut scriptura ait comedunt
peccata populoꝝ. Nā iuxt
ābrosiū cū popul9 īdisciplī
nat9 repitur . signū est q̄a
sacerdotiū ōn est sanū . Vn̄
gregori9 in quadā omelia
ubi subiectus ex sua culpa
morit ibi is q̄ p̄ est mortis
causa īuenit . Et ut paucis
agam9 . tot sunt cardīaliū
miserie & calamitates . tot
mētis & conscine remor
siones . quot sunt p̄ceptoꝝ
et reꝝ eis īcumbētium trās
gressiones : Que omīa enu
merare p quā difficile foret
Ceteꝝ congruit gradui· cō
gruit ordini cardīaliū · ex
pedit honori . cōuenit one

ri & p̄icl'o . ut consideret se
cardīes fore atq; custodes
hostioꝝ domus dei . p que
nemo facile ītrat . nisi p car
dinū misteria · Ad eos igit
circumspicere ptinȝ quis ī
gredit & egredit · Conent
itaq; ut ītrēt habētes uestes
nuptiales · & qui digni re
putent · claudātq; īdignis
Clausa erat ibericho ubi po
siti erāt principes ut uide
rent ītrātes & egrediētes
Et ī libris iudicū custodēs
uigilabāt clausis diligētissi
me hostiis dom9 dei Sed
caueant ne claudant hostiā
his q̄ ītrare de berent per
cutiētes eos qui foris sunt·
quos scriptura cōmemorat
q̄a claudūt hostiū cum ītrī
secq fuerīt . Rurs9 inuigilēt
custodie· cardines ipsi duo
enī simones eis occurrāt as
sidue īuicē contendentes
quos ñ equa lance āplectā
tur . alteꝝ sequāt : alteꝝ p
sequātur · Simonē maguȝ
corrumpere nitentem ex
pellant . Simoneȝ petrum
et maledicentē admittant
Simonē magun & filiā e9
eitiāt . q̄a ad eosdeȝ cardi
nes scriptura ait . claudite

hostia. ne sinat eu3 ītrare
Et itez ī libris regū. eice
eam & claude hostiū. Vter
qꝫ simon negotiatᷓ. ut ītret
sed longe disparitᷓ. Simon
petrus īiqua domus dei cō
mertia damnat. altᷓ simon
admittit. Ille terrēa uēdit
ut celestia assequatur. Iste
spritualia emit. ut tēpalia
adipiscatur. Ille dū gratis
accipit. gratis dat. Iste id
ꝑtio uēdit. quod ꝑtio emit
Simō magꝰ ait. accipe nū
mos ut habeā gratie dī lāgi
tionem. Simon petri ait
peccunia tua in ꝑditionē.
Ille nihil habēs. ī reni mul
tū diuīnī muneris elargitᷓ cū
ait. quicqd habeo tibi do
iste pluimꝫ habēs nihil dat
uirtutis. qa extīauit domū
dei posse peccuīa compara
ri: Intret deīqꝫ simōpetrꝰ
cūcta uisit3 et operetᷓ. pel
latur: simon magꝰ qui uul
nerat nec medetᷓ. Ille clau
dos sanat & egrotātes iste
sanos efficit claudicantes.
Ille curat aliorum oculos.
Iste implet suorum loculos
Ille intret qui ait surge et
ambula. alter expellatur
dicens. qui ueneirit ad me
non eitiā foras. Ille ī nomi
ne ihu nazarei suscitat mor
tuos. hic ī noīe fabuli mor
tificat uiuos: Demum expe
dit cardībus iacturā et or
natū exteriorē fugere. Nō
sunt de illoz numero ī qui
bꝰ cernitᷓ uestiū cultus plui
mus. uirtutū autē nullꝰ aut
exiguus. Poma peni uesti
ūm tollerāda ꝑ tēpore, nō
affectāda ꝑ libito. ꝑmittē
da ꝑ statꝰ decētia. dimitē
da ꝑ scandalo. Auaritiam
ut scorpiones cardines fugi
ant. qa de illis scribitᷓ. ꝑcu
te cardine3 et cōmoueātur
sup lumīari. quia auaritia ī
capite et plateis eoz. ꝑp
terea nouissīma eoz consu
mam. Post auz non eant
christū non questū sequantᷓ
affluētia3 rerū non querūt
nisi uitutū et donoz spūali
um. Ditēt mēsaru3 luxuriē
congeriē uasoz. qa hoc nō
est ornare ecclesiā. sed spo
liare. non est decore3 maie
statēqꝫ custodire. sed ꝑde
re nō est defendere. sed ex
ponere. Rursus exponant
se murū ꝑ domo dnī. Ex
eant ex aduerso potētibus
seculi. Regibꝰ se exibeant

impterritos ut iohānē iniu stis ut moisen egiptiis for nicantibus .ut finces. Ido latris ut heliā .auarꝫ heliseū ut petꝝ blasphemātibꝰ .ut paulū ꝑsequētibꝰ .uulgum non spnāt .sed īstruāt diui tem non palpēt. sed terrē ant .paupem nō grauēt.sꝫ foueāt dignos ꝓmoueāt .ī dignos expellāt .Et ut in quit canō querāt eos ī eccle sia colūnas erigē.quos plꝰ cognoscūt ꝓdesse.nō quos uel ipi amāt.uel quoꝝ sunt ꝑcibꝰ & seruitio deliniti uł ꝑ quibꝰ ut plati fiant mune ribꝰ impetrarūt.Et cū apo stolorū tipuꝫ teneāt .distri buatur dignitas ꝑ meritis non ꝓuolitꝫ.distribuāt uni cuiqꝫ ꝑ ut opꝰ est.non sibi sed populo .Iuuenes doce ant non exaltēt minas ꝑn cipū non paueāt .sed cōtēp nāt .ecclesias non spolient sed ornēt .marsupia nō ex hauriāt . sed corda refitiāt et crimina corrigāt .studio sos diligāt ignorātes igno rent.qa scriptū est ignorās ignorabit .De dote uidue & patrimoīo crucifici pau peres pascāt .nō ī cōspec tu hoīm sed dei .Nec repre hendimꝰ quosdā qui paucu las escas egenis erogant:q̄ de sua et suoꝝ supest mēsa sed eos īculpamꝰ qui ꝑtio siora recōdunt . more illoꝝ de quibꝰ mathęꝰ ait.qa de cimāt mentā & anetū ac cī minū. & relinquūt que gra uiora sunt.quoniā hec opꝫ facere. & illa nō omittē: Iu bent deniqꝫ cardīes uirilit stare ꝑ afflictis .et iudicāe eqtatē ꝑ māsuetꝫ terre Iu bent deniqꝫ uacare moruꝫ correctioni .īsistere cōcor die īuigilare paci .īfideliuꝫ expugnationi & fidei aug mēto intēdere eāqꝫ usqꝫ ad saguīem tueri . ī cuius tipo rubei pilei īsignii decoran tur:Sint deniqꝫ ī loquēdo modesti.ī aduersitate secu ri.ī ꝓspitate deuoti.ī hospi tio non dissoluti.ī conuiuio non effusi.Demū sint pon tifici fideles īferioribꝰ cōpō tabiles .Sint ad petēdum uerecūdi .ad negādū iusta difficiles.Sint grati postq̄ acceperūt . Sint largissimi exhibituros :& pcissimi ꝑ missores .Et ut finē uerbis sed nō mentꝫ dolori spona

muſ ·tales ſteriuſ exteriuſ
ꝙ cardíes eccleſię exiſtāt
q̃les ſe uelle eſſe ꝓfeſſi ſūt
Taleſ ſibi appareant. q̃leſ
ab hoíbꝰ reputari cupiunt
hoc ſit ilł pudor alioſ eſſē
& alios apparere .Fuere q̄
dem multi·quibus expedi
ens minime fuit apparē &
conſpici .Sed ꝓchdolor in
omí ſtatu expimur alioſ eſ
ſe .alios apparere .ut illud
anticlaudiani aput omnes
uez ſit. quia aliquādo non
ſūt homíeſ qđ uidenť. Se
pe uero pluriſ ſunt ꝙ̃ appa
reāt:ūt glorie eis ſit aſcen
diſſe .Poſtremo id uellēʒ
cardinaliū cordibꝰ ſemper
defixum ſit q a ſi tādeʒ di
uerſiſ illecebriſ delitefcunt
nec eiſ onera incūbētia pti
meſcunt · uereor ne illud a
moſ ꝓphete audiant .ſtri
debūt īquit cardíeſ domꝰ
dei ī illa die · Et itez illud
Iſaie . ſup muroſ tuos cōſti
tui cuſtodes . ipi uero locu
ſte uineā de paſti ſunt

Capitulū decimū de ſub
limitate & excellētia et dig
nitate ſtatuſ patriarchaz
archiepiſcopoz .epiſcopo
rum .ꝑlatoz.ꝑſbiteroz et
miſtrorum eccleſie.et de ꝑ
fectione ſtatꝰ eorum

Ogit ordo pollici
tuſ ut attīgamꝰ ce
teroſ ſtatuſ gerar
chicoſ uite ſpūaliſ · uidelicʒ
patriarchaz archiepōrum
epiſcoruʒ. archidiaconoz
curatoz ·et alioz clericorū
ſb eccleſiaſtico ordíe degē
tium ·Cuiuſ ſtatꝰ dignitaſ
et excellētia nō ſatiſ a mor
talibꝰ laudari extolli et cō
mendari poteſt .Cōſ.cerēꝰ
quidē magna uolumía ſi ea
omía adduceremꝰ que illo
ruʒ excellētiaʒ et ſublimta
tem demonſtrāt ·Paucula
tn̄ ſb quodā breui epilogo
ꝯſtrigemꝰ.quaz ꝑtī ad
ꝓpoſiti rationē ptinʒ ·quō
niā latius excellētiā hꝰ ſta
tus deduximuſ in libro de
fenſorii ſtatuʒ eccleſiaſtici·
ubi predicta comprobamꝰ
non ſolū ex fundamētiſ iu
riſ naturał·ſed teſtimoniis
& exempł ueteris legiſ ac
etiam.ex idſa gentiliuʒ ob
ſeruāti a·necnō teſtimoniſ
noue et euāgelice legiſ .et
demū autoitatibꝰ & funda
mentiſ iuriſ humani·Nam

ut cetera taceā . q̄s dubitat
pōtificez ac sacerdotalē dig
nitatē pricipū sumpisse ex
ipo naturali iure . quo ut
inq̄t ph̄s i politic̄ homies
naturalit̄ inclinātur ad sac̄
fitia . que non nisi p pontifi
ces et sac̄dotes . etiā ipa ā
tiq̄tas istituēda celebrāda
q̄ duxit . Sed et illa genti
litas naturali iuri innitens
hanc pontificuz & sacerdo
tum summā sup omēs mor
tales dignitatē & excellen
tiā nedū istitutis . sed humi
ac deuota obs̄uatione p̄fes
sa est . Nā ut plutarcho pla
cuit & polic̄tus refert apud
gentiles eos qui religiosis
cultui p̄erāt . quos pōtifices
appellabāt . quasi tipū ani
me in corpe hūano tenen
tes super omnes mortales
uenerābātur . eisq̄ subitiebā
tur . Sicut itaq̄ anima totius
corpis habz p̄ncipatū . cūc
taq̄ membra uegetat . eiq̄
obsequūtur . & illoruz gerit
pricipatū . ita pontifices q̄s
ipe plutarchus etiā p̄fectos
diuino cultui uocat . toti cō
poris conmuitati p̄sint op
tet . Subdēs q̄a & augustus
cesar sacrorū pontificibus

eousq̄ subiectus fuit . donec
& ipe nec cui mortaliū sub
esset . uestal' creatus est pon
tifex . Demū in ipa ueteri le
ge hic excellētissimus ordo
incoatus est . et in noua ple
nius confirmatus ut sequit isi
dorus . Nā sancti doctores
sacrifitiū et p consequēs sa
cerdotiū ab abel et chaim
icepisse aiūt qui p̄mo sacri
ficarūt deo . Unde creditur
adam i spiritu et iussu dn̄i
docuisse filios sac̄ficare de
o . quare dicūt ordinē sacer
dotii tūc p̄mo icepisse . Sz
putamus utrūq̄ recte stare
posse . quoniā ante legē sa
cerdotii et sac̄fitium icepit
ab adam et filiis eius . sideli
cet iplicite et sub quadā fi
gura . Sub lege uero expli
cite et exp̄sse iussu dn̄i in
cepit ab aarō . Alii amelchi
sedech iuxta illud . tu es sa
cerdos i eternū sc̄dm ordi
nem melchisedech . Sed ut
diximus sub lege aaron pri
mus iubente domino uicti
mas obtulit . ut inquit isido
rus . Quocumq̄ modo sit
ex ipa tempis p̄mitate et
diuturnitate ac istituentis ex
cellētia huius status sancti

tas atq sublimitas aptissime comp͡bat· Demū uero ipa pontifical̄ & sacerdotalis excellētia & sanctimōia ex hoc agnoscit̄ ·quoniam sublimior nomīe q̄ cogitai p̄t ī sacra scriptura epi sacdotes & ecclesie mīstri nominātur· Appellant̄ enim dii ·uñ in exodo scribit̄·diis non detrahes.p deos episcopos & sacerdotes ·ītelligens ut ait q dē canō .Rursus ordo ac status ipe in eo eminētissimus atq sanctissimus est ·q͡a tipū tenet celestis gerarchie· Naz ipe ecclesie ministri ecclesiasticā constitiūt iherarchiam· Ipi quoq ī sortē dei electi sūt & ipe sors illoꝝ est .Ipi deniq tante excellētie et dignitatis existunt ·ut merito a cūctis seculi p̄ncipib9 .& xp̄iane fidei cultoribus patres appellant̄ ·Dn̄ gregorius .Quis dubitet ecclesiastici ordinis uiros ueneran dos fore.quos regū & principum oīmq fideliū patres et magistros cēsei cōpertū est· Et sequit̄ . Nonne miserabil̄ insanie esse uidetur si filius patrem ·discipulus magistrum non honorent. Et siquis obligationib9 illū potestati sue subicere·a quo credit ·non solū ī terrā.sed in celis ligari posse & solui;. Et iteꝝ idē. gregori·circa pricipiū pastoral̄ īquit: honor et sublimitas nullis poterit cōparatōib9 adequai si regū fulgori cōpares . & prīcipuz diademati longe inferius erit·q̄ si plumbi metallum & auri fulgorem cōpares .Quippe cū uideam9 regum colla et prīcipū submitti genibus sacdotum & osculata eoꝝ dextra .orationib9 eoꝝ credant se contineri.Et ambro· ī pastorali .magna est excellētia & sublimitas episcopoꝝ .que sicut maxima est·ita maximā deb3 habere cautelam quia honor grādis · grādiori deb3 solicitudīe circumuallari :Et rurs9 idē.amb. nihil in seculo excellētius nihil episcopis sublim9 reperiri potest ·ut cum dignitatē eorum oculis demōstremus·digne noscam9 quod sumus .et qd̄ sum9 p̄fessione.actione etiā demonstremus ne sit grad9 excelsus

et deformis excessus. De quo iohānes chrisostomus huius statꝰ gradū et excellēt iaȝ signās ait. sacerdotibꝰ ecclesie deus cūctos uoluit esse subiectos. ad quos uniuersa que ī ecclesia occurrunt uoluerit ptinere. Et augu. clericorū statuȝ & ecclesiastici ordīs sublimitatem & sanctimoniā designans. ait ad mauritiū. sacerdotibꝰ & leuitis ecclesie nō ex terrena potestate domiꝰ noster sed excellēti potentia ppē eum cuius serui sunt. Ita eis domīator: ut debitā eis cūcte reuertiaȝ inpendāt. Et subditnaȝ ī diuinis eloquiis ecclesiastici ordinis clerici & sacerdotes aliquādo dii eliquādo āgeli uocant̄. Nā & ad moisen qui de eo qui ad iura deducendꝰ erat dicit̄. applica eum ad deos uidelicȝ ad sacdotes Et rursus scriptū est. diis non detrahas & seculi sacerdotibus. Et iteruȝ. Ego dixi dii estis. Et ppheta ait: labia sacdotū custodiūt scientiam. et legem d ore eius requirant. q a āgelꝰ domini exercitiū est. Quid g miꝝ si reges. si pīcipes. si cūcti fideles eos honorēt. qui bꝰ ī suo eloquio honorē tribuēs aut āgelos aut xpos aut dos. deꝰ ipe appellat. Grādis est g excellētia statꝰ et ordīs clericoꝝ et pōtificum ueluti qui eius locuȝ tenēt sup terram qui celū et terrā condidit. et omīa que ī eis sunt. quibꝰ tātaȝ tribuit potestatem. ut quos ipi absoluūt uel ligāt super terrā. ipe ligatos solutosq; habet in celis dicēte eis saluatore quoꝝ peccata remiseritis. rmitunt̄ eis Sed q d de huius ecclesiastici statꝰ dignitate et excellētia dicere phas ēst. Potius certe tempus q̄ dicendi materiā deesset

Capitulū. xi. de differētia et compatione ecclesiasticoꝝ. uidelicȝ eporuȝ et alioꝝ īferioꝝ platoꝝ et clericoꝝ īnt̄ se ad inuicē et q s gradꝰ altero sit dignior et pfectior

xigit ergo idē ordo pollicitus. ut ecclesiasticoruȝ siue clericoꝝ ordine int̄ se inuicem discernamꝰ et compa

remꝰ quod breuiſſie tanꝗ̄ manifeſtū abſoluemꝰ. Aliq eni ī minoribuſ ordinibuſ ſunt conſtituti. aliqui ſubdi aconi ·alii diaconi· alii p̄ſbi teri ·alii epiſcopi ·alii archi epiſcopi et patriarche īter quoſ longa ualde differen tia eſt. Nam etiā ex xp̄i in ſtitutione ·maioꝝ et mīoꝝ ſacerdotū diſcretio facta ē quādo apoſtolos tanꝗ̄ ma ioreſ et ſeptuagintaduos diſcipuloſ q̄ſi minoreſ ſac̄ doteſ īſtituit: ut patet Lu ce d̄cīo· ubi goſa. q̄ ſicut ī apoſtol̄ forma epiſcoporū ſic ī ſeptuagītaduobus for ma p̄ſbiteroꝝ quaſi ſecūdi ordīs eſt pſcripta. Poſtea autem apoſtoli hanc formā ſecuti ſunt: & ī ſingul̄ ciui tatibꝰ epiſcopoſ· ī prochi iſ p̄ſbiteroſ ordīarūt. Pro cedēte uero tempe & c̄ſcen te meſſe dn̄i ·apoſtoli ordi narūt diaconos. q̄ruꝫ max imꝰ fuit ſtephanꝰ: Subdia conoſ uero & alioſ mīoreſ ordineſ eccleſia p tempiſ diſcurſum ſibi conſtituit q̄̄ uiſ nōnulli dicāt ſubdiacōa tum ab ap̄l̄is fuiſſe īſtitutū ſed p eos int̄ ſacroſ nō nūe ratum· poſtea tamen ab ec cleſia agregatū· Verumtn̄ dioniſiuſ qui pauli diſcipu lus fuit ·ī eccleſiaſtica gerā chia tres tātū ordīeſ deſcri bit ordineꝫ epiſcopoꝝ pre ſbiterorum et diaconorum Epiſcoporū ordīem dicit maximū et pfectiuū p̄ſbitē rorum uero illuīatiuꝫ dia conoꝝ purgatiuū · Nec ſo lum diſtīguitur quo ad ſub limitatē et excellētiaꝫ dig nitatis· ſed etiā quātuꝫ ad pfectionem ſtatꝰ non p ex cellētia & p̄rogatīa dignit̄ tiſ: ſed p ut īducit quādā ſeruituteꝫ ppter deum op poſitā ſtatui libertati: Naꝫ ſcd̄m ſentētiam doctorum circa iſtoſ ḡdꝰ tria poſſūt conſiderari·ſicut tribꝰ mo diſ pfectio ſtatꝰ aut uite ui te ſanctitaſ acqratur Prīo pfectio ſtatuſ ſummit̄ cō muniter & large p actꝰ di lectionē. Secūdo magis p prie p offitii ad miniſtratio nem. Tertio ppriiſſime p uoti ppetuā obligationem Primo igit̄ modo omēſ ī ca ritate exiſtenteſ. ſunt ī pē fectioniſ ſtatu quia ut apo ſtolus ait. ſola caritaſ uin

n iijᵒ

culum est pfectionis · Et hō modo pfectio opponit ruīe peccati et culpe. scd̄m quē moduz dicit apostolus qui estimat se stare · uideat ne cadat. Secundo uero mō omēs qui assumūtur ad offitia ecclesiastica · possunt dici esse ī statu pfectionis respectu laicoꝝ. Sunt eniz ipi q̄si medii inter deum et populū · Vn̄ q̄to ppinquiores d̄o ratione offitii quod ministrant tāto pfectiores Vn̄ in canone scribit nō solum episcopi : sz p̄sbiteri et diacones debēt magnope puidere · ut cūctū populuz cui p̄sident · ɔseruatiōe uita et doctrīa excedāt. Id etiam agere d̄bēt īferiores gr̄d9 puta exorsiste lectores et alii. Sed tertio mō solum episcopi archiepi ac patriāche · ac etiā r̄ligiosi illi uidelicet qui p uotum in ppetuam seruitutem sese tradunt ad seruiendū xp̄o et hoīb9 propt ip̄m in his que sunt circa opa pfectionis. tales sunt ppriissīe īperfectionis statu · Et hoc mō ī hac pte accipitur status · ut uid̄licet sonet in quādā seruitutē oppositam statui lib̄tatis quia p talem statum fit mutatio status libertatis in perpetuam xp̄i seruitutez ut sup̄ diximꝰ: Et hic ppriissime est stat9 pfectiōis uite apostolice ut ī hac pte. secūdū quē modū accipit status secunda q̄stione sexta · si q̄n do ī causa capitli uel stat9 intpellatum fuerit · nō inqt p pcuratores · sed p seipos est agēdū · Ceteri ergo ministri ecclesie in dubie sunt ī statu pfectionis ppter offitii administrationē. tal' tn̄ pfectio status magis accipitur comparatiue q̄ pprie · Nam canones inferioꝝ clericoꝝ statum magis appellant graduz q̄ statum. Vn̄ dicit ī quodā canone p pregradu offitii unūquēq; studere oportet ad meliora. Et hoc dictū sit quātū ad episcopos et mīstros ecclesie intseipos comparatos.

Capitulū · xii. de pl'ibus difficultatib9 et aculeis laborib9 et picl'is stat9 archieporum · et cetrorum clericorum. et de mal' ministri ecclesie · ac de mult abusi

b9 uitiis et i ordinationib9 illoꝝ in genere et i cōmuī

Jsa excellētia dig nitatis & sublimita te stāt9 ecclesiastici in ge nere ac differētia et cōparẽ tione int̃ se · supest ager ī ī communi de e9 piculo acu leis et difficultate · Et ad ducētur in mediū auctori tates et rationes · q̄bus nō septe pbari uident̃ huius status difficultates picula et incōmoda . Dignū enim uidet̃ · ut si quos epos aut clericos huius stat9 sublimi a & dulcia delectāt amara & aspa moderent̃ nec ī eo statu securos se reputantes plurimū extollant̃ qui tam pximi ruine īsistunt · Jn p̄ mis itaq̃ nemo sibi blandi atur ex sanctemonia huius emīetiais status ecclesiasti ci nemo certe de eius excel lētia extollat̃ . nemo de illi us dignitate confidat · Co gitet enī quia ut īquit cānō non aloc . nō dignitates . ñ cathedra statuꝫ satiūt · sed uita et mores · Vñ ex offi tio et dignitate non licētiā peccandi . sed necessitateꝫ bene uiuēdi ecclesiastici ui ri se nouerīt assecutos . nec ex emīentia status audati am delinquēdi sibi sumant p eo maxime q̄a ut in p̄ce dentib9 dixim9 nullus sāc tum dubitare debet · quem apex tāte dignitatis attol lit · Jn quo si desunt bona acquisita p meritum · suffi tiūt que a loco & cathedra testātur . Et iteꝝ : cathedr̃ aut claros ad h̃ fastigia eri git · aut qui erigunt̃ illustr̃ t Ad que dicim9 plurimum falli eos que de loci dignita te letant̃ · Nam simachus papa seip̄m declarās p̄dic ta de illis ītelligit · qui per bonos actus sanctos p̄de cessores imitantur . Vñ sub dit ꝙ ea que de cathedre sanctitate dixerat ad illos ptinet quos par conuersati onis splēdore illuīat . Sed p tanto sanctos uocat . q̄a pter . loci et cathedre sanc titatē boni & sancti p̄sumū tur . Vñ hieroī9 · non sanc toꝝ filii sunt qui tenēt loca sanctoꝝ . sed qui exercent opā sanctorum · Jtaq̃ non reddat acclesiasticos uiros securos dignitati fastigiū

sed poti9 repmat aut huili et i minēs ecclesiastici stat9 piculū Vñ gregori·nos qui psumus nō cathedre ·non dignitat non ordīs uł gē tis prerogatina. sed mori bus considere debem9·q a ut inquit canon·nō dignita tes aut ordies cātori pxios fatiunt. sed nos aut ppria merita cōiungūt . aut malā disiungūt. Non ergo leten tur episcopi ex sanctitate cathedre ·non sacerdotes considāt ex sacerdotii dig nitate. sȝ poti9 cōtaemiscāt eximminēti calamitate & picli pnitate . Quid enim dignitas affert ·si uita obē Nam teste grego. qd para diso alti9 tuti9 atȝ iocūdi9 Quid celo securi9. Et tā homo de paradiso peccan do angeli d celo ceciderūt ut nostris cederet in exem plum·quia non loci nec dig nitatis amplitudo securita tem tribuat ·sed uite inocē tia ·quia ut idē grego. subi cit . instū q ppe est ut nobili tate loci ac dignitte offitii non iuuet ·qui dignitatem dei a se abicit . Vñ crisso ad as episcopos de dignitate

lentexia se afferētes .nec illius emientia picla puidē tes pulcre ait .uidete īquaȝ fratresq·ñ sedaetis sup ca thedrā. quia non cathedra facit sacerdotē ·sed sacdos facit cathedrā .nō loc9 sāc tificat homieȝ: sed homo lo cum .nec omīs sacdos sanc tus est. sed omīs sanct9 sac dos·Et sequit qui bñ sede rit sup cathedraȝ · honorē accipit cathedre : Et iteȝ mal9 sacerdos ex sacrrdo tō suo crimē acqrit ñ digni tatē Secūdo ecclesiastici status i cōmoda et oner dif ficultates & aculeos. erūna atq; picla ex ipo nomine sat comphēdere possum9 Si enī epi sacerdot aut clē rici nomē solum p terret. quāto āpli9 ipius rei desec tus ꝙ nomē importat. Epi scop9 enī supintēdens aut speculator dicitur·Sacdos uero dict9 q sacra det aut doceat · Cleric9 ideo ap pellat9 q in ī dei sortē elec tus sit . Qui ergo non sup intendit. qui nō speculatur qui a longe non pspicit in cōmoda subditorū. nonne epi falsum nomen usurpant

Sed & q̃ sacra nec dat nec docet·nóne falsum sacᵉdotíí titulũ sumit. Clericus uero quó sors dictũ est·quẽ mundus quẽ seculũ. quẽ deniq̧ ipe infernꝰ de illo uerius sortiunt᷑. Hos itaq̧ pulcre bernardꝰ d̃scribit. miruʒ ẽ q̧ clerici aliud uideri cupiũt q̃ sint uidelicʒ habitu milites questu clerici. actu neutruʒ exhibent. Nó eĩ pugnát ut milites. nec euãgelizantur ut clerici. nec laborãt ut ministri. Cuiꝰ igit᷑ ordĩs sint cum utrisq̧ esse cupiũt. et utrumq̧ deserũt & confundunt. Et sequitur. unuqsq̧ inquit apostolꝰ ĩ suo ordĩe resurgete. sed isti ĩ quo. Sʒ certe quia nullũ tenẽt ordinem. sine ordĩe pibũt. Et cum sapiẽs deus ueraciter creatura a summo usq̧ deõsum. nihil ĩordĩate reliq̃rit uereor certe non alibi esse ordinãdos. q̃ ibi nullus ordo sed sempiternꝰ horror ĩhabitat. Ad hos pterea sicnominetos pastores. & pastoralẽ curam deserẽtes. p pphetaʒ deus acerbissime cõminat᷑. Ait enĩ si nó fueris locutꝰ ut se custodiat impius a uia sua. & ille ĩiquitate sua morieт᷑. sangnĩem eius d̃ manu tua exq̃rã. Qđ ergo maius pericl'm cogitari pt. q̃ aliorum ĩiquitate damnari In ceteris siqdeʒ statibꝰ seu uiuẽdi móis culpa tenʒ autores suos. qlibʒ pprio suo peccato punitur quia scriptũ est aĩa que pec͂cauerit. ipa morietur. In hꝰ tñ piculo uiuẽdi genẽ. nedũ suo sed alioꝝ scelere pastõ plectit᷑. Damnãt᷑ enĩ pastores populoꝝ ĩiq̃tate. Quis ergo sane mẽtis ad illud uite genꝰ aspirat. ut aĩam suam teneri obligariq̧ barãtro eligat. si alii peccauerĩt In exordio hũani generis Cain ipe licʒ repbꝰ: tantẽ tñ ĩtelligẽtie fuit. ut uite aliene curam abiceret ĩquiens Nunqđ ego custos fratris mei sũ. Repellebat ille a se caute fratris curaʒ. ne ĩ cautius p fratre tenet᷑ Ille etiam uterini fratris curã r̃cusabat. núc pchdolor ad extraneoꝝ curã cũ apto piculo pperamꝰ. Quis oro taʒ sibi impiꝰ. qs tam sui oblitus existit. quis sponsoreʒ seu aliene uite se cõstitui si

deiussorē optat. qui uitā ꝑ priam uix tueri possunt. Aut qđ tam īsanū qđ tam īconsideratū. q̄ꝫ alienarum culpaꝝ strictā ratione sese redditū ꝑmittere. qui sua aut non uidet. aut non intelligit. Quid tam demētie ꝓximū. q̄ꝫ alienoꝝ facinoꝝ fieri diligēs indagator. qui suoꝝ est negligētissim9 inquisitor. Aut qs aliēa peccata portare se policeẗ qui suis ꝑmiẗ. Quis purgandi alios onus suscipit. qui purgatore īdiget. Aut illuīandi pluríos offitiū accipit. q cec9 est. & qui se non uidet quomō alios ↄsiderat. Periculosa certe atq; ḡuis sarcina est cura pastoris. Nam cuiuslib; ouis deꝑditio. illius piculū est. ad q̄ꝫ ꝓpheta ait. & erit aīa tua ꝓ anima illius. Demū illius stat9 piculū ī eo ↄspiciẗ q̄niaꝫ teste grego. ꝑlati tot mortib9 digni sūt. q̄t ad suos subditos ꝑditiōis exēpla trāsmittūt Inter cetera uero detestanda exempla unuꝫ illud est Quoniā & si scriptū sit seruos dei nō opportꝫ litigare Episcopi tñ et clerici q spirituales sunt et lites ac ↄtentiones uitare spetialit9 īnbenẗ. ꝓch pudor tā acerbe tam īpie. tā crebro litigāt. ut omēs uīcant ī ↄtēdendo laicos. & sub colore iustitie obrepit īpietas. Jam ñ modo ꝓ episcopatu litigaẗ sed bellaẗ ñ mō ꝓ sacdotio. cōtēdiẗ. sꝫ pugnaẗ. Et plerumq; non sine orb & urb piclo bellaẗ ī ecclesia. que pacem filiis ut pia mater ꝓmittit. Aiūt enī gloriaꝫ nostrā non dam9 alteri. q dū uanā retinēt. uerā & eternā amittūt. ad gloriā currunt sed gloria eoꝝ ī cōfusione erit Christ9 iubet tunicam ꝓximo dimitti. qppe et in fatie ꝑcuti ne litigēt. isti eligunt ꝑcutere q̄ꝫ parcē. malunt piclitari ecclesias q̄ꝫ ñ honorari. Tertio ille hoīm status ne dum difficil' et laborios9. sed et picłos9 uidetur. ex quo plures seductores & scismatū semīatores ī ecclesia oriūtur: quos c̄te ex sacerdotū & epoꝝ statu ꝓdisse compim9. Vñ hieroni: ueteres ꝑscrutās histoīas repire nō ualeo. alios ecclesiā dei scidisse. populos

seduxisse ·pter eos qui sac
dotes appellati sunt .Acce
dit quoniaȝ ille uidet picu
losior ·difficilior atq̧ icom
modior uiuēdi mod9 ꝗ quo
pluref cadūt & plures pei
clitant.Cōstat autē plures
cadē i uia salutis , & longe
pluresex statu ecclesiastico
piclitari ppter plurima &
psertim ppter tēporaliū af
fluētiam·Sicut certe plures
deuiāt in psperis q̄ i aduer
sis de quibus putādū est p
phetā dixisse.cadēt a latē
tuo mille & decem milia a
dextris tuis .Dexterā qui
dem honoratiorē ptem epi
& plati i ecclesia tenent·ce
teri sinistrā·Si igit̄ de cete
ris statib9 ad sinistram ca
dent mille·pfecto ꝗ istis ca
dent decē milia·Quarto eli
gere curā animaꝝ.nihil ali
ud ē·q̄ exponere se ad ma
nifesta et idubitata peicl'a
quia ut iquit greg.talia ap
petere est mētis tempestas
Nam nihil aliud ē potestas
culminis q̄ tempestas mētis
Quis enī tā audax aut uei
us ·qs taȝ temerari9 est.q
in alto et tempestuoso ma
ri nauigare peroptat.Quis

illius nauis cupit fieri guber
nator.quā periturā ꝗ pxi
mo cōspicit.teste gregorio
quieto mari iperitus nautā
nauē dirigere pt .turbato
auteȝ tempestatis fluctibus
etiā perit9 nauta se confun
dit atq̧ perturbat .Profec
to nil aliud est curā aiaruȝ
suscipere.sacdotiū aut pon
tificatū sumere q̄ȝ scient se
naufragiis mergeř·Solent
homīes de tēpestate in por
tum fugere·Qui uero aīaꝝ
pastores fieri ꝗsiderāt .de
portu i libertatē libent fugi
unt.De quib9 ppheta dicē
uidet̄ .qui descēdunt mare
nauib9 fatiētes operacōes
i aquis multis .& descēdūt
usq̧ ad abissuȝ ·q̄rū anima
i eis tabescit ppter negoti
orūm multipliciū pcellam
q̄re turbati sunt et moti sūt
sicut ebri9·& tandeȝ omīs
sapiētia eoꝝ deuorata est
Miꝝ certe uidet̄. ut nō sa
tis difficile aut gue uideat̄
uni epo unius anime curaȝ
sumere .nisi oīm curas ise
suscipiat .Vn̄ quidā sapiēs
ꝗ tā graui sarcina dicebat
Fortes humeri qui talia su
stinent .aut fortis ambitio

ad id animos cogens.ubi fu
tu₂ peiculū sciūt ·Quod si
pontifex ī altum se locatū
gaudeat . consider₃ qa tā
to erit ei casus ḡuior ·Dix
enī exalto sine labore aut
pericl'o descēditur·Sed ut
pauca cōcludā :cura aiaru₃
si recte gerit·sūmus est ho
nor ·sed sūm9 labor ·sūmū
onus ·summa seruitus .Si
uero male agit :summū aīe
piculū ·summū malū ·qa ā
ceps ex omī pte negotiu₃
est .Quīto nō est ppositio
alienū cōsiderare ·quoniā
ut ait chrisostomus in cano
ne :homo xpian9 fortit ca
dit ī peccatū ppter duas
causas ·aut ppt magnitudi
ne₃ peccati·aut ppt altitu
dinē dignitatis · He igitur
due piclitādi cause ecclesi
asticos uiros fortit ruere co
gūt ·Pr̄o magnitudo pec
cati .scieter eni₃ & ex cōtē
ptu peccāt·Nā qui scit uolū
tatē dn̄i & non facit .iuxta
uerba saluatoris uapulabit
plagis multis. Secundo al
titudo dignitatis·qa q̄ntu₃
dignitas altior . tāto casus
ḡuior·Et teste grego·quā
to quis ī sede supiori locat9
est tāto ī maiori piclo uer
sat . Et august.sublimitas
hono₂ ·magnitudo scele₂
est.Et hieronim9 ī maiori
ḡdu .maior est sine dubio
pena ·Et ite₂ . Chrisosto:
ī canone .honoris magnitu
do his qui ī digno uiuūt ho
nore .maxim9 cumulus sci
pit esse penarum.Et iterū
augusti·clerici offitiun si p
functoie gerit nil apud de
um miserius . tristius et dā
nabilib9.Sexto ex episco
poru₃ & clerico₂ admini
stratione picula difficulta
tes et icōmoda aptissīe de
monstrant·Non enī epi &
clerici domini sunt bonorū
ecclesie·sed ut hiero· ait p
curatores sed dispēsatores
rerū aliena₂.et uelut sacri
legos plectēdos esse.si qd
paupib9 est erogādum .si
bi retinēt pl9 q̄ eius statui
sufficit·Quomō ergo securi
sunt clerici.qui nō solu₃ ex
mala aut desidiosa admini
stratōe s₃ ex cupida r̄tētoē
dānantur Dn̄ pulcre dese
et ceteris p̄sbiteris dicebat
hieroīm9.quō possum9 ali
ena fidelit distribuere ·qui
nostra timide reseruamus

Hinc augusti. ad episcopos
et p̄sbiteros ait. Esurientiū
panis ē quē tu d̄tines: nudo
do4 uestimētu3 qd̄ tu r̄clu
dis .miseroru3 redēptio est
peccunia q̄ tu resodis. īfirmo
rum solatia sunt delitie qui
bus tu lasciuius. tāto4 ergo
scias bona te suadē. quātis
possis p̄stare qd̄. uelis. S3
et bernard9 ī ep̄la ad fulco
nem ait. Ne tibi o pontifex
o sacdos blandiaris. q̄ tuis
cōtemptis alia nō arripias
Rapis enī cū luxuriaris. ut
de altario supbias. de q̄b9
qd̄ p̄ter necessariū ac sim
plicē uictū retines. tuū non
est. rapina est & sacrilegiu3
habētes īquit apostol9 uic
tum & uestitū. nō uictu3 et
ornatū ñ deliciis nō uestib9
q̄b9 lasciuiā9 Et iter4 idē
bernard9 ad senonēsem ar
chiepm . clamant nudi. cla
mát famelici. conquerunt
paupes. dicūt dicite ponti
fices īinferno: q̄d facit au4
nob fame frigore miserabili
ter laborātib9 Quid confe
runt tot mutatoia uel extē
sa in ptieis. uel plicata ī ma
nicis. nost4 est qd̄ effundi
tis. nob crudelit subtrahit

qd̄ inaniē expendit . Hic
& hieroīmus pontifices &
clericos cōmīans ait. Eccle
sie pricipes q deliciis afflu
unt ꝓpheticus sermo d̄scri
bit. q̄ eiciēdi sūt de spatio
sis domib9 lautisq3 conuiis.
Et sequit. Si uis scire quō
eiciēdi sunt. in tenebras ui
delicet exteriores. ubi erit
flet9 et stridor dētiū. Ite3
idem bernard9 ad clericos
ait. Multiplica p̄bēdas. ha
be archediaconatū. aspirā
ad ep̄opatū. ḡdum ascēde
& ī puncto ad inferos sine
omī ḡdu d̄scēdes . Septio
picl'a īcommoda aculei &
difficultates h9 stat9 eccle
siastici ex eo euidenti9 ap
parēt. qm̄ si et ꝓpheta4. si
patriarcha4. si toci9 sacre
scripture repetūtur aīmali
a. nullū repiem9 genus ho
minū. quos deus uehemēti
us arguat . & seuerius com
minet. et crudelius puniat
q̄ pontifices pastores et sac
dotes. Discurre p ꝓphetas
et scriptura3 lege. quid au
dis nisi pastōes populi mei
p̄uaricati sūt ī me. ꝓpterea
ad huc ī iudicō cōtendā uo
biscum . Et iter4 stulte ege

rūt pastores Et sequit̃ ꝓp
terea euellā eos de terra
Rursus ad eos omēs pasto
res meos pascit uētus. Et
alibi ue pastoribus q dispꝑ
gunt gregē meū. Et iterū
ue pastoribꝰ israhel qui pa
scūt seipos. Et seq̄tur. col
lidā i te pastorē & gregē
Deiq̄ ad iohelē ꝓphetam
transi qd nisi cōminacionis
penas. quid nisi clamores
plāgentiū sacerdotū et pōti
ficū audis. Ait enī plāgite
sacerdotes ullulate mīstri al
taris. Ausculta ezechielem
ue pastoribus israel qui pa
scunt seipos. Et iteꝝ sup
pastores iratꝰ est furor me
us. Malachias quoq̄ non
tacet eoꝝ exterminiū. Ad
uos īquit sacerdotes qui dspi
citis nomē meū ad uos est
mandatū. O sacerdotes ecce
ego ꝓiciā uob̄ brachiū ire
mee et dispgā sup uultū ue
strum stercꝰ. Et iteꝝ. De
di uos contēptibiles omni
bus popul'. Sed et amos
ꝓpheta q̄ dure prelatos et
pastōes ecclesie cōminetur
audiamꝰ. Ait enī ue uobis
qui opulēti estis ī sion: & cō
fiditis in mēte samarie optīa
tes capita popŭloꝝ. īgredi
entes pompatice domū dei
qui dormitis ī lectis eburne
is & lasciuitis ī stratis uestris
De īde cōtra hꝰ statꝰ & ui
te homīes scriptū est. Qui
cumq̄ desidrauerit ꝓmatū
in terra. īueniet cōfusionē
ī celis. Et iteꝝ. īter seruos
dei ñ cōputabit̃. qui de ꝓ
matu tractauerit. Sed et cri
stus ī euāgelio has illas pe
na & cōmīationes cōfirmat
Ait enī ue uob̄ qui diligitis
ꝓmas cathedras. Sed qd
hec cōmemoramꝰ. Plena
est hec sacr̃ scriptura huius
modi ī crepacōibꝰ & cōmīa
tionibꝰ. Quis ḡ dubitat pi
culosum difficilem & cūctis
aculeis miseriis refertū esse
illū hoīm statū. cui tot ma
ledicionū & anathematū
tot commīacionū genera
tot penaꝝ & supplitiorum
mala. ꝓphete patarche sāc
tis. ipe quoq̄ deus ī scriptu
ris sanctis īprecant̃: Unde
chriso. sup illud obedite ꝑ
positis uestris. O pontifex
o plate conspice quāto igni
suppois caput tuū: Et subi
cit. Miror si quē contīgat
saluari de his qui prīcipan

tur .& p̄sunt in tant̄ minis & ĩ tāta pigritia . ĩ tātis in crepationib9 et ĩ tāta desi dia ·Video tamē currētes et spōte se submittētes ĩ pl cula.cōtra quos durissimū iuditiū his qui p̄sunt scili cet male De boĩs uero scri bitur pūerbio℞ xii. nouit iustus animus iumētorū su orum .Sed quid de piculo et ĩ commoditate·& aculeis ecclesiastici status dicā.Sū episcopis & clericis ipsa si monia q̄ heresis appellat̄ tam familiaris & cara sit .ut uix sine illa ĩ domo dnĩ in cedāt·Quib9 etiam ĩ uidia domestica·auaritia annexa libido ira & supbia ĩ rerum abundātia uidet̄ ·Sunt in hoc statu patriarche pōpo si epī neglıgentes ·dcan9 timid9 .ā̆chidiacon9 elat9 canonici extra cho℞ uacā tes .uicari9 ĩ litib9 tabellio falsus · p̄sbiter imprudens curat9 ignar9.confessor le uis diacō9 euāgelia nesciēs subdiacon9 epl̄am ignor̄t cātor latrat.thesaurari9 fa bricas d̄fraudat·sac̄dos sac̄ mēta uēdit capellā9 uenet̄ ut statim lat9 tangēm9 in

ĉapitul̄ sequētibus . ubi sin gularit̄ d̄ quolib3 gradu & offitiō ecclesiastici stat9 suc cincte agemus:

Capitulū.xiii.de digni tate et p̄rogatia offitii de canat9 ĩ ecclesia et de ill9 honore et ueneracōe. d̄ his q̄ ei ɔpetūt.Demū dē pluri mis ōerib9 et afflictionib9 ac d̄fectib9 ⁊ picul̄ d̄cāo℞

Udita sunt p̄coĩa laudes necnon ex cellētia ·p̄eminētia ac sanc timoĩa stat9 ecclesiastici ĩ genere et communi . Au dita deniq̄ sūt ei9 uite for mule incōmoda . calaĩtates et miserie et afflictiones et picula.Quo fit ut facile eius dem stat9 dultia et amara cuilib3 recte intuēti patere possūt.Verum quanquam ea que ĩ ea re breui dissert̄ sunt ·ad omē3 ecclesie sta tus scd̄m ordinū et offitio rum differentias applicari possunt .q omēs clericorū nomē et mistro℞ offitium ĩ ecclesia sortiti sunt.q̄ a tn̄ pticularius epos et platos respicere uident̄ ·supest ut ad ceteros ĩferiores eccl̄e

statuꝰ · gradus et ordines breuis et singularis sermo decurrat: Consuetū igit̄ ordinem sequētes . unūquemq; inferiorū clericorū gradum siue statū tāgemꝰ : et qd laudis . quid excellentie . quid ē utilitatis . demū qd calamitatis afflicōis et piculi habeat : sed & quod defectꝰ in eos dānabiliter committātur . succīcte afferemꝰ . Primo igit̄ post episcopū decanꝰ siue ppositꝰ existit nec id ratione caret · quia ut inquit canon calixti pape & martiris · decanorū dignitas recte maior post pontificalem appellat̄ . Naꝫ decano post pontificē maior ac prīcipalior cura et collegii administratio congruit · Rursꝰ pximior epo dignitate & honore . cui ppiquior est ī consilio & assistētia . Ipse collegium necnō psonas ac res collegii iudicat & tuet̄ . Hinc ī exodo inter indicātes uniuersitatē decanꝰ cōstitui iubet̄ · quare sacri cānones uenerādam eā dignitatē decreuerūt · Est enim decanꝰ collegii caput de q scriptum est · constituit enī

domus ī caput nō ī eandē qd ceteris corpis membris autoritate & iudicō pcellit idq; pmitas loci in ecclesia iudicat Habꝫ deniq; decanus ī capitulo et collegio primam uocē · pmas salutacōes primos recubitꝰ Sed iā audi huiꝰ dignitatis onera huius statꝰ calamitates miserias defectꝰ et picl'a · In pmis igit̄ fateor . grādis est huiꝰ statꝰ progatiua . Sed utinā tam bene hꝰ dignitatis oner̄ agnoscerent̄ · q̄ȝ ipsa appetit̄ .. Dicā uerius tā utilit̄ ei īcumbētia implerētur . q̄ȝ ab omībꝰ sciuntur . Gaudēt certe decani & ppositi de honore excellētia sed utinā dignitatē uirtus sequeretur . Virtus enim ut quidam ait sapiens non solet esse iactatrix aut sui-mirатrix sꝫ aliei imitatrix . nō de extrīseco honore · sed de consciētie onere cogitat si illud delectat . istud cruciat . Uirtꝰ non ꝗ se confidit non arrogat : scit hoc esse tempꝰ militie et laboris . ñ delectationis . nō pompe . ñ faustus . Fateor deniq; decanus collegii & capituli ca

put existit Sz uide ne dig nitas ipsa qua tantope dilec taris .conteret caput tuuz Sic age ne d te eecclesia di cat quod scriptũ est .caput meum doleo·Videat deca n9 qui se cellegii caput iac tat ·ne ceteri de impudo capite capita sua moueant Cernat si eius facta ĩgerũt commocionem capitis ĩ po pulis .qui omẽ caput lang uidũ a pede usq aduerticẽ non est ĩeo sanitas .Caueat decanus ne sit illud caput de quo scriptũ est .facti sũt hostes e9 ĩ caput eius. Auẽ tat decan9 ne caput serpẽ tis sit .cetera mẽbra nedũ non uegetãs sed infitiens· quia deus confrĩget capita draconum ĩ aquis. Veren dum est plurimũ ne sint illa capita de qb9 scriptum est in uniuersis capitibus eius caluitium .id est de forma tis uitium ·Decan9 siquidẽ si rette agat episcopo odio sus sit necesse est adeo ut illius sit hostis · si collegii amic9 esse cupit. Si uero a psule amat.a cap^lo·odiet Pro eo enĩ caput capituli est constitut9.ut nonnunq̃

capitalibus aut episcopi in solẽtiis resistat.q priuilegia qui libertates .qui bona.q redditus ecclesie plerumq usurpat. Ideo certe dcanus caput est .ut collapsa colle gii erigat .sparsa colligat. recupet perdita · deformia reformet .Caput tunc esse desinit. cum singulo℞ de collegio crimĩa palpat .ne eoruz fauores pdat.atq ut eum eligant .honorẽt et ue nerantur. Sed fateor labiis honorabũt non animo cor autem lõge est ab eis .Col legium rursus r̃gendum de canus suscipiat ĩmo uerius feram ĩ domitam gubernñ dam .Parua enim domus egre et difficulter rigitur. Magna collegia p̃sertĩz si ne sapiẽtia aut uirtute tan to regũtur difficilius q̃nto quot sunt singuli.tot singu larib9 ferunẽ oppinionibus Si igitur decanus letatur de honoris dignitate.metu at onera· metuat picula ·q̃ tot sunt ut enaurari facile ñ possint ·Quis enĩ est deca nus qui episcopo non sit g̃ uis et contumax ·quin poti us contra eum cõspiret.qui

in eius contemptū non ab stinet a diuinis ·qui sigillat literas sine capituli ascensu qui sibi communia ecclesie appriat qui non residentes agit ut percipiat fruct9 licet non fatientes seruitium ·qui grauant subditos· qui eos non defendunt qui eos tolerant p peccuia in peccatis ·qui in honeste incedunt·ī honestius uiuūt ¶Paucula huius dignitatis onera pericula et afflictiones atq3 defect9 enarram9 quia in sequentib9 ecclesie offitiis et gradibus pluima adducemus · que merito ei de3 dignitati aptai possūt Qui igitur aures audiendi hab3 audiat·et inter tot piculoru3 anfractus sit caut9 Facile enim uitabit crutiatum si uelit uitare reatum.

Capitulum. decimūquartum. de dignitate & prerogatiua offitii archidiaconorum ·ac de honore et ueneratione ei debitis·et de his que ad eum spectant · Demum de plurimis oneribus et afflictionib9 deectibus & piculis archidiaconoꝝ

Rchidiaconi dignitas non paruam ī ecclesia militanti progatiuam · nec infimū honoris gradum habere dinoscitur Ipse eni3 pcipuus oculus episcopi dicitur pro eo qꝫ cūcta ad episcopū exspectantia ·uidere ac solere prouidere tenet̄ .ueluti q a canonibus uicarius est illius constitutus ad archidiaconum siquidem p ceteris ecclesie gradibus p singulari quadam excellentia examinare ptin3 ordinandos idoneosq3 admittere ·inabiles uero repellere · Qui ut canones aiunt prelat9 meito existit ·quia post episcoputm pemmnētiā iurisdictionē & autoritate3 obtīet psertim cohercitiuam & contentiosam. Rursus illi corrigendi atq3 uisitandi nō tā clerum q̄3 populum fax est Ipe deniq3 preside debet cum archipsbiter eligitur ipsumq3 instituit:et p meritis destituit .si contraria ñ extet consuetudo·Ipse tante dignitatis est :ut coadiutor episcopi ecclesie principis recte dicat̄ .Sed et ad

eum pertinet uaccantes cu stodire ecclesias. Ex qbus prefate dignitatis eximius honor simul et utilitas. fa cile comphenditur. Verũ audi amara huius status. tu qui dulcia degustati. atq; in primis ea repete que sup pxime attulimus. signãter in precedentib9 capitulis. ubi de episcopis & cleri cis in genere egim9. Sed et illa hic insere que paulo ante de decanis dicimus. Adde q afateor archidiaco ni ampla sed & honorãda est dignitas. si tu ea dign9 existis. non parua est pemi nentia. si quos potestate r gis. uirtute peminens. Ho noris est progatiua. si cete ros humilitate pcellis. Ad si secus agis. utiq; experie ris illud sapientis senatoris quia dignitas ipa parẽ uicẽ impbis reddit. que nõ tã a possidentẽ deturpatur: quam ipsum deturpat. de niq; non parum eos crutiat ipa assidua diraq; ambisen crux. Quis enĩ est archidi aconus. qui non ppositus aut decan9. ille episcopus aut archiepus. ille patriar

ha. ille cardinalis: ille tan dem roman9 potifex assu mi non uelit. Quis. archidia conus pficitur. nisi ut potẽ tior aut ditior sit et con tra iustitie precepta pesse querat. qui pdesse nescit. Et magne classis guberna cula querat. qui puam scafã dirigere non nouit. Taceo intrisecas eoꝝ calamitates qui plerumq; emunt spem dignitatum. & ut quidam sapiens dicebat. uertigo ẽ oĩm pessima. ut ad eam nõ currant certatim homines que fugere iubent. ab his q; retrahi non uelint. que olim aspnari consueuerunt quippe & debuerunt. Fate or rurs9 archidiacon9 ocu lus episcopi describit. non nunq; tamen tales ipi presu les sunt. talesq; eorũ oculi ut alter altero orbar uell; adeo ut episcopus de eis ip sis oculis dicere cogat. con tenebrati sunt oculi mei. Et iterum cum alio ppheta ni hil respitiunt oculi mei nisi mala: Quibus alius prophe ta ait. dedit tbi dominus desitientes oculos. Et hie remias oculi eorũ pleni sũt

puluere qui apertis palpe
brif nihil uident .quia ocu
lof habēt & non uidebunt
Quif enī episcopi⁹ de hif
oculif gratias agit.ut dicē
ualeat :.nec elati funt oculi
mei.quia ita epifcopi fui ne
gligentiaf suppleāt.ut de
eif dicat . imꝑfectum meū
uiderūt oculi mei id eft arc
hidiaconi . Hi certe fūt ocu
li de quibuf ait ꝑpheta po
nam oculos eorū fuper ma
lum & non fupꝛ bonū Quid
enī aliud uidēt archidiaco
ni nifi munera • Conferunt
benefitia non meritorū fed
peccuniarum cumulo •non
uirtuti fed fanguini. qui ad
facrof ordinef deordinan
dos ordināt. implent īuti
libuf atqꝫ ignarif miniftrif
ecclefias •ut burfaf repleāt
Hi ꝑpter obfequia delicta
non puniunt .arcaf non ꝑ
fonaf uifitant•nec ad lucꝝ
animarum · fed queftum
& grauamen uifitandi offi
tium uertunt . Hi res pau
perum pauperibus non e
rogant fefe fecularibuf ex
hibent •qui contemnunt ꝑ
fbiteros qui principū curi
af fequunt.ut ad cathedrā
peftilentie peftilenter afcē
dant .Hi certe ut cū ꝑphe
ta loquar.uiuificant moritu
ros .et mortificat uiuituros
excōmuīcāt fine cognitio
ne.abfoluūt ex cōmuīcādof
Hif magr lauta ꝯuiuia q̄ꝫ di
uia fequūt offitia•adde qa
que ad eos pertinent negli
gunt.aliena uero ufurpant
at cum eorum tota pene iu
rifdictio ex confuetudine
pendeat:contra epifcopuꝫ
ꝑfcribunt .in eiuf ordinari
am meffem • extraordinai
am falcem mittunt• Taceo
eorum pudicitiam que tan
ta eft•ut fubditos agat im
pudicos •qui facile maioꝝ
imitantur exempla.Ad qf
hieremiaf •in trenif ait.fub
trahunt miniftri dom⁹ dei
a templo aurum et argētū
et erogant illos in femetip
fof.Et fequitur•dant autē
ex illo proftitutif et mere
tricef ornant•hi non liberā
tur ab erugine & tinea •Il
los certe fignat malachiaf
receffiftis īquit a uia ueftrā
fcandalizatif plurimof in le
ge .propterea dedi uof cō
temptibiles et humiles om
nibus populif•Paucula cē

te ex multis huius offitii calamitates et afflictiones miserias defectus atque pericula enarrauimus cũ lõge plura sint q̃ scribere libeat: q̃ cum quis ĩ eo constitutus ordine secum ipe considerat nihil est cur nõ intus plurimum crutietur. cuius apertissimi sunt defectus & paucissimi pfectus. Quare qui habet aures audiendi audiat. et ĩtantis piculis constitutus sit cautus. non enim timebit supplitia. si studebit fugare uitia

Capitulum decimũquintum. de dignitate et prerogatiua offitii cãtoris et primicerii. et de honore ac uenerantioe ei debitis et de his que ad eum pertinent. Demum de pluribus oneribus et calamitatibus defectibus et periculis cantorũ.

Cantor siue primicerius singulari honoris et dignitatis progatiua in ecclesia fungitur. cuius ministerium ad celestes laudes. ad cultus diuini augmentũ principalius ordinatur. Hic ut canonica tradit ĩstitutio. acolitos et ceteros ecclesie inferiores gradus ac mĩstros ad diuina dirigit offitia canendi legẽdi mos et psalmo diã p uidẽt atq ĩstruit. Sz et qd quid diuine laudis in communi choro decantatur. p eũ solicite pordĩatur psallendi. ordinem orandi modum ipe committit: negligentes aut disculos punit Et ut paucis agamus eius oneri incumbit. ut diuina offitia grauiter & ordinate altissimo psoluant. ut iuxt̃ apostolum omnia secundũ ordinẽ fiant ĩ ecclesia Tanto igitur cantoris dignitas apud deum dignior acceptiorq est. quanto principalius celestibus laudibus occupatur Nemo enĩ dubitat quãtum deo nostro sit iocũda decoraq laudatio. Hic amico dei moisi p spetiali quadam excellentia dictũ est. elige adiudicandũ populũ uiros qui oderunt auaritiam. tu autem ĩsiste ĩ his que ad deũ sunt. ut laudes et cerimonias offeras deo tuo. Sed et isaias sup cunc

O iiij

ta que in ecclesia dei geri
ꝑsignabat moderniſ dei mi
niſtriſ ait . Tu inquit bene
canta . frequēta canticum.
Et itez ſcriptura ait . uoci
ferabunt leuite . & ego ex
audiam eoſ . Veruȝ heu heu
dixerim cecidit corona de
capite eorum. et cantuſ illo
rum uerſuſ eſt in luctū qui
a carmen lugubre in ore eo
rum. Cātores ſiqdem mo
derni in eccleſia nec canūt
deo laudes . nec ut alii eaſ
ꝑſoluant eſitiunt . Quos cō
minatur ſcriptura inquienſ
non claudes ora canentiuȝ
deo enim gratum eſt obſe
quium eorum . Hi ex offiti
o canere debent domino: q
bona tribuit ſibi . Di nequa
quam dicere poſſunt . exal
tabuntur labia mea cū can
tauero tibi . Quomō eniȝ ta
cent quiatntare iubentur.
Quibuſ ꝓpheta ait . pſalli
te domino in uociferatione.
Cantant plarumqꝫ . ſed nō
cum grauitate & modeſtia
Qui utinā ex eoz numero
eſſent qui dicere poſſent.
in populo graui laudabo te
Non enī cantat domīo qui
ex corde non pſallit. cuiuſ
uie impꝛe ſunt & ad ſecula i
a debacantꝰ: Quē et ſimileſ
aliuſ ꝓpheta ſignat inqēs
uoceſ et uictime impiorum
non placnnt domīo . Et ite
rum Cantica eoz quaſi pa
niſ lugentium . Et rurſum
alibi . Non pſallebāt ad me
in corde ſuo miniſtri altaiſ
ſed ululabant incubilibꝰ ſu
is Quomodo enim eccléſie
cantores ſeptieſ in die lau
dem dicunt domino qui uel
nā ſemel ī gr̄deretur Quip
pe uerecundū hodie putāt
canere domino . qui canto
reſ appellari geſtiunt . Op
poſitum apponunt ī ob iec
to & monſtro ſimile temp
tant cum cantores eſſe uo
lunt & cantare dedignan
tur non igitur canētes aut
pſallentes . ſed potius ſilen
teſ dicantur . q̄re nec ut ca
nenteſ manducent : quip
pe ut ſilentes mendicent .
Magna itaqꝫ miſteria . ma
gna calamitaſ . ſed & mag
num piculuȝ eſt id negligē
quod ſunt. et ita agere ne
nomen conſonet rebuſ Ca
nebant enim antiqui eccle
ſie miniſtri . ſed diuerſo cal
le . Nonulli enim pſallebant

cum gaudio .quia ſuum per ſoluebant miſterium quos rex et propheta ſignat in quiens exultate iuſti in domino .quia rectos decet decantatio .Alii uero cãtabãt domino corde & uoce nec eos tenabat pſallendi faſtidium quos delectabat perueniẽdi d ſidriũ Sic cãeba dauid inqẽſ .cãtabiles erãt iuſtificationes tue in omni tempore ; Hos certe cantores .laudat extollit & commendat ecclesia .non utiq; eos qui totu; pſallendi finẽ in uocis dulcedine collocãt Qua de re ſancti uiri ſapiẽtes diuerſas circa ecclesie cantum tulere ſententias Athanaſius eni meditans cantilenas animas hominũ plerumq; inanes uanoſq; efficere poſſe .canẽdi uſum in ecclesia interdixit .Meminerat eni ſanctus uir canendi delectationem uanos nonnumq; gignere cõceptus .memor multorum nominatorum principum .qui incredibilem curam uocis habuere .uelut de gaio ceſare legimus ;Taceo de nerone qui ultima uite ſue hora prima inter querelas q̃s ꝓpinqua mors afferebat .illa fuit .non q; tantus princeps .ſed q; tãtus muſicus ꝑiret . Verumtamen beatiſſimus preſul ambroſius pietatis appetẽs diuiniq; cultus auctor et inſtitutor .ut in ecclesia caneretur inſtituit Aurelius uero auguſtinus utrumq; ſe paſſum ait difficileq; negotium iudicauit ut in libro confeſſionũ aſſeritur . Adde que dicemus cũ de canonicis agem9 .Qui igitur aures habet audiendi audiat .ac ſi inter tanta pericula conſtitutus ſecure incedere cupit agat iuxta ꝑcepta ſui gradus .nec uſq; erit ei finis prauus

Capitulũ decimũſextu; de dignitate & honore officii theſaurarii uel cuſtodis ecclesie .et de his que ad eũ ꝑtinent .

Demũ de plurimis oneribꝰ et calamitatibus . afflictionibus defectibus . et periculis illorum qui talia beneſitia habent

Theſaurarius ſiue cuſtos ꝑcipius quadam ꝑrogtiuã ac

honoris preeminentia i sacro sancta ecclesia fulget. Illorum enim dignitati & offitio basilicarū primo ī cūbit custodia & tuitio hostiarioꝝ institutio. luminarium in cē sio & pparatio. Cura deni qꝫ confitendi cōseruandiqꝫ baptismatis dirigēdi baptisterii: Vasorum quoqꝫ sanctorum ac sacerdotaliuꝫ uestium: necnon sacraꝝ reliquiarum. et tandem totius ecclesie thesauri ad eū principaliꝰ ptinet custodia. sꝫ et inter ecclesie ministros p modo obsequii & psonarum differentias redditus et oblationes diuidit. Merito igit̄ sancta sinodus id ipm dignitatis offitium ut unaꝫ ecclesie columnā summo studio eligendam honoriqꝫ habendaꝫ decreuit ut nullus in ea nisi sanctior & melior ordinet̄. Sed ordo exigit policitus ut hꝰ dignitatis onera afflictinoes et pericula breuissīe audiamꝰ In primis igitur sacriste siue thesaurarii ecclesie ā cui usuis reipu. recte stomacho corporis naturalꝰ comparātur. Veluti enim stomachus recipit quippe & conseruat summa diligētia alimēta humano corpori ńcessaria que tamen refundit uirtualiter et effectualiter in membra singula. nec alitē thesaurarius conseruat ecclesie thesauros. et sua dispositione expensaruꝫ subsidia infundunt̄. aut in erārium ecclesie. aut in singuloruꝫ necessitates pricipis aut cōmunitatis iussu. Et ueluti stomachus pestifer est q multa ŕcipit et recepta minime refundit in membra peorum nutrimento. sic thesaurarius aut ecclesie custos multa ab ecclesia recipiens et non cōseruans nec equalieer p singulorū utilitate distribuens. pestifer est. multosqꝫ morbos in corpore ecclesie generans Et de talibus ait hieremias uentrem meum doleo. Et iterum isaias. transgressorem ex uētre uocaui te. Si uero fideliter conseruat. atqꝫ pmembrorum et psonarum ecclesie qualitate et p sidentis dispositione utilit distribuit. tamqꝫ saluberrimus cōmendādus est. Hic

policratus recitat fictam sed facetam ac utilem fabulam de altercatione et discordia inter mébra et stomachum eo quod ille deuorabat omnes labores eorum Nam ut ait ecclesiasticus. omnis labor hominis in ore ipsius. tandé cum uenissent ad iuditium coram ratione que erat iudex et ratio iudicasset mébra nihil debere dare stóacho: ilico membra debilitata sunt et tremores in cunctis membris aderant quare eisdem membris. cóquerétibus iterum ratio iudicauit ut alimenta stomacho a mébris ministrarentur: Quo facto mébra refocillata sút. et pax confirmata est. Et ob rem policratus subdit quod thesaurarii ecclesiarum et qui principatum tenent eraria non sibi sed cómunitati et totius cóporis reipublice coacerbare debent thesauros ipsos et ecclesie rdditus Si enim aut sibi tenaciter conseruat aut nimis largitate exinnanitus fuerit. nihil habebit quod ministris et ecclesie membris distribuat. Sed iam spetialius ad huius offitii labores. difficultates incommoda atque pericula descendamus. Thesaurarii itaque siue custodis dignitas fateor perdulcis est. Idque eius nomen iudicat ab auro dictum. nec mirú si nomen delectet. cuius ré mortales tam auide perquirimus. De lectantia certe nomina. sed difficilia offitia si recte gerantur. alioqui piculosa plurimum atque mortifer: Iocúdumque nomen. sed mestus effectus atque pmtum periculum si reddéda est aliquando de receptis ratio. Taceo de neglectu. cum scriptum si maledictus homo qui agit opus domini desidiose Basilicarú igitur sacrorumque utensilium ac uniuersi ecclesie thesauri custodia atque illi uni pchpudor tuitio sue recunde cómtititur. qui plerumque sui non rectá gerit custodiam. qui aut puer est aut minus ad id idoneus nec satis notus. Et quod periculosius est. cui nec etas nec ingenium. nec mores nec industria ad parue domus custodiam satis sufficeret. matricis principalisque ecclesie

templa non modo turribꝰ munita, sed sacris ꝓciosisq; iocalibus ditissima illorūq; conseruatio intrepide cōmādātur. Mira confidentia aut magna dementia. miranda facilitas. aut stulta securitas. Vereor ne hi sint illi custodes. q̄s daniel signat inquiens Custodes tui quasi locuste. Sed oro quo pacto luminaria in ecclesia accendent. ne lucis in domo dei desit splendor. qui semper obscuri existunt. Ant q̄modo qui dormiunt ī tenebris et umbra mortis aliis lucebunt. Quomō rursus sacra tuetur. qui ꝓphana intuetur. Quomodo reliquiarum sanctarū ꝓciosa pignora uenerabitur. qui titulum ñ uidit. ñc eiꝰ auris audiuit nec ī cor ascēdit cē reliquiis et ueneratione sanctorum Quomodo dominicum corpus reuerēter tenꝫ. qui spurciis adheret. Quomodo sollerter ꝓstabit exactā custodiam ceterarum rerum spiritualiuꝫ. cui assidua est cura rerum secularium. Adde cui saacrariuꝫ carcer est. altare exilium. Jubentur sibi dem custodes ut ī libris numerorum legitur excubare ī custodiis tabernaculi quippe custodiam contra custodiam diligentissime adhibere: sꝫ hi ut alii filii heli cōcubinas mittūt ad custodiam domus dei. deniq; redditus ac oblationis thesaurarius recipit. quas utinā eq̄lance diuideret. sꝫ forte male dixerim. diuidunt inquā sꝫ non ut apostoli ꝓ ut unicuiq; opus est: sed habenti dant et nō habenti subtrahunt id quod habere debebat. nonnunq̄ uero non seruienti. sed absenti tribuūt Diuidit mq; a fratribus nō a se sic partes distribuunt. ut totum retineant. expensas graues desalcat. qui lucra sensit. non parua damna supportat. qui ultra fortem extorsit. et more ꝓditoris dispensatoris: sacruꝫ de sacro eripit. atq; dignitatis emolumētum ī sacrilegium uertit. Ex q̄bus hꝰ offitii defectus calamitates et ꝑicula facile conspities. Si igitur aures habes audiendi audias. et inter tot discrimīa et ꝑicula ueriatꝰ sis.

ꝓuidus. Tutꝰ enĩ ĩ hac uia gradieris ·si qđ ordo requirit sequeris

Capitulum decimumseptimum đ dignitate et ꝓrogatiua offitii scolastici ĩ ecclesia·et de his que ad hoc offitium spectant ·Demuȝ de pluribus oneribꝰ afflictionibus et calamatibus ac defectibus et piculis scolasticorum

Colastici offitium siue dignitas non modo honoranda sed summa necessaria ĩ ecclesia fore·dignoscitur Ut enĩ ait honorius in canone scolaꝝ magistri uelut stelle ĩ perpetuas eternitates doctrine lumen infundũt Hos merito ecclesia honorat.ꝓbendis atq̧ redditibꝰ non modo ꝓmiat · sed ditat .ut ĩ unaquaq̧ cathedrali ecclesia clericos et ceteros scolares paupes gratis instruant·Quare illa ea de re opulenter ꝓuidet .ut et docentis reueletur necessitas :et uia pateat discẽtibꝰ ad doctrinam Sed huius offitii calamitas affectus afflictio et piculũ breui audire libet. Atq̧ in primis scolasticꝰ q a sapiente scola nomẽ trahit ·nequaq̃ ut puto tã fastuoso nomĩe oblectaret̃ si uera sapientia fulgeret ut eniȝ inquit laureatus poeta non eget titulis sapiẽtia solida ꝑ seipm clara est·Quis lucernam ut uideat̃ soli adhibet . Pluri scolastici doctoris aut magistri dignitate in signiti.cum his titulis obscuris et absq̧ illis clarissimi euasere .Sed uerũ est q̧a hodie mortales titulos querunt non rem. laudem petunt.ꝓmium certe mane exiguum atque sordidum Que res egẽtis ĩgenii signum est:q a umbris gloriari ac opinione non ueritate duci uolũt.Rursus necesse est illud noscat qui scolastici dignitatẽ assuit ꝑa docẽdi nõ lasciuiẽdi nomẽ assumit ·Docere enim eum oportet non nuda literarũ ĩstrumenta :sed morum ꝑclara documenta ut qđ docet in se teneat ·Sed ꝓhdolor assumũtur qdem scolastici in hac tempis tempestate ad huiusmodi ecclesie offitiuȝ ut honoris assequant̃ dig

nitatē .licet nullā scientie habeāt facultatē. Appellantur q̄ nō sunt·nec umq̄ꝫ dıdicerunt qd̄ docere contēdūt & qd̄ uerēcūdius dicā & piculosius est . qui nusq̄ꝫ scolas uiderūt·scolas regē pfitenē .Magistri uocātur ·q nondū fuerūt discipuli. aut si uelis magistri sūt erroris qui nunq̄ꝫ fuerūt discipli ueritatis·pitiā docēdi pollicētur.·q apte ignorantiā consitenē facūdiā dicēdi ꝭ offitiū exigit .qui barbarismis utunē ·Subtilitatē denicꝫ sacras īterptādi scripturas ea dignitas exqrit.·q utinā simplicē intelligerēt literā Magna certe miseria·magna est magistri ꝯfusio:id ignorare qd̄ uocari delectat. ut recte ei apostolꝰ dicat q̄ aliū doces ·teipm nō doces Hos quidē ignorātie pcep tores monet sapiens cū ait anteq̄ꝫ loq̄ris et doceas ·disce audiēdo·Quid enī tam turpe q̄ꝫ pfiteri artē quam nō nouit .Et ī eam cōmittē que eū decorat .Taceo eorum mores omī sane doctrine aduersos·cū dicat boetius. uas putridū corrumpit aquas :et omīs doctrīa uilescit et ignomīosa uita docētis·Sed utinā qd̄ p se nō ualēt.p doctos pbosq̄ꝫ uicos explerēt .Sed uerꝫ est q a ꝭ habꝫ omīs ignorās .ut tales ceteros appetat.doctos q̄ꝫ psequaē:q a ñ facile p ceteros explet .qd̄ ipe odeit Qui igiē habes aures audiēdi auditat . atq̄ꝫ īter tot calamitatū & defectuū picula cōstitutꝰ sit cautꝰ·quia nulla ei nocebit aduersitas :si nulla domīaē iniqtas

Capitulū·xviii.de pemi nētia & utilitate offitii archipsbiteri·& quante sit ueneratiōis·& de his que eis cōpetūt .Demū de pꝑimis oneribus & afflictionibus defectibꝰ & pmtis piculis archipsbiteroꝝ

Rchipsbiter ñ parū honoris et prog̃tiue g̃dū ī dei ecclesiā obtīet .Hic eniꝫ maior psbiteroꝝ diciē.quia illis p est et ī eos iurisdictionē et cohertionē exercet.cui uisitatō ut sacri habēt canones aliquādo psonaꝝ .r̄gularitē uero ecclesiaꝝ ac fabrice cōpetit·Sꝫ et qua deuotionē

quo ue ordīe baptismi cete
racq̃ a p̄sbiteris ɔferant̄. sa
cramēta cura ei ptīet. Hic
ex singlari progatīa absē
te episcopo missas solēnes
ī ciuitatib9 celebrabat. Sa
cerdotesq̃ ad missas et di
uīa offitia de cātāda depu
tat Hic largo nomīe plat9
licet ruraľ nuncupat̄. mag
na certe dignitas. cui mag
na cōmittunt̄. Uerum q̄n
ta sit huius offitii et status
calamitas. quāta afflictio.
quātum piculum: ex eo cō
spicere libet. quia ip̄e archi
p̄sbiter qui maior p̄sbiterō
nomīatur nomē solum reti
net. rem autē diu pdidit.
atq̃ utinā ceteris p̄sbiteris
non mīor esset uita et ido
neitate. ip̄e qui gaudet no
minis maioritate. Maiōes
sunt ut potestatē exerceāt
nō q̄dē in rectitudīe et hui
litate. sed ī rapinis supbia
et abusione. sacō4 est archi
p̄sbiteri nomē s3 exercēs p
fang9 clar9 titul9 obscurāres
Magna c̄te calaītas est ex
dulci fauo amaritudīe3 fun
dere. Visitat archip̄sbit̄: q̄
plerūq̃ uisitād9 esset. cor
rigē ɔtēdit. q̄ ad uitia tēdit
ecclesias uisitat. ut eas spo
liet. ñ ut orn3. fabrice curā
gerit. s3 dom9 sue ñ muro
rū tēpli. Hi sūt q̄s pphetа
ɔmēorat. suscitabo pastorē
qui delicta nō uisitet. Adde
q̄ a si uisitāt ñ quidē in uirḡ
iniq̄tates subdito4. ā ī uer
berib9 pctā eo4. nec ea ui
sitacōe qua scriptū est. r̄qui
ram oues meas. et uisitabo
eas sic̄ pastō uisitat oues su
as. sed uisitant bursas. pal
pāt delicta q̄ merito audi
ent uos dispersistis gregē
deiecistis eos et non uisita
stis. quod crassum est come
distis. q̄ infirmum non uisi
tastis: quare inquit prophe
ta. uisitabo preuaricationes
sion. Et iterum. uisitabo
super uiros defixos fecibus
uoluptatis: uidelicet et aua
ritie. Qui igit̄ habet aures
audiendi audiat. et in tan
tis periculis constitut9 sit
cautus. agat iuxta eius of
fitia īcumbētia. uitabit cūc
ta discrimīa nocētia

Capitulū: xix. de p̄rog̃
tīa et magna utilitate offi
tii canoīco4. et q̄nti sit ho
noris et reputatiōis et q̄d
eis congruat. Demū de in

numerū huius statꝰ oneribꝰ et afflictionibꝰ defectibus et periculis

Canonicꝰ sicut hone stū habꝫ nomē. sic saluberimū ī eccle sia misteriū gerit· dictꝰ est enī a canone uel regl'a que cūcta ordīat et dirigit. Ca noīci itaqꝫ r̄gl'ati & discipli nati dicūt̄· qppe q̄ sua elec cōe regulacōe ac disposicio ne epus eligitur: qui est uer tex & norma cꝰlibet eccle sie. qui & secūdū sacros ca nōes cūctoꝝ est pordiator Hec ab re scti patres cano nicos ꝯsiliarios episcopi fo re decreuerūt q̄re ī corpore r̄ipub· cōdi r̄cte ꝯparāt: nā ueluti a corde ī corpe natu rali ē uita et r̄gimē: sic a ca noīcꝭ ep̄scopū eligētibꝰ & ei ꝯsulētibꝰ r̄gimē et omni uꝫ pene ī ecclesia agēdoꝝ regimē et directio ꝓcedit· que res agit ut n̄ pua sit ca noīcoꝝ honoꝝ et tituli ꝓro gatia. q p̄mū ī eccīa ḡduꝫ eligūt sibi et dirigūt· quare hꝰmoī status et uite forma n̄ mō honoꝝ. sꝫ et emolumē tiī dei eccīa plimuꝫ habet Demū hic uiuēdi modꝰ trā quillꝰ atꝫ securꝰ ad modū est· nullā curā aīaꝝ sarcinā habēs. quo fit ut mior doct̄ ne atqꝫ etatis idoneitas ei suffice uideat̄· Adde q̄ a li b'tatē obtīet sa cꝫ nec ad sa cros āta t̄ ordīes· qppe qui bꝰ ad seculū r̄dire et s̄ꝫ fāc to uiuē matrmoīo libet De rū hꝰ uite miseias crutiatꝰ et defectꝰ. calaītates et pi cl'a tu ipe audi· q̄ tā libēter hꝰ statꝰ dultia auscultasti. In p̄mis itaqꝫ canoīcꝰ qui ut ais nomē a regl'a traxit an s̄ꝫ regl'a uiuat orō ꝯside ra atꝫ hic r̄pete q̄ sup̄ d̄ epi scopis et ceteꝝ cleicꝭ ī ꝯmu ni dixiꝰ· xii hꝰ libri capitu lo Demū q̄ pacto canoīcus a r̄gl'a dicat̄ ignoro. q̄ ca noice sub r̄gl'a n̄ uiuit .. qui ut cetera taceā s̄m regulas canonū· pl'es p̄bēdas obti nēt· et unꝰ ipe plimoꝝ for sā melioꝝ loca occupat· q p pe cū n̄ satꝫ ut unꝰ s̄uiat dā nabilit̄ mltoꝝ s̄uitia īterci pit· Demū q̄nto libeiores sūt canoīci. tāto licētius in plima debacātur uitia· nec una un isufficit mulīecula. n̄ r̄tētā ī domo habat ut uxo rē ꝯcubīas uero et adolescē tulas q̄rū non est numerus

Sed & quō sub regłā uiuāt nō uideo.q epīſ nō obedīūt reſiſtūt.ſepeq̄ꝫ ī eos ꝯſpirāt armaq̄ꝫ mouēt. atq̄ꝫ n̄ iuſte ab eccīe pncipibꝯ puniunt̄ iuſte ſe ſeculi pncipibꝯ ſede rant̄.ſed & famulant̄.Et ut paucis agā.in tribꝯ locis ca nonici uerſāt̄ officiū.ī altari uidelicet.ī choro.ac in capi tulo In altari īquam reuerē tia exq̄rit̄: In choro hone ſtas & diuioꝝ deuota decā tacō.In capitulo moꝝ corre ctio.ac agendoꝝ unitas & utilitas.Pro hys canoīci in altari irreuerētiā uendicant ī choro diſſolutionē: ī capi tulo lites. Ad altare inquam irreuerēter accedūt.q ut ait Hugo licet ablutis manibꝯ lota facie.albis ueſtibꝯ.app pinquēt.tñ puerſo ope.pol luto ore.īmundo corde.xp̄i corpꝯ. ſacra uaſa ptīgere nō erubeſcūt.deniq̄ꝫ ad alta re accedit elatꝯ ad humileꝫ iratꝯ ad mitem.crudelis ad clementē.accedit ſeruus ad dominū nō caritatis ſupne amor̄.ſꝫ pdēdi tpalis ſtipen dii tiore.nō deuocōe ſed coa ctione Accedit rurſꝯ turba tꝯ ab aliq̄.aut alios turbans

Accedit īquam canoīcꝯ ad altare uanus.curioſꝯ.uolup tati ſubditꝯ Accedit ad mē ſam xp̄i.nō niſi aliq̄d tpali ter accepturꝯ.ſꝫ ueꝝ eſt q̄ a acceſſit ad Jheſū Petrus. tñ acceſſit & Judas. ſed q̄ pacto deuote accedent q̄ le gem dn̄i neſciūt nec diſcūt. Uacāt eī ocio & cōmeſſacō nibꝯ.nō libris.nō cōtēpla tioni.nōn utili actōni ſtudēt terrenis inhiant.tpalia ſapi unt.aſſidui ī plateis. ī eccīa rari.tardi ad pdicādū.para ti ad leporis ueſtigia inueſti gandū.uelotiores ad cōgre gandum canes q̄ꝫ ad alēdos paupes:plures illis ad men ſam ſeruiūt.ad miſſā nullꝯ. cyphꝯ eoꝝ calice pcioſior. equꝯ miſſali carior.cappa c orū caſula pulcrior.camiſia delicacior alba Non igitur eoꝝ ſacr̄ſitiis deꝯ placat̄.ſed īdignat̄.q̄a ſcptū eſt oratio iuſti impinguat altare. dep catio impii nō liber̄bit eum. Et iteꝝ.ſpreuit dn̄ꝯ altare ſuū ppter iniq̄tatē miniſtrā tiū.Rurſꝯ q̄lit̄ ī choro uerſē tur diſcutiendū eſt ubi tāto deteriores inhoneſtiores q̄ꝫ canoīci degūt. q̄nto honeſ

stiores esse deberēt. ubi mē te uagi. attoniti oculis. habi tuqꝫ dissoluti. ꝑspiciūt ꝑ cā cellos nō paupculas sꝫ muli erculas: aliud cātāt. aliud co gitāt. ī choro sūt corpe. in foro sūt mēte: mane in thea tro sero ī eccīa. ibiqꝫ nūc it9 nūc foris exeūt inqeti. psal moꝝ uerba nō ꝑnūtiāt. qui b9 cātare pudori existimāt ꝙ si uerba aliqñ ꝑferūt. eoꝝ sensū nō attendūt. nesciētes illud Grego. qa uox psalmo die cū ex deuocioē cordis a git. deo ꝑ ītencōeꝫ mētis cō iūgit; alii cātāt. sꝫ nō ꝙ libri habeāt. cātāt ut placeāt po pulo magis ꝙ͂ deo. tāta qui busdā ē leuitas uocꝫ. qnta et mētis. frāgit uocē q non frā git uolūtatē. seruat consonā ciā uocū non moꝝ. quib9 a it Grego. qd ꝑdest dulcedo uocis si adest asperitas mē tis. Tandē cātāt non cū Da uid iuxta arcam dnī: sed in palatio cū herodiade ut pla ceat discumbētib9. Merito igit chor9 eoꝝ non exultā cionis sed deploracionis effe ctus est. ut dicere cogant cū Hieremia. uersus est inquit in luctū chorus noster: Sed

qd hec. uereor ne ueꝝ sit ca nonicos nostri tpis fructus non facere suos. cū plurimi chorū non essent īgressuri nisi aliqd extorqrent. Alii unice īteressētes hore. tocī9 diei emolimēta rapiunt Alii sterilib9 officiis sterile exhi bent obseqū. pīguiora uero officia freqntāt Alii falso in firmant. ut distribucōes ꝑci piāt & ī domib9 delitescāt Alii ut ita dixeri infortuna ta hora qua ītersūt non diui noꝝ decātacōi. sꝫ seculariū negociatiōi. nec diuinis offi ciis. sed humanis cōmerciis. nec orōi sed uane ꝯfabulacōi uacāt. Deniqꝫ ad capitulum canoīci accedūt. sꝫ ut litigēt ut proh dolor ubi litigia so piri deberēt. ibi nascant. ibi culpa augeat ubi deleri de buit. ibi discordias gignunt ꝑtes cōstituūt: et ut paucis agā qciēs canoīc9 capitulū īgredit. tociēs domū pior9 redit. ꝑce eī aut ꝑtio odio fa uore aut tiore longe aliud ꝯsulit ꝙ͂ aut cōsciētia aut ec clesie utilitas exposcunt. ibi nō modesta discussio sꝫ cla morosa ꝯfusio: fitqꝫ capitulū officina discordie cū esse de

buit maľ ɔcordie Cógregāť non ut ſe corrigāt ſꝫ detrahant.nec fit de aīab9 ſermↄ ſed ipi loquūť de extrīſecꝫ ducunt ad capitulū oueſ & boueſ.Et ut pauciſ ɔcludā ibi nec Maria locum habet nec Martha compeſciť.qā nec bona actio uētilať.nec Marie ſilēciū cuſtodiť.tace q de electioē epoꝝ.ī ꝙ caro et ſanguis ac māmona iniꝗtatiſ longe pl9 poſcūt ꝙ̄ ordo iuſticie et unitatiſ Cum uero capitulū canoīcoſ creat aut cetera confert bn̄ficia non ad merita.ſed ad uolūta dirigunt uota ſua.nec ad longiora obſeqa .ſꝫ ꝓpīquiora trahūť cōmercia Veluti unuſ ex ſctīſ eccīe doctoribꝫ nō tā elegāter ꝙ̄ facete ī eccīa argentina accidiſſe refert.In ea enī cū de cōferēdiſ certiſ in ea eccīa uacātibus ꝓbēdiſ nō paꝝ diſcordarēt altero nepotē puerū.altero filiū.altero ignobilē fratrem noīantib9.qdaꝫ romā9 ibi canoīc9 aſellū qui pl9 ꝙ̄ .xx.ānos ei ſeruierat.noīauit.aſſerēſ in cōſciētia.quia ꝓpter diuturna ſeruicia que aſin9 eccīe fecerat.dignior eūctiſ noīatiſ erat:Quis igitur ea omīa recolēs iocūd9 trāquill9 aut ſecur9 eſſe poteſt.Et ut īquit Bernā.quiſ in tātiſ piculiſ conſtitut9 ac tātiſ bonis deſtitut9.nō inť urgeť.non uriť. nō crutiať Qui igiť habet aureſ audiē dī audiat.& īter tot miſeriās laqos & picľa ſit caut9. uiuatꝙ ſub regľa ꝗ a regula nomē accepit. Non enī timebit eterna ſupplicia. ſi ſtudebit uitare ſeculi uitia:.

Capitulum uiceſimū .de ꝓeminētia. neccītate et utilitate officii ſacdotū. curatoꝝ rectoꝝ curā aīaꝝ habētiuꝫ demū de plꝫib9 hui9 ſtatuſ laborib9 & calaītatib9.de fectib9 et piculis.

Ectoris curatiꝙ ſacerdotiſ eximia eſt dignitaſ atꝙ pneceſſariuꝫ ſaluberrimūꝙ miſteriū Habet enī in pmiſ illū familiaiſſimuꝫ atꝙ ſalutifeꝝ ad ueri corporiſ xpi acceſſū aſſiduū in ꝗ eſt redēptio uita & ſal9 nr̄a. Demū ꝗnti honoris et emolumēti tpaľꝫ eccīe officiū exiſtat.beat9 Aug.patēter inſinuat. nā illđ apľi exponēſ.pſbiteri ꝗ bn̄ pſunt

duplici honore digni habẽt̃ sic ait. p̃sbiteri qui bñ p̃sunt uita & doctrína digni cẽte habent̃ a subditis duplici honore. scilicz ut spũaliter eis obediãt. & exteriora bona ministrẽt. Nec solũ honore sublimi p̃miari debẽt. sz & tẽreno ut nõ ɔtristent̃ indigencia sumptuũ tpalium: & gaudeãt obedĩetia spũalium. Demũ ex eo rectorũ et curati dignitas honor & utilitas cóp̃hendit̃. quoniã ut ĩquit Grego. nasansenꝰ spũale est eiꝰ officium mediatorẽ esse ppl̃i apud deũ. Vnde Rabanꝰ non q̃liscũq; dignitas sacerdotuz est. huic enĩ sorte datũ est. ut mediator sit int̃ deũ & hoĩez. ut p eos genus huãnũ creatori recócilietur. Adde. hic p poplo orat. hic sordes eꝰ abluit. hic uice cristi pctã cõdonat. hic claues regni celorum peĩtentibꝰ aperit. hic baptismũ q̃ xp̃i noĩe cẽsemur & ei ɔiũgim̃. cetera q; saluberrĩa ministrat sacr̃menta. ut merito de illo dici possit qđ sc̃ptuz est. qa ipe comedit pctã ppl̃orum.

Sed supest ut huiꝰ officii calamitates afflicc̃ões defectꝰ & picula succĩcte narremꝰ. quorum p̃rima in. xii. huiꝰ secũdi libri deseruimꝰ. cũ in cõmuĩ clericorum oĩm miseriaas onera & labores tetigimꝰ sed & illis nõnulla addẽda sũt. que ĩesse ceteris eccĩasticis officiis diximꝰ. p̃sertim cũ de canoĩcis egimꝰ Parua tñ ex multis singularius eis cõgruẽcia afferemꝰ ut unꝰ q̃sq; nisi mẽte obcecatꝰ extat. facile hꝰ uite formule calamitates & picula cõspiciet. Fateor igit̃ sũma est dignitas. sũmꝰ honor curã aĩmarum hr̃e. qđ ex eo facile cõspicit̃. quõz sũma est honorum progatĩa corporum. rerumq; quĩ hꝰ nõ parum aĩe p̃stant regimen gerere Sed oro cõsideret rector q̃lis ipe esse debeat. q ceteros regẽdos ĩmo corrigẽdos suscipit. qđ tãto est piculosiꝰ q̃nto pauci se corrigãt: Attẽdat curatꝰ uires suas. q aĩarum sarcinã sup humeros portat Non eniz teste Crisosti. dignitas. nõ officiũ facit sacdotẽ. sz sacerdos officiũ. nec locꝰ scĩficat hoĩez. sed hõ locũ. Ideo subdit. qa malus sacdos aut rector de suo mĩsteiõ crimen

acqrit nō dignitatē. q enī a
lios purgādi curā suscipit. a
liis sāctior purgaciorqꝫ esse
debet Unde idē Criso. ma
gna est cōfusio. magnū picu
lū sacdotū. qn̄ laici īueniunt
fideliores eis atqꝫ iustiorēs
Quomō autē nō erit cōfusio
illos esse inferiores subditis
quos eciā eq̄les esse cōfusio
est. Sed inť cetera ī eo sacē
dotū curatoꝝ īminēs piculū
uersať qa nō modo sua. sꝫ ut
ait Jsido. populoꝝ iniqtate
dānanť. si eos aut ignoran
tes non erudiūt. aut peccan
tes non corrigūt. qđ & bea
tus Greg. testať. ait enī q
a sacēdos causa est ruine po
puli. Quis enī se ꝑ ppl'i pec
catis ītercessor obitiet. si sa
cerdotes q eā curā habent
ḡuiora cōmittāt. qūare mei
to ḡuissimo supplicio sūt de
stinati: sunt enī eodeꝫ teste
Grego. ueluti aqua sacri ba
ptismatꝭ. q̄ peccata baptisa
toꝝ diluēs. illos ad regnum
celoꝝ mittit. ⁊ ipa in cluacā
descēdit. Qui enī alioꝝ deli
cta ī se suscipiūt. nō tā suā q̄
alioꝝ uitā īspicere debēt. qa
q̄ꝝ sudoribꝫ uiuūt. q̄ꝝ san
guine late pascunť dignum

est ut eoꝝ culpis plectānť.
Hinc idē Grego. q de obla
cioibꝫ fideliū uiuūt. quasi illi
ꝑ peccatꝭ suis obtulerunt. si
comedūt et tacēt eoꝝ: ꝑcul
dubio pctā māducāt. quare
nō tā rectoꝝ dignitas extol
lenda ē q̄ illoꝝ piculū d'plo
randū: qđ Bernar. sūmis eiu
latibꝫ lacm̄aꝫ inq̄ens. egres
sa est īquit iniqtas a sacdoti
bꝫ tuis dn̄e. q uideť regere
ppl'm tuū. nō est iā differen
cia. ut ppl'ꝫ. sic sacdos. Heu
heu dn̄e deꝫ qa ipi sūt ī pse
cucōe tua ꝑmi. qui uidenť ī
eccīa tua ppl'm regere. quis
enī aīaꝝ rectō intꝫ nō affli
geť. cū sciat curā subditoꝝ
suo piculo suscepisse. De q̄
scbit sapiens. defixisti extra
neum manū tuā illaq̄atꝫ ex
uerbis oris tui. quis ē curatꝫ
aut rectō qui infirmeť cū in
firmo subdito. quis cū scan
dalisato uriť. quis optat fiei
ꝑ frē anathēa & subdito. q s
ponit aīaꝫ suam ꝑ subditis
quis curatꝫ est samaritanꝫ.
qui ligat uulnera subditi. q s
facit secū misericordiā. quis
ducit eum in stabulū eccīam
dei. quis reddit q̄ ultra ei ne
cessaīa sūt. qui utinā uite ne

cessaria nõ auferret. quis cu
ratꝯ hodie est alter Joseph
qui frumēta in egypto diui
dat. cū sint ꝓmptuaria eoꝝ
plena. quis liberat paupem
a potēte. & inopē cui nõ est
adiutoꝛ. qs rector hodie me
rēciū cōsolator. quis ut alter
Job de uelleribꝰ ouiū suaꝝ
īmo eccīe calefacit paupes.
quis uiatoribꝰ hostia appit
quis curatoꝝ dicere poteit
cū Moyse. tu scis bene quia
nec asellū nec qd aliud acce
perī ab eis nec quenq̄ affli
xeriʒ. Quis cū Samuele au
daci aīo dicet subditis. Lo
quimī corā dño ⁊ corā xp̄o
eiꝰ. utꝝ bouē cuiusq̄ tulerīʒ
aut asinū. si quēpiaʒ calūnī
atꝰ sū. si oppssi aliquē. si de
manū cuiꝰq̄ nūmos accepi. il
ludq̄ restituā uob. Quis cū
Ambrosio uasa sua cōflat. &
dat captiuis & pauperibus.
Quis cum Paulino nolen.
episcopo ut inquit Grego.
ꝓ redimēdo filio parrochiaē
uidue. mitrā ⁊ baculū & īdu
mēta pōtificalia uēdit. ſʒ cer
te iam mutatꝰ est color opti
mus. & dispersi sunt lapides
sāctuarii. q merito sūt eccīa
ruʒ rectores q dispersi sunt
non solū ī plateis. ſʒ ī capite
plateaꝝ. qa publice honorai
uolūt de ymagīe sāctitatis.
in qbꝰ nõ est uirtutis existē
cia nec ueritatis. Sūt enī
fermēto pharisеoꝝ qđ ypo
crisis saginati. q mesto uul
tu cū fletu ad altaria dnī uir
tutū accedūt. in qbꝰ spūs sā
ctus nõ habitat. q ut inquit
scriptura effugiet fictū. inei
to repellit eū dñs ⁊ munera
eiꝰ qa nõ ueꝛ cōde accedūt
qs pulcre malachias signat
operiebatt inquit lacmis al
tare dnī. & fletū & mugitu
gemebatis ut uos pplꝰ sacri
caret. Et ut paucis multa ꝑ
tingā. solum eis curati & re
ctoris nomē relictū est. cura
ipa atq̄ regimē periit. defi
cit eis pietas. māsit auctori
ta. qs galli erāt. castrati ef
fecti sūt. canes non ualentes
latrare. rectores plebiū uac
ce samarie sūt. & ditati non
mugiūt. nec uia regia gradi
unt. Hy ut dicit Bern. non
tā facile optarēt honores si
cure considerarēt labores.
Nec modo ea q̄ dixiꝰ picu
la rectores & sacdotes com
mittant. ſʒ alia cōt ordīs ⁊
officii sui naturā damnabili

ter ãplectũt· sunt enĩ ĩſidi
et ĩobediẽteſ ſupiorib9 qui
buſ inuident & detrahunt·
Rurſ9 nouũ curati facin9 cõ
mittũt. Non enĩ ↄtẽtant ce
teris rectorib9 uiuos. ſȝ mõ
tuos ſubtrahẽ parrochianoſ
pcurãt enĩ ſibi ĩ teſtamẽtꝭ a
liquid reliq. Taceo q ſacmẽ
tum penitencie miniſtrãtes
in ipſũ ſacmentũ cõmittunt
Imponũt enim penitentib9
miſſaſ q̃ſ ipſi pecũnia ſe cele
braturoſ pollicent. peniten
ciaſ nõ diſcretas imponunt
nulli ſunt illis caſ9 reſeruati
certatĩ omẽs de oĩb9 abſol
uunt miſſaſ & cetera eis in
cũbentia p defunctiſ onera
non pſoluũt. celebrãt nõ re
cõciliati. uocati cõfeſſiones
nõ audiũt. plerũq ſine sacr
mentiſ ſubditi eoꝝ neglĩgẽ
cia moriunt. admittũt excõ
muĩcatoſ ad diuina. nõ pdi
cant pplo. ſed a pplo pdicã
tur. Quo enim pacto pdica
bunt q litteriſ operã nõ de
derũt· aut quõ alios docebit
quẽ null9 docuit. Sed ueruȝ
eſt illud Celeſtini ĩq̃dã epl'a
qđ an̄ Hiero· dixerat· quia
abiectiſſĩe artes addiſcunt
ſolum ſacdociũ utili9 eſt qđ
an̄ ſumit q̃ addiſcit. auidi9
q̃rit q̃ cognoſcit· facili9 tri
buit cũ tñ difficili9 impleat
Deĩq rectoreſ aĩaꝝ facti ſũt
corpoꝝ ſuorum craſſatoreſ
ĩpinguati eniȝ dilatati & in
craſſati bucaſ rubenteſ ha
bẽteſ· diuerſiſ epuliſ ſagĩa
ti. facile ut inqt Hiero. ſpu
mãt in libidĩeſ. Sed qđ tam
pfunctorie loqmũr de uiolẽ
cia. de crapula· ac ceteriſ gu
le irritamẽtis ſacdotũ & ali
orũ qui eccĩaſtico noĩe cen
ſent. qui aiũt comedam9 &
bibam9 et moriamur. qui ui
uũt ut comedãt. q̃ꝝ deuſ uẽ
ter eſt· quia uentri uacãt. et
ad uentrẽ ut ad eoꝝ ſũmaȝ
felicitatẽ et ſinẽ cuncta ordi
nant. nec eis ſatis eſt uti cib
qui in ea qua degunt patria
naſcunt. ſed deũ et naturã
emendãt Nã ult marinis &
forẽſib9 uiniſ ac cũ magniſ
impenſiſ adductis ferculiſ
ſaginant. quib9 nõ una ſuf
ficit puicia diuerſitate uino
rum letant. non ↄſiderãteſ
quia uni9 uini pot9 priarch
am noe p ſexcentos ãnoſ ſo
briũ. temulentum fecit et ut
Hiero· in quadam epl'a ait·
Loth p ebrietatẽ inſcienſ li

libidini miscuit incestū. et qd dictu mirabile est. quē sodoma non uicit uina uicerunt. Sacdotibus enī lex phibet uini usum. sed & ceteris qui psūt ne obliuiscanē iudicio℞ dei. modernis uero sacdoti bus & eccie ministris longe magis mera abhorrenda fo rent. qbus dignitas honor bilior est. & operatio sactio quos ipa uinolētia ac ipa ex quisita epula℞ auiditas mi steriū uilificāt. psonas de ho nestāt. ouersacōe℥ de turpāt & postremo ceteris lascuien do causā pbent. Teste enim Grego. cū maiores uolupta ti deseruiūt. nimi℞ minoib9 lasciuie frena laxanē. taceo cōmemorari dilecta℥ ab eis philargiā id est amorē pecu nie. plurimi certe eo℞ auru℥ siciūt. au℞ bibūt. ut cōseruēt carni et sanguini. Recto res moderni non pastores. sed raptores ouiū tonsores non ad uiridia pascua ducto res. non piscatores sed nego ciatores. nō dispēsatores bo no℞ crucifixi s℥ uoratores. sic sua falso q̄rūt ut q uersua sūt pdāt. p pecuniis celebr āt. corp9 xp̄i uēdūt cū iuda p mamona iniqtatis sacm̄e ta mistrāt. Vereor satis an rem sacmenti conferāt. sacra emūt. sac uendūt. s℥ gracia℥ nō infūdunt quā nō habent aiunt nihil accipim9 gratis. nil dam9 gratis. dicētes qd cōparauī9 uēdim9. quia me catores pati sūt uēdere que cari9 ipi emerūt. sed hys lu crū est in bursa damnū in cō sciencia. nulla in eis grauitas et ut ait canō nihil in eis de fendit industria. sed audi q̄ acerbe eos comminaē eccia quā offendūt. ipa enī clamās ad sponsum ait. duplici cōtri cione contere eos dn̄e deus noster. quia tāta rapacitas. tāta pteruitas. tāta segnicl duplici enī pena conterit e os aīa & corpe. dū hic egere et in labore inutili uiuere. a bonis suis gaudē non finit. tandem gehēnam usq3 pdu cit Qui ḡ aures habet audiē di audiat. et inter tot picl'a positus uiā q̄rat securitatis. qui tā ppinqu9 est discrimī tempestatis. narrata picula non pauebit. si curā subdito rum digne tenebit. Paucl'a cēte de cūctis eccīastici sta tus dignitatib9 officiis & or

dīb9 enārauim9. dulcia p̄t & amara tangentes. Quarí iam faciem9 finem. quia finis non esset si quis plene conarer narrare cūctas miserias labores aculeos & picl'a huius status uidelicet pontificalis & sacerdotalis. Verum tamen ne quis ista legens & tanta multitudīe laborū et pnitate piculoꝝ statū ecclesiasticū pfectū et dignuꝫ aut repbet aut damnet. ītelligat sane pdicta uera esse de illis episcopis & clericis. qui male negligenter & psūctorie curam pastoraleꝫ gerunt quib9 pdicta ⁊ maiora picula parata sunt. Si tamē digne admīstrāt. eo maior glorie pmia habent destinata Et h̄ ē q̄d paucis uerbis dicit Augu. quia nihil piculosi9 aūt dānabili9 ī hoc sec'lo epi ⁊ p̄sbiteri officio si psunctoīe agit. sicut nec beaci9 & deo accepcius. q̄ si eomodo militet q̄ impator iubet Jtaq; non est piculū ī statu sed abutētib9 statu nec repbacō indignitate. sed in deturpātib9 dignitatē. in qua nimiꝝ si sit multitudo laborum. ubi est excellencia honoꝝ & p̄mioꝝ.:

Capitulū. xxi. de secūdo statu spūali uidelicet religiosoꝝ. & de motiuis et autoritatib9. ad pbandū statū ecclesiastici ordīs simplicit p̄ferendum esse statui religionis. & p cōsequēs eccīasticū ordinē esse peligendum;

Vperest agere de secundo statu spūali uidelicet religiosoꝝ & primo adducunt̄ rācōnes & motiuā ad pbandū statū eccīasticū simplicit̄ p̄ferēdū esse statui religiōis. et p cōseqnēs uidet̄ q̄ epi et mīstri eccīe in dignitate et pfectione stat9 sint r̄ligiosis p̄ferēdi Primo enī illud apte pbat̄ uidet̄ Hiero. Nam et ad rusticū monachum sic īquit uiue in monasterio ut clericus esse merearis. Et iteꝝ ali9 sapiens uix bon9 monach9 mediocrē clericū facit Et iterū ad Heliodoꝝ alia ē causa clerici. alia monachi. clerici oues pascūt. ego pascor. illi de altari uiuūt. mihi securis q̄si ad radicē arboris infructuose ponit̄. si mun9 ad altare non offero Et iteꝝ mi

hi ante p̄sbiterꝝ sedere non licet. Illi si peccauero licet me tradere sathane Vides ḡ dignitatē & excellenciā clericoꝝ sup monasticā uitā Denic̄ quis dubitat bonū publicū p̄ferēdū esse p̄uato Constat autē clericoꝝ ⁊ p̄latoꝝ magis pp̄lo fructuosaꝫ fore q̄ religiosoꝝ. Vt eni dicit Grego. nullū deo magis acceptabile est sacrificiū q̄ zelus aīaꝝ. Clerici ḡ cū magis fructificēt. merito ḡ eoꝝ status monastice uite p̄ferēdus est. qui ꝓprie dūtaxat saluti intendit. Demū nemo hesitat. quin Helias longe p̄fectior fuerit quocunq̄ monastico uiro. qd̄ ex eo maxīe cōstat. quia xp̄s Johānēꝫ q̄ inter natos mulieꝝ alius nō fuit maior ī p̄fectioē. eū īducit .ī euangelio Luce. ip̄e p̄ibit ante illū in sp̄ū et uirtute Helie. Et iteꝝ. in Matheo dicit. si uultis scire ip̄e ē Helias: Sup quo uerbo Crisos. pulcre ad ꝓpositū loquēs. si talē aliq̄n mihi adducas monachū. q̄lis ūt ex aggeracione dicā Helias fuit. nō tñ illi cōparād9 est. qui traditus popul̄ & multorū p̄ctā ferre cōpuls9. īmobilis p̄seuerauerit et fortis. Hy autē sunt ecc̄astici ⁊ p̄lati qui pp̄loꝝ saluti continuo studēt. Sed nec illud obmittendū est. q̄niā cui ampli9 cōmittit̄. ille magis meret̄ si bn̄ ministrat q̄ ille cui min9 cōmissū est. Cōstat tñ q̄ uiris ecc̄asticis et p̄latis āp li9 est cōmissuꝫ q̄ monasticis uiris. Accedit q̄niā p̄fectio seu sublimitas alicui9 stat9 nō acq̄rit̄ sine caritate. iuxta illud si habuero omneꝫ sciētiā et fidē. ita ut montes trāsferā. caritatē auteꝫ non habeo. nihil sum. Constat tamē caritatē p̄ximoꝝ magis inesse clericoꝝ statui ꝓpt̄ aīaꝝ curā quam habent. Preterea si meritū utriusq̄ stat9 considerare libet illud uerissimū est. quoꝫ merituꝫ homīs cōsistit ī liberādo īnocētes de maīb9 fō cioꝝ & tirānoꝝ. in qꝝ p̄sona dicebat Iob cōterebā malos ab iniquo & de dentib9 illius afferebam predā. Qd̄ magis fit p statuꝫ clericoꝝ & p̄latoꝝ q̄ monachoꝝ. uñ Hier. ad Paulinū ait. q̄ sancta simplicitas solū sibi prodest Et quāto plus edificat

ecclam dei ex uite merito. tanto pl9 nocet si cōtradicē tib9 non resistit Demū magnitudo meriti cōsistit ī magnitudīe conat9 ad uincēdā magnā pmptitudinē & incitamentū ad peccatū. quia inquit ecclasticq. pfect9 & beat9 est. qui potuit trāsgredi et non est trāsgress9. facere mala & nō fecit. Talis ḡ magnitudo conat9 poci9 est in statu ecclasticoꝝ q̄ religiosoꝝ. Posset in hac re plima adduci sed breuitatis gratiā p licitis rōnib9 ɔtētor. q̄b9 q̄dam pbare uident̄ epos & ceteros mīstros eccle in statu & dignitatis eminēcia. & pfectioē pferēdos esse religiosis. et p ɔsequēs ecclasticum statū esse peligendum Deꝝ tñ qd tenenduȝ sit in seq̄ntib9 capitul' explicabit̄.

Capituluȝ. xxii. de pma cōparacōe hoꝝ duoꝝ statuum. uidelicet quō hi duo status clericoꝝ & monachoꝝ se habent alter ad alteꝝ cōparat9. & quis eoꝝ simpliciter sit eligibilior q̄ntum ad eminēciā & pfectionē status ac eciā uite sctītatis.

Onsiderādum rursus occurrit. atq3 discuciendū q̄lit̄ hi duo stat9 seu uiuendi modi. ecclesiasticoꝝ uidelicet & religiosoꝝ: inuicē se habēt alteꝝ ad alteꝝ cōparat9 respectu eminēcioris uite et pfectiois stat9. In q̄ articlo licet plurima dici possēt. breuissie tñ et sub q̄dā3 epilogo dicēdū est secundū sanctoꝝ doctoruȝ sentēcias illud esse uerissimū. uidelicet epos nō solū ceteros omēs ordines et ministros eccle militantis. sed et cūctos religiosos et reglares uiros pfectiori modo repsentare apostolos. et ideo sup omēs eminēciores et in pfectiori statu fore Naȝ manifestum est q᷑ epi succedūt apl'is ī regimīe eccle Vnde Paulus ad eos ait. attēdite uob et uniuerso gregi. ī quo spūs sāctus posuit uos epos regere ecclaȝ dei quā acq̄siuit sanguine suo. Pro qua re apci9 declarāda psupponēdum dixim9. q᷑ q̄tuor pncipaliter & singularit̄ fuerunt collata apl'is a xpo et epis eorum successorib9. que magnam in eis excellēciam et

statꝰ pfectiõez designāt. et in q̄bꝰ epi apl'i succedunt et eos p̄ ceteris imitantur. Primo uirga potestatiua in susceptione tēporaliū stipē dioꝝ. unde ĩ Matheo legiꝰ p̄cepit eis ne quid tollerēt in uia nisi uirgā. ut noīe uirgē potestatē a xp̄o receptā de recipiendo tpalia stipēdia intelligamꝰ secūduʒ Augustinū. Sc̄do clāues in iurisdictione admīstracōis sac̄mētoꝝ. unde ait xp̄s Petro. tibi dabo claues regni celoꝝ. Tercio data est insufflacio spūs in remissionē pctōrum unde apud Johā. legimꝰ. insufflauit et dicit accipite spiritū sāctū. q̄ꝝ pctā remiserītis ꝛc̄ Sup q̄ uerbo Grego. inquit licet intueri inq̄ntuʒ culmē gl'e pducti sunt apl'i ut uice dei q̄busdā pctā relaxent. q̄busdaʒ retineāt. q̄ꝝ nūc in eccīa epi locū tenēt. Quarto data est disperticio linguaꝝ in p̄dicacioē uerbi dei. ut in actibꝰ apl'oꝝ legimus qa apparuerūt apl'is dispertite lingue ad p̄dicādum uerbum dei: In his g̃ q̄tuor ep̄i apl'os excellēcioī modo rep̄sentāt q̄ q̄cunq̄ religiosi. et ideo sūt in pfectioī statu: Adde quītuʒ ꝓpē uotuʒ ppetue cure ouiuʒ suaꝝ usq ad aīaʒ et sanguinē. In quare pfectioī mō apl'os rep̄sentant q̄ omnes religiosi. Qd uotū cure aīaꝝ ĩ cōsec̄tione sua fecerūt. uouētes aīas suas ponere ꝓ ouibꝰ suis. in q̄ uoto tā excelse caritatis omnes religiosos excedūt. quiá teste rédēptore. maiorē caritatē nemo habet q̄ ut aīam suā ponat quis ꝓ amicꝭ suis. Sūmꝰ g̃ gradꝰ pfectioīs est in ep̄is q̄a eoꝝ dignitas pfectā caritatē iā acq̄sitā requirit nō acq̄rendā. si uero seclusis ep̄is p̄sbiteros ⁊ ceteros mīstros eccl'e ad religiosos cōparare uolumꝰ. hoc tripliciter cōsiderare ⁊ ītelligere possumꝰ. Prīo q̄ntuʒ ad humani conatꝰ uolūtatē Secūdo q̄ntū ad operis q̄litatem Tercio q̄ntū ad utriusq statꝰ quātitatē seu p̄mitateʒ Primo p̄ferē opꝰ operi. uel statꝰ statui ex uolūtate operantis. qui enī ꝓmptiori uoluntati et cū maiori conatu facit opꝰ ad qd tenet. maioris perfectioīs et maioris meriti est. si g̃ isto mō opa

religiosoꝝ & p̄sbiteroꝝ ad inuicē cōparent̄ .incertū est. q̄ opa sint maioris meriti & maioris pfectiōis.q̄a planū est q̄ illoꝝ opa maioris meriti & pfectioris sunt.qui cum pmptiori uolūtate et maiori conatu ipsa opant̄: Scd̄o uero mō q̄ntū ad opis q̄litatem.uirgītas p̄ponit̄ coniugali uel uiduali cōtinēcie in bono.in malo uero homicidium p̄ponit̄ furto.simil̄r uita actiua p̄ponit̄ contēplatiue quia fructuosior.contēplatiua uero p̄ponit̄ actiē q̄a merito maior et pfectior.scd̄m quē modū cōpando aliqua opa pticularia q̄ faciūt p̄sbiteri.sūt pfectiora aliquibus opib9 pticularib9 q̄ religiosi faciūt. sic magis est intender saluti aīaꝝ.q̄ ieiunaē.q̄ silenciū tenere.et aliq̄ opa q̄ faciūt religiosi. pfectiora sūt q̄busdā opib9 q̄ faciunt p̄sbiteri Et ita isto modo habent se sic excedēs et excessa: Sed tercio mō cōparādo opa religiosoꝝ ad opa p̄sbiteroꝝ ī ōdīe ad p̄mā quitti taté & r̄dicē aq̄ pgrediūt̄ puta in ordīe ad radicē illā q̄ religiosi totā eoꝝ uitā dououere ꝛ se & sua in xp̄i obsequū ppetuo tradiderunt longe sūt pfectiora q̄cunq; singulari ope p̄sbiteroꝝ.& eodē mō in pfectione uita religiosoꝝ ad uitā p̄sbiterorum cōparat̄: sic infinitū ad finitū.ut dicit Anshel.in libro de silitudīb9. Quāuis enī in bono abstinēcia sūpcioni cibi p̄ferat̄.sumere tamē cibū cū aliq̄ ppt̄ caritatē pfertur abstinēcie. In malo uero q̄uis adulteriū pferat̄ furto.furari tn̄ gladiū ad occidendū est g̃uiꝰ q̄ adulterium. Sic q̄uis p̄sbiteri in aliq̄ pticulari ope possint p̄ferri religiosis.ex adiūcta tamē radice ppetue obligacōis q̄ se in xp̄i obsequm religiosi tradiderūt.simplicit̄ in pfectiōis statu p̄ferēdi sunt.& hanc opinionē aliqui eximii doctores tenēt. Alii uero affirmāt archidyaconos et curatos et alios īferiores eccīe mīstros esse in excellēciori pfectiōis statu. & maxime ppter tria q̄ eis speciālit̄ cōueniūt Primo ppt̄ potestatē Secūdo ppt̄ admīstracōē officii Tercio ppt̄ honoris pconiū Potestatē enī rece

perũt a xp̄o in p̄sonã disci puloꝝ qñ dictũ est eis Luce x·ecce dedi uob̄ ptãtẽ calcã di sr̄ serpẽtes & scorpiões & sup omnẽ uirtutẽ inici.& nihil uob̄ nocebit.ac si dicẽt dedi uob̄ potestatẽ eitiendi omẽ gen9 ĩmundoꝝ spiritu um ab obsessis corporibus. ne putarẽ dictũ eẽ đ bestiis ut Criso.expoĩt. Jstud aũt rep̄sentãt p̄sbiteri ĩ sacmen toꝝ admĩstracõẽ .Admĩstr̄ ciõĩs uero offitiũ receperũt qñ dictũ est·in quãcunq3 do mũ intraueritis·p̄mũ dicite pax huic domui·q̃a enĩ bo noꝝ oĩm pax mãt est. sine qua cetera inania sunt.ideo xp̄s discipul' p̄mo iussit pa cem offerre.tanq̃ȝ bonoruȝ oĩm iniciuȝ.q̃ꝝ mĩstros eos faciebat·ut Criso.dicit. Hos auteȝ rep̄sentãt p̄sbiteri in euãgelii p̄dicacõe.in q̃ p̄mo nũciãnda est pax.iuxta illđ ad rõnos.x.q̃ȝ speciosi pedes euãgelisãtium pacẽ.euãgeli santiũ bona. Jllud auteȝ rep̄ sentãt p̄sbiteri in pleb̄ cure susceptcõe.p̄ qua donec ip̄ȝ tenẽt aĩam & uitã ppriã te nenẽ exponer̄ Sȝ honorẽ p̄ coniũ r̄ceperũt.qñ r̄ueñ sũt

cũ gaudio dixerũt dñõ.de mones eciã subiciuntẽ nobis in noĩe tuo.gaudebãt enim ut dicit glosa.q̄ q̃i sublimes effecti terribiles homĩb9 & demonib9 erãt.hoc autẽ re p̄sentãt p̄sbiteri in subditoꝝ iurisdicõẽ et cohercõe.a qui b9 si bñ eis p̄suuit duplici ho nore debent haberi.ut dicit ap̄l9.i.Thi·q̃nto. Per hec igitẽ q̃ p xĩe dicta sunt cõclu dũt aliq̃ doctores eciã ĩferio res·mĩstros ecc̃ie ĩ eminẽcia et pfectioẽ stat9 religiosis p̄ ferẽdos esse·uel saltẽ eos fo re in pfectioĩs statu Hanc itaq3 opinionẽ p̄dicti docto res roborare uidenẽ p raci ones et autoritates supi9 al legatas.cũ de excellẽcia et pfectione ep̄oꝝ et mĩstroꝝ ecc̃ie actũ est.ad quas q̃ reli giosos inferiorib9 ecc̃ie mini stris p̄ferũt respondẽt put ĩ ·xxiiii·capitulo uidebiẽ.

Capituluȝ·xxiii.de alia cõparacõe hoꝝ duoꝝ statuũ clericoꝝ et religiosoꝝ inter e admuicẽ·uidelicet q̃s sit eligibilior tanq̃ȝ simpliciter humanior & tolerabilior·

Post pdictā cōpara
cionē hoꝝ duoruꝫ
statuū uidelicet ec
clesiasticoꝝ ⁊ religiosorum/
q̄ntū ad pfectionē statꝰ.alia
cōparacō succedit·quis uide
licet hoꝝ statuum clericalis
uel regularis eligibilior sit tā
q̄ꝫ simplicit̄ humanior & to
lerabilior In quā re ut mihi
sane uidet̄.q̄stio ipa facti ē.
uterq̧ enī uiuēdi modꝰ ex
cellētissimꝰ atq̧ sāctissimꝰ
est·in quoꝝ quolibꝫ diuerse
uie ad salutē repiri possūt.
nec enī xp̄s spōsꝰ eccīe ple
ne illi puidisset.nisi secūdū
diuersas īfirmitates seu uires
suoꝝ fideliuꝫ·sic diuersos ui
uendi modos ad unū tn̄ dei
cultū intēdentes nō instituis
set.Hinc ipe ait ī domo pa
tris mei māsiones multe sūt
et iteꝝ scbit̄ in uia dnī aliꝰ
sic aliꝰ sic ibat.omēs tn̄ nō
ad diuersos fines·sꝫ ad unū
pperātes.Sed ut deo diuer
sis tamē gressibꝰ famulent̄
& si aliꝰ currat.alius plane
uadēs ei nō īuideat.cū uter
q̧ metā attīgant q̄ diuersi
tas unitas est·q̄a ad unū dei
cultūdiuinitꝰ ordinatā.Ea
igit̄ decora diuersitate atq̧
fulgida unitate floret atq̧
splendet dei eccīa.tā pulcra
fideliuꝫ suoꝝ unanimi uarie
tate·Nihilominꝰ tn̄ īter istos
statꝰ seu uiuēdi modos ut su
pra tactū est ex diuersis ca
sibꝰ & respectibꝫ alter istis
alter illis eligibilior est.Vn
de ait Dyonisi. nōnulli sūt ī
uia pficiēdoꝝ & ad pfectio
is acqsicōnē aliq̄ īdigēt.q̄d
aliis expedit.Nā ad depmē
das passioēs.arta uita uideli
cet p abstinētiā ac exercici
a & uigiliaꝝ expediret Alii
uero nō habētibꝰ illas passi
ones non cōgrueret.q forte
defectꝰ suos alio exercicio
uel diuīe grē auxilio supplē
possent.Nā ueluti scd̄m do
ctrinā apli ī uno corpe mul
ta sunt mēbra nō idē officiū
habēcia.& q̄d uni congruit
alteri plerūq̧ est nociuuꝫ sn̄
offensioē corpis:sic plerūq̧
una uiuēdi forma q̄ aliqbus
est ad salutē.aliis cedit ī per
niciē & eꝰ Profecerūt certe
sibi & multis in ordīe eccīa
stico.cōplures q̄s numerarē
operosuꝫ foret adeo ut dicē
mihi recte posset aliqs tāq̄ꝫ
de stellis celi.numera si po
tes·sic Nicolaꝰ fulsit·sic Gre

gorio summus ipse pontifex. sic Paulinus epus nolanus licet opulentissimus. sed et in regulari et monastica uita effulsit Item Basilius. Benedictus. Ieronimus. Dominicus atque Franciscus et plurimi quibus domus dni referta est. inter quos nonnulli aut diuino motu supnaque inspiracione uocati. aut uariis ex causis ex altero statu ad alterum aspirarunt. idest quam bti euasere. sine tamen potioris status diminucione Hinc Benedictus: hinc Dominicus et quamplures strictiore feruore deo famulari cupientes et seculi consorcia fugientes. ex clericorum ordine ad regularem uitam transierunt. Hinc rursus Augustinus Gregorius eadem uocati inspiracione et proficiendi fidelibus uberius zelo successi ex monastica religione ad ecclesiasticum episcopalis ordinis gradum scte et meritorie commearunt. Vnusquisque igitur prout secundum apostolum destinauit in corde suo sic hanc uel illam uiam eligit. uires suas considerans secundum finem sibi intentum. Est enim uterque status ut tactum est non precepti. sed consilii et supererogacionis. nec imperatur sed suadetur. Et ueluti de uirginibus apostolus ait. qui potest capere capiat. Et de matrimonio secundum eundem apostolum. plerumque melius est nubere quam uri Ita in his statibus dicendum est. In quibusdam forte utilius foret ut per spuale matrimonium ecclesie nubant. quam si ultra sibi uires inexpertas sub stricta regulari uita retro respicientes uitam deserant inceptam. Itaque inexpertis imbecillibus et infirmis putamus quod status ecclesiastici ordinis tanquam humanior et intolerabilior est periclitandus. nisi alciori inspiracione quis desuper ad aliam uitam uocatus: aut spuali et corporali adiumento roboratus fuerit. Accedit ad hoc quia eligere actus est uoluntatis et uirtutis uirtus autem ipsa consideranda est iuxta philosophum secundum electionem medii quod in recta racione consistit. Ecclesiasticus itaque status attenta humana fragilitate et promptitudine peccandi quandam uiam mediam et raconabilem uiuendi habere uidetur. Habet enim religiositatis satis. habet et aliquid humanitatis siue laxitatis. quod si forte dicatur religionis uitam eciam eodem respectu simpliciter fore eligendam pro eo quod habet toleranctias et mode

q'

rcōes suas ad iudiciū platoꝝ nec ultra pcipit· q̄ racōnabiliter supportari possit· Et dato ꝙ quis i religioē cadat habet resurgendi remedia ppt intēcōnē ad deū erectā Habet deiꝗ fratres a q̄b9 iuuai potest ·Fateor illud uerum fore· tñ illud idem q̄ i eisdeꝫ religiosis ex p missione fit.seu indulgēcia clerici fit ex iure ꝯmuni.qđ eni tolerat aut idulget.constat legi derogare atꝗ aliqñ ꝓhibitū esse·& si aliqñ sine causa indulgeat·consciencia urget·& int9 bellū nascit·ubi qetari sperat.maxime ppt istituta & artissimas cuiusꝗ religioīs ꝯstitucioēs.quib9 se artari uouerunt·& ad m'lta alia q̄ꝝ trāsgressio aut contemptus mortale plerunꝗ iducit peccatū·q̄ oīa nō ita acriter clericis cōtingūt Demū ea ipa remedia q̄ religiosis cōpetūt extolerācia uel fratꝝ psidio·eciā clericis cōmunia esse possūt. Circa secundū uero q̄ s stat9 seu uiuēdi mod9 pdictoꝝ peligēd9 sit.tanꝗ sāctior & pfectior. dictū est in pcedēti capitulo.

Capitulū. xxiiii·ubi assignant respōsiones ad obiecta ꝯtra religiosos p tuenda opīone illoꝝ qui sentiūt religiosos esse i pfectioi statu q̄ꝫ decani archidyaconi ꝛ alii inferiores clerici p9 epm ubi discutit q̄ sit pfectior uita actiua uel ꝯtēplatia·& de eaꝝ adinuicē compacōe.& de aliis hāc materiā tāgentib9.

Ibet igit p tuenda illa opīone.q̄ habet iferiores ministros eccīe post epos nō eq̄ri religiosis q̄ ad statū pfectionis Respondē ad nonnulla obiecta supi9 adducta q̄ pbare uidēt archidyaconos.curatos.& pdictos iferiores ministros ad religiosos cōpar̄tos pfectiorē aut saltē eq̄leꝫ statuꝫ in eccīa obtinere. Et q̄nꝗ p ea q̄ dicta sunt satis racōs ipe solute uideant. pticulari9 tñ ad singl'as singule fiēt satisfactiones. Primo igit dicebat.quia monachis licitū est trāsire ad statum psbiteroꝝ tanꝗ ad pfectiorē.q̄a ut inq̄t Hieroni. & transumptiue in canone xx·iii·q.i.dicit sic uiue i mo

nasterio ut clericꝰ esse mere
aris. Rñdet enī ꝙ mōchꝰ tā
ꝙ̄ mōchꝰ nō habꝫ officiū cle
rici exercere. ueꝝ tamen in
q̄ntū literati & docti sūt. lici
te possunt ꝓmoueri ad p̄sbi
teratū & curā monachalem
alioꝝ habere: pfectionē tam̄
statꝰ non habet ex illo trāsi
tu. sꝫ ex ꝑpetua obligacōne
uoti. & ita licet fiat p̄sbiter n̄
dimittit pfectionē monach
adem. Ideo subiēt ip̄sato de
creto multo tpe disce q̄ pꝰ
modū doceas. & int̄ bonos
semp meliores sectare. Dein
de adducebat illud Hiero
nimi ad Heliodoꝝ ubi dice
bat Hiero. mihi scilicꝫ mona
cho an̄ p̄sbiteꝝ sedere non
licet. illi si peccauero licꝫ me
tradere sathane Ex q̄ uide
tur curam aīaꝝ habētes in
pfectiori esse statu q̄ huiuis
religiosis cōtemplacōi uacā
tibꝰ. aut saltē in statu pfecti
onis esse. sed dicendum est
omēs mīstros eccīe esse in
pfectioīs statu modo q̄ sup̄
dictū est. uidelicet ꝑpt̄ offi
cii ad mīstracōꝫ. sed talis ꝑ
fectio statꝰ scd̄m eos q̄ hāc
opinionē tenēt magis accipi
tur compatīe ꝙ̄ ꝑprie. Un
de canones appellāt statūꝫ
clericoꝝ ḡdum quēdam ut
inferiꝰ laciꝰ tangeē. Postea
uero dicebaē bonū publicuꝫ
p̄ferēdū eē bono ꝑuato. & cū
curati gerāt officiū publicū
q̄a curā aīaꝝ. q̄ ȝelo seu offi
cio scd̄m Gre. nullū est deo
acceptabiliꝰ: & religiosi so
lum ꝑprie intendant saluti
uideē curatos esse in pfecti
ori statu Quibꝰ r̄spōdeē ꝙ
q̄uis absolute itender bono
publico sit maioris pfectioīs
ꝙ̄ intendere bono ꝑuato. H
est in genere opis pfecto. in
tendere tamē pfecte bono
ꝑuato uel saluti ꝑprie p̄ferē
illi q imp̄fecte intendit bo
no publico. ȝelꝰ enī aīaruꝫ
sacrificiū acceptū est deo si or
dinate fit. qui ordo est ut q̄s
ꝑmo habeat curā salutis sue
& postmodū alioꝝ. quia ut
scbiē Ma. xvi. & īnsūptie
in canone Quid ꝓdest hoī
si uniuersum mundū lucreē
aīe uero sue detrimentū pa
ciaē. Deniqꝫ respōdent alio
modo uidelicꝫ ꝙ ea q̄ dicta
sunt bene ꝓbāt curatos ⁊ in
feriores eccīe si recte agant
posse esse in pfectioīs ope
sed non in pfectionis statu.

quia p̄dicti miſtri eccīe non
ſuſcipiunt plebis aut parro
chie ſue curaȝ cum ꝑpetuo
obligacionis uoto.qđ ex eo
paret qa eā deſerere poſſūt
aut renūtiando aut per reli
gioniſ ingreſſum.ſolū ergo
epiſcopi cum uoto perpetuo
ſuſcipiūt curā aīaꝝ.& ideo
ſñ licētia ap̄lice ſediſ illā de
ſerere nō poſſūt.Ruꝛſ9 qđ
obicit̄ de Velia de q̄ Criſo.
dicit ſi talē aliquē adducaſ
mihi monachū q̄liſ Veliaſ
fuit.nō tamē illi cōparādꝰ ē.
qui ꝓditꝰ eſt cure ꝑp̄loꝝ ꝛc.
ad qđ dicit̄ ꝙ Criſo.nō itel
lexit de ſimplici p̄ſb̄ro ſed
de epo.ꝙ ſi loquat̄ de ſim
plici p̄ſb̄ro non intēdit p̄fer
re ſtatū p̄ſb̄ri ſtatui religioiſ
ſed intēdit ꝙ ꝑiculoſior eſt
ſtatꝰ habētiſ curam aīaꝝ
ꝗ̄ religioſi in contēplacōe ui
uentiſ.& ꝑ cōſequēſ ſe ſer
uare innocentē in maiori ꝑi
culo iudiciū eſt maioꝛ uirtu
tiſ.Sed ꝗ̄uiſ maior uirtꝰ re
quirat̄ ad h̄ ꝙ aliq̄ſ ſe p̄ſer
uet imunem a peccato inter
ꝑp̄loſ ꝗ̄ in religione.maioꝛ
tamen uirtutis eſt uitare ꝑi
cula religionē intrādo ꝗ̄ nō
uitare ꝑicula int̄ ꝑp̄loſ uiuē
do.Item obiciebat̄ qa p̄ſbi
teriſ ꝛ miniſtriſ eccīe magiſ
cōmittit̄ uidelicet cura aīaꝝ
ꝗ̄ religioſis & ꝑ cōſequens
ſtatꝰ eſt maioriſ ꝑfectioniſ
& meriti.ad qđ dicit̄ ꝙ aliq̄ꝫ
agere uel admīſtrāre dupli
citer contingit.ſi enī ille cui
plꝰ eſt cōmiſſū maiora faci
āt aut plꝰ ſuiat.īdubie pluſ
merēt̄ ꝗ̄ ille cui minꝰ cōmit
titur et minus faciat. ſed ſi
ille cui minus committitur
maiora & perfectiora faci
at ꝛ plꝰ ſeruiat.magis mere
tur ꝗ̄ ille cui magiſ eſt com
miſſum & minꝰ ſeruit. In
utroqꝫ igit̄ ſtatu clericorum
et religioſoꝝ iſta duo reꝑi
ri poſſūt ꝑ q̄ uiſ argumēti
ſoluit̄.ad aliud aūt qđ dice
cebat̄ de merito et ꝑfectioē
qđ cōſiſtit in cura aīaꝝ.ſuꝑ
rēſpōſum eſt in ſolucione ad
argumentū qđ fiebat de pu
blico et cōmuni bono ꝑuato
p̄ferendo. Subſequētē
non obſtat ꝙ dicebat̄ qa li
berare innocentes de manu
ꝑſidoꝝ maxīe ꝑfectioſ &
meriti eſt.adducētes eciam
illud Hieronī qa ſācta ſim
plicitaſ ſolū ſibi ꝓdeſt. ſed
tāto plꝰ nocet ſi contͣdicen

94

tib9 non resistit. dicendū est
ꝙ illa magnitudo meriti in
telligit̃ ex pte mētis qn̄ q̄s
tm̄ pficit ī ɔtēplacioē. ut p
pt̄ deū uelit ītēder̄ saluti p
ximoꝝ etiā cū aliq̄ d̄tmēto
cōtēplacioīs. h̄ enī mō ētuȝ
est ꝙ ad maiorē caritatis p
fectionē ptīēt q̄3 sīplicit̄ ua
car̄ contēplacioni Et h̄ ē ꝙ
Isidor9 ī libro d̄ sūmo bono
ait. bonū est igit̃ corpaliter
remotū esse a mūdo. meli9
remotum esse uolūtate. opti
mum autē3 & pfecti meriti
est utroq3 eē semotū. Ad tū
etiā quia magnitudo meriti
consistit ī magnitudīe cona
tus ad uīcendu3 pmtitudi
nem peccādi. q̄a beat9 est q̄
potuit trāsgredi et non est
trāsgress9 q̄ pmtitudo ma
gis est ministris eccīe q̄3 in
religiosis. dicēdu3 est ꝙ ma
gnitudo meriti homīs erga
deū ex trib9 potest insurgē
Primo ex parte merēti Se
cūdo ex pte pncipii formal̄
quo quis meret̄. Tercio ex
pte opis meritorii. Si igitur
magnitudo meriti pensetur
ex pte merētis. qn̄ aliq̄s cō
tēplacioē dei & in xp̄i amoē
tantū creuit. ut ad tēpus cu

pit detrimētum pati īoe frui
cionis ppt̄ xp̄i gloriā ad p
curandā pximoꝝ salutē mo
do q̄ dicebat apl̄us ad rōa.
ix. cupiebā ego esse anathe
ma a xp̄o p fratrib9 meis. de
quo Criso. dicit in libello de
laudib9 ei9 ꝙ sic ferrum in
ignem missū nō est aliud q̄3
ignis. sic aīa Pauli diuīa caī
tate incēsa non erat aliud q̄3
caritas Talis ḡ pata magis
meret̃ ī uita actiua saluti p
ximoꝝ intēdens q̄3 in uita
contēplatīa contēplacioī uā
cās. Vnde Paul9 hoc elegit
tan q̄3 maioris caritatis & ma
ioris meriti. electio enī nō est
nisi de maioi bono. unde di
cit ad phili. pmo. coartō enī
ex duob9 desideriū habens
dissolui & esse cū xp̄o. qd̄
mihi multo meli9 est. pmanē
autē in caritate necessariu3
ppt̄ uos. & h̄ confidēs scio
q̄a pmanebo oīb9 uobis ad
pfectu3 uestꝝ. sup q̄ uerbo
dicit glosa ꝙ elegit Paulus
n̄ ꝙ sibi meli9 erat. s3 quod
multis expediebat ppt̄ caī
tatē q̄ ſr emiet oīb9. si ueō
consideret̃ prīcipiū forse q̄
quis meret̃. putant aliqui ꝙ
maioris meriti est contēpla

tiua uita q̄ actiua .cū eī prīcipiū formale merendi sit caritas sic magis meritoriū est. diligere deū scđm se q̄ diligere pximū. sic maioris meriti est uita conteplatiua. q̄ directe de suo genere ordinatur ad dilectionē dei. scđm quem modū intelligit illud Grego. vi. moraliū ultīo capitulo Marthe cura nō rep̄hendit. Marie uero cōtemplatio etiā laudat. qa magna sunt uite actiue merita. sz cōtemplatiue sunt potiora. Uerum si consideret op9 meritorū uidet se habere sic excellēcia & excessa qa respectu meriti accidētalis. cum tale meritū det scđm gen9 opis maioris meriti potest esse actiua uita q̄ otemplatiua Et isto modo ne dū epi sed presbiteri & sacdotes curā aīarum habentes in excellētiore & pfectiore statu sūt q̄ religiosi. Et de istis loqt Augusti. ualerio nihil est in hac uita difficili9 piculosi9 laboriosius epi. p̄sbiteri aut dyaconi officio si pfūctorie agatur. sed apud deū nihil beacius si eo modo militet quo noster imparator iubet. si uero

utrūq3 seu utranq3 uitā sumimus respectu meriti essencialis quod respōdet caritati tā q̄ radici merendi. putāt aliqui simpliciē maioris meriti esse contēplatiuā q̄ actiuā3 Alii uero famosi & moderni doctores compādo istas duas uitas ad inuicē distingūt qa ad eorū substāciā simpliciter pocior. & p cōsequens p̄ferenda est contēplacō ut dicit in. c. nisi cū pridē de renūtiacōe. ipa est enī securior & magis suauis. paucissimis indigēs & ppter se eligenda tanq3 quietissīa quorū oria contīgunt opib9 actiue. & scđm hūc modū cōparandi contēplatīa simpliciter est melior & p̄ferenda actiue. Si uero comparant quātū ad eorū usum. tunc subdistīgunt. nam quia us9 respicit opis execucionē. Execucō autē actionis duo respicit. sc3 ipos ad q̄s est. sc3 subditos & ipm exequēte3 sc3 platū. Si pmo mō compent sic actiua p̄ferenda est contemplationi. qa plurib9 utilis est. & magis fructuosa. ut dicit in dicta decretali. licet illa sit securior & magis suauis. quia

in fecūditate sobilis lippitudo Lie Rachabelis pulcritudini est plata ut dicit Gre. sup Eschiele exponēs illud erat Lia lippa sed fecunda Si uero cō penē scdo modo aut est ad illud disposit9 & idone9 aut non. si non tunc melior est sibi us9 contēplatiue q̄a sibi potest ibi pficē sed in actīa nec sibi nec aliis Si uero est idone9. aut accedit uocat9 & necessitatus. aut ppria uolūtate. Si scdo modo cōtēplacio pcellit q̄a actīa nō pcellit nisi pueniat ex coactioē & necessitate. si uero coact9 tūc simplicitē actīa pcellit quo ad usū ei9 & hic siue cogaē a b hoīe siue ex caritate uel ppter necessitatē pxio4. & talibus melior est actīa q̄ꝫ contēplatiua. nā p talē actionē augetur caritas. & ad pferendū ad uersa ꝛ ad contēplandū optīa. & sic sua actio est melior aliis q̄ꝫ sua contēplatio. est & maioris meriti Et sic patet ꝙ q̄ ad usū uite pñtis talis actīa est simpicitē melior. & stat9 ei9. & etiā opera magis meritoria. statem tñ ꝙ contēplacio est realitē pcell

gen ia. q̄a plres repiunē ad hoc idonei q̄ui in actioē deficerēt Si tñ hō eēt a se curt9 ꝙppl9 idigeret et ꝙ bñ gereret curā illā etiā sine piculo peccati posset illā desiderare & se ingerere. et uelle hō magis fieri p se q̄ꝫ p aliū. nec ꝙ hoc essꝫ psumptuosū. q̄a licitū est appetē mai9 meritum sic fecit Jsaias. itaqꝫ tal' uita tanq̄ꝫ bona simplicitē est peligēda. Ex q̄b9 apte mōstraē quō intelligēde sūt rationes adducte. p pte illo4 qui putāt statū cleico4 inferio4 ab epo in pfectiori ēs se statu religionis.

Capitulū. xxv. de excellentia et laudibus uite monastice & religiose. et de pl'ib9 causis ppē quas peligenda sit q̄ꝫ ali9 uiuēdi mod9:.

Onasticā religiosāqꝫ uitā pconiis laudib9 ꝙ efferre non puto aliud fore q̄ꝫ lucē ipsā facib9 adiuuare. habet eni hoc uite gen9 ea oīa q̄ ad bñ beateꝙ uiuēdū ɔferāt. q̄ ad uerā felicitatē conducūt. ut paucis oīa comphendā. id habꝫ ppriū religioso4 uita. ut deo ppinq̄or acceptiorqꝫ ceteris

esse uideat᷑. Qui enim ſquit apl'9. adheret deo un9 ſpūſ est cū eo. Naz et Hiero. fate tur meliores non posse inue niri q̄ꝫ qui in mōsteriſ ꝑfece runt. Unde Augusti. ī libro de opib9 mōchoꝝ. illos san ctiores esse testat᷑ q̄ a cōspe ctu hoim ſapati. pauci ad ſe ꝑbēt accessuz ſꝫ deo ɔtēplā tur. Quiſ enī dubitat q̄n de ſerētes mundū et tumulū ſe culi et ſe a ſecl'i oblectamētiſ ſegregātes xp̄o cōformen᷑ & ab eo faciliuſ ɔfortēt᷑. qd lacio9 ip̄e Augu. ꝑſeq̄t᷑ ſr. il lud apocalipſi. mulier fugit ī ſolitudīe ſꝫ nec q̄ꝫ illud ꝑte mittendū est quōꝫ in ceteriſ hui9 uite occupacioīb9 & ui uēdi modis illd hoīb9 ɔme est ut tp̄a trāſeāt ꝛ nō rede ant. Religioſi tn̄ uiri illd facile agere possūt. non tan tum ne temp9 fugiat ſed ne pereat. Occupant᷑ q̄deꝫ reli gioſi aliq̄n lectioē. pleꝝq̄ꝫ o racioē. nec altera alterā im pedit ſed auget. Succedit demū diuini uerbi ꝑdicacio qua deo nulla ḡtior occupa tio esse potest. Demuꝫ itur ad bonaꝝ artium studia. di ſcunt enī aut docēt ſcribūt q̄ꝫ posteriſ doctrinā ad eru diēdoſ ſaluādoſq̄ꝫ hoīeſ. nul lumq̄ꝫ illiſ tēp9 uacuū est. et cū teste Ciceroē nihil dulci9 bene impēſi t̄pis memoria. hac locupletissimi ſūt religi oſi. In ceteriſ ſiq̄dē uiuēdi modiſ ɔſiderem9 hoīm t̄pa Primo infantiā ipſā ſiue pue ritiā in uanos ludos. Adole ſcentiā & iuuētutē ī libidinē & auaritiā. Senectā uero et ſeniū in q̄relas. in cruciat9 ꝛ doloriſ corpiſ. in ſuſpiria ꝛ lamēta cōſumim9. Religioſi uero infantiā in artib9 addi ſcēdis. in diuio cultu ꝑimē do. Adoleſcētiaꝫ uero in alci orib9 studiiſ. Senectutē ue ro ī docendo in ꝑdicādo de o q̄ꝫ uacādo & contēplando fructuoſe expendunt. Et ut pauci agam9 int᷑ monasticā uitā et ceteraſ uiuēdi formu las. illud int᷑ est. q̄a q̄ magiſ illi nitun᷑ ut ſalui fiāt. tantū isti conant᷑ ut pereāt. quīmo q̄ntuꝫ illi ad ſaluandū nos inuitāt adiuuāt atq̄ꝫ cogūt. tantū nos ipoſ ꝑpedim9.

Ceteꝝ religioſoꝝ uita ex quīq̄ꝫ cauſis excellētior atq̄ꝫ ꝑfectior ceteris uidet᷑. Primo q̄dē q̄a dignior ue

luti quā xp̄s eligere uisꝰ est et apl'i secuti sunt. Secūdo qa securiꝰ. nā ut īquit Aug. p mille cadētibꝰ in religioē cadet dēcē milia in seculari uita. Tercio excellētior est uita monastica quia dulcior atq3 iocūdior. non enī hab3 amaritudinē ꝯuersacō eius nec tediū ꝯuictꝰ illiꝰ. s3 gau diū & leticiā. Quarto qa san tior et deo ꝓximior p adhe sionē contēplacioīs. uñ qdā sapiēs religiosoꝝ uitā recte p dexterā designat. secula rem uero uitā p sinistrā. un de sup illo. leua eiꝰ sup capi te meo & dextera illiꝰ am plexabit̄ me. Recte inqt se cularis uita sub leua eccl'e po nit̄ qa iuuat ad sustētacionē Sed dextra id est uita religi osa. xp̄m sponsū eccl'e āple xat̄ dū eiꝰ innocēcie & con tēplatioīs āplexibꝰ delecta tur. Sed & his alia qnq3 ad denda sūt ꝓpt̄ q̄ monastica uita ꝑfecitssīa atq3 excellē tissima habet̄ Priō qa tpali um sollicitudīs minꝰ habet Secūdo qa ad spūalez adhe sionē maiorez habet aptitu dinē. Tercio qa maiorē recō pēsacioz ab ea sperat Quar

to qa in ea maiorē unusqsq3 habet sui potestatē et fruici onez. Quīto quia in ea unꝰ quisq3 faciliꝰ uitat hūanoꝝ piculoꝝ ꝓmptitudīes: Rur sus monastici uiri nedū ī his sed pluris aliis cunctis uite modis p̄ferunt̄ Alibi enī ne gociantes foris qetē q̄runt quā religiosi īt̄ se habēt. Illi tpalibꝰ student. secularibꝰ implicant̄. uanitatibꝰ inuol uunt̄. & dū inferiores pluri mos habere delectant̄. ab i teriorībꝰ et supioribꝰ elon gant̄. distrahunt̄ alibi hoi nes ꝓpt̄ ea q̄ foris sūt. et in feliciter amittūt p̄ciosiora q̄ īt̄ se sūt ut recte cū Bernado dicāt. q̄nto magis ad mun dum accedimꝰ tāto magis a deo recedimꝰ. Desiderāt enī qui extra religionē de gunt uideri sapiētes. dū ope rum bonoꝝ penuria et uera sapiētia stulti efficiunt̄. Cre dunt foris lucrari dū seipsos pdunt. celestia appetere ui dent̄. dū carnei eis oculi sūt quāto magis in tpalibꝰ red dunt̄ solliciti. tāto magis a spūalibꝰ exitiunt̄ mendici ceci qppe sīt & duces cecoꝝ oīa enī disponere ordiare

& scire psumūt: dū seipos di strabūt: Illa pterea differē cia int̄ seclares & religiosos aptissia est quōm ut inquit Hugo de sctō Victore In il lis uigilat spūs dei. dū i cete ris dormit. uiget in illis ra tio. in istis sens9. in his racō extīguit̄. feruet i illis amor dei. in istis amor mundi: hi mundū diligūt. du3 illi relin quūt. illi oīm obliuiscunt̄. & un9q̄sq3 unicē matrꝭ sue cō tinuo recordatur. isti uero oīm q̄ sūt mūdo recordant̄ & obliuiscuntur Illi caduca hec et terrena āplectunt̄. & ad ea sūope aspirāt. dū isti ad ea q̄ sup̄ trā sūt dsidrāt hi gressu pprio currūt ad i teritū. dū mōstici ad salutē festināt Religiosi oīa pter deū dimittūt. dū tpales uiri deū relinquūt ppt̄ oīa. Sed certe nō fallunt̄. ea enī funt sta cecitas uicem eis reddit q̄a cū ppt̄ eos oīa de9 fecerit isti ppt̄ deum illa dimittūt q̄re iuste eos oīa dimittunt. Seculares deiq3 prudentio res uident̄. in q̄ re hui9 secu li se hoies cōpbāt. q̄a ut scri ptu3 est. filii hui9 seculi pru dentiores sūt filiis lucis. Isti ad ea q̄ dei sunt tardi. pigri et pidi atq3 inercer st. nec cogi tant q̄ tendē debeāt. uiā sci ant sed sciēter deuiāt. & si q eam nesciūt illā nō inqrunt. Quimo religiosoꝝ uitā. q̄a humilē. quia seculo obiectā. q̄a mollib9 nō indutā abici unt et uitā eoꝝ putāt insani am. Qui paulop9 uidebunt quō cōputati sūt in numero sanctoꝝ. et sors illoꝝ inter̄ num. Patet g̊ hui9 reglaris et mōstice sūma excellēcia. et pfectio sup ceteros tempo rales status.

Capitulū. xxvi. de diffi cultatib9 uite religiose et de aborib9 et aculeis religioso rum in genere.

Religiosa3 atq3 mo nasticā uitā laudabi lem atq3 pfecta3 & deo acceptā esse nemo est q̄ ambigat. ueꝝ alia aliis con gruūt. & diuersi ad diuersa aptiores sūt. Deniq3 aliud ē religiosū esse. aliud religiose uiuere. Multi religiosi sunt noiē. pauci re. plurimi religi ose uiuere ceperūt qui supsti ciosa uita finierūt. & ut q̄dā ait sapiēs. dulce negotium iocūndū nomē religiōis est

sed pgressꝰ difficiľ. uelut i
in q̄ uite statu hoi̅ libertas.
uoluntas ac uoluptas & af
fluētia adimiť. & ut breuibꝰ
dicā. ipa q̄ꝫ que natura cōce
dit. sācta religio phibet. Fa
teor ī mōsteriis deꝰ ipe nosci
tur. ibi dei noticia. amor &
cultꝰ habenť. ea tn̄ ī ceteris
uite statibꝰ impleri possunt
et utinā tā digne tā recte im
plerenť ab hoībꝰ q̄ꝫ sciunť.
Scit eni̅ unusquisq̄ꝫ quō deo
placere possit. idq̄ꝫ si agat
uere religiosꝰ est. Se eni̅ de
o ille religat q̄ in pietate &
hūilitate deū colit et insolēci
as stirpat. Fateor ea cōmo
diꝰ in mōsteriis fieri si facul
tas corpis animiq̄ꝫ uires sup
petūt. Deniq̄ꝫ qetē animi in
religioē mōstica iueniri aiūt
qbꝰ ego dicē possē. si qetē
aī speras aut optas cur ğ in
bello stas quocūq̄ꝫ igiť ī sta
tu uiuas q̄s tibi bellū infert
nisi tu unus. qd̄ ergo tu tibi
auferes q̄re ī alio statu speras
Deniq̄ꝫ ꝯsidera illd̄ Isidori
quōꝫ ad dei qetudinē nō ac
cedit passibꝰ corpis. sꝫ mē
tis speculacioībꝰ. Vidisti tu
plimos religiosos habitu in
dutos p īqetudīes discurrē

tes. apostotātes & alios p
pter inopiā reꝝ necessaria
rū ab incepto ope cadētes.
dē quibꝰ scriptū est: quōꝫ p
pter inopiā multi deliqrunt
Quāq̄ꝫ illud fateor nō sacre
religioī. sꝫ eoꝝ ipbitate ipu
tandū est. ueꝝ tn̄ deliberati
one & ꝯsilio nō puo opus
est. Quare ut ego puto mo
nastica religiosaq̄ꝫ uita ab il
lis potissīe eligēda est. q ca
sum non timēt. inpfectis eni̅
et fragilibꝰ. & nō uitiorum
mortificationem supantibꝰ
expiendū dixeri n̄ pfitēdū
aut ueriꝰ differēdū. Pre
terea religiosi nonnulli huiꝰ
tempis abutero r̄gule sue ab
errātes quo eni̅ mō conuer
senť quo ue obediētie paup
tatis et castitatis tramite re
ligionē obseruēt tuipe nosti
i quibꝰ ut mihi uideť maior
est piculi timor: q̄ꝫ spes pfi
tiendi. Hic qdam sapiens il
lud trenoꝝ exponens lapi
des sāctuarii dispsi sūt Plā
gunť inqt religiosi iplicati
tempalibꝰ negotiis. qa nō
est actio secularis uite. quaꝫ
quam hodie nō admīstrent
religiosi. discurre singuloꝝ
occupationes & officia re

ligiosos adesse uideb. Secularia enī negocia seculariter ptractāt. ad q̄ utinā pficiē di grā· aut uocati accederēt Sed phdolor sese ingerunt cupiditati adipiscēde dignitatis grā. aut forte lasciuitatis & habēde exēptiōis. ut excutiāt collū ab obediētia suoꝝ platoꝝ. agētes ꝯ pncipalia eoruꝫ uota. p q̄ꝝ obligationē positi sūt in statu pfectiōis. Et q̄q̄ prauoꝝ hominū facta bonos a bono n̄ retrahāt. qnīmo sicͭ pena suos tenet actorē. sic īnocētia suos tenet sectatores. Nihilominꝰ hec q̄rundā religiosoꝝ praua exēpla. etsi aliq̄s a religiōe peītꝰ nō arceāt· cogunt tn̄ ut differāt q̄usq̄ se experiant. Quibꝰ colligitͭ hūc statū nō paꝝ laboris et difficultatis habere.

Capitulū· xxvii. pticularius & latiꝰ de pmtitudine pticuloꝝ huiꝰmodi statꝰ ī spē & de malis religiosis & abusibꝰ illoꝝ·

Ost difficultates & labores pdictos. q̄s nonnulli in generē ꝯddurūt c̄ca mōsticam uitā afferūt· & alia pticularīꝰ de pmptitudīe piculi huiꝰ status Aiunt enī q̄a picula monastice uite ex pluribꝰ ꝯspicere libet. eo psertī q̄a cum pctā effugere uix possimꝰ cōstat in eodē genere peccādi longe g̃uiꝰ religiosos peccare q̄ ceteros hoīes. Quis enī dubitat ut scūs Thomas refert. religiosuꝫ grauiꝰ peccare fornicādo ꝯ uotū cōtinētie g̃uiꝰ peccare ꝯ uotū paupertatis. g̃uiꝰ deīq̄ peccare ꝯ uotū īobediētie. Deīde quis dubitat religiosū grauiꝰ peccare ex contēptu. q̄a ut scti aiūt doctores. p ꝯtēptum uidetͭ ingr̃tꝰ bn̄ficii recepti· cū p religionē sublimatꝰ sit ad pfectōis statū· qnīmo et dei filiū cōculcat atq̄ uitupat p ꝯtēptū· contͭ quos Hieroīꝰ conq̄ri uidetͭ inquiens illud sapiētis. quid est q̄d dilectꝰ meꝰ ī domo m̄a facit scelerͣ multa Deīq̄ g̃uiꝰ peccat p pter pmpta scādala· cū multi eius uitā ut speculū respiciunt. quos idē Hiero· signat ait enī cū pph̄a Jeremia ui uidi silr̃itudinē adulterii. & iter mēdacii ꝯfortauerūt manus pessīoꝝ· nō ut cōuerteretͭ unꝰquisq̄ a malitia sua.

Cōfortauerūt Inquā manūs pessīoꝝ.quia malo eoꝝ exē plo mali q̄pāmodo cōfortari uident·eos uidelicȝ sequen do in sceleribꝰ·q̄s seq̄ debu erūt pie & scte uiuēdo. Est igit̄ piculosꝰ ɔtēptꝰ i religi oso q̄a ut Thomas ait.cū re ligiosꝰ ueīt in cōtemptū.in corrigibił efficit̄.⁊ oīm est pessimus. Adducens illud Hiereīe. ɔfregisti iugū & di rupisti uīcula mea Vn̄ Bern. ad Eugeniū·q̄ malō puersi tas.q̄ maior ɔtēptus q̄ȝ post pfectioīs uotiuā pmissionē uolūtariā obligacōȝ.pꝰ sacri habitꝰ susceptionēȝ.pꝰ exē ploꝝ uirtuosoꝝ patꝝ multi tudinē & pfectionē redire ad pctā sic cais ad uomituȝ Jlloꝝ pcepta ɔtemnē q̄s to ciꝰ uite et actioīs sue iudices loco dei elegit:et subdit ma gna mōchi dignitas.sed ma gna eius dānatio·si que sūt monachi agere ptermittit. Ceteꝝ huiꝰ statꝰ labores & difficultates nō negauit Au gus. ad Vīcentiū donatistā ait enī fateor caritati uestre corā dn̄o dō q̄ nr̄o.q testis ē sr̄ aīaȝ meā.ex deo seruire cepi·quōȝ difficile sū exptꝰ meliores nō posse iuenire q̄ȝ qui ī mōsteriis pfecerūt.ita nec peiores q̄ȝ qui in mōsteri is defecerūt.ut hic arbitror ī apocalipsi esse dictū Iustꝰ iustificitur adhūc.& q ī sor dibꝰ est sordescet adhuc Ac tendēda g̊ sūt Augu.uerba fatet̄ enī meliores nō repiri q̄ȝ qui in mōsterio pfecerūt sȝ nec peiores q̄ȝ q defecerūt Constat enī longe plꝫs de ficere q̄ȝ pficē Nā ut Hiero. Inq̄t rara est uirtꝰ atq̄ȝ diffi cilis & a paucis appetit̄ Sȝ & phꝰ i ethicis ait.difficile admodū for̄ tener̄ m̄diū uir tutis.q̄re lōge plꝫs deficiūt q̄ȝ attingūt:ueluti sagittātes ad signū mediū plꝫta defici unt q̄ȝ signū tangūt.Vn̄ qui daȝ sapiēs nō mirat̄ q̄re plꝫs hoīes sint uitiosi q̄ȝ uirtuosi maxime q̄a peccare multis modis ɔtingit.& unico defe ctu q̄s reddit̄ uiciosꝰ.sȝ ne quaq̄ȝ q̄s uirtuosꝰ & inocēs erit nisi oī cōcurrēte uirtute que inuicē cōnexe noscunt̄. Vn̄ saluator multos fore uo catos ait sȝ paucos electos. Et ppheta clamat·q̄a mul ti q̄ȝ defecerūt:& iteꝝ.omēs sił inutiles facti sūt nō est q̄

faciat bonū.ut bonoꝝ rarita
tez atqꝫ pcitatē designaret
Cū ḡ in omī statu pl'ēs defi
cere arbitrādum sit.religio
sos ḡui9 deficē nō ē ābiguū
Quis enī non cernit religio
soꝝ tā copiosā numerosita
tem.sꝫ q́s nō uidet tāpauco
rum sctītatē Quis nō cernit
multoꝝ religiosoꝝ supbiaꝫ
& elacionē.sꝫ quis nō uidet
paucoꝝ huīliationē Plurimi
certe sūt religiosi sed proh
dolor tales ut cū Bernardo
loquar sub habitu religioīs
animū secularē.et sub pānis
ɔuersioīs habere īueniānt
cor altū in seculo et puersū
ad religioīs opera De qb9
idē Bern.ait doleo de multi
qui p9 spretā ppl'i pōpaꝫ cō
uersari deberēt in scola huīli
tatis.ḡuiu9 īsolescēt et īpatiē
tes ālig9 fieri ī claustro.q̄ȝ fuis
sent ī seculo:et ꝙ magis pi
culosū est.pleriqꝫ in religioē
nō patiunt se haberi ɔtēptui
qui ī domo sua seculariē uiuē
tes.non nisi ɔtēptibiles esse
potuerūt.Preterea ī eo uer
sat q̄ȝmaxīe religiosoꝝ picu
lum.qa cū sint religati deo
duꝫ se ligatos fore dolēt.sē
āmittūt solutos.nō ɔsiderāt
tes ꝙ bn̄ ligata securi9 custo
diunt.soluta uero facile pdū
tur.Multis rurs9 aculeis &
laborib9 stat9 religioīs est
referto & pl'imis piculis ex
posit9 Quis enī dubitat te
ste Bernā.ḡuissimū esse int
asuetas epulas esurirē ī dlici
as pteitas macerai.iē uestes
pciosas et multas algere.&
int diuicias q̄s ostēdit mun
dus offert dyabol9 .deside
rat noster appetit9 ea ɔtemīs
nere Profecto tāto hec ḡui
ora existūt.quāto grauī9 ā
paucioribꝫ tolerant.Fateō
certe qa ut Bern.ait non de
sunt religiosi ī claustro.q. h̄
pacto uolūt esse paupes.ut
nihil eis desit Deiqꝫ uolo.re
ligiosi casti sint & paupes.
Quid tn̄ dices de piculo ar
rogātie.uane gl'e.q̄ nō nisi
meliores tēptat.Dn̄ Jeroī9
pl9 est deposuisse aīm.q̄ȝ cul
tum.difficili9 arrogātia q̄ȝ
auro careg & gēmis.his enī
abiectis gl'osi iuterdū tume
mus sordib9.et uēdibilē pau
ptatē populari aure offeri
mus.Sed ad alia trāseam9.
Quis tal' religios9 est:quē
Bernar:ipe describit.qui in
nullo prs9 aut resistit pori

b9 aut iuideat paribg aut sō iectus plene obsequat. sociis cōgrues. subiectis utilis omī bus cōdescendēs. fugax uo luptatis. appstitor laboris. paciēs abiectiois. ipaciens honoris. paup i pecuia. diues in sciēcia. huilis ad merita. supb9 ad uicia. qui ita huic mūdo morit ut soli deo uiu delectet. De his Eusebius dicebat. quoniā taliter i mo nastario uiuē pfectio est. sz aliter cōuersatio magna dā natio est. sed certe potig eas imitant. de qbus idem ber nard9 ait quoniā supbie in obediētie & auaritie studēt quaz prime culpe casg attu lit & labor. tertie lapsg tie tur. His tribus piculis tres claustraliū ordies subitiūt scz qui sedem plationis que rūt. & pesse nō ualēt. Alii q nc obediūt nc obedire uolūt Tertii familiares Jnde. locu los portātes & inoculto de trahentes. Sed ut paucis multa cōphendā. si studi a. si mores. si uitā plurimo rum religiosoz cognoscere uis: considera quia illis ca pitulū hostis est. extra mur mur & iuidia. i nocte nullas

uigilias habent nec in die labores. laborat mōachus ut fiat abbas. abbas uentro sus. prior igrassat medic9 blandit potētibg terrena diligit. suspitios9 claustral bursarius peccuios9: ifirma rius concubiarius capitosg sacrista: sine oratioe cōuer si. fratres ad questū pdicāt gardian9 eqtat. puitial p clamat. generat generat. Preterea d hg statg piculo uide qd bernard9 dicat in quadam epla. moriens uix unquā aliquis i cella ad iser num descēdit. quia uix un quā i celo pdestiatg i ea us qz ad mortem psistit. Jtē labores picla h9 statūs ap tissie demōstrat. Grego. i registro iquiēs. uos qui uiā uite extra hoim frequētiā ducit. tanto maiora certa mia pati necesse est. quoni az ad uos magister ipe tēp tationū accedit. Ceteȝ ex multitudine pceptorum & onerum. religionū. piculoz & difficultas huius status cōphendit Nam ut dicit augustin9 ubi sunt mlte p ceptiones ibi sūt mlte trās gressiones. Habēt eni reli

giosi longe plra . pcepta.q̃
quicumq; hoies aliorũ sta
tuũ imo plerũq; ut sup dixi
qd aliis meritũ. sibi ad pec
catũ & piculũ est. nec iuuat
si dicas·non oia pcepta obli
gant. Quibus Hiero. respon
det in qdam epla. non ideo
putet q deo se obtulit. aliq̃
contenenda esse mãdata q
a leuia sũt. tam eni maxima
illa q̃ mima imparata sunt
& otept9 uni9 pcepti pcipi
enti iiuria est. Et sequit in
qcunq; eniz statu in quouis
gdu equale peccatũ est. uel
phibita dimitte.uel iussa ñ
facere. Et Bern. ait. iussa si
ne culpa nõ negligunt. & sñ
crimie non contenunt. O q̃
multa sũt hodie i religioib9
pcepta. O quot uicula multi
plicata. O q̃ pauca & tarda
remedia De qbus xps dicẽ
bidet. alligãt onera grauia
et importabilia. et iponũt ea
in humeris hoim. Cõtra hos
multiplicãtes pcepta cõmia
tur de9 duas maledictioes
Prima est ue uobis scribie &
phatisei ypocrite q claudi
tis regnũ celoꝝ añ homies
ubi nõ intratis nec pmittitis
alios intrare. Scda est ue uo

bis scribe & pharisei. q deeia
tis mentã et anetã. et relin
quitis q̃ grauia sũt scilicet le
gis iuditiuz misericordiã &
fidẽ. Forte dicet q̃spiã fatẽ
dum esse plima religionũ p
cepta. plima onera ex qb9
necesse est plimã sequant
pctã. Fatendũ etiam plima
esse in religioe picula inco
moda. plres difficultates &
labores Veꝝ tñ ex plurimis
bonis q̃ religiosi agũt. facili9
credit absorbi posse. sed &
pmptio ab eis resurgẽ ualẽ
bunt. pserti ppt intẽtionez
quam habet ad deũ erectã.
Accedit qa habẽt socios a q
bus iuuẽt. ad quos dici pos
sunt. que tetigi sup in. xxiiii
capitulo Demũ fateor possi
bile illud est. sed difficile di
xerim. pcepta eni apta sũt.
impletiones dubie. manda
ta certa. trãsgressiones cer
tiores. uitia nõ occulta sunt
bona non uident. picula ma
nifesta existunt. nec sine di
scrimie incurrunt. remedia
uero dubia. nec sine magnis
laborib9 querunt. facili9 ca
dim9 q̃ resurgam9. socii ue
ro an iuuẽt eũ qui se ledere
uult. unusq̃sq; cõsideret de

quib9 quidā sapiens ait. q d iuuat amic9 si aīg amicitior ledit: Fatcor tñ boīs et deo dicatis religiosis. picula dif ficultates. Labores hui9mo di quedā certamīa. q̄daȝ ex ercitaciones existunt. que religiose uiuentes eo magis coronāt. atq; ut supra dixi cū d̄ picul & laboib9 stat9 eccīstici egi. non est in culpa religio sed abutētib9 religi one. Nec est impbatio ī reli gione sed d̄turpātib9 religi onē. in q̄ non est miꝝ si sit multitudo piculoꝝ. ubi uio lentib9 & bn̄ militātib9 ēst cumul9 donoꝝ. Nam ut ait Hugo de sctō Victore. omī statui est benigna religio. a bundās paupi. mediocribus sufficiēs. tolerabil diuiti. in firmis larga. dedicatis cōpa tiēs. penitētib9 miserās. per uersis seuera. bonis optīa. Et Crisosti. religio nunq̄ se nescit. fatigationē nō sentit ex quib9 oīb9 apte mōstra tur. hui9 uite & stat9 piculū labor & difficultas simul & utilitas.

Capitulū. xxviii. de incli nacōe & disposicōe natura lis & diuersitate cōplexionū & abilitatū hoīm q̄ntuȝ ad religionē. et cōsilio in talib9.

Ltra p̄dicta nōnulli cautos agunt et at tentos religionē in gredi uolentes. ut inclīacōes sus ac disposicōes naturales & cōplexiones attēdant. ui resq; suas discutiāt. Tandē quidā illis ēca p̄dicta cōsilia Aiūt enī q a scd̄m ātiquoꝝ sapiētū sententias. diuersi diuersos penitus uiuēdi mo dos aut inclinant aut dispo nunt. Diuersitas autē & dis similitudo aut disparitas ui uendi uni9 ad alterū. ut ī pol liticis īqu it ph9. ex triplici radice pcedit Primo ex na tura siue q̄litate diuersa non nullos ex diuersitate cōple xionis loci cp ī q uiuit. natu raliter ad diuersa ferri uide mus. nōnullos enī inclinare cōspicim9 ad bn̄ pollitican dum in re. p. alios ad militā dum. alios ad artifitia: alios ad artifitiū & cultū diuinuȝ nec solū ad hec exercitia sȝ aīe passiones diuersimodē disponunt. quoniā aliqui ad uerecūdiaȝ. alii ad iram. alii ad tristitiā inclinant. Com

plexioīs ḡ diuersitas & re gionis q̄litas addiuersa pec tus in clinat etiam quo ad mores Quāto enī humana complexio simplitior & pu rior est tanto sensꝰ exterio res uiuatiores potentiores atq̄ subtiliores reddunt̄. q̄ sic ut p cōsequēs intellectus hoīs eo magis sit purior & subtilior. Idq̄ ex eo patꝫ es se maīfestū quōꝫ q̄diu sensꝰ ipi exteiores uiuaciores exi istūt tāto magꝭ ītellectui de seruie possūt. quoniā ītelle ctus ipse nihil agit aut ītelli git q̄ diu in hoīe existit nisi cū misterio sensꝰ. q̄re recte Aristoteles q̄ a anīe sequunt̄ copor̄ Et alibi li̇b d̄ aīa ait molles carne aptos mēte di cimus. Anima ḡ siue intelle ctus huānꝰ nō exercet opa tiones suas nisi mediātibus organis corpis. quia eodeꝫ pho teste. nihil est in intelle ctu quin priꝰ fuerit in sensu. Ex q̄ radice pcedit illa cau sa a multis ignorata. q̄re in tellectus humanus q̄nq̄ fati gat̄. qd̄ licet impprie dictū sit. tñ intellectū fatigari di cimꝰ non scd̄m se sed scd̄m sensꝰ exteriores. cūm quibꝰ agere debet intellectꝰ ipse.

Ex q̄bꝰ oībꝰ cōstat q̄ abili taut̄ seu disponunt̄ hoīnes ad hūc uel illū modū uiuēdi scd̄m q̄ peiꝰ uel melius con plexio illarū ē disposita et q̄q̄ aīa ipa eque pfecta exi stat tñ aliq̄n eligit unū uiuē di modū sibi acomodatum et in eo faciliꝰ bñ opat̄. si or gana corpis meliꝰ habet di sposita & complexionata. q̄ inclinatiue non completiue ad h̄ uel illud disponūt. Se cundo diuersitas modi uiuē di contigit plerunq̄ & diuē sa consuetudīe q̄ natura imi tat̄. & illa ad unuꝫ modū ui uendi trahit. alios ad alium Tercio hec disparitas uiuē di contigit nōnunq̄ ex spiri tuali diuīa influētia que q̄n & quomō uult hūc trahit ad unuꝫ uiuendi modū. aliū ad aliū sine tñ offensioē unius cuiusq̄ liberi ȧbitrii. put sue Inscrutabili placet puidētie Quicunq̄ hoc modo trahit̄ ad uitam monasticā. laudet deū qui traxit ⁊ ppperet ad locū quē sibi mōstrat deus. et relictis urbibꝰ & eaꝝ ille cebris. nadat saluari in segō Verum secūdus modus con

suetudinari9 eos repête non iuuat. q̄ delicate ī urbib9 nu triti sūt. s3 op9 ē ɔsuetudīe3 pnitiosā ǵria ɔsuetudīe pau latim deuincere. Si uero pri mum modū attēdunt. recur rant ad cōplexionem predī ximo ad naturā suā. ad incli nationē. ad dispositionē in terioris hoīs sui unusq̄sq̧ re currat. desq̧ ad uires corpis sui & seipos & intra seipsos diiudicēt. & de se magis sibi q̄3 aliis credāt. Concludūt ḡ & consulūt nōnulli scribētes ut qui indeliberacōe pēdet. an religiosā uitam assumat. cuncta aīo digerat. & id eli gat qd̄ portare & continua re possit. Nec uolum9 q̄ teti gimus dicta esse aīo dissua dendi religiois īgressū ma xime qa nō ignoram9 nemi nem sine ḡui peccato religi onis uitā alicui aut ꝓhibere aut impedire posse. iuuēib9 ꝑsertī. na3 adolescēti uolēti uiā ꝑfectiois dixit xp̄s. uen de omīa q̄ habes et da pau peribus. et ueni et sequē me Unde quidā sapiēs ait. qui adolescentē a religione retra hunt similes sunt phariseis q̄b9 ore saluatoris dictū est

ue uob quia nec uos intratis in regnū celoꝝ nec alios si nitis intrare. Verūtn̄ religio nis ingress9 de cōsilio sit & de opib9 suprogatoīs onus q̄sq̧ ut dictū est ad se recur rat uiresq̧ suas discutiat. fra gilitati sue ɔplexioī natur cō suetudī ɔsulat. et si pōt cape re capiat Dicar enī r̄ligar se deo optimū est Sed cogitet qui religione3 īrat laborio sam uiā. iter arduū atq̧ diffi cile aggredi. nec ad tp9. s3 q̄3diu uixerit religioīs oner necesse est sustineat. illudq̧ semp in mētem ueniat quia sic manū ponat ad laborio su3 aratꝝ. ne respiciat retro quia aptus nō erit regno ce lorūm. Fatemur tamē quia ea q̄ tetigim9 incliatiue nō completiue ad h̄ uel illud di sponūt. Potēs est de9 abūda re et facere gratiā nob. q̄ de lapidib9 istis potest suscita re filios Abrae. de lapidib9 īquam id est de īduratis et īflexibilib9 animis hoīm. nō natur uel ɔplexioē. sed solū etiam depuatioē et malitia potest suscitare filios Abrae id est reddē eos flexibiles. et obsequētissimos ad obe

dientiā et cetera onera reli gionū. non tamē ī̄pbamus qui unq̄ȝ̄sq̄ȝ fragilitatē uires q̄ȝ suas discutiat. et cū cōsilii sit religionē īgredi ut supra dictū est. si pt capē capiat.

Capitulū. xxix. de comparatione religiosorū inter se ad īuicem. & primo de comparatione solitariorū ad socialem uitā agentes. & que uita pfectior sit altera.

Habita est igitur supius compatio et differentia horum duorum statuum. clericalis uidelicet & regularis inter se ad īuicēm compatorū. & qualiter alteri aut equatur. aut pponatur quo ad pfectionē statuū. & quis sit eligibilior put pfectior aut put humanior. Jā supest ut stat9 religiosorū inter se ad inuicē distīguantur et comparētur quo ad pfectionis statū. Et primo de religiosis solitariis compatis ad uitā sotialem agentes. Quantum igitur ad religiosum statū inter se considerādum. et compandum duplicē fore puto differētiā religiosorū quorūdā qui solitariā et anacoriticā uitā ducunt. aliorū qui socialē. De solitariis ergo primo dicendum est. de inde de socialē uitā agētib9. De primis itaq̄ȝ anonnullis sanctis doctoribus asserit illos omnes ceteros religiosos excellentia uite stat9 pfectione anteire sic de antonio legimus. sic de paulo primo heremitā. necnō benedicto. et pmlis macarionib9 et complurimis aliis. de quib9 augusti. in libro de opib9 monachorū ait illos monachos sāctiōes esse. qui a conspectū hoīm segregati nulli ad se pbent accessū. Alii uero distīguēdum putāt. qa uel loqmur de pfectionis statu. uel de pfectionis ope. Utroq̄ȝ autē modo solitaria uita maiorem pfectionem acqrit q̄ȝ socialis. Quorum ratio est quoniā uita socialis stat9 est uolentiū pfici p instructionem ī intellectu et p correctionē ī effectu. cum aliquādo cōtigat a uia pfectionis deuiare. Sed solitaria uita est pfectorū. et taliū qui nullo istorū īdigeāt. Solitarie

enĩ uiuẽtes & aliorũ consor
tia aspnantes· & ciuiliter &
sotialiter non cõuersantes·
necessario ut phus ait ĩ po
licicis .uel sunt ut bestie .uel
sunt homĩes meliores .Vñ
non solum scdm sactorum·sꝫ
scdm philosophorum sentẽti
as solitarie & uirtuose uiuẽ
pfectorum est .& magis tales
debẽt dici quidaꝫ dii q̃ ho
mines .uel tanq̃ supmi & p
fectissimi homĩes·nõ soluꝫ
honorãdi.sꝫ potiꝰ admirã
di sunt .Quãto ergo statꝰ
pfectorum excedit statũ pfiti
endoruꝫ .tãto solitaria uita
monachorum excedit uitã q̃
rumcũq; religiosorum socialit̃
uiuẽtium·Si uero loquamur
de pfectionis ope· hoc idẽ
putãt .Opꝰ enĩ uite solitaie
contẽplatio est.social' uero
uite actio est utriusq; opis
ĩ quibusdã cõmixtio . Pla
num est autẽ q contẽplatio
pemĩet actioni .& est opꝰ
magne pfectionis non solũ
ppt̃ xpi uerba.de martha
et maria commuĩter recita
tã .sed ppt̃ xpi exempluꝫ
imitãdum ·De quo scribit̃
apud ·Lucã q exiit ĩ mon
teꝫ orare·et erat pnoctans
in ortione·& hoc sit ppter
facilius diuinũ auxilium im
petrãdũ . Nõ enĩ dixit exi
it ad turbas ·ã ad urbes or
re·sꝫ ĩ mõtẽ uaste solitudĩs
ubi enĩ deest auxiliũ hũanũ
solitudĩs locus aptꝰ est ad
impertãduꝫ diuinũ auxiliũ
qa cũ iguoramus qd agere
debeamꝰ .hoc solum habẽ
amꝰ rfugii ut oculos nostros
dirigamꝰ ad deũ.Itẽ q̃rit̃
solitudo .ppter tumultũ se
culi fugiẽdum deserẽs enĩ
mundũ et tumultũ seculi.et
sperãs se nõ solũ a uoluptati
bus mundi .sed a iocũdita
te sociali :confortat̃ a xpo
ut .glo ait super illo uerbo·
apocalip.xii. mulier fugit
in solitudĩeꝫ :Circa pdicta
tñ que de sanctitate uite so
litarie dicta sunt:dicam qd
animũ pulsat .Alia est eniꝫ
ratio illiꝰ antiqui tẽporis·
alia moderni . Si enĩ uiros
solitarios consideramꝰ.illos
uidelicet qui in primitĩa ec
clesia floruerũt :uerissimũꝫ
puto illos fuisse pfecctioris
et sanctioris uite ceteris so
cialem uitã agẽtibꝰ·Eo enĩ
tpe nõ artabantur fideles
tot canonũ id est decreto

rum pcepta censuris aut pe nis. Nec erant tūc ut ita di xerim tot laquei leguz seu constitutionū. excommuni cationū siue censurarū. a q bus uix fideles etiaz diligē tissimi et tīorati rspirare et preuꝫ possūt. nō tot ieiuīa īdicta. nō uigilie. nō silētia non diuturna pariter & noc turna diuīa offitia dicti ac ex pcepta dicenda denicꝫ tot festa colēda. non tā cre bra cōfessio & corpis xpi cōmunicatio. nō tot obediē tiaꝝ pstationes. sicut mō fi deles artātur aut potiꝰ īuol uunt. Ita ut recte de platis eccl'e dici possit illud chri sti. qui alligant onera īsup portabilia & cetera. Unde si aliqua hꝰmoi ī illa pmiti ua ecclesia seruabant. erāt tn̄ uolūtatis. q̄ ptūc trāsgre di peccatū nō erat. qa non dum phibita. Nūc uero ea om̄a que diximꝰ & cōplu ra alia ab ecclesia addita & quottidie scd̄m hoīm tem poris malitiaz expedit. ut augeātur et sub pcepto iniū gūt. q̄ꝝ ignorātia aliquē nō excusat. et omēs etiā solita rios ad obseruationē ligāt

Cum igit ea om̄a nō soluz facē sz et sciere difficile sit et fere īpossibile. non soluz anacoritis. et ī heremo uitaz agentibꝰ. qui hoīm conuer sationes fugiūt. et oīm reꝝ necessariaꝝ penuriā habēt sed etiā his qui urb īcolunt. Ideo putamꝰ sine offensio ne ueritatis pbabilitē dici pos se. modernis tempibꝰ uitā heremiticā non posse repi ri illius pfectionis & sancti monie. sicut priscis illis tem poribꝰ. quīimmo piculosā ad modū fore et difficulter cūcta ecclesie statuta obser uare posse. Nisi forte aliqs dicat qꝫ anacorite pdicti iā adeo pfecti sunt et tam fix um animū in dei amore ha bent. ut ab his ligamētis li beri sint. et pdicta pcepta habeant in pparatione ani mi. Quibus non facile assē tio. qa cum d ecclesia sint pceptis ecclesie ligari mani festū est. nisi puilegiati re periātur. aut diuītꝰ alter fu erit releuatū

Capitulū. xxx. de com paratione religiosoruz uitā sotialē agētiū īter se. et quē religio sotialis alteri sotiali

sit pfectior. et utrum religio eo q artior. sit pfectior

Onsequēs est ut religiosos uitā sotialē agentes discēnam9 & comparem9 q̃ntu3 ad eo4 pfectionē. inter quos ut sancti doctores tradūt. longa admodū differētia est. Na3 ut inqt sāct9 Thomas secūde scđe. q. clxxxviii. differentia rligiois uni9 ad aliū pncipalit qdem attēdit ex pte finis. sic ut una religio ordīetur ad peregrinos hospitio recipiēdos. & alia ad uisitādos uel redimēdos captiuos Secūdario autē ex pte exercitii. qa diuersi modi exercitii st i diuersis rligioib9. puta qa in una religioē castigat corp9 p abstinētias ciboru3 in alia p exercitiu3 operum manualiū. uel p nuditatē uł aliqd aliud huiusmodi. Et qa nō potest aliquid dici altero poti9 nisi scđm illud i quo ab eo differt. ideo excellentia uni9 religiois sr aliā pncipalit quidē attēdit sm religios finē Secūdario aūt scđm exercitiū. diuersimode tn̄ sm eū utraq3 cōpacio attendit. Na3 compatio q est sm finē est absoluta. eo q finis ppter se querit. Compatio autē q est sm exercitium q̃rit nō ppter se s3 ppt fine3. et ideo illa religio pfertur alteri q ordīat ad fine3 absolute potiorem. uel qūia est maius bonū. uel quia ad plura bona dirigit. Si uero sit idem finis. sed secūdario tunc attēdit pminētia religionis non sm quātitatē exercitii sed sm pportinē ei9 ad finem intentū. Unde & incollationib9 patru3 introducit sentētia beati Anthonii. qui ptulit discretionē p quā aliquis omīa moderat & ieiuniis & uigiliis & omibus hui9modi obseruatōib9 Sic g dicēdu3 q op9 uite actiue est duplex. unū quidē qđ ex plenitudie contēplatiois deriuat sic doctrīa & pdicatio. Vn̄ & Greg. dicit in qnta omelia sup Esebiele q pfectis uiris pmo ad contemplationē suā redeūtibus dicit m̄moriā suauitatis tue eructabūt Et hec pfert simplici contēplatioi. sic enī est mai9 illumīare q̃ lucere solum. ita mai9 est contēplata

aliis tradere q̃ solu3 contē plari. Aliud aūt ē actīe uite qd totaliter consistit ī occupacioē exteriori. sic elimosinas dare. hospites recipere & alia h9mōi q̄ sunt mīora opib9 ɔtēplatioīs. nisi fōtē ī casu necessitatꝫ. Sic g̃ summum g̃du3 in religioīb9 tenent. qui ordinātur ad docēdum et p̄dicandū. q etia3 ꝓpinquissimi sunt pfectioī epōꝝ. sic & in aliis rebus fines p̄moꝝ ɔiūgunt̄ p̄cipiis secūdoꝝ ut dicit Dionisius vii. c. de. di. no. Secundū aūt g̃du3 tenet ille q ordinat̄ ad contēplationē. Terciū aūt q occupant̄ ĉca exteriores actiones. In singulꝭ autē his g̃dib9 potest attendi p̄eminētia s̄m q una religio ordinat̄ ad altiorē actū eodꝫ generꝭ. sic int̄ opa actīe potı9 ē redimere captiuos q̃ suscipē hospites. & ī oīb9 opib9 ɔtēplatīe. pōti9 ē orō q̃ lectio. potest etiā attēdi p̄eminētia si una eaꝝ ad pꝭa hoꝝ ordinat̄ q̃ alia. uel conueniētiorꝭ statuta habeat ad finē ꝓpositū consequēdu3. Moderni tn̄ doctores ad eundē intellectū aliter distinguūt. Tres enī g̃d9 fatiūt illoꝝ religio

soꝝ uita3 sotialē agentiū ꝓfertī q ī pauptate uolūta la ꝓpt̄ xp̄m assūptam regularem uitam elegerūt. Prim9 g̃d9 fuit quondā & hodie ē q̄rūdā mōchoꝝ q habētes possessiones in cōmuni de fructib9 & ꝓuētib9 ipaꝝ uiuunt. & de illis sibi & necessariis uite sue ꝓuidēt. Secūdus modus fuit & ad huc ē quorūdā religiosoꝝ. q mundum sp̄nētes de labore maūum suaꝝ uictitant. ac uestiū et alia necessaria sibi ex illo misterio submīstrāt. secūdū quem modū aliq̄ndo paul9 apostol9 uixit: ne offendiculum daret euāgelio. Terti9 g̃d9 est alioꝝ religiosoru3 qui hodie communi uocabulo mendicātes appellātur. qui spūaliibus pricipaliter uacātes. et p̄dicatioī et doctrine insistētes dꝫ his q sibi a fidlib9 offerunt̄. ī uolūtaīa pauptate deo famulātur. De igit̄ ī rligiones habēt īter se differētias et ꝓportiōes. et alie aliis ātiq̄orꝭ sūt et eci strictiōes. s3 q̄ntū ē ad statū uberioris pfectionis. nō dubito ultimā id est mēdicātiū uitā maiorꝫ esse pfectioīs & meriti. ac etiā securitatꝫ ad salu

tem ppter q̄tuor causas su
perius assignatas cuz de ex
cellētia religiose & mōstice
uite in genere actū est. Priō
uidelicz qa tpaliū rez mīo
rem habet sollicitudinē. Se
cūdo qa ad spūalē ɔtēplatio
nem maiorē habz dispositōz
annexā. Tertio qa respectu
maioz bonoz q̄ fidelibus sub
mistrāt. & puā in h̄ seculo re
cōpensacōez recipiūt. Quar
to qa magis xp̄i uitā imitāt̄ &
aplōz. Scbit̄ enī in Luca q̄
mulieres multe sequebantur
xp̄m. mistrātes sibi de facul
tatibus suis. quā aliq putāt ui
tā mēdicantiū. Fortasse ali
qs obitiet q̄ nōnulle religio
nes acrioris uite sūt q̄ mēdi
cātes. ideo uident̄ eminētio
ris atq pfectioris esse status.
Nam dicēdū est ut sācti tra
dunt doctores q̄ istā duo sil
stare possunt. aliquā religio
nē eē artiorē & tn̄ mioris p
fectionis. Quod triplici uia
ōndit̄. Primo p xp̄i exēplū.
Scdo p discipuloz documē
tum. Tercō p eccīe militātis
cōmune expimētū. Priō enī
patz p xp̄i exēpluz. nā nul
li fideliū debz esse dubiū. q̄
nulla regl̄a uel religio artiō
ēsse potest q̄ religio Iohānis
baptiste. de q̄ dicit̄ Mathei
p̄mo q̄ uestimētuz eius erat
de pilis camelōz. esca autē
eius locuste & mel siluestre.
Sup q̄ uerbo dicit Hiero. q̄
miz erat in huāno corpe tā
tam asperitatē uite cōspicē.
Demū nlli dubiū ē. q̄ nlla a
lia religio aut uiuēdi mōs p
fectiō fuerit uita & rligioē xp̄i
Vn̄ Mat. xi. dicit̄. uenit Iohēs
baptista nō māducās nec bi
bēs. et tn̄ dixistis qa demo
nem habet. Venit filius homīs
manducās & bibēs. & dixi
stis ecce hō uorax & pota
tor uini. & iustificata est sa
piētia a filiis suis. Sup q̄ uer
bo dicit Augu. q̄ scti apl̄i i
tellexerūt regnū dei nō esse
i esca & potu. sed in eq̄nimi
tate et uolūtate tolerādi. qs
neq copia subleuat neq de
p̄mit egestas. Et sic patz q̄
rligio xp̄i licz fuerit mius ārta
tn̄ lōge maior pfectiois. Se
cūdo h̄ patz p doctrinā apō
stoloz. tāta. n. fuit apl̄ice ui
te pfectio & eccīe p̄mitie. ut
cūctis possessioībus abdica
tis. oīa haberet in cōmuī et
ptia possessionū ponebant̄
ad pedes aplōz. a q̄ pfectio
nis uia aliq̄tenus posteriores
defecerūt. qa possessiones

in cōmuni licite tñ obseruabant ut alibi latiꝰ diximꝰ. ꝑserti in eo libro quē de xp̄i paupꝑtate edidimꝰ. tetigiꝰ etiā libro defēsorii status ecclesiastici Naȝ expſſe dicit Augu.iii.de doctrīa xp̄iana nllas eccīas gentiū fecisse.qđ tpe ap̄loꝝ factū ē.et tñ mōsteria ex gētibꝰ cōuersis cōgregata et possessioēs i onī seruātes artioꝝ uite fuerūt. q̄ꝫ religio siue statꝰ ap̄loꝝ. Dicit enī Hieroī.in ep̄la ad Eustachiū de cibo uō ⁊ potu taceo.cū etiā lāguētes mōchi aq̄ frigida utāt̄.& coctū aliqđ comedisse luxuria ē.Fuerūt ḡ mōchi ī p̄mitīa eccīa artioꝝ uitē q̄ꝫ ap̄li.sȝ tñ mīoris pfectiōis.qđ patet qꝛ ex eo ꝙ mōchi p̄dctī possessiones i onī seruabāt.Augu.uidet̄ īuer̄ eosꝙāmodo a pfectioē ap̄loꝝ defecisse.Tercō hꝰ ecꝫ cōspicit̄ p militātꝫ nr̄e eccīe expımētū.tenet enī cōmuniter eccīa religionē siue statū epōꝝ pfectiorē esse oī alia religioē tā mōchoꝝ q̄ꝫ alioꝝ.& tñ expimētū docȝ ꝙ q̄libȝ religio artioꝝ uite ē q̄ꝫ religio siue statꝰ epoꝝ. Nō ḡ se comitāt̄ ista q̄ a religio q̄nto artiō tāto pfectiō

Potest enī esse maioꝛ pfectio cū minori artitudīe.& maior artitudo cū minori pfectione: Et licet eccīa concedat trāsire ad artiorē ill̄ qui sunt in laxiori non ꝑpter id cocedit quasi credat religionem tanto esse pfectioreȝ quanto artiorem simplicit̄ sed credit artiorem instrumētalit̄ eē pfectiorē r̄spectū illoꝝ q̄ p talē artitudinē co modiꝰ dicūt posse puenire ad statum pfectiōis Et hec q̄ntuȝ ad pfectiorē statum ītelligēda sūt Quid autē tenendū sit q̄ntum ad trāsitū canoniste tractāt in.c.sane de regularibꝰ. Dicūt enim exēpligrā ꝙ attēta īstitucione r̄gule sācti Augu.& etiā sācti Benedi.artioris regule est ordo sācti Benedicti & laxior sācti Augu.uidelicȝ q̄ntuȝ ad trāsitū de una religione ad aliā. Itaqꝫ nisi cōstitutioēs r̄gulares obstārēt uel obseruātia actualis frm p̄dicatoꝝ & alioꝝ q̄ regulā beati Augus.pfitent̄.certū est eos posse trāsire ad ordinem sctī Benedicti.Deꝫ tñ in ista materia q̄ntuȝ ad trāsitū ad aliā religioneȝ dicunt doctores ꝙ capit̄ laci

or uel artior habēdo respe
ctum ad actualē.etiā ad con
stitutiones factas ultra regu
lam Unde q̄ntuȝ ad dictuȝ
trāsitū non est solū pōderā
da r̄gula sācti Benedicti &
Augusti.sȝ sūt pōderāde cō
stitucōes ipoꝝ ōdinū et actu
ales obſuātie. Et iō cū frēs
pdicatoꝝ et scī Augu.& ali
oꝝ q tenēt regłaȝ btī Augt
ſm cōmunē modū uiuēdi &
ſuādi regłam. reducti sunt
istar mēdicātiū pōderata uei
tate.uidenť eē artiorē ordīs
q̄ ordo scī Benedi.& nō pos
set trāsire fr̄ pdicatoꝝ ad ō
dinē scī Bn̄dicti sn̄ pape licē
tia.tn̄ q̄ntū ad pfectioēȝ sta
tus utriusq̄ regłe simplicitē
assūpte ſm opīonē multoꝝ
regła sctī Bn̄dicti pfectiorē
stat9 q̄ scī Augu.ē:Et h̄ de
cōpacōe inť se cūtaꝝ religio
nū uitā sotialē habentiū bre
uiť dicta suffitiant.

Accipe btīssime pr̄ ħ hu
mane uite speculū tuo nomi
sȝ młtoꝝ utilitati dicatū.ut
p te q̄ specłm ꝛ tocī9 morlis
uite norma dat9 es.cūcti fi
deles in quis statū arte gra
du ac dignitate cōstituti spe
culēť.atq̄ ī eo uideāt q̄d cui
q̄ ↄueīat.q̄d incūbat.in q̄ ue
deuiāt a t̄mite uie iustē. Nā
uelutī natale speculū c9libȝ
forme sibi oppoīte imagīari
am pfert sil̄itudineȝ.sic hoc
specłm oīm morliū uarias ui
uēdi forī r̄cipiet & q̄d boni
q̄d sinistri hēat.distīguet &
stuebiť.Ibi enī uitā suā specu
labiť oīs hō.nā uidebit petōr
& irasceť speculās puaicaci
ones suas.ī eo rurs9 uidebūt
recti & letabūť.q a cernēt ī
q̄ crescāt Desq̄ ī eo uidebūt
iusti et tīebūť.q a putātes sē
staē.uideāt ne cadāt.et tādē
uidebūt morles q a oīs caro
fenū.et oīs hu9 secłi decō ut
sterc9 Dabo g̊ finē q p reꝝ
magnitudīe uix scepi.Scio
paucła forte ꝛ młta de hui9
morlis uite diuēsis artib9 &
uiuēdi moīs discreui .q̄ q̄dē
lōgioř aut breuioř dici posse
nō ignoro.Veꝝ nec breuita
ti admodū studii nc̄ copie.ne
legētes ā tedio ā nimia bre
uitate afficerē.imitat9 sapiē
tē eccīastē q̄ exmłtī ↄposuit
pabolas sacī q̄ sť ūba utilia.
scēbēs ſmoēs rectissīos ac ueri
tate pleōs n̄ sibi sȝ suťis pspi
ciēs ad laudē oīpotētī dei q
tādē tuā btītuidnē felicit̄ p
tegat ꝛ ↄſuet & tādē p9 diu
tinū h9 uite corsū una cū gre
ge tibi cr̄dito pducat ad ui
tam eternā Amē:.deo grās.

Incipit repertoriū siue tabula p alphabetū ad faciliter rcipiēdas materias in psēti libro dicto speculū uite humane.

.A.

Aduocatꝯ q̄lis debet esse.& laudat̄ p̄mū eiꝯ exercitiū.libro p̄mo.ca.xvii.

Aduocatoꝝ fraudes icomoda damna & picula.lib p̄mo ca.xvii.

Aduersa et mala cuiꝯlibȝ artis in hac uita huāna libro p̄mo p totū.

Aduersa et mala ferē oīa q̄ passi sūt hoīes incipiēdo ab origīe mūdi.& nōiant̄ psone.et de causa eorūdeȝ maloꝝ lib p̄mo ca.xl.

Aduersa mala et afflictiones q̄ hoīes in omī statu patiūt̄ intrīsecꝯ et satisfit q̄relis hoīm a qua re nullꝯ sua sorte contētat̄ lib p̄mo ca.xli.

Agriculture laudes necessitas et utilitas et de eiꝯ cōmendacōe lib p̄o ca.xxi.

Agriculture icomoda afflictiones et labores lib p̄o ca.xxii.

Ambitio lib p̄mo ca.xlii.

Artes omēs et diuēsi modi uiuēdi seculariē et dulcia ac psp̄era necnō amara et aduersa illaꝝ breui nārant̄ lib p̄mo ca.xxxix.

Artes liberales q̄re sic dicant̄.et de eaꝝ laudibꝯ et utilitate necnō de eaꝝ abusu laboribꝯ et puo fructu li. p̄mo.ca.xxxiiii.

Artes mechanice infrā in uerbo mechanica.

Archidyacōi dignitās et illiꝯ pconia ac afflictiōes & picula lib 2 ca.xiiii.

Archip̄sbiteri honō et p rogatiua et istiꝯ statꝯ.afflictioēs.labores et picula lib 2.ca.xviii.

Arismetrica laudatur.et de illiꝯ laboribꝯ et afflictionibꝯ li.p̄o ca.xxxix.

Armata milicia cōmendatur ex multꝫ li.p̄o ca.ix.

Milites q̄les debēt esse et de eoꝝ uiciis.damnis et piculis lib p̄o.ca.x.

Astronoīa commendat̄ & de hꝯ artꝫ icertitudīe.fallaciis.picul̄ & de dānis q̄ ex ea pueniūt lib 1 ca.xxxviii.

B

Bona & utilia oīm artiū & offitioꝝ huiꝯ uite p totū librūm.

Boīſ q̄re mala ꝓueniūt et maꝰ bona. & pulcr̄ de h̄ li bro p̄o ca. ultīo ibi ábſoluāꝰ.

· C.

Canonicꝰ q̄liſ debꝫ eſſe & cómēdaē iſte modꝰ uiuē di. necnó d̄ illiꝰ ſtatꝰ labori buſ afflictionibuſ et piculiſ lib 2. ca. xix:

Cantoriſ dignitas et ho nor cómēdaē. & de illiꝰ erū nis & picuꝰ lib 2. ca. xv.

Cardinalatꝰ dignitas cō mēdaē pꝛimuꝫ lib 2. ca. viii.

Cardīaliū afflictioneſ la boreſ & picula lib: 2. ca. ix.

Clericoꝝ ſtatꝰ ī ꝓſperiſ ꝛ aduerſ ī fra ī uerbo ſacdoſ.

Cóiugaꝰ uite ſcītaſ et lau deſ lib p̄o ca. xi.

Cóiugaꝰ uite āxietateſ af flictiōēſ ꝛ ícomoda li. ī. c. xii.

Cóſiliarii et ꝯſulū ciuitatū laudeſ et comoda lib p̄o. c. v.

Cóſiliarioꝝ et ꝯſulū urbiū afflictioēſ damna & picula lib p̄mo cāpi. vi.

Curatꝰ & rector eccīe cō mēdaē & de illius erūniſ la boíbꝰ & picuꝰ lib 2. cā. xxi

Curaliū uita & eoꝝ ꝓſpe ritate & felicitate ac util ita te lib primo capi. tercio.

Curliū uitia miſerie labo res & picula lib p̄o. ca. iiii.

D

Decanatꝰ ī eccīa laudeſ & p̄conia ac eiꝰdē ſtatꝰ erū ne & picula lib 2 . ca. xiii.

Dyaletica q̄d ſit. & q̄re ſuenta eſt. et de illiꝰ utilita te et laudibꝰ ac ícomoditá te. lib p̄o ca. xxxvi.

E

Eloq̄ntiē uiſ & dē eiuſ p̄ coniiſ et quó aliq̄ñ nocꝫ et fal lit lib p̄o ca. xxiiii. et. xxvii

Eloq̄ntia ſñ ſapīa nocet et quaꝰ debꝫ eſſe orator et mꝰta de h̄ lib p̄o ca. xxxvii

Epiſcopalis dignitaſ cō mēdaē ex mꝰtt lib 2. ca. x.

Epi et alioꝝ ōdinū eccīe cōpatio et diſtīctio li. 2. c. xi

Epóꝝ infelicitateſ erūnē et picꝰa lib 2. ca. xii.

F

Fabrilis ars et ptes q̄ ei ſb alternanē pꝛīmum laudanē lib p̄o cā. xxvi.

Fabriliū artiū incōmoda fraudes laboreſ et picꝰa. lib p̄mo ca. xxvi.

G

Gradꝰ et diſtīctio ī ſtatū eccīaſtico li. 2. ca. xii. ꝛ. xxi.

Gramatica q̄d ſit et q̄re īuenta eſt. et de eiꝰ laudibꝰ

Scolastici eccl̄e est digni
tas magni honoris & utilita
tis lib.secūdo.ca.xvii.
Scolastici labores afflictio
nes et pīcula lib 2.ca.xvii.
Spūalis uita est duplex
uidelicet clericoꝝ et religio
sorū et de utroqꝫ li. 2.p totū
Simonia multipliciter ec
clesias inuadit lib.2.ca.ix

T

Tēpales omēs artes
et modi et offitia uiuēdi lib
pmo p totum.
Tabellio uide suprā in
uerbo notarios.
Theatrica ars in q̄ sit uti
lis et q ludi cōmendent lib
pmo ca.xxxi.

Theatrice artis et oīm
ludoꝝ illusiones labores et
pīcula lib pmo ca.xxxi.
Thesaurarii eccl̄e digni
tas commendat et de illiꝰ
erumnis laboribꝰ et pīculis
libro secūdo ca.xvi.

V

Vanitas nobilitatis car
nis li.pmo ca.viii.
Vanitas et afflictō oīm q̄
siūt ab hoībꝰ li.p.ca.xl.et se.
Venatoria ars cōmenda
et de illiꝰ dānis et pīculis et
de q̄tibꝰ sbea li.p.c.xxviii.
Vite huāne artes et offi
tia tam spūaliter q̄ tpaliter
libro po.et secūdo p totum.
Vita cōtemplatiua an p̄
fertur actiue.et de utraqꝫ li
bro secūdo ca.xxiiii.
Deo gratias:.

Edidit hoc lingue clarissīa
norma latine.
Excelsi īgenii uir Rodori
cus opus.
Qui Rome angelica est cū
stos bene fidus in arce.
Sub Pauli ueneti nomīe pō
tificis.
Claret in ytalici Sāmorēsis
episcopꝰ ausis.
Eloquii .it superos gloria
parta uiri.

cl cl dd dñe ne yn furore tuo arguas me neque

ff dñe ne yn fu

J J J J Jh J J J J J Jhs J J xps Jhs

J

Senyor sant cristofol. a vos me encomiendo ... santo vos o dygno

beato santo cristofol valador e guardador de monies

rain

Jhs

no demigo

Propositio aduersus quosdam ~~curiosos~~ curiosos detractores ecclesie quia possidet et super statu eius facta coram sanctissimo et beatissimo Romano pontifice domino nicolao quinto uiro deuotissimo.

Loquebar de testimonijs tuis in cospectu regum et non confundebar. / ps. cxviii.

Quamquam beatissime pater tui me terreat magnitudo tamen inuitat humanitas / a sacerdote uictima salutem / a pastore presidium ouis flagito / cum successore piscatoris et discipulo crucis loquor verba sunt Jeronimi scribendo ad romanum pontificem ex finibus Sirie in c. quoniam uetus oriens xxiiii q. i. Tua ex hoc fretus humanitate sanctissima si in cospectu regum loquebar de testimonijs tuis / multo suauius multo audacius in cospectu tui qui testimoniorum diuinorum lucem ueritatis agnoscis.

In quatuor propterea partes diuido propositos sermones prima erit ibi loquebar / secunda de testimonijs / tercia in cospectu regum / Quarta et non confundebar

In prima loco cuiusdam probationis preambule forte aliquibus detraham

In secunda aduersus quosdam detractores aut persecutores insistam. ~~in tercia pertranseam~~

In tercia pertranseam sibi forte aliquid ab extra subiungam.

In quarta et ultima parum aut nichil dicam.

Prima pars est propter uerbum loquebar quod clericus debet studere loqui et legere in scripturis sacris et non in poetis ac fabulis et uanis scripturis hominum et debent facere suas propositiones et orationes cum allegationibus sacrarum scripturarum.

In prima sanctissime pater ut dixi quod loco cuiusdam

p̄factionis p̄ambule aliquibus detrahām. illud est quia ego loquebar ut infra subiciam de testimonijs tuis ⁊ in hac mea ꝓpositione s̄m ueteres allegando de fontibus doctrine sacre apud sacratissimū xp̄i uicariū spū dei plenū sacra ⁊ spūalia loqui ⁊ proferre cōpellor. Illi autē de fontibꝫ īmo paludibꝫ execrabilis doctrine gentiliū etiam apud s̄ātatem tuam ⁊ cultum diuine eccl̄e non loquūtur sed fabulantur ⁊ prophanos sermones quia uenustos ut aiunt ⁊ sententiose cōpositos raptos ab eis qui penetralia inferni possident promere non timidant. Iam hoc p̄dixit aplūs .ij. ad Thimo. c. iij. dicens. Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebūt .⁊c̄. ⁊ a ueritate quidem auditum auertent ad fabulas autem cō uertentur. Quod detestatur etiam scribens ad damasum papam ieron᷒ dicens. Sacerdotes dei omissis euāgelijs ⁊ prophetijs uidemus comedias legere. amatoria bucolicorꝫ uersuū uerba cantare. tenere uirgiliū. ⁊ id quod in pueris ē causa necessitatis crimen in se faciunt uoluptatis. c. sacerdotes. xxxvij. di. Cum eo quod dicitur debis qui in tragediarꝫ modis delectantur. p ieron᷒ in .c. cantantes .xcij. di. Cum sacre scripture auctem proferre debeant ⁊ non secularium litterarꝫ periciam ostentare nec laudes iouis debent in ore pontificis personare. in .c. cum multa. lxxxvj. di. per grego᷒. Quid autem iniquius est quam impia sapere. non ad ꝓphicas uoces non ad aplicas litteras. nec ad euāgelicas aūctes recurrunt ⁊ ideo magistri erroris existunt. quia ueritatis discipuli non fuerunt uerba sunt beati leonis in .c. quid autem. xxiiij. q. iij. Non afferamus dicit ieron᷒ stateras dolosas ubi appendamus quod uolumus pro arbitrio nr̄o. sed afferamus diuinam stateram de scripturis s̄c̄is tamq̄ de thesauris diūās. in .c. nō afferamus. xxiij. q. i. Et hoc dicit ex quodam zelo eccl̄e

quia ueteres scrutans historias dicat ipse inuenire nō possū scidisse ecclām ꝛ de domo dnī populos seduxis se preter eos qui a deo sacerdotes positi fuerant qui uertuntur in laqueū tortuosū in·c· transferunt ·xxiiij· q·iij·¶ ꝑ aplus ualde persuadet ne clerici intendere debeant fabulis ꝛ geneologijs que magis questiones pparant quam edificationem ·i· ad Thimo·c·iiij· ꝛ ad titū ·c·ultiō ¶ Et dicat xpus pisaiam mathei·c· xv· Sine causa colunt me mandata ꝛ doctrinam homi docentes· in·c· si solus xpus ·viij· di ¶ Et licet legatur q̄ moises ꝛ daniel omni sciencia egiptiorꝫ ꝛ caldeorꝫ eruditi fuerunt actuū· c·vij· ꝛ danielis·c·i· ꝛ ꝛ̄ ·uerte runt tamen illa in usum salutifere eruditionis ·in·c· legimus·ꝛ·c· qui de mensa regis ·xxxvij· di ¶ Quoniaꝫ seculares litteras quidam ad uoluptatem quidam ad erudicionem eas addiscunt · ut errores gentilium lege do detestentur/ ꝛ utilia que in eis ~~sunt~~ inuenerint ad usum sacre religionis deuoti inuertunt/ tales lau dabiliter eas addiscunt· ut deducitur ex beda in·c· tur bat acumen· c·di· ¶ Verbi gracia gentiles multos er rores cōmiserunt ꝛ falsas opiniones in fato ꝛ fortuna pro eorꝫ autem confusione ꝛ xpiane fidei pbatione in ducam unū ex gentilibus ut senecam uirum max imum ·in· iiijº de benefi· post prin· dicentem/ q̄ siue natura siue fatum siue fortuna eiusdem dei noīa sunt uarie utentis sua potestate · sicut iusticia pbitas prudencia fortitudo frugalitas unius animi bona sūt ꝛ sic de aliis ¶ Et nescio quid isti querunt elegantes/ quia omnis splendor rethorice eloquencie/ oīs mo di poetice locutionis/ quelibet uarietas decore pronū ciacionis a diuinis scripturis sumpsit exordium/ in euangeliis ꝛ prophetis non legitur astronomia ꝛ alia hmuiusmodi· quia nichil ualent ad salutē sed mit

tunt in errorem/ et dum in his student curam aīe non habent/ qui vero xp̄m novit thesaurum sapientie ī uenit quia id novit quod utile est/ Verba sunt Cassiodori in expositione psalterii deducta in de cō. c. le gimus/ ubi etiam denotatur q͛ hij sunt tamq̄ ille filius prodigus qui de siliquis porcoꝝ uentrem suum implere cupiebat luc. xv°. c./ Non sunt enī scientie pietatis nisi nosse intelligere ꝓphās/ euāge lia credere/ aplos non ignorare. ut dicat Jero⁹ in c. si quis gramaticā. e. di. ¶ Duo sunt pontificis opera dicit text⁹ in c. si quis uult pontifex esse. xxx vi. di./ videlȝ ut a deo discat legendo scripturas di uinas et sepius meditando populū doceat/ ꝓpter ūba apli petri dicentis. parati esse debetis reddere racionē de ea fide et spe que in uobis est. i. petri. iij. c. et in c. qui ecclāsticis. e. di. ¶ Et ut cōfutando respondeam b̄tissime pater alicui forte me ī. p̄mitu arguenti q͛ in iuste detraho de hijs que non sentio/ Noverit ipse reprehensor. q͛ licet in ea natus fuerim que nō tūc sed nunc est ciuitas oriola pulcra fertilis et amena de regno ualencie/ et ibidem usqȝ ad duplex septen nium educatus/ demum inter coetaneos meos in adolescencia nr̄a in studijs nr̄aꝝ regionū tocius his panie in arte cōponendi metra cuiuscūqȝ generis ꝑ dactilos. spondeos et ceteros pedes/ de quibꝫ facit mēcionem Jero⁹ in prologo sup Job/ non tm̄ p̄mus sed solus fui/ non tn̄ sic eleganter/ quia in italia fui su premus aut nullus/ cum non oporteat in sublimi tate sermonū qui acceperunt ihm xp̄m ambulare sup edificati in ipso et cōfirmati in fide. ut dicat apl's ad collocen̄. c. ij°./ q͛ō dicit Jero⁹ philosophoꝝ uentosam eloquenciam in prologo sup epl'as pauli ad corinth./ Sermo enī noster non in p̄suasibilibus humane sa

pienciae uerbis / sed in ostensione spiritus et uirtutis exis
tit ut fides nostra non sit in sapiencia hominum sed dei. i ad
corinth. c. ii. ¶ Verumtamen si memineris se dominum cessum
ab angelis eam obrem ut in dicto c. legimus / satis lau
dabit auditor intencionem meam quod uir catholicus atque
christianus maxime ecclesiastica persona ex doctrinis gentili
um ad quas tamquam explorator accedere debuit se trans
ferat penitus ad legem dei in c. translato extra de consti.
¶ quia de sacra dei sciencia dicit propheta / labia sacerdotis
custodiunt scientiam et legem exquirent ex ore eius quia
angelus domini exercituum est. malachie c. ii. / et in dicto c. que
ecclesiasticis / et in c. sacerdotibus. xi. q. i. / et alius propheta
tu repulisti scienciam et ego te repellam ne sacerdo
cio fungaris mihi. osee. c. iiii. et in c. omnes xxxviii. di.
¶ Cognoscere quidem debet quecumque ecclesiastica persona
qualiter facere est contra christi preceptum / cum dixit euntes
per uniuersum mundum predicate euangelium omni creature
marci. c. ult. / Non dixit uirgilium aut nasonem / non
plautum uel terentium / non quintilianum aut ciceronem / sed
dixit euangelium / per quod intelligitur eciam omnis
scriptura que facit ad declaracionem sancti euangelii ut
declarauit christus scripturas incipiens a moise discipu
lis euntibus in emaus. luc. c. ultimo et in dicto c. qui eccle
siasticis ¶ Et intelligitur uetus testamentum ut scribitur
in euangelio moisen habent et prophetas audiant illos luc.
c. xvi. in fine et io. c. v. / scrutamini scripturas etc. / Et intelli
guntur omnia scripta apostolorum et sanctorum ecclesie et ordinaciones
illius in quantum est eciam. xxxv. q. i. ¶ Quas sacras scripturas
tamquam lapides uiui scire debemus ad offerendum spirituales
hostias acceptabiles deo. i. petri. c. ii. et in c. et hec diximus
xvi. q. vii. per origenem / quia sicut stellas celi non extin
guit nox / sic mentes fidelium inherentes firmamento sacre
scripture non obscurat mundana iniquitas. ut in c. sicut

f. iiii.

xxxviii di. Et in lectiones scāꝝ scripturaꝝ aīc edificantur ad bonū et ideo fabule prohibentur in c. pro reuerencia xliiii. di. Et dicit beatus clemens successor bti petri cō silium dantes uram hortamur prudenciam ut ab apliis regulis non recedatis et scripturas sacras intelligite. xii. q. i. c. dilectissimis in fi.

ii Caplm

O beatissime pater non sine causa fm aliquem impetum spūs mei siue temere siue inepte nō tn ficte aut simulate ista dixi. qm eccla dei in oī statu suo incipit desicere in columpnis siue inter clericos seculares qui aut sint pueri uel ignari sepe regum aut alioꝝ magnatū tocius orbis fauore suf fulti in eccla dei locū forte magnū optinentes reponūt i pectore unā ꝓposicionem uel arengam ab alio fabri catam cum suo moderato sono & pnūciatione et suf ficiat eis pro sciencia qui nūq studio se subicere potu erunt nec ab infancia ut dicit aplus sanctas litteras didicerunt que instruunt ad salutē p fidem q est in xpo ihesu. ii. ad thimo. c. iii. qui impuberes uel ado lescentes lubrice etatis annos non in disciplinis ecclas ticis agnouerunt sed in luxu et dissolutione. ut c. oīs etas xii. q. i. Et isti aut ex fauore aut uenalitate prouehūtur ut dicit grego in c. pueri. i q. i. Siue inter religio sos qui sub nouo titulo de obseruancia muniti ia penitus scienciam repulerunt. quia ut dicit ieron in prologo biblie Sancta quippe rusticitas solū sibi prodest et quantum ex uite merito edificat ecclesiam xpi. tm nocet si destruentibus non resistat quod dedu citur in c. sancta. ii. q. vii. Et sic paulatim caritas refrigescet et habundabit iniquitas. math. c. xxiiii. ac ueniente lupo dicit bts grego ut in ezechiel increpat eos dns p ysaiam c. lvi. erant canes multi nō ualentes

laxare, p ezechielem c. xiij°. / non ascendistis ex adverso neque posuistis vos murum p domo isr. / et p jeremiam trenor. ij. c°. pphete tui viderunt tibi falsa et stulta nec aperiebant iniquitatem tuam ut te ad penitenciam provocarent / nec erit cui precipi possit. clama ne cesses quasi tuba exalta vocem tuam ysaie lviij°. c. et c. / verba sunt gregorij in libro pastorali deducta in c. sit rector. xliij. di. / Et quia leges populorum vane sunt. et pastores stulte egerunt / et dnm non quesierunt, nec intellexerunt / et omnis grex dispsus est. jere. x. c°. / propterea dicit dns / qm non pmanserunt in testamento meo ego neglexi eos. ad ebreos. c. viij. / Et dicit alius ppheta sacerdotes contempserunt legem meam et inter scm et pphanum non habuerunt distanciam. / / propterea effudi sup eos indignationem meam eze ch. c. xxij°. / et aplus non solum ab extra sed etiam in nobis ipsis hortatur dicens / loquentes vobis met ipsis in psalmis et ymnis et canticis spualibus psallentes in cordibus vris. ad ephes. c. v°. / et p jeronimum in c. cantantes xcij. di. et in c. de ymnis. de consecra. di. i.

Huc usque bnissime pater satis videtur mihi dictum de prima parte sup verbo loquebar loco cuiusdam p phationis pambule / ubi dixi quod forte aliquibus detraherem / non tamen in malum neque secreto sed ut minus sapiens dicam. pp ter zelum domus dei. ps. lxviij°. quia zelo zelatus sum pro dno deo exercituum. iij°. Reg. c. xviij°. et extra de cus. eucharistie. c. ultio / aplo dicente hoc loquere et exhortare cum omni imperio. nemo te contempnat. ad titum. c. ij°. Jam inter oratores pater sancte et dictatores et eorum sequaces xpus non scribitur nec nominatur / iam erubescamus inter filios huius seculi xpm annunciare. xpm in medium pferre / Et sic evacuatur crux

xpi in tali sapiencia uerbi · i · ad Corin · c · i ·

Venio ad secundam partem videlicet detestationis tue, quod verbum etiam si usus vel abusus prevaleret sine allegationibus proponere / me cogit in hoc casu ut de testimoniis tuis cum testimoniis et allegationibus loquar / quia hoc faciebat apostolus dicens sicut predicximus uobis et testificati sumus · scilicet cum testimoniis sacre scripture · i · ad thesal' · c · iiii · / Et in hoc dixi quod ad versus quosdam detractores aut persecutores insistam / triplici quidem respectu eis respondendo / et ad frugem si potui melioris sciencie et consciencie reducendo ·

primo respectu fundamenti ecclesie et status eius

secundo respectu fundamenti dignitatis petri et tue et superioritatis illius

Tercio respectu persone sanctitatis tue / et virtutis actionis eiusdem ·

Secunda pars est que tangit fundamentum ecclesie statum et prosperum augmentum eius adducens fundamentales raciones ex triplici lege videlicet lege nature et ex lege scripture et ex lege gracie · et demum suspiracionem et lacrimacionem de proxime venturis forte periculis contra ecclesiam quod deus avertat · et hoc usque in finem prime partis istius et demum finaliter dicit qualiter possidebat sacerdotium veteris testamenti

primum Capitulum

Quantum ad primum quod est respectu fundamenti ecclesie et status eius / Beatissime pater quot et quantos labores pertuli inter diversos sive alti generis sive alti ingenii christianos primitivam ecclesiam pauperem extollentes et apostolorum cum paupertate progressus / et tonantes pro posse possessiones et terrenum patrimonium ministros ecclesie non habere debere / sacerdotium testa-

menti ueteris cum nouo comparantes ultra diuinã
uoluntatem magis quã oporteat sapereq; uolentes
quibus tempora distinguendo satisfacere conabar
hoc modo / O stulti et tardi corde. nũquid satis quod ab
inicio creauit deus primũ hoiem pauperem et primos
parentes in lege nature usq; ad moisen / quos non ex
creationis ordinacione uoluit eos solũ uiuere. cũ dix
it in sudore uultus tui uesceris pane tuo. geñ. c. iij.° / sed
magis ex cultu et obediencia creatoris temporalibus bonis
gaudere permisit. Ipsam tamen legem nature si
recte sapio et ut que dicentur inferius magis enitescãt
diuidam in tres partes / primam ab adam usq; ad noe
/ deinde usq; ad abraham et loth / terciam usq; ad moi
sen / Que diuisio trahitur ex secunda petri. c. ij. cũ di
cit quibus bonis quia male usi sunt deus originali
mũdo non pepercit / sed octauũ noe iusticie p̃cone
custodiuit diluuium mũdo impiorum inducens / Et
deinde ciuitates sodomorum subuertens dampnauit
exemplo eorum qui impie acturi sunt. ut in dicto
c. ij. Sed propterea suos tunc modicos electos
noe abraham et loth et patriarchas subsequentes non
pauperes legimus. sed multiplicationem seminis si
cut stellas celi ut pmisit habuisse / et sicut arenam
que est in litore maris / et terram fluentem lac et mel.
ezechiel. c. xx.° et leuit. c. xx.° / ac pmissionem regnorũ
ac uictoriam dominantiũ. geñ. c. xv.° et xxij.° et xxvj.°
et nũj. xxiij.° etc / et quod comederent sudores et labores aliorum
exodi. xxiij.° et ps. cuj.° dicitur infi. / et dedit illis regio
nes gentium et labores populorum possederunt / Que
denium post scriptam legem a moise oĩa ad impleta
sunt et p moisen disposita distributa et ordinata nũj
xxvj.° et deutroj. et pluribus locis etc. Quanto igitur ma
gis ut dicit aplus / nunc habundare pmissum est

[4]

cum gracia dei et donū in graciam unius hominis ihesu
xpi in plures habundauit. cum autem habundauit de
lictum et nunc superhabundauit gracia ad romanos. c. v.
¶ De plenitudine quidem eius omnes accepimus graciam pro
gracia / quia lex per moisen data est gracia et ueritas per ihesum
xpm facta est ut in euangelio iohannis. c. i. / que tangun
tur ad propositū de consecratione di. i. c. i. / Amplioris
enim glorie dicit paulus est iste pontifex ihs pre moise dig
nus habitus est. ad hebreos. iii. c. ¶ Existimatis o miseri
qui sic deum preordinasse creaturas hominum et populi xani
peculiaris ultimo electi / quod sicut pauperem xpm / paupe
res petrum et paulum edificatores ecclesie et ceteros aplos
et sequaces uere fidei / sic uoluerit amplius ecclesiam suā
cū ministris in eternū uiuere in paupertate. absit talis
error a mentibus xanorum ¶ An ignoratis dico eis quod hoc
habet naturalis successus / quod primitiui patres semper sunt pau
peres et in labore suo thesaurizant filiis. ii. ad corinth.
c. xii. / Et idem aplus dicit ego uos genui in xpo
ihesu per euangelium. i. ad corinth. c. iiii. / Et scribitur
ps. xliiii. / pro patribus tuis nati sunt tibi filii co. e. prin.
su. o. terram / ubi exponit aug. dicens / pro aplis filii
nati sunt tibi ecclesia qui sunt epi. Epi qui ~~sunt~~ ho
die sunt per totum mundum inde nati sunt / et ipsa
ecclesia patres illos appellat / ipsa illos genuit / et ipsa
illos constituit in sedibus patrum / Non ergo te putes de
sertam. quia non uides petrum / quia non uides pau
lum / quia non uides illos per quos nata es. de prole tua
creuit tibi paternitas / pro patribus tuis nati s. t. fi. co.
e. prin. s. o. terram. in c. quorum uices. lxviii. di. ¶ De
qua genitura tangit petrus. i. petri. ii. c. Sicut modo
geniti infantes etc. / Et de quo principatu super omnem
terram habituro iohes preuidens aperte demonstrat /
/ cū dicit quatuor animalia et xxiiii. seniores ad agnū

dignus es dñe aperire librũ ⁊ aperire signacula qm̄ occa
sus es ⁊ redemisti nos in sanguine tuo ex oĩ tribu ⁊ lig
ua ⁊ populo ⁊ natione ⁊ fecisti nos deo nr̄o regnum
⁊ sacerdotes ⁊ regnabimus sup terram. apoc. c. v.º ⁊ eci
am in. c. i. ¶ Non aduitas dicebam illis q xpūs pri
mam paupertatē instituit in edificatoribus domus sue
s. ecclesie cũ pmũ dixit. tu es petrus ⁊ s. h. pe. e. ec. maz.
mathi. c. xvj.º / Et dixit docete oms gentes ⁊ predicate
quia appropinquabit regnum celorum. mathi. x. c.º
¶ Et euntes p uniuersũ mundũ pdicate euā. oĩ. cre. ⁊c̃.
marci. c. ultĩo ⁊ c. si quis presbiter de conse. di. iiij. / Quo
modo euntes poterant possidere p uniuersum mūdũ
/ qbus ante passionem suam redemptor nr̄ dixit noli
te aurũ possidere neq; argentũ neq; pecũiam ĩ çonis
urīs / non peram in uia deferatis neq; duas tunicas
neq; calciamenta nec uirgam. mathi. x. c.º marci. iiij.º
⁊ luc. viiij.º / ubi adiunxit dignus est operarius mercede
sua / ergo tamq̄ operarios mittebat illos / ⁊ ideo canit
ecclesia in pfacione aplōz quos operis tui uicarios eidē
contulisti preesse pastores ⁊c̃. / quod extenditur usq; nūc
ad oms pfectos operantes in exaltacione fidei saluatoris
¶ Quamq̄ postea iuxta horam passionis sue ad demon
strandum forte q eccl̃a possidere imo ⁊ regnare debebat
aptando sentenciam pro temporibus futuris dixit dis
cipulis suis / qn̄o misi uos sine sacculo ⁊ pera ⁊ calciamē
tis nũquid aliquid defuit uob. At illi dixerunt nichil
dixit ergo eis sed nūc qui habet sacculũ tollat simili
ter ⁊ peram. ⁊ qui non habet uendat tunicam suam ⁊ emat
gladiũ. At illi dixerunt dñe ecce duo gladii hic ⁊c̃ luc.
xxii.º c. p quod designantur possessiones. ⁊ p gladios
utraq; potestas. ⁊ temporalis ⁊ spūalis in ecclesia ut
infra magis dicetur in secunda pte post istam.

ij. caplm

f. ...

Quod autem apli fuerunt fundamenta sic dicta
& sic ordinata pro ecclesia in sublimitate uen
tura dicitur apoc. xxi c. / Et murus ciuitatis erat h[abe]n[s] fun
damenta xii. & in ipsis xii. no[m]i[n]a aplo[rum] & agni / Et pau
lus iam no[n] estis hos[pites] & adue[ne]. s[ed] es[tis] ci[ues] s[anctorum] & dom[estici] dei. sup[er]edi
fi[cati] su[per] f[undamentu]m apo[stolorum] & p[ro]ph[et]e. ip[s]o su[mmo] angulari la[pide] x[rist]o ihu[m] in quo o[mn]is
edi[ficatio] constuc[ta] cre[s]c[it]. ad ephes. c. ii. ¶ Nu[m]quid inuenimus
co[mmun]iter fundamenta edificio[rum] fore magis necessaria s[ed]
deiecta magis & deformia & uili pensa habencia supra
se aurea tecta / quia sapiens architectus fundam[en]tu[m] ponit /
alius autem sup[er] edificat. i ad corin. c. iii. / quod ostendit
xp[istu]s cum dicit q[uod] o[mn]is seruans s[er]mones suos est similis
illi qui edificauit domu[m] quam fodit in altu[m] & posuit
fundamenta supra petram. luc. c. vi. [ ] / sicut dicunt
philosophi q[uod] in omni g[e]n[erati]onis ordine deuenitur
de inp[er]fecto ad p[er]fectum. & in omni g[e]n[erati]one est augm[en]tu[m]
anteq[uam] deueniatur ad corruptione[m] / quod aplus ipse clare
loquitur ad o[mn]is x[rist]ianos & eccl[es]i[a]m exaltatam ex aplo[rum]
laboribus dicens / Puto en[im] q[uod] deus nos aplos nouissi
mos ostendit tamq[uam] morti destinatos. quia spectaculu[m]
facti sumus mundo & angelis & hominibus / nos stulti
p[ro]pter xp[istu]m uos autem prudentes in xp[ist]o / Nos infir
mi uos autem fortes / uos nobiles nos autem ignobi
les / usq[ue] in hanc horam & esurimus & ~~nudi sumus~~
sitimus / & nudi sumus / colafis cedimur / & instabi
les sumus / & laboramus operantes manibus n[ost]ris
/ maledicimur & benedicimus / p[er]secutionem patimur
& sustinemus / blasfemamur & obsecramus / tamq[uam] pur
gamenta huius mu[n]di facti sumus. i. ad corinthe.
c. iiii. ¶ Et ipse dedit quosdam aplos / quosdam au[tem]
p[ro]phetas / alios uero euangelistas. / alios aute[m] pastores
& doctores ad co[n]summacionem s[an]c[t]orum in opus mi[ni]s
terii in edificationem corporis x[rist]i ad ephes. c. iiii.

¶ Et sic ab apto liquet dico talibus detractoribus q
pauptas aplo⁊ 7 pmitie eccle fuit p fundamento alti
edificii in quo nunc est ecclesia· in c· fundamta extra
de elect. li· vj· ¶ Et nunc ipsa eccla ht maiorem honore
q tunc apli· quanto enim ampliorem honorem ht
domus eo qui fabricauit illam· ut dicit aplus ad
heb· c· iij· ¶ licet nunc eccla faciat illis maiorem honore
tamq primis amicis· dei inuentis / quibus dixit xpus
uos amici mei estis 7 uos dixi amicos quia quecumq
audiui a patre meo nota feci uobis· Jo· c· xv· / Et ideo
canit eccla illud ppheticum / michi aut nimis honorati
sunt amici tui deus et c· ē pn· e· ps· cxxxviij· uidelz
potestas acquisita confortata 7 augmentata p illos / in qua
potestate nunc est eccla ista militans sicut iam supius est
dictum· constitues eos pn· su· o· t· / eos uidelz qui p aplis
nati sunt tibi filij· o eccla / in c· quo⁊ uices· lxxviij· di· / Sed
aperte ostenditur ex daniele quod in prin° eccle fuit la
pis abscisus sine manibus· 7 percussit statuam· i· omis
idolo⁊ seruitutes 7 hic lapis qui pcusserat statuam
factus est mons magnus xpus uidelz in ecclesia 7
fide xpiana 7 impleuit uniuersam terram· daniel· c· ij°.

·iij· caplm

Et licet ex aduerso dicatur principes gentium
dominantur eo⁊· 7 qui maiores sunt potestate
excent in eos / vos aut non sic / sed qui maior est in uob
fiat sicut junior 7 qui precessor est tamq ministra
tor / sicut filius hois no uenit ministrari· s ministra
re 7 dare aiam suam redemptionem pro multis / ego
autem in medio urm sum sicut qui ministrat· ma
thi· xx· c· marc· x· luc· xxij / quia hoc intelligitur re
spectu pfecte humilitatis / ne sicut reges seculi uolunt
dnari / 7 unusquisq eo⁊ non festinet quomodo a
liis maior appareat· sed quomodo oibz inferior ui

deatur/ quoniam non qui maior fuerit in honore ille est iustior! sed qui fuerit iustior ille est maior · ut dicit Jo· cris in c· quicumque · xl· di·/ Imo melius infertur ex predictis quod dominium terrenum esset habitura ecclesia pro eius exaltacione et sustentacione pauperum cum hortatur humilitatem/ et patet ex comparatione xpi de se ipso facta cum ibidem dixit · ego autem in medio vestrum sum sicut qui ministrat/ Et alibi dixit vos vocatis me magister et domine et benedicitis sum etenim Jo· c· xiii°. / Exemplum enim do vobis ut quemadmodum ego facio etc. / Si ego lavi pedes vestros dominus et magister et vos debetis alter alterius lavare pedes etc./ per exemplum enim ipsius salvatoris nostri devenimus in rectam cognitionem quod magisterium et dominium potest habere ecclesia et non paupertatem · sed humilitatem et dispensacionem in pauperes · in c· dominus · lxxxvi· di·/ eo quod apud deum est protectio sacerdotum · et merces magna valde · ut dixit deus ad abraham genesis. c. xv°. et xxiii· q· v· c· dicat aliquis/ tamen sint ministri xpi et dispensatores ministeriorum dei. · iiii· capitulum · I· ad corinth· c· iiii°· et· i· pet· c· iiii·

Super quo sancti patres et doctores ecclesie adversus detractores istos pater beatissime pro corroboratione dictorum et falsa opinione confundenda etiam instituerunt/ Jeronimus in prologo super actibus apostolorum infanciam nascentis ecclesie vocat fundamenta que diximus in prologo super paralipomenon · Augustinus autem de directo respondet dicens/ Non attendis quia tunc primum ecclesia novello germine pullulabat · non dum completa erat illa prophetia · Et adorabunt eum omnes reges terre omnes gentes servient ei· / Quod utique quanto magis impletur! tanto ecclesia maiore utitur potestate/ ut non solum invitet sed etiam cogat ad bonum/ hoc dominus significare volebat qui quamvis haberet magnam potestatem/ prius

tamen elegit cōmendare hūilitatem / et hoc in illa conuiui similitudine satis euidenter ostendit / ubi misit ad inuitatos et uenire noluerunt. et dixit seruo exi cito in plateas et uicos ciuitatis et paupes et debiles cecos et claudos introduc huc / Et ait eciam seruo exi in uias et sepes et compelle intrare ut impleatur domus mea / Ecce nūc de his qui primo uenerunt dictum est introduc eos non dictum est cōpelle / ita significata sunt primordia eccl'e adhuc crescentis / uerba sunt augustini in c. displicet tibi. xxiii. q. iiii / quod eciam tangit aug' in c. scismatici. e. q. vi. / Et idem aug' ad quendam bonifaciū comitem istā maledictā querelam hn̄tem q' ecclesia possidet. respondet dicens / Quod autē dicūt ap'los a regibus talia non pecisse / non cōsiderant aliud fuisse tunc tpūs et oīa suis cōuenire temporibus / Quis enim tunc in xpm̄ crediderat imperatorum. quis ei pro pietate contra impietatem leges ferendo seruiret. tūc enī illud ꝓpheticū implebatur. Quare fre. ge. et po. medi. s. i. ania. Asti. re. ter. et prin. cōuenerunt in un. aduersus do et ad u. xpm̄ eius / Non dum ei agebant quod paulo post in eodem ps. dicit / et nūc reges intelligite eru. q iu. t. Ser. do. in ti. et exul. ei. cū tre / hoc dicit aug' in c. si eccl'a uera est. xxiii. q. iiii. / In rege illo nabuchodonosor dicit ipse aug'. utrumq; tempus pfiguratum est. Et quod sub ap'lis fuit. et quod nūc habet ecclesia / temporibus itaq; ap'loꝝ et martirum illud implebatur qd' figuratū est qn̄ rex memoratus pios et iustos cogebat adorare simulachrum et recusantes mittebat in ignem / nunc illud impletur quod paulo post in eodem rege figuratum est cū cōuersus ad honorā dū deum uerum decreuit in regno suo ut quicūq; blasfemaret deum sydrach misach et abdenago penis debitis subiaceret / Prius ergo tempus illius regis significabat priora tēpora regū infideliū quos p impiis patiebantur ipi xpiani / Posterius autē tempus ipius regis

tempora regum fidelium quos patiuntur impii pro xanis in c. non inuenitur. xxiij. q. iiij. et sunt uerba bti aug.

v. caplm

Preterea dico eis faciamus unu verum presupositum exactione dei / et est istud, quod quando deus creauit primu hoiem / non tm cogitauit ab illo propagationem sobolis sed etiam propagationem uirtutis / ut magis ex uirtute posteros quam primos exaltaret / quod ut in principio tetigimus non adinuenit. nec in posteris ab adam ad noe. nec a noe usque in abraham / uerum ex illa propagine omnes descenderunt / et aduenienti populo electo principium dederunt / et ceteris in idolatria fedatis ut dicit textus / in c. cum igitur. §. et etiam. xxxv. q. i. sola familia abrahe in cultu unius dei remansit / quod deducit amplius et perfectius noster magister sententiarum in iiii°. di. xxxiii. c. queritur dicens / Cum iam pene omnes homines falsis diis deseruirent et paucis in cultu dei permanentibus / consultu e a deo plures in matrimoniu copulare sibi ne illis deficientibus cultus et noticia dei deficeret / unde abraham uiuente uxore ad ancillam intrauit et ex ea genuit / Iacob etia liberis et ancillis se copulauit et filie loth patre ebrio use sunt / Cum enim ceteris in idolatria relictis abraham et filios eius in peculiarem populu dns elegisset. rite multarum fecunditate mulierum populi dei multiplicatio querebatur / quia in successione sanguinis erat successio religionis. Ista sunt uerba magistri in loco predco quod tangitur in eisdem uerbis in. §. his ita respondet et per ambrosiu in. c. dixit Sara. xxxii. q. iiii. quod c. deducitur per magistrum in dictis predicta. ¶ Vnde quia successio religionis querebatur a deo et creauerit deus populum peculiarem electum filios abrahe de cunctis populis qui sunt super terram. licet essent numero pauciores

deu. ad vij. c. vij. Regna quidem et diuinum non in continenti dedit abrahe, sicut nec incontinenti dedit ecclesie, sed propter abraham terram quam promisit dedit posteris suis, dicens ei: semini tuo dabo terram hanc, non dum enim consumata sunt peccata amorreorum. gen. c. xv°. que tunc intelliguntur consumata cum populus ille de egipciaca seruitute liberatus terram eorum sicut abrahe promissum fuerat in hereditate accepit. in § hinc notandum xxxij. q. v. ubi incepit lex scripta per moisen, que dicitur status sub lege, lex autem nature status ante legem, lex xpi status gracie ut dicit glo. in c. consuluisti de eccle. mis.

vi. capitulum

Que lex scripture eciam sicut diximus legem nature di uiditur in tres partes secundum euangelium generationis ihesu xpi mathei. i. c. videlicet a moise usque ad dauid quamquam euangelium incipiat generationem a fine legis nature uidelicet ab abraham, eo quod ab illo descenderunt hij omnes qui dedere principium et legi scripture et legi gracie. In secunda parte a dauid usque ad transmigracionem babilonis et inde in tercia usque ad xpm. In prima fuit ad impleta obseruatio religionis, quia in prima unusquisque faciebat secundum quod rectum sibi uidebatur. judic. c. xvij°. et c. ultimo. Sed tempore dauid et regum lex dei que fuerat a moise tradita fuit amplificata in uera obseruatione, et templum dei altissimi fabricatum a salomone iij. regum. vj°. c. Et pluralitas prophetarum erant in isrl et de hoc dicitur in c. i. de conse. di. i. In tercia uero scilicet post transmigracionem babilonis fuit paulatim exinanitio legis et diminutio populi israhelitici daniel. iij°. c. ut dicta prophetarum ad implerentur in xpo quando uenit plenitudo temporis et misit deus filium suum natum sub lege. ad galat. c. iiij. Ad similitudinem igitur eorum que proxime diximus

obseruato promissionis eo quod ait dixit: semini tuo dabo terram hanc. In secunda fuit ad imple[…]

ip aduenienti populo a deo in peculiarem electo · videlz
filius abrahe primi ex noe dedere principium. Sic ipse
xpus ex illo populo ad quem primo fatetur predicare de
bere verbum dei dicens non missum esse nisi ad oues
que perierant domus isrl · mathi · c · xv°. Et quibus pau
lus et barnabas in antiochia constanter dixerunt
vobis oportebat primum loqui verbum dei. Sed quia
repellitis illud et indignos vos iudicatis eterne vite
ecce conuertimur ad gentes sic enim precepit deus · actuum
xiii° · c · et dicitur ysaie ii c · quia de sion exibit lex et uer
bum dni de irlm. Et xpus dicat Jo · c · iiii · quia salus ex
iudeis est. Sic dedit originem et principium noue religioni
xpiane, quia in semine abrahe quod fuit xpus benedi
centur omnes gentes · gen · c · xxii°. quod exponitur
per aplm ad galatas iii°. et in c. bii ita · xxxii · q · iiii · Saum
scriptum esset iam illis, cauete ne et vos tales exe
crationes faciatis sicut ceteri accole terre ne vos euo
mat sibi dnus sicut euomuit gentem que fuit ante vos
leuit · c · xviii° · et disperdat vos et vltra non differat · deu
teron · c · vii° · et xi°. Deus enim sic ab initio salutem
humani generis dispensauit ut primitiuam ecclesiam in
ipso populo institueret qui sibi carnis consanguinitate
erat propinquus. Unde de plebe iudaica primum aplos
elegit quos fundamenta ecclesie instituit · quorum pre
dicatione de eadem plebe multi ad deum conuersi in
se ipsis originem ecclesie prestiterunt. Ista sunt uerba in
c. est etiam · post · c · cum igitur · xxxv · q · i · Et optime
beatus iacobus aplus in sua epla primo · c · dicit, vo
luntarie enim genuit nos deus videlicet aplos uer
bo ueritatis ut simus initium aliquod creature eius
videlz populo xpiano. Et non sine misterio dicit
initium aliquod quia maius principium secutum est pro
augmento ecclesie, cum loco aplorum nati filii constituti ,

principes sup omem terrā ut supra iam dictū est
/Sed ibidem in dicto. ss. est etiam sequitur/deinde
cecitate sue pfidie iudaica plebe relicta/ad gentes
q̄ tam fide q̄ cognatione carnis a xpo erant alie
ne predicatio euangelica translata est/ et quasi con
sanguinee copulam xpus asp natus de aliena cogna
tione sibi uxorem elegit adimplens illud quod
per prophetam dixerat i peccatis uris dimisi matre
uestram quasi adulteram et repudiatam/ iterum
paulū pphām osee. c. i. ad roman. c. viiij. /uocabo
non plebem meam plebem meā. in dco. ss. est etiam
/quod iam eis filii dixit ipse xpus/auferetur a uobis
regnum dei et dabitur genti facienti fructus eius ma
thi. xxi. c. infi./ et multi uenient ab oriente et occidete
etc. filii autem regni eicientur mathi. c. viij. /Et di
cit euāgelista io. xi. c./quia ihs erat moriturus pro
gente nec tm pro gente sed etiam ut filios dispsos
congregaret i unum/quod utiq; dicit aug. ad
dendū futuri erant p euāgelii pdicationem. tn an
teq; esset factū filii dei erant. de pe. di. iiij. ss. si ex bo
nō in malū/De hoc dicit in actib; aplorum. /Et crediderunt quotquot pordinati erant ad uitam eternam
act. c. xiij. infi./uidelz quos elegit ante mundi cō
stitutionem in adoptionem filiorum p ihm xpm fili
um eius ad ephes. c. i. de quib; dixerat ppheta dauid
ps. xxi. infi./annūciabitur dnō generatio uentura
et annūciabunt celi iusticiam eius populo qui nas
cetur quem fecit dns /Et ex hoc p ipsam i carnaci
onem xpi gracia xpi ubiq; dilatata est/ Iam nō
dicitur dic domui iude et domui isrl. sed euntes do
cete omnes gentes. math. x. c. et in oi gente qui
cūq; timet deum et opatur iusticiam acceptus ē illi
/nec electio muneris queritur in successione generis

sed in pfectione uite 7 sinceritate sciencie. hec uerba
ponuntur in c. bisita. xxxii. q. iiii. Et sic dicit btūs
petrus qm̄ nō ē acceptor psonarum deus s; ī omī gēte
qui timet eum 7 opatur iusticiam acceptus est
illi. act. c. x°. Et ideo ipse dn̄s post illa uerba quia
salus ex iudeis est. jo. iiii. c. incontinenti dixit sed
uenit hora 7 nūc ē qn̄o ueri adoratores adorabūt
patrem in spū 7 ueritate, nam 7 pater tales querit
qui adorent eum, non dixit in spū 7 paupertate ut
uolunt detractores ecclām adhuc esse debere ī pau
ptate. 7 non aduertunt q xpūs etiam possedit
7 prouidebat pro crastino, ut bene infertur. jo. c. iiii°.
cum dicat, discipuli abierant in ciuitatē ut cibos
emerent. 7 jo. c. vi°. cum dicat, xpūs, unde ememus
panes 7c. Quod iam uidetur in ueteri testamto sta
tutū diuina lege, cum dicat, transibitis p terminos
frm̄ uroz 7 cibos emetis ab eis pecūia 7 comedetis, aquā
emptam haurietis 7 bibetis. deutron. c. ii. Et ideo
aplūs licet euangelizantibus dicat de euangelio de
bere uiuere, ipse tamen laborabat manibus suis 7
emebat qd manducaret ne alios grauaret. i. ad
corinth. c. viii°. 7 ii°. ad corinth. c. xi°. 7 ii ad thessal.
c. ult. Quomodo igitur detractorum aut infideliū
xanorum poterit opinio solidari, quia iam aplūs ti
mebat grauare ad quos euangelium pdicabatur
quod etiam hodie intuemur quod si quis pdicat
uerbum dei 7 aliquid recipit p uita eius dicūt detrac
tores ecce deuorator 7 bibens uinū. luc. c. vii°. Et
ex hoc dicit aug. quare xpūs loculos hūit. jo. c. xii°.
cui angeli ministrabant. nisi quia ecclesia loculos
habitura erat in c. exemplū. xii. q. i. tunc pmū eccās
tice pecūie forma est instituta, ne propter inopie
timorem iusticia deseratur. dicit idem aug. in c.

habebat z q. / Et audiant detractores uerbū apli q̄ xp̄us indiebus carnis sue exauditus a deo ꝓ sua reue rencia non semetipm̄ clarificauit ut pontifex fieret / s; qui locutus est ad eū filius meus es tu ego hodie genui te ad ebre c v. / Vnde infertur q̄ supplicationes xp̄i dum uix fuerunt magis ꝓ exaltacione future ecclesie.

·vii capl̄m·

Et propterea istā legem gracie uisum ē michi posse diuidi in tres partes quā diuisionē capio ab aug̊ i dcō c. non inuenitur . xxiii . q. iiii / ubi dixit q̄ in rege illo nabucod. fuit ꝑfiguratū tempus future eccle / Sicut dicitur trinitatem unius dei fi guratā in trib; legibus / quia ī pⁱma fuit cognitus deus solū ut pater tamq̄ factor oīum creaturarū / In se cunda uidelicet in lege scripture cepit cognosci filius mes sias uenturus cum olim locutus est deus ī ore oīum ꝓphetarū / Nouissime uero diebus istis cū loquutus est nobis in filio uidelicet in tercia lege cognitus ē spūs scūs largitor oīum graciarū. ad ebre. c. i. / Prima lex dei potenciam demonstrauit / Secunda lex / dei uolū tatem z sapienciam declarauit / In tercia lege nos redi mendo ꝑ effusionem gracie cū sūma pietate ac clemē cia dei bonitas habundauit / In qua de seruis efficimur filii / de impiis iusti / z de captiuis reddimur absoluti. /

Prima lex noctem / Secunda quasi ad lucem / Tercia lu cis ueram claritatem ostendit in c. nocte scā. de conse. di. i. z sup. c. cōsuluisti. ex. de cele mis / Pro hiis trib; legib; xp̄us anteq̄ ex loco natiuitatis recederet tres fecit ap paraciones ut adoraretur / Primā in presepio aīalib; / Se cundam pastorib; / Terciam regibus orientalibus / Pri mā ꝑ lege nature in qua aīalis fuit homo i. ad corin. c. xv°. / In qua regnauit mors ab adam usq; ad moisen ad Romanī. c. v°. / Secundā ꝑ lege scripture in qua cepit

cognosci xpus simpliciter et obscure prenunciatus per prophetas ut dicit stephanus actuum. vii. c.o / et ad romanos c. i. in princ. / et cum eo quod dicit glo. in supra dicto. c. consului isti. / Terciam pro lege gracie in qua palam reuelatus est gentibus designando quod scriptum est / et adorabunt eum omnes reges terre omnes gentes seruient ei / Prima apparitio designat pauperem xpm ad nostre humilitatis exemplum / Secunda per pastores designat pauperes et simplices aplos predicatores ad fidei et ecclesie fundamentum / Tercia designat diuitem ecclam ex gentibus et in gentibus s. ex regum donis subiectionibus et muneribus ut a longis temporibus intuemur et nunc sumus. Ex quibus muneribus per aurum designatur potencia et magnus status ecclesie / per thus uero altissimum sacrificium spuale et altitudo dignitatis pontificalis / Per mirram autem persecuciones crebre contra statum eccle et contra dignitates eius quod cepimus iam uidere

In hac igitur lege gracie primum tempus fuit paupertatis in edificatione eccle aplorum et martirum / qui in sanguine suo et merito sanguinis xpi cum paupertate humilitate et paciencia romanum imperium acquirere meruerunt. quia sci per fidem uicerunt regna obturauerunt ora leonum etc. ad ebre. c. xi.o Et si coram hoibus tormenta passi sunt! spes illorum in mortalitate plena est / iudicabunt naciones et dnabuntur populis sapie. c. iii.o / unde dicit ambros. Inter uniuersos aplos beati petrus et paulus eminent et peculiari quadam prerogatiua precellunt puto eos equales esse meritis qui equales sunt passione et simili eos deuocione uixisse quos simul uidemus ad martirii gloriam peruenisse / Non enim sine causa factum putamus quod una die / uno in loco / sub uno persecutore passi sunt / uno die ad xpm pariter peruenerunt / Uno in loco ne alteri roma deesset / sub

uno pscatore ut equalis audelitas utrumq constringeret
Unus ergo p merito / locus p gloria / persecutor decretus est
p unitate / Et in quo loco idem tandem martirium p tule
runt in urbe roma q principatum obtinet nacionum / sal3
ut ubi caput erat supsticionis illic caput quiesceret
sanctitatis . 7 ut ubi gentilium principes habitabant / illic ec
clesie principes morerentur. Hec oia sunt verba bti
ambrosij posita in c. beati petrus 7 paulus ij. q. vij.
¶ Unde dicitur in c. quis. xxj. di. q petrus 7 paulus roma
nam ecclam i suo cruore xpo dno consecrauerunt eam
q3 omnibus urbibus uniuerso mundo sua presencia
atq3 triumpho pretulerunt. 7 idem in c. oms. 7 in c. sa
cro sancta. xxij. di. q deducitur in c. fundamenta. ex. de elec. li. vj. / ¶ Et ideo
non in judea sed in gentibus. Iudeis p̄mo in antio
chia exortum e nomen xpianorum. act. xj c. 7 in dicto. c. sa
crosca ¶ Et eciam ipsi apli in gentibus 7 non i iudea ecclam
preuidebant! Idcirco predia i iudea minime sunt
adepti / sed precia tm modo ad fouendos egentes. At
ubi cum inter turbines 7 adusa mundi succresceret eccla
ad hoc usq3 puenit ut non solum gentes sed eciam
romani principes qui tocius orbis monarchiam tene
bant ad fidem xpi 7 baptismi sacramenta concurrerent.
¶ E quibus uir religiosissimus constantinus p̄mus fidem
ueritatis patenter adeptus licenciam dedit p uniuer
sum orbem sub suo degentibus imperio non solum
fieri xpianos sed eciam fabricandi ecclas / 7 predia tribu
enda constituit / Denique idem princeps donaria
i mensa contulit Et fabricam tepli prime sedis be
ati petri instituit adeo ut sedem imperialem relinqueret
7 beato petro suisq3 successoribus pro futurum concederet.
Ab illo enim tempe et deinceps uiri religiosi non so
lum possessiones prediaq3 possederant sed eciam semet
ipsos dno consecrarunt edificantes basilicas i suis

fundis in honore scoꝝ martirū p ciuitates ac mon[...] ista innumera in quibus cetus dn̄o seruientiū cōueniret / hec oīa dicunt in c. futuram ecclam. xij. q. i.

xiij. caplm.

Secundam ptem legis grē censeo sm augm ut pdixi qn̄o reges 7 principes fuerūt sub defensione eccle 7 obediencia illius / ut sum9 a tpr̄e q omīs impatores ordinariam fidelitatem ecclesie pbuerunt quia licet tempore constantini magni imperatoris fuerit facta donacio ueteris rome eccle ut in. c. cōstātin9 xcvi. di. / Sic etiam fuit terra illa in qua habitabat abraham cananeoꝝ 7 amoreoꝝ semini suo ut supra tactū est / sed non in cōtinenti possedit imo post quadringentos 7 xxx. annos captiuitatis egipti exodi c. xij°. 7 ad galat. c. iij°. / Sic facta donacio p constātinū non habuit effectū cōtinuatū / q q suis tpr̄ibȝ fuerit eis data facultas cōueniendi 7 erigendi ceruicem ad dominandū inter fideles 7 celebrandi concilia ut in c. canones. xv. di. 7 i multis di. sc. / Sicut enī illa donacio facta abrahe de terra pmissionis non habuit uerū effectum usqȝ quo fuit semen eius multiplicatū ad possidendū 7 peccata amoreoꝝ cōpleta fuerunt. ut in. § hinc notandū xxxiij. q. v. / Sic nec donacio constantini a morte constantini usqȝ ad ludouicū magni caroli filiū ut aliqui uolunt in. c. ego ludouicus. lxiij. di / si hoc in del; usqȝ quo ocasio martirum 7 dampnatio infidelium occisoꝝ fuerunt adimpleta / quia infideles ad pasionē 7 scī ad unitatem habebant mentem 7 ideo ablatū ē eis regnū sicut scriptū est labores impioꝝ iusti edent quia xpi eccla possidet nūc ubi psequutores xpi prius regnabant. uba sunt aug. in. c. si que iam perisi 7 in. c. si de rebus. xxiij. q. vij. ¶ In qua qone notabiliter tractatur qn̄o iuste acquiruntur bona hereticoꝝ

sasinaticorum et hostium et aliorum impiorum hominum contra quos iuste pugnatur / qui non possunt conqueri neque dicere se a fidelibus spoliatos

viii. capitulum

Tertiam vero partem in hac lege gracie remitto sanctitati vestre et in brachiis sancte matris ecclesie non audeo diffinire / nescio an quia caritas refrigescit modo isto in tempore initium cepit et incipiat esse quod predixit saluator ihesus xpistus quod circa finem seculi surget pseudo xpisti et pseudo prophete et multos seducent et fideles suos in mundo multas habituros pressuras. sed tamen portas inferi non prevalituras. mathei c. xxiiij. et marci c. xiij. ¶ dans similitudinem in ficulnea et quod surget gens contra gentem et regnum aduersus regnum ¶ etiam apostolus dicit quod oportet hereses esse / ut hec omnia dicuntur in c. saluator. i. q. iij / scimus iam in suo tempore dicit ieronimus quod fines seculorum deuenerunt. in c. quis ignoret xxxij. q. iij / quod habuit a paulo. i. ad corinth. x. c. ¶ Satis et sepe magis sanctissime pater dubito quod ecclesia non incipiat iam fouere et fauere et causam dare eis per quos persecutionem passura est / omnes enim reges et principes et uiri maximi xpistianorum uociferant ex magna ut opinor inuidia contra ecclesiam quia possidet / scimus olim preteritos principes ad augendum et honorandum ecclesiam operam maximam dedisse in magnis redditibus et edificatione templorum. in c. futuram. xij q. i. / Et intuemur eos qui hodie presunt mundo multos principes quasi lupi. ezechiel. c. xxij. quod uolunt de redditibus immo apponunt manus ad redditus ecclesiarum et ministros ecclesie munera mirre offerentes. quia mundus totus in maligno positus est. i. io. c. ultimo / quia ab aquilone expandi debet omne malum super omnem terram. iere. c. i. / et eum qui uenit ab aquilone

expellet dn̄s deniq; usq; ad nouissimū terre. Johel. c. ij.
Nescio si iā apparuit aut si adhuc uenturi sunt pseudo
isti pphete pnunciati p xpm. Et nescio si adhuc sumus
in illis nouissimis diebus qbus dicit aplūs q erunt
homines se ipsos amantes, cupidi, elati, supbi, sine affec
tione, sine pace, proditores, speciem quidem pietatis
habentes. ij. ad Thimo. c. iij. scd'm eo qd' dicit ij. petri
c. ult. Et mulier q̄ sedet supra septem montes nes
cio si est ista q̄ erit nuda τ desolata. apocal. xvij. c. q'a
τ si fleuit ihesus math. c. xxiij. in fine cū uidiss;
irlm, τ dixit, quia si cognouisses τ tu! racionabilius
flebit sup ecclām edificatā ut esset domus orōnis
p origenem in. c. τ hec diximus. xvj. q. vij. Et dicit
ppheta, iudices eius muneribus iudicabant! τ sacer
dotes eius in mercede respondebant, τ pphete eius in
pecunia diuinabant! τ sup dn̄m quiescebant dicētes
nōne dn̄s est in nobis. non uenient sup nos mala. sed
circo propter hoc syon quasi ager arabitur τ irlm ut
custodia pomerij erit. michee. c. iij. in fi. deducta in
quadam psecutione jeremie pphete. jere. c. xxvj. sup
quo jeron' dicit. Nemo ambigat irlm propter ista que
in hoc. c. leguntur fuisse subuersam. in. c. iudices. j. q. j.
Fuit quidem subuersa p nabuchodonosor de mēse
augusti. τ multa post secula a tito τ uespasiano in eo
dem mense ut refert idem jero' in. c. jeiuniū. lxxvj.
di. O utinam sicut archa dn̄i capta est a filisteis et
sūmus pontifex cadens retrorsum fractis ceruicibus
mortuus est. j. regū. iiij. c.! Non sic in nobis eueniant
a fidelibus uel infidelibus mala τ ecclā dei que res
de proximo dubitatur. Et notāt istud jero' sup
iohel cōtrarias fortitudines q̄ appellantur furor τ ira
dei, qn̄ ppter scelus non solū homines ministri sunt
τ auctores ire dei, his qui operantur malū! sed etiam

demon z suscitata heresis / rebellio principum z istia in. c. non solum. xxiij q. v ¶ Quia sepe puniuntur peccata p iudices. sepe p populos / quia sepe ab alienigenis dei iussu excitatis propter diuine maiestatis offensam subactus est populus iudeorum. ut dicit ambro⁹ in. c. remittuntur. e. q. ¶ Quia aliquando punit deus peccata p nescientes aliquando p scientes / P nescientes peccata punit sicut p senacerip z p nabuco z p antiochum z p principes romanorum z non p nullos reges gentilium populum israeliticum delinquentem aliquando afflixit aliquando captiuauit / Vnde ipse dns ait per prophetam. virga furoris mei assur isaie. c. x°. / Per scientes peccata puniuntur ut p filios isrl peccata amorreorum z cananeorum z aliarum gentium quarum terram israeliticis possidendam dedit cum fuissent completa peccata eorum gen. c. xv°. ut hec omnia late scribuntur in. § hinc notandum. e. q. ¶ O utinam isti nescientes nostro in tempore non sint teucrorum exaltata potestas contra xpianos / proh dolor z lacrime in maxillis xpianorum / quia hoc anno constantinopolitana ciuitas perdita est z infidelibus subacta z tota grecia paulatim eis subicitur que fuit primum aplorum refugium z xpianitatis firmamentum.

·x· capitulum.

Dicunt insuper tales detractores quorum malicia contra ecclesiam non conquiescit in. c. aduersus de immu. eccl. / q sufficiat ecclesiam habere decimas ut in veteri testamento z non possessiones. ¶ Quibus dicebam si de veteri testamento comparare velimus q ecclesia possidere non valeat nisi habere saltem decimas z primicias / iste error mentes occupauit multorum / quia talis comparatio non est efficax / pro eo q sic deberent sacerdotes habere uxores sicut illi quibus decreta erant coniugia / quia in successione familie sue successio con

stabat officii / sed quoniam per incarnationem xpi gratia fidei ubique dilatata est / nec queritur successio generis / sed perfectio uite / et sinceritas sciencie / et uirginitas fecunditati prefertur / et sacerdotibus continencie castitas imperatur / in c. bisita . xxxii . q . iiii / Cessat propterea tympanum est talis similitudo umbrosa / quia non iudaizat eccla . extra de sacra unc . c . unico infi. Quamquam minus sapiam quod quis pro certo possit asserere quod testamenti ueteris sacerdotes non possederint / et quod summus sacerdos inter eos non habuerit summum locum statutus a deo cum cerimoniis et prerogatiuis magis specialibus . leuit . c . xxi . / Intantum quod siue pontifices filiabus regum / siue reges filiabus pontificum adinuicem copulabantur coniugio / Iosabet enim que abscondeat ioas filium ochozie erat filia regis ioram uxor ioiade pontificis soror ochozie . ii^o. palipp . xxii^o. c . / Et mater regis iobatan bierusa erat uxor regis ozie filia sadoch sacerdotis pontificis . ii^o. palipp . c . xxvii^o / Et ideo dicimus quod xpus descendit ex utraque propagine sacerdotali uidelicet et regali / et per consequens ex tribu iuda et ex tribu leui / que commixtio durauit usque ad xpm cum dixit angelus marie que erat de semine dauid . ecce elizabeth cognata tua que erat de filiabus aaron . luc . i . c . / quia non est credendum quod reges israel darent filias suas in uxores pontificibus qui essent in paupertate et sine aliqua potestate / per quod demonstratur quod summi pontifices multa fulgebant etiam potestate / Et dicit textus quod sacerdotes et leuite qui erant in uniuerso israel uenerunt ad roboam de cunctis sedibus suis relinquentes suburbana et cunctas possessiones suas / et transeuntes ad iudam et ierusalem eo quod abicasset eos ieroboam . ii^o. palipp . c . x^o. / Verum est quod reperitur scriptum quod filiis leui non est data possessio cum ceteris num . xxvi^o. c^o. / Et dicitur deutro . c . xvii^o.

Non habebunt sacerdotes et leuite et omnes qui de eadem tribu sunt partem et hereditatem cum reliquo populo israel quia sacrificia domini et oblationes eius comedent et nihil aliud accipient de possessione fratrum suorum / dominus enim ipse est hereditas eorum / et iosue c. xiii°. dicitur tribui leui non dedit iosue possessionem. sed sacrificia et uictime domini dei israhel ipsa est hereditas eius / Sed sequitur in c. xiiii°. nec acceperunt leuite aliam partem in terra nisi urbes ad habitandum / et suburbana earum ad alenda iumenta et pecora sua / sicut preceperat dominus moisi / et subsequenter in c. xxi°. fuerunt ciuitates sacerdotum et leuitarum cum suburbanis inter possessiones filiorum israel. xlviii° quarum sex fuerunt in fugitiuorum auxilia numeri xxxv. c°.

·xi· capitulum·

Sed si attendatur quare sic hoc disposuerit ipse deus / et quomodo intelligatur aperte inuenietur quod tribus leui similiter possedit. sed non coniuncti nec unitam potuit habere hereditatem / sed inter fratres id est inter alias tribus ~~leui similiter possedit~~ que quidem tribus habebant quelibet per se castra et possessiones ut regna unita / sed tribus leui quia habebat deseruire diuino cultui inter illos ut excubarent et obseruarent quicquid ad cultum pertinebat. numeri. xiii°. c° habebant separatam hereditatem inter possessiones fratrum / Et si xlviii°. ciuitates quas habebant de maioribus cum suburbanis fuissent coniuncte forte habuissent tantum territorium et maius sicut una queque aliarum tribuum / Cogitare possumus in simili unusquisque sic et cus sacerdotum christianorum haberet. x. ciuitates de melioribus cum suburbanis in hispania. et decem in gallia decemque in italia et decem in germania et octo in anglia que sunt xlviii°. / deinde duplicando uel quadruplicando aut amplius eas augendo propter ma

ioritatem populi xanor nunc q̄ uideor tunc max
ime cum adiacentibus regnis aliis et prouinciis latinis
et satis magis si connumerentur orientales populi xa
nor. clarum est quod haberet maius patrimonium et dominium
ecclesia quam illud quod habet nunc ¶ O miseri detractores
dicebam illis. Iam de querela filii scribitur. xiii. q. i. c.
i contra similes detractores. id quod dicitur nichil ac
cipient de possessione fratrum suorum. hoc intelligitur sicut
prius diximus. uidelicet quod non habebunt partem et here
ditatem cum reliquo populo israel uidelicet unitam et
coniunctam. quia debebant deseruire in tabernaculo
testimonii. num. i. c. Et non benedicatur quod solum ciui
tates erant ad habitandum et pro alendis pecoribus
ergo non erant sacerdotum. quia immo ciuitates cum
toto territorio fuerunt sue. et illa dictio cum suburbanis
intelligitur de omnibus illis. et illud quod dicitur
pro alendis pecoribus. est causa finalis quare ciuita
tes ille transeunt in dominium sacerdotum ¶ Et si hoc non esset
haberemus fateri necessario quod tribus leui debuit esse
sub iurisdictione aliarum tribuum. et quod moises qui erat
ex tribu leui uoluit subicere fratres suos quod essent sub
potestate et iudicio laicorum. cum non fuerit intencio
ipsius nisi facere exemptos et consultores in qualibet
tribu et non minores illis immo sepe aliquando maiores.
dixit enim cum ascenderet in montem. habetis aa
ron et hur uobiscum et si quid natum fuerit questionis
referetis ad eos exodi. c. xxiiii ¶ Et propterea ad
preceptum saul regis noluerunt ei obedire serui eius
qui circumstabant ut extenderent manus in sacer
dotes domini. i. regum. xxii. c. Et tunc doech idumeus
occidit sacerdotes propter dauid cui dederunt panes
propositionis. et trucidauit in die illa. lxxxv uiros
uestitos ephod lineo. quasi dicat omnes uiros magne

reputacionis altios pontifices ¶ Quid sequitur Nobe autem ciuitatem sacerdotum percussit in ore gladij uiros et mulieres paruulos et lactentes. bouem et asinum et ouem. i. regum. xxij°. c°.

xij. capitulum.

Et si inter naciones falsis dijs subiectas sacerdotes etiam possidebant / quomodo qui uero deo omnium creatori seruiebant a possessionibus debuerunt esse priuati / cum possessiones non sunt compulsi uendere sacerdotes egipti et terra eorum libera ab omni onere et seruitute fuit mediante patriarcha ioseph gen. c. xlvij° et in c. tributum. xxiij. q. viij. ¶ Et artaxerses persarum rex statuit atque decreuit licet ipse deorum alienorum esset cultor / quod uniuersis sacerdotibus dei celi leuitis cantoribus et omnibus ministris domus dei nulla uectigalia et tributa imponerentur. j°. esdre. c. vij°. et iij°. esdre. c. xix. / que etiam deducuntur in c. quod quasi. extra de censi. li. vj°. ¶ Quanto magis debent uelle reges et principes catholici. sicut legitur de constantino et iustiniano in dicto. c. tributum quod ecclesia dei celi domini nostri ihesu xpi libera sit et possideat ea que proprio sanguine acquisiuit. et subsequenter in sanguine suorum apostolorum et martirum / si enim gentiles faciebant multo magis debemus nos facere / et est bonum argumentum dicit glo. in c. i. de conse. di. i. ¶ Et ideo per testamentum ueteris improbat aug. uelle tueri similia que ipse xpus nobis iam significationis sue umbra postposita in uera carne declarat in c. si quis per testamentum uetus. xxij. q. ij. ¶ Et miracula ueteris testamenti sunt admiranda / non in exemplum nostre actionis trahenda / sicut aliqua recitantur in s. daniel. ij. q. vij / quia moises portabat uelamen super faciem suam. et ipsum uelamen in lectione ueteris testamenti manet quod in xpo euacuatur. ij°. ad corinth.

+ iiij

c. iiij. / cum non simus filie ancille sed filij libere qua libertate xp̄us nos liberauit ad Galat. c. iiij°. / Et dicit ap̄lus quod ex operibus legis non iustificabitur omnis caro nisi p fidem ihesu x̄. ad galat. c. ij°. / cum simus soluti a lege mortis. ita ut seruiamus in nouitate sp̄us et non in uetustate littere ad Roman. vij°. c. / Alioquin si pau perem adhuc ecclam uolumus / similiter deberent xp̄i fideles conuerti eo modo sicut in primitiua eccla / ubi de scendit sp̄us scūs quasi columba ut increduli uo carentur ad fidem / aut in igneis linguis propter in credulos. / sed dicit ambrosius quod isto in tempore pos teriori debet esse perfectio et in principio signum debuit esse / Nobis autē cum simus in plenitudine ecclē non p signa sed p fidem ueritas est colligenda in. c. uenit sacerdos. de consē. di. iiij.

¶ Omitto uerumtamen istam materiam et decimarum et primiciarum iam satis disputatā et deuictā p alios uero certo catholicos x̄anos / et diffuse deductam his prox ime defluxis temporibus eo anno qui ante iubileum fuit in cōspectu magnanimi et prudentissimi nostri regis alfonsi p multos episcopos et clericos et doctores plurimos suorum regnorum omnium / ubi interfui in disputacionibus omnibus / sed non in deliberatione in diuersis et uariis et longis consiliis eo sedente in solio suo regio cottidie sup hoc libenter audiente longas disputaciones pro et contra ¶ Sup quo eciam uestra scīssima paternitas de hoc magnam noticiā habuit / et eidem regie celsi tudini scripsit / misit / et litem concordauit / et forte pe riculosis minus sapientū erroribus obuiauit ¶ Ideo o mitto ne uidear ex aliorum studiis longas materias ite rare / et sup alienum fundamentū edificare ut dicit ap̄lus ad roman. c. xv°. /

Secunda pars secunde partis est que tractat fundamentum dignitatis beati petri apli a jhesu xpo salvatore nostro in papam electi et de potestate et superioritate illius.

pmu capl'm

Venio ad secundam secunde partis in qua dixi de testimoniis tuis quod non solum respectu fundamenti eccle et status eius detractoribus respondebam, sed etiam respectu fundamenti dignitatis petri et tue et superioritatis illius. Infert ideo quod ille maximus doctor iuris predecessor vester sanctissime pater adversus similes detractores in c. ad aplice. que est hodie de re iudi. li. vi. infi. super ea ratione quod papa potest deponere imperatorem de iure, eo quod jhs xpus filius dei dum fuit in hoc seculo et etiam ab eterno fuit naturalis dominus et de iure naturali in imperatores et quoscumque alios sententias depositionis ferre posset seu potuisset et dampnationis et quascumque alias, ut pote in personas quas creaverat et donis naturalibus et gratuitis dotaverat et in esse conservaverat, eadem ratione et vicarius eius hoc potest. Nam non videretur discretus dominus fuisse ut cum reverencia eius loquar dicit ideo ibi, nisi unicum post se talem vicarium reliquisset, qui omnia posset. Fuit enim iste vicarius eius petrus. xv. di. c. ultimo et idem dicendum est de successoribus petri, cum eadem absurditas sequeretur si post mortem petri humanam naturam a se creatam sine regimine unius persone reliquisset, ar. ad hoc qui fil. sint leg. per venerabilem. ultra medium et non de hoc de foro compe. licet. Et per hanc interpretationem ideo videtur quod clare loquitur xpus jo. xvii°. cum dicit pater non tantum pro hiis rogo sed pro hiis qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut unum sint omnes sicut et

+ l

tu pater in me et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint ut mundus credat quia tu me misisti. Et ego claritatem quam dedisti mihi dedi eis, ut sint unum sicut et nos unum sumus. ego in eis et tu in me. Et etiam Io. iiij°. cum dicat, venit hora et nunc est quando veri adoratores adorabunt patrem in spiritu et veritate. nam et pater tales querit qui adorent eum. Ecce habemus a christo quod venit hora videlicet nunc id est in hac generacione a christo usque ad finem mundi. quia sicut alibi dicit Io. v°. venit hora et nunc est quando mortui audient vocem filii dei etc. id est in hac generacione post quam alia non erit, sicut alie generationes fuerunt terrene, et hec in spiritu spiritualis, que presupponit eternitatem post finale iudicium. Et quod hoc sit verum. clare dicit christus, Amen dico vobis quia non preteribit generatio hec donec omnia fiant, celum et terra transibit verba autem mea non transiet luc. c. xxj°. Et similiter cum ipse deus inchoavit legem scripture dicit possidete terram quam dabo vobis in hereditatem, custodite leges leges meas atque iudicia ne et vos evomat terra quam intraturi et habitaturi estis. Levit. c. xx°. quod deus tam de his qui tunc erant quam de postea nascituris intellexit et magis de postea nascituris, eo quia de tot milibus qui exierunt de egipto non universi sed pauci intraverunt terram promissionis. propter incredulitatem ut dicit apostolus ad hebre. c. iij°. Immo videtur expressum cum iuramento federis domini cunctis presentibus et absentibus deutero. xxviiij°. c., ut intelligamus presentes pro illis qui fuerunt in veteri testamento qui in cortice littere que in carne et mundo presenti erant tantummodo cogitabant, Et intelligamus absentes qui absentem christum venturum sequi debebant et veritatem littere que a spiritu et a mundo celesti erat ha-

bituri erant ¶ Cum possit dici q illa et ista tota sit una lex et si non respectu essencie saltē respectu de pendencie ¶ Et xpūs nō uenit soluere legem sed ad iplere / p aduentū enī xpī facta est lex que tunc pe dagogus nr̄ fuit in xpō ihesu in cuius fide eciam nos abrahe semen sumus ad galat. c iij ¶ Vnde reuertēdo ad uerba Innoc. in dicto c licet ex suscepto / dicit idem Innoc. / q aliqui detractores dicent q summi pontifi ces ista p se statuerunt / Vnde cum is sine culpa sacrile gij loquatur non est tanta sibi fides ad hibenda / Sed et si diligenter attendunt qd dicunt uere sacrilegij cul pam in currunt / quod ut melius intelligas nota q ī principio creauit deus celum et terram et oīa q in eis sunt etc / ipsa q3 p se ipsum rexit sicut factor rem suam guber nat usq3 ad noe / Et deinde per ministros quorum primus fuit noe gubnando archam p quam eccla designatur / Et deinde in hac uicaria successerunt patriarche / iudices / reges / et sacerdotes et alij usq3 ad xpm qui fuit naturalis dn̄s et rex noster de quo ī ps Deus iudiciū tuū regi da / Et ipse ihesus xpūs uicariū suū cōstituit petrum s. et successores suos / qn̄ dedit ei claues regni celorum / qn̄ ei dixit pasce oues meas / licet in multis sint distincta regimīa mundi tn̄ quandocūq3 necesse est ad papam ē recurrendū / siue sit necessitas iuris / siue necessitas facti / quia alius non est iudex supior / hec oīa sunt uerba Innoc. in dictis c. ad aplicē et c. licet ex suscepto ¶ Et credo q Innoc. si uoluiss3 bn̄ potuis set recordari qd xpūs ī multis locis tetigit de potestate future eccle / et de successoribus petri / et de mo do eligendi s'm uarietatē tēporum ī stinctu spūs scī / / licet in corpore passibili oīa nō disposuisset aperte et signanter / cū dixit / qui credit ī me flumina de

+ b j

uentre eius fluent aque uiue / hoc autem dixit de spiritu quem accepturi erant credentes in eum / non dum enim erat spūs datus. quia ihesus nō dum fuerat glorificatus. Jo. c. vij.º ¶ Ex quibus uerbis datur intelligi quod maiora subsequi debebant per dacionem spūs scī in credentes in eum / et flumina fluere de uentre eccle aque uiue / pro quibus saluator noster ante horam passionis sue rogauit patrem pro hiis qui per uerbum discipulorum credituri erant in eum. Jo. c. xvij.º / et ideo nō sic ī aliis principatibus seculi asserere possumus quod operetur spūs scūs sicut in gubernacione ecclesie et in sūmo pontifice tamquam capite et superiore.

·ij· Capitulum

Item tantū est superior quod constantinus imperator pulsante spū scō cor eius cognouit / cū sedē imperialem beato petro suisque successoribus relinqueret et eis profuturā concederet / ut tactū est supra in dicto c. futuram. xij. q. i. / Et per ambro. in c. beati petrus et paulus. ij. q. vij. / Et a xpō dnō primus cepit petrus potestatem ligandi atque soluendi / primusque ad fidem populū uirtute sue predicationis adduxit / ceteri uero apli cum eodem pari consorcio honorem et potestatem acceperunt / ipsumque principem eorum esse uoluerunt / quia dixerat dns ad petrum tu es petrus et super hanc petram etc. c. Jn nouo. xxj. di. / Et dicit ambrosius si aliis imperatur ut laxent retia sua soli tamen petro dicitur duc in altū / hoc est ī profūdū disputacionū. ī. c. non turbetur nauis que petrū habet xxiiij. q. i. / Et solus petrus mandatū accepit ut hamo piscem caperet. mathi. c. xvij.º et in c. ē aliud c. q. / Et quod ~~hab~~ apli habuerunt eum ut principē eorum tradit actuū. i. c. ubi post dnī ascensionem

pm⁹ in ordine noiat petrus / 2 ibidem pmū cōciliū
ipse disposuit ut i centū xx^n sup electione mathie
/ Et aliud cōciliū ubi fecerunt aliqua decreta apli
7 seniores actuū. xv°. / Et ipse petrus post aduētū
spūs scī / primus exsurgit 2 loquitur ad eos qui stu
pebant 2 predicando cōuertit / Et excercuit pmus in
ter aplos · non solum ea q̄ sunt ordinis · sed etiam
solus ea q̄ sunt iurisdictionis · act · c · v°. 2 viii°. 2
xxiii · q · viii · §. potest / 2 · c · reperiuntur i q · i · / 2 · c · si ea
xxiii · q · iiii · 2 · c · quod interrogasti · xxvii · di · 2 · i · q ·
ii · in prin · ¶ Et propterea btūs ciprianus in · c · lo
quitur · xxiiii · q · i · dicit hec pulchra uerba / Loqt
dn̄s ad petrū / ego dico tibi petre · quia tu es petr⁹
2 su h · pe · e · eccliā mā / Sup unū edificat ecclām
2 quāuis omibus aplis post resurrectionem parem
potestatē tribuat / 2 dicat / sicut pater me misit 2 e
go mitto uos accipite spm̄ scm̄ / tamen ut uni
tatem manifestaret ab uno incipiente unitatis
eiusdem originem sua aūcte disposuit / hoc erāt
utiq3 ceteri apli qd' petrus / sed exordiū ab unitate
proficiscatur ut ecclesia una monstretur / hanc u
nitatem paulus ostendit dicens / unū corpus et
unus spūs / una spes uocationis nostre / unus
dn̄s / una fides / unū baptisma / unus deus / quomo
do multi radii sunt sed unū lumen 2 rami arboris
multi sunt / s3 robur unū tenaci radice fundatū
/ 2 quomodo de fonte uno riui plurimi defluūt. /
unitas tamen seruatur in origine / unū caput
est 2 origo una / 2 una mater fecunditatis copiosa
/ Episcopatus unus est · cuius singularis in solidū
pars tenetur / ad ulterari nō pōt sponsa xpī i cor
rupta est 2 pudica / hec dicuntur in dicto · c · loqt
2 p iero3 aug⁹ 2 ambro3 p totā illam · q ·

Et forte non legimus quod ubi fuerit petrus. fuerit ce
ssit primus aliquis aplorum nisi petrus tamquam caput
et non solum ab aplis et ceteris xpi discipulis et conversis
ad fidem habebatur ut caput. sed etiam a persequentibus
ecclam / quia videns herodes quod placeret iudeis cum
occidit iacobum. apposuit ut apprehenderet et petrum
/ cogitans quod occiso petro tota eccla perdita esset / et o
racio fiebat pro petro sine intermissione ab eccla
actuum c xii. ¶ Numquid et paulus dicat eum cepham
sicut xpus quod est nomen sirum et interpretatur
petrus vel firmitas io. c. i. ad galat. c. ii. et i. ad co
rinth. viii. sed dicat in c. xv. / quia surrexit xpus et
visus est cephe. et post hec. xi. et deinde visus
est plusquam quingentis fratribus / quasi velit infer
re quod tamquam capiti primo apparuit petro et deinde
ceteris aplis et demum aliis discipulis / Et ideo loco
petri successit summus pontifex et loco aplorum epi. et
loco aliorum discipulorum presbiteri. in c. i. et c. in novo
xxi. di. / quia non amplius quam duos ordines inter
discipulos dni esse cognovimus. i. xii. aplorum. et lxxii.
discipulorum. in c. co epi. lxviii. di. ¶ Et post xpm
ipsi apli interesse voluerunt id ipsum ut illis preesset
cephas / et caput. et principium teneret aplatus
/ qui et eandem formam suis successoribus et reliquis
epis tenendam tradiderunt. ut in c. sacrosancta
infi. xxii. di. ¶ Et ut magis dicam / in samaria petrus
missus cum iohanne ipse reprehendit et exercet ea que
sunt iurisdictionis proferens sentenciam adversus
simonem magum / et non iohannes / unde comprehen
ditur quod talis missio non fuit ex congregato consilio. /
sed ut ad conversam samariam per filippum videret
tamquam eorum caput ex sua potestate primaria non

secundaria uel delegata si aliqua essent disponenda
Est etiam uerum q in aliquo collegio uel capitu
lo potest quis habere duplicem locum et tamq plat
tus et tamq canonicus. ex. de conces. preben. c. pos
tulastis. in c. cum eccla. de preben. li. vi. et in c. q. col
lacione de appel. e. li. et similiter aliquis facit in eo
q homo et aliud in eo q rex. xxiii. q iiii. si eccla
insti. et inglo. fi. c. ad audienciam de prescrip. Et si cona
tur aliquis dicere petrum fuisse missum et q aplus no
est maior eo qui misit eum io. xiii. c. forte. si hac co
paratione respondere audemus dicant mihi quali
ter missus est xpus cum idem fuerit unus deus
missor et missus dicens. qui uidet et me. uidet et
patrem. et ego i patre et pater i me est. io. xiiii. c.
Sic et petrus in eccla. et eccla in petro unum sunt. ut
in. c. loquitur sup all. unum corpus unus spiritus una
fides unum baptisma ad ephes. c. xiiii. quia tu es
petrus et sup hanc pe. edi. ec. mam et por. infe. no preua.
aduers eam. et qdcumq li. etc. mathi. xvi. c. et in. c. rogamus
xxiiii. q. i. et in. c. solite ex. de ma. et obe. insi. fin eo
enim q dixit quodcumq ligaueris uel solueris nihil
dimisit non posse ligari uel solui ut insili traditur
ab aplo. ad ebre. c. ii. ibi. omnia subiecisti. Et dictus
est petra sm ambro. eo q in nacionibus fidei primus
fundamenta posuerit et tamq saxum imobile totius
corporis xani compagem molemque contineat. i. c.
fideliorum. l. di. Et dicit btus leo. qd id quod ipse
xpus erat. s petra uoluit petrum nominari dicendo tu
es petrus etc. ut eterni templi edificatio mirabili
munere gracie dei in soliditate petri consisteret
in. c. ita dns xviii. di. et dicta p aug. in. c. qdcumq
ligaueris xxiiii. q. i. et p ambrosium in. c. no turbatur
e. q. et i multis c. e. q. Et non solum remittit septies

sed etiam septuagies septies. mathei. xviii° c. Et postquam insufflavit xpus et dixit accipite spiritum sanctum. Jo. xx. c°. Ultimo loco dixit petro pasce oves meas. Jo. c. ultimo. Per in dicto c. solite ad demonstrandum quod ratificabat in eo omnem potestatem primevam. Et quod licet dederit apostolis potestatem volebat quod semper penes petrum esset potestas maior ut in c. significasti. extra de elec. et in c. dudum de preben. li. vi°. ¶ Et ideo nullus mortalium presumit redarguere culpas pape qui cunctos est ipse iudicaturus et a nemine est iudicandus nisi deprehendatur a fide devius in c. si papa. xl. di. Et quamquam summorum pontificum electio a cardinalibus debet fieri electio tamen eorum soli divino iudicio est reservata ut in c. si transitus pape lxxviii. di. Quoniam tempore diocleciani et maximiani imperatorum marcellinus episcopus urbis rome qui postea insignis martir effectus est adeo compulsus est a paganis ut templum eorum ingressus grana thuris super prunas imponeret causis rei gratia a ab universorum concilio episcoporum inquisicione facta idem pontifex se egisse confessus est sed nullus in eum proferre sentenciam ausus est sed omnes illi dicebant tu ipse iudica causam tuam. quoniam prima sedes non iudicabitur a quoquam. Et sunt verba illius salutiferi et constantissimi in ecclesia dei nicolai primi nostri predecessoris in c. nunc autem. xxi. di. Et licet dicatur in c. si papa. nisi deprehendatur a fide devius ratio est quia desinit esse caput. cum eo quod dicitur in c. multi. et ta bula. xxiiii. q. i. Et ita non tenet constitucio pape quod super heresi non possit accusari. ut dicit ibi glo. in c. si papa quia ex hoc periclitaretur tota ecclesia Ergo a contrario sensu in omnibus aliis papa potest statuere et revocare decreta sine concilio sine sinodo. ut in c. significasti. de elec. Et sentencie pape stabitur

contra omes. nisi contra fidem. et sic cõcludit glo. i c. in istis. iii di. / et dispensat contra quatuor cõcilia et contra aplm / dũ tñ nihil statuat contra fidem xxv. q. i. / sunt quidam / tangitur per glo. fi. in c. post translationẽ de renũ. / maxime cũ occurrũt cõsidera tiones etatũ / et temporũ / seu grauium necessitatum in c. aplice. xxxv. q. iii. / Et ideo reperitur per diuersos canones in corpore iuris clausos quod papa siue sine concilio siue cũ alio cõcilio reuocat decreta facta ĩ cõcilio celebrato per seipm. uel per alios suos predeces sores / ubi gratia / decretalis exigit. de cens. li. vi. facta per grego. x. in concilio. lugdon. corrigitur et moderatur per bonifaciũ viii. in. c. felicis. c. ti. et sic de elec. et desen. exco. e. li. cum si / etiam hiis que nõ i glo. et per doc. in clem. v^a. de imu. eccl' / Et sibi soli ptinet congregare concilia in c. ideo hinc. ii. q. vii. ubi per doc. nõ. isti uersus qui sequũtur / qui etiam ponũtur i c. i. ex. de translacoe ep. ul' elec. / et ponũtur et exponũtur in c. sicut in iure. ex. de exces. prela.

Restituit papa. solus deponit et ipse.
Diuidit. ac unit. eximit. atque probat.
Articulos soluit. sinodumque facit gñalem.
Transfert. ac mutat. appellat nullus ab ipso.

Et dicitur in c. cõcilia. et in. c. hinc etiã. xvii di. quod multa cõcilia decreta per prouincias quia nõ habent psenciã pape ualitudinem pdiderunt / Et scã romana ecclã catholica et aplica nullis sinodicis institutis ceteris ecclesiis plata est. / sed euangelica uoce dñi et saluato ris nostri pmatum obtinuit / tu es inquit petrus etc. in c. quãuis. xxi. di. et c. sacro scã. xxii. di. / Et dicit idem nicolaus pmus / quod omnes siue patriarchas siue quoscũque epõs et primates et quaslibet dignitates instituit romana ecclã. / Illam uero solus ipse fun

dauit ꝛ supra petram fidei mox nascentis erexit/qui beato petro uite eterne clauigero terreni simul ꝛ celestis imperij iura commisit/Non ergo quelibet terrena sentencia/sed illud uerbū quo constructū est celū ꝛ terra. ꝛ p quod denique condita sunt omnia elementa Romanam fundauit ecclām/Illius certe priuilegio fungitur cuius auctē fulcitur/ꝛ ideo non dubiū est q quisquis contra eam facit in heresim labitur/Fidem quippe uiolat qui aduersus eā agit q̄ est mater fidei. ut in. c. omnes. c. di. ¶ Et ex hoc dicitur papam habere potestatem a solo deo non a concilijs. licet ueneranda conciliorum auctas singularem in ecclesijs tradidit potestatem/Primū tamen ē petri apli meritū. ut in dicto. c. cō alia/Beatus tamen gregorius in. c. sicut. xv. di. in fi. uult inferre quod cum agitur de fide sit maior auctas sinodi q̄ pape ꝛ in. c. anastasius. xx. di./ꝛ talis limitacio fidei iusta. uidetur. quia omnes sm humilitatis racionem equales sumus. in. c. de constantinopolitana. xxij. di/Et dicitur in. c. mandasti. ij. q. iij./q papa a nullo pot iudicari nisi a solo deo/nec ab uniuersali concilio p raciones positas in. c. aliorum. ꝛ i. c. cuncta p mūdū. ꝛ optie. in c. nemo. ix. q. iij./quia uni dixit xp̄us tu es petrus ꝛ sup hanc petram ꝛc. ut ibi dicitur/Et non solum disponendi hꝫ potestatem. sed eciā diffinita p alios resoluendi. ut in dicto. c. cuncta p mūdū in fi/¶ Et est racio satis aperta/pro eo q iam non diceretur maior potestas ubi a quoq̄ posset iudicari quia qui me iudicat dñs est. j. ad corinth. iiij. c. ¶ Et si reges mūdi qui respectu pape minori p̄sident potestate hoc non consentiūt/q a quoq̄ debeat iudicari. sed quod principi placuit legis habet uigorem. l. qd' principi. ff. de consti. prin. l. princeps

ff. de legi. Et dicit se legibus non ligari. l. ex ipfecto. c. de testamē. cū alijs iuribꝫ. Licet legibꝫ suis teneri debe at ꝛ seruare iura q̄ in subiectis constituerit. ut ī. c. qāiqꝫ ix. di. quoniam ergo papa siue antiquis siue recētibꝫ constitucionibꝫ ꝛ decretis quorūcūqꝫ obligatus erit. cū sit tantū supremus ꝛ adeo ordinatus q̄ principalem semꝑ tenuit ꝛ tenebit potestatem quam a uoce dnī tenuit ipse petrꝰ. ut in dicto. c. cūcta ꝑ mundum. Et dicit ierꝰ scā romana ecclā que sꝑ ī maculata ꝑmansit dnō prouidente. ꝛ beato aplō petro opem ferente ī futuro manebit sine ulla hereticoꝝ īsultacione. atqꝫ firma ꝛ īmobilis omī tpr̄e ꝑsistet. c. hec est fides. xxiiii. q. i. ꝛ in. c. pudenda in fi. e. q. ꝑ augm. dicentem q̄ ecclā nulla esse non potest nec extingui ꝛ in. c. maiores. ī prin. ex. de bapt.

iiij capitulum

Quod in imperatore nō sic dicimꝰ cū habeat potestatē a populo. insti. de iure naturali. §. sed quod principi. ꝛ. C. de ueteri iu. enu. l. i. §. cū eī. ꝛ ī glo. i. in. c. i. extra de transla. epi. uel creatur ab exercitu ꝛ non adeo ut dicit ierꝰ in. c. legimꝰ in isaia. xciij. di. Et licet scriptum sit regem reueremini. i. petri c. ij. hoc intelligimus ex pacto societatis humane gnāli propter qđ quisqꝫ tenetur regibus suis obtemperare sed multo magis deo ꝛ ad ea que ipse iussit. ut dicit augꝰ. in. c. que contra mores. viij. di. Nam q̄ q̄ dixerit xp̄us reddite q̄ sunt cesaris cesari. math. xxij. c. ꝛ marci xij. non ꝑ hoc uidetur fecisse uel approbasse imperatoris potestatem equalem uel sepatam a potestate petri cui oīs potestas concessa est. ut in dicto. c. omēs. sed dixit eum tuendum ī possessione sua si quam haberet ꝛ non spoliandū a censu ꝛ tributis tpālibus. cū dixit cuius est imago hec. hoc

fuit tm̄ dicere · sicut quis est in possessione · ī · c · red in
tegranda · iii · q · i · et c · si uirgo · xxxiiii · q · i · et ī multas
uulgatis uiribus possessorijs · uerba quippe fuerunt
generalia q̄ sunt cesaris cesari reddite / quod fuit hoc di
cere non auferantur stipendia militi propter bella ge
renda pro defensione patrie et fidei · in · c · quid culpatur
et c militare · xxiii · q · i · p aug^m ¶ Esset uidendū si
tempus daretur et loquendi libera facultas q̄ sunt illa q̄
sunt soli cesari ptinencia post aduentum x̄i / at pet
et successorum potestas recognita p constantinū ut su
pra tactū est / et experta p translacionem imperij
in germanos ut in · c · uenerabilem de elec · / et p depo
sicionem frederici in · c · ad aplice · de re · iudi li · vi · nō
uideretur esse uera / q̄ non solum in imperatore · sed in
cunctis regibus et principibus habet suas altissimas
uires · ut in · c · alius · xv · q · vi · / ubi zacharias papa
regem franchorum deposuit prosuis iniquitatibus · et
quia erat inutilis regno / ac pippinū patrem Caroli
īperatoris in eius loco substituit · omnesq3 francigenas
a fidelitate eius absoluit / de sili tangitur in · c · licet
ex suscepto de foro compe · et ic · grandi · de supplen
negli prela · li vi · / Et licet glo · sup hoc disputet ī
c quoniam · x · di · / uolens ostendere q xp̄us exercuit
utrumq3 gladium / sed q terrenū imperiū sit a sacer
dotio separatū / hoc intelligitur quantū ad executi
onem gladii / ut deo militans nō implicet se
negocijs secularibus · ut dicit ibi textus bt̄i cipriani
et nicolaus p⁹ ī · c · reprehensibilem · xxiii · q · iii / Nō
aūt q propter hoc papa superiorem nō retineat
potestatem tamquam filius sūmi regis ī oī regno · ut
dicit gregorius · in c · si ī morte · e · q · / a quo habet gla
dium imperator · ut in dicto · c · uenerabilem uidelz
quo ad executionē ut dictū est · et sic dicit glo · in · c ·

inter hec xxxiij. q. ij. §Et quia non sine causa portat gladium dicitur per apostolum uindex nō iudex ad Romanos. c. xiij. /Cui iudici seculari contra legē iudicanti uel offendenti potest de iure resisti/quod non est in sūmo pontifice cui semper est obediendū /Et ipse est qui proprie dicitur princeps populi ut dicit paulus actuū. c. xxiij. xxiij. q. i. c. paratus per aug^m.

v. capitulum

Et si ultra loquendi mihi datur audacia forte affirmare possum quod per aduentū christi omnis potestas in mūdo inferiore cōstituta eneruata fuit per aduentum regis regum et dñi dñancium/siue uiolenta/siue clandestina/siue bona fide possessa. tā quam per maius luminare fuerit obfuscatū minus/Violenta ut cesaris /Clandestina ut sacerdotii āne et caife /Bona fide possessa ut oē id quod adhuc superat in possessione et hereditate filiorum israel ¶Ad primū ut moderatorem et prepositū haberent potestates terrene. cū secundum spiritū et non secundum carnem noua ornebatur lex ¶Ad secundum ut sacerdotiū mutaretur ~~muta retur~~ secundum ordinem melchisedech/cum in tempore aduentus ihesu xpi erant cōpleta peccata sacerdotum legis ueteris ut supra dictū est de peccatis amorreorum gen̄. c. xv°. et xxiij. q. v. §. hinc notandū/dicente illis dño uos ex patre diabolo estis. Jo. c. viij°.
¶Ad terciū ut translato sacerdotio ad nouos electos fieret translatio legis/ad ebre. c. vij. §Et in aduentu xpi ostendit paulus destruendū esse pariete dealbatū hoc est ipocrisim sacerdotii iudeorum actuū. xxiij. c. et per aug^m. in dicto. c. paratus. xxiij. q. i. §Et ideo in aduentu eius omnis terra gauisa est et infernus subuersus. et omnes principes surrexerunt

de solus suis . ysaie xxiiij. c. Et propterea canit eccl'a universalis in epiphania illud prophetiam / Ecce advenit dominator dns 9 et regnū in manu eius et potestas et imperium / Et iste rex regū nullū aliū cōstituit sibi vicariū nisi petrū / et illi soli dixit pasce oves meas / Nescio quid isti pravi et insani xani disputant de donacione cōstantini q̄ magis dicat in recognitio veri dni sui / a quo habebat vitam et imperiū / presertim quia ab occupato imperio per violentiā cesarē in qua occupatione non cōstat de voluntate divina . in adventu et in passione xpi nō effluxerant centū anni / immo q cesar fuerit latro et proximi sequaces imperatores forte vult sentire Jeremias / cū dicit adduces super eos latronem repente quia foderunt foveam ut caperent me . Jere. xviij. c. Quod et eccl'a sic intelligere videtur in leccione q̄ canitur in missa in sabbato ante dnicam ramis palmarum Et princeps galaad Jepte de quo fit mencio in . c . si non licet infi . xxiij . q v . cū filiis isrl' nō solū voluntatem divinā allegabat regi amon / sed etiam tricentorum prescriptionem annorum iudic . c . xj / per textū cuius capituli satis fundatur aperte q falsis diis servientes iniuste possident dnia sua . / Et ad delendas tales gentes peccatrices sine culpa noxius sanguis effunditur . et que ab eis male possidentur in ius et dominium rite transeunt bonorū . in . s . hinc notandū . ultra mediū . xxiij . q . v . / quia dns 9 malos male perdet . et vineam suam locabit aliis agricolis . mathi . xxj . c . infi / de quo tangitur per innoc. et doc . in . c . q sup hiis de voto / et forte innoc . debuerit sensisse in hoc melius cū sequacibus in dco . c . q sup hiis in favorē eccle . pro eo q expugnando quascumque terras infideliū de licencia pape posse fieri creditur isto in tpr̄e / quod

forte non licebat in eccl'a primitiua p[er] raciones augus
tini datas supra i p[ro]xima p[ar]te de c. displicet tibi
xxiii. q. iiii. [et] c non inuenitur. e. q. / sup[er] qua mat[er]ia
pro nunc non effundam latiores sermones ne uide
ar extrauagari / Quis dubitet dicit grego[rius] non
solum papam sed eciam sacerdotes xp[ist]i regu[m] et
principu[m] om[n]iu[m]q[ue] fideliu[m] patres [et] magistros censeri:
/ Nonne insanus esse cognoscitur si filius patrem dis
cipulus magistrum sibi conetur subiugare [et] in[i]quis
obligacionibus illum sue potestati subicere a quo
credit non solum in terra sed in celis se ligari pos
se [et] solui. in c. quis dubitet. xcvi. di. / Alioq[ui]n hec
sententia q[uo]dcu[m]q[ue] solueris sup[er] terram. [et]c. aut d[omi]ni
non est / aut uera non est / ut dicit beatus calixtus
in c. consideret. L di. / Et dicit ambrosius in c.
duo sunt. infi e di / honor fr[atr]es [et] sublimitas ep[iscop]al[is]
nullis poterit co[m]paracionibus adequari / si regum
fulgori compares [et] principu[m] diademati longe
erit inferius / quam si plu[m]bi metallu[m] ad auri ful
gorem compares.

vi. cap[itu]l[u]m.

Cognoscat ig[itu]r b[ea]t[i]ssime pater principes mu[n]
di q[uod] su[n]t instrum[en]ta celestiu[m] p[re]ceptor[um] [et] pa
pe [et] ecclesie dei / [et] p[er] co[n]sequens inferiores / [et] adu[er]sus
eccl[es]iam insurgere iure nequeuntes / dicit enim isa.
c. x. / Nu[m]q[ui]d gloriabitur serra contra eu[m] qui secat i
ea / aut exaltabitur serra contra eum qui trahit
eam deducta in c. inferior. xxi. di. [et] [§] hinc no
tandum. xxiii. q. v / Imo dicit beat[us] isidorus
/ cognoscant principes seculi deo se debere esse red
dituros racionem propter eccl[es]iam qua[m] xp[ist]o tuenda[m]
suscipiunt in c. principes seculi. e. q. / Et dicit crisos.
sup[er] ep[isto]la ad hebre[os] / nemo co[n]temp[ne]t uincula eccl[es]ias

tica non enim homo est qui ligat. sed xpus / qui hanc potestatem dedit. et dnos facit homines tanti honoris. c. nemo xi. q. iii. / imo ut dicit gregorius peccatum paganitatis incurrit quisquis dum xpianum se esse asserit sedi aplice obedire contempnit. in. c. si qui sunt. lxxxi. di. / Et non sine causa dicit xps multi prophete et reges uoluerunt uidere que uos uidetis et non uiderunt / et audire que auditis et non audierunt. luc. x. c. / Pretulit prophetas xpus in ordine loquendi / et ostendit regum desideratam obedientiam ad decreta et constituciones xpi. et pro eo ad sacerdotes eius / ad quod deduci potest id quod dicit beatus petrus. i. petri. ii. c. / uos genus electum et regale sacerdotium gens sancta / Et dicit apocal. i. c. xps ihs primogenitus mortuorum princeps regum terre qui dilexit nos et fecit nos regnum et sacerdotes. in. c. pco ultra medium extra de sacra unc.

Et hec pro nunc sufficiant quantum ad dictam secundam partem qua detractoribus respondebam detestionis tuis respectu dignitatis petri et tue et superioritatis illius / Super hac enim materia sanctissime pontifex uellem longos afferre sermones tam super ita cum est qui amplissimos tractatus habet / Transeo ad terciam partem secunde partis in qua dixi quod loquebar aduersus detractores detestionis tuis respectu sanctitatis tue et uirtutis actionis eiusdem.

Tercia pars secunde partis est aduersus eosdem maliuolos detractores excusatoria dni nri pape nicolai quinti et de laudibus ac perfectis uirtutibus illius

primum capitulum.

Multi secularium hominum pater beatissime

cū plus sacerdotii uitamq̄ꝫ suam discutiunt. imagnū contemptionis diuinoꝝ sacramētoꝝ crimen īcurrūt. magna enī trabe uulneratos habentes oculos eā q; negligentes festucam tenuem in alioꝝ cōspiciunt oculis uerba sunt gregoriȷ in c. multi. i. q. i.
¶ Audent maledicti detractores mittere os in celū ꝫ dicebant dudū de btissimo illo uiro ppā eugenio durus ē non remittit / Nunc autē de suauissimā ꝫ prudentissima sctitatē tua / mollis est nimis laxat habenas / multa uariabilitate cōplexus faciens sepe irrita que procedunt de labiis eius cōplacet oīb; mundi regibus principib; ꝫ potestatib; in distributione bñficioꝝ ꝫ bonoꝝ ecclē collatoꝝ p peccatis uiuoꝝ ꝫ mortuoꝝ ꝫ pro diuini cultus augmento / in quo diuino cultu pro pace uniuersoꝝ ꝫ pro salute ꝫ p fructibus terre ꝫ p iusticia ꝫ p bonis ꝫ malis cottidiane preces effunduntur / Dicentes dissipat deus ossa eorum qui homīb; placent. ps. lȷ. / Et si hoīb; placerem seruus dei non essem / ut dicit paulus ad galath. c. i. / deducta p jero. in prologo sup hester. ꝫ in c. ult. xlviȷ. di. / ꝫ quod dicitur in euangelio jo. c. xiȷ dilexerunt enī magis gloriam hoīum q̄ gloriaꝫ dei / ꝫ puerbioꝝ c. xxviiȷ. qui timet hoīem cito corruet qui sperat in dn̄o subleuabitur ¶ Quibus pater btissime uiriliter ꝫ ueridice respondere nisus sum dicens illud ppheticū / ue uob qui cōsurgitis mane ad ebrietatem ꝫ opus dn̄i non respicitis nec considerat is / ue qui dicitis malū bonū ꝫ bonū malum / ponentes tenebras lucem ꝫ lucem tenebras / ponentes amarū in dulce ꝫ dulce in amarū / Ve qui sapientes estis in oculis uestris / ꝫ coram uobis metipsis prudentes iustificātes iniquitates ꝫ ī pietates uestras isaie. c. v. ꝫ in. c. si quis hoīem. ꝫ in. c. ve qui dicitis

xi q iii. ¶ Non quales sacerdotes dñi dicebam eis. uel in
uicariis btī petri apli uobis est attendendū quid sint.
sed quid p correctione ecclesiar / quid pro salute uŗa sa
tagant / hoc dicit ille uir optimus zelator diuini ma
gis q̄ terreni imperij nicolaus pmus p̄decessor ur
michaeli impatori / scribendo amplius ei ꝛ sic dicendo
¶ Ergo impator considera si xpūs illos qui sedebant
sup cathedram moisi dixit audiendos / quanto po
tius qui sup cathedram petri resident esse existimas
ob audiendos. in c. non quales. i. q. i. ¶ Dñs nr̄ ihs
xpūs rex ꝛ iudex. dicit beatus cyprianus usq; ad
passionis diem seruauit honorem pontificib; ꝛ sa
cerdotibus / dixit quidem leproso / uade ꝛ demōstra
te sacerdoti ꝛ offer munꝰ tuū luc. c. vº / sacerdotem
ad huc appellans quem sciebat esse sacrilegū. in c.
dominus nr̄. xciij. di. ¶ Aliter ꝛ multū catholice
loqbatur impator cōstantinus dicens / uere si ppriis
oculis uiderem sacerdotem dei peccantem / clamidē
meam explicarem ꝛ cooperirem eum / ne ab aliqº
uideretur. c. in scripturis. xcvi. di. ¶ Qui etiam cōstan
tinus datos libellos contra sacerdotes concremauit
ī cōspectu epōr ad hoc p eum cōuocator / dicens ite
ꝛ inter uos causas urās disponite / quia indignum
est ut uos iudicemus deos in. c. sacerdotib; xi q. iij.
testante aplō ad romanī. c. viij. / qui ait / tu quis es
qui iudicas alienū seruū suo dñō stat aut cadit ī
c. nullum. xxx. q. v. ¶ Quis ergo scm̄ dubitet sū
mū pontificem quem apex tante dignitatis at
tollit / aut enī claros meritū p̄decessoris. s. petri erigit
ad hec fastigia / aut qui eriguntur illustrat. in c. cū
nos beatū petrū. xl. di. ¶ Qui exemplo moisi uniuer
sa gubernat ꝛ eligit sibi centuriones ꝛ qūquagena
rios ꝛ decanos qui iudicent populū oī tempore.

ut ad impleat imperium dei · et quicquid maius fuerit
referatur ad eum · exodi · xviii · c. ¶ Quanto magis
dico istis detractoribus cum sciatis unum istum iustum
et sanctum et iam in minoribus laudabiliter egisse ac vix
isse ac cum magna sanctimonia non solum sua sed aliorum fratrum
urgencia ministrasse ·

· ii · Caplm ·

Quomodo dicere potestis quod complacet principibus/eo quod sunt quedam actiones secrete que respiciunt preparamenta futura pro bono ecclesie/licet in presenciarum videatur talis dispensatio odiosa/hoc enim magne benignitatis est dicit gregorius in c. quorundam lxxiiii · di · ¶ Nunquid legimus secundum necessitates ecclesie antecessores istius summi pontificis alia perplexiora fecisse! quam ea que modo vos iudicatis/ut adrianus papa primus qui postulavit Carolum regem venire romam ad defendendas res ecclesie/qui obsedit papiam ubi cepit desiderium regem contra ecclesiam insurgentem/Et ob hoc carolus rome ab adriano honorifice susceptus est · et congregata sinodo latrani in ecclesia sancti salvatoris · papa cum universa sinodo tradiderunt carolo ius et potestatem eligendi pontificem et ordinandi apostolicam sedem ¶ Et insuper archiepiscopos et episcopos per singulas provincias ab eo investituram accipere diffinivit/et ut nisi a rege laudetur et investiatur episcopus a nemine consecretur/in c. adrianus · ii · lxiii · di ·/Et nunquid leo papa ad exemplum adriani non concessit domino othoni primo regi theotonicorum similiter ut adrianus carolo regi · ut in · c · in sinodo · e · di · /Et simili modo in eligendis episcopis per regem hispanie et per tholetanum archiepiscopum approbandis in · c · cum longe · e · di · ¶ Unde clare liquet hoc interdum factum esse pro necessitate defensionis ecclesie quod postea futuri temporis pro spectu

No. quomodo ... ordinare ... cum alia causa

No. de rege hispanie

114

ne mos introduceretur p principes ad similia sequutu
est. q aut p renunciationem imperatorum. in c. tibi. e. di. 2
s. lxiii / aut quia pab usum ea p diderunt / fuit penit
reuocatu ut in c. si quis imperator. 2 in c. si quis principu
xvi. q. vii. ¶ Et maxime p illum audacem 2 salutiferum
uirum p statu ecclesie nicolau primu qui contra lotha -
rium regem insurgit. pro eo q i regno suo no p mit
tebat aliquem eligi nisi eo fauente. ut c. porro scias
2 c. nullus laicorum 2 in suma. lxiii. di. ¶ Et nouu decretu
edidit pulchru 2 salubre sup electione sumi pontificis
facienda p cardinales 2c. c. in noie dni. xxiii. di. ¶ Et ali
ud decretu sup hoc fecit. in c. si quis pecunia. lxxviii. di.
¶ Et alibi idem nicolaus dicit / ubi nam legistis impa
tores antecessores uros sinodalibus conuentibus int fuisse
nisi in quibus forsam de fide tractatu e / que uniuersal
est que ciuium cois est / que non solum ad clericos uerum
etiam ad laicos / 2 ad oms ptinet xanos. in c. ubi nam legistis. xcvi. di. 2 deducuntur ad hoc ea que con
clusiue dicuntur. in c. bene quidem. e. di.

·iii· Caplm

Preterea dico eis nuqd contra canonu dispositiones si uirtutes ad hoc comitantur eligitur
laicus merito sue pfectionis in epm ut beatus seuerus
ex lanificio assumptus est in arepm. Et beatus ambro
sius cum non esset baptisatus etiam in arepm. Et
beatus nicolaus ex laico est electus in epm ut in c sta
cuimus. lxi. di. ¶ Et etiam q plures inueniuntur qui
de sacerdotibus nati apostolice sedi prefuerunt. ut no
minantur aliqui in c. presbiterorum. lvi. di. ¶ Non tn
ut pro regula ista assumantur. sed ad temp ecclesie
periculo consulitur. ut in c. cenomanensem e di.
¶ Et ecclesie prohibitiones proprias habent causas
quibus cessantibus cessant 2 ipse / ut ibi dicit / de quo

satis aperte xpus respondet mathi. xii. c. dicens / non legistis quid fecit dauid quando esuriuit et qui cum eo erant quomodo intrauit in domum dei sub abiachar principe sacerdotum etc. marci. c. ii. in fi. et luc. vi. c. / Et sic in proposito nostro / si papa hoc faceret ex animi uoluntate continue et irrefragabiliter forte nimis obligaretur ad reddendum racionem rerum omnium creatori / quia dicit beatus gregorius / Scire debent prelati quia si peruersa umquam perpetrant / tot mortibus digni sunt quot ad subditos suos perdicionis exempla transmittunt / unde necesse est ut tanto se caucius a culpa custodiant / quanto per praua que faciunt non soli moriuntur / que uerba deducunt p nicolaum primum in c. precipue. xi. q. iii / accumulat enim sibi aliena peccata dicit beatus ambrosius / nesciens se reum futurum tam de suo delicto quam de perdicione suorum in c. quid prodest lxxxvi. di. / Et ex hoc est quod magnitudo peccati et altitudo dignitatis fortiter facit hominem christianum cadere in peccatum in c. homo christianus. xl. di. p io. crisos. / Et subiaunt ecclesiam in magno prelati periculo magis quam potestates terrene in sacerdotum correxione neglecta / dicit enim augustinus / nemo in ecclesia amplius nocet quam qui peruerse agens nomen uel ordinem sanctitatis uel sacerdotis habet / delinquentem namque hunc redarguere nullus presumit et in exemplum culpa uehementer extenditur quando pro reuerencia ordinis peccator honoratur / Episcopus enim qui talium crimina non corrigit magis est dicendus canis impudicus quam episcopus in c. nemo lxxxiii. di. / Et dicit beatus ieronimus super michea / episcopi qui uitam eorum in scandalum populi exponunt rei sunt infidelitatis eorum qui scandalizantur / reuera enim qui ad hoc eliguntur ut ceteris presint / sicut preordinantur dignitate / sic preminere debent sanctitate.

Nota de prelatis ...

Alioquin cur ceteris preferuntur · c · hi · quoscumq; · i · q · i ·
/ prelati quidem p subditis p uigilant quasi racione
pro aiabus eoꝝ reddituri · ut dicat aplus ad ebre · c · ul
timo infi ·

· iiij · caplm ·

Quod iste uir summus pontifex habeat coporta
re mundi principes isto in tempore / quos ad
lacerandum eccl'am dei undiq; inueniunt paratos / cogitet
/ unusquisq; / tempore enim indigemus dicit papa ca
lixtus · ut aliquid maturius agamus / non precipitem9
consilia & opera nostra in · c · ponderet · l · di · / Et ideo non
dum tempus aduenit quo tam suauissimus & dulcis
simus pietatis pater censeatur ab oppressionibus quas
pro eccla patitur liberatus / Sicuti multorum crimina sunt
dampnabilia quos tamen eccla tollerare ppter / p pso
nas / intuitu pietatis / uel necessitatis / uel utilitatis / & pro
euentu rei / ut in · c · requiritis · & alijs · c · sequentibus · i ·
q · vij · / Et io · crisos · sup math · dicit / non solum respiciamus
mus ad opa / sed ad tempus / & ad causam / & ad uolun
tatem / psonarum quoq; differenciam / & quantacumq; alia
ipsis operibus acciderint diligentissime inquiram9
/ non enim possumus aduertitatem aliter puenire · in ·
c · occidit finees · xxiij · q · viij · / Cum uero cessabit id quod
necessitas temporis adduxit / cessante necessitate de
bet cessare pariter quod urgebat / quia aliud est or
do legitimus / aliud usurpatio / ergo cessabunt que
pro etate illius temporis fuere pmissa · in · c · quod
pro necessitate · i · q · i · & · c · quod pro remedio · q · vij · &
c · ordinationes · viiij · q · i · / Sicut dicitur q mali sunt tolle
randi · quando multitudo est in scelere / uidelicet quando nec
salua pace eccle possunt puniri · ff · hinc etiam · xxiij ·
q · iiij · / quia tunc talia sunt dei iudicio dimittenda
ut · c · quociens · i · q · vij · / Et dicit aug9 · q tollerandi sunt

mali pro pace/nec corporaliter est a b eis recedendū
sed spiritualiter in c. tollerandi. xxiij. q. iiij. ubi
p totam illam q. habetur qualiter sunt mali tollerādi
et non expellendi/quia licet ad tempus sustineatur
aduersitas quā propter hoc patimur et que bonis uo
tis obiatur/probacio uirtutis est/non reprobationis
iudiciū ut dicit grego. in c. aduersitas. vij. q. i. Et di
cit aug./non nullos tolleramus quos corrigere uel
punire non possimus/nec propter paleam relinqm9
aream dnī/nec propter pisces malos rūpimus re
tia dnī etc. c. i. xxiij. q. iiij. Consili scripsit gregorius
constantine auguste p hec uerba/Si epōr cause in
ter cōmissor alior patrocinio disponūtur. infelix ego
i eccla ista. quid facio? nisi ut epī mei me despiciant,
et contra me refugium ad seculares iudices habeant/
hoc tamen breuiter suggero/quia aliquantulum
expecto. in c. si epōr. xxi. q. v. Dixit quippe petr9
clementi/clemens tamq omnibus pre esse uolens sin
gulos prout poteris iuua et singulos releua/qui et sin
gulor onus ac sollicitudinē portas. in c. clemens. vij.
q. i. Est enim tempus in quo agendū est. sicut qui
nauigant tempestate urgente/nauiq pielitante
/anxiati quedam exonerant. ut cetera salua pma
neant. Ita et nos cum non ħn9 saluandor oīum
negotior penitus certitudinem/despicimus ex hijs
quedam ne cūctor paciamur dispendia. in c. dispē
sationes. i. q. vij. quia pro necessitate uel utilitate
eccle aliqñ mutilantur et laxantur pcepta canoī
ca. in c. si illa. e. q. Et ibi etiam cōūso p gelasium/
qñ tales dispensaciones sunt precauende que re
cipi sine magna decoloratione non possunt. et di
citur in e. q. c. exigunt/q ad temp9 pia lenitate
concessum est/non potest amplius ipune cōmitti

īmo postmodum erit ulcione plectendum.

v. caplm

Dico insup eis si legistis umq̄ qd opȝ epm esse audiatis / videlȝ q̄ nā sit prudens / doctus moribus temperatus / uita castus / sobrius / p uigil / semp suis negotiis cauens / humilis / affabilis / misericors / in lege dnī instructus / in scripturarū sensibus cautus / ꝛ in dogmatibꝫ ecclasticis exercitatus / ut legitur in c. q̄ epūs . xxiij di. ¶ Et dicit aplūs oportet epm irrep hensibilem esse / sobriū / prudentem / pudicū / ornatum / hospitalem / non uinolentū / non p cussorem / sed modestum / non litigiosum / non cupidū / sue domui bene ꝓpositum / Si quis autem sue domui preesse nescit / quo modo eccle diligenciam habebit. 1 ad thimo. iij. c. / Et est matiā diffuse tractata in decretis a xxv. usqꝫ ad quinquagesimā di. ¶ Adducatē p̄ior unam pticulam de p̄xime dictis in quibus non p̄fulgeat amplis uirtutibus iste noster sūm⁹ pōtifex nicola⁹ qntus: Addicate adducate / Quentis eum litigiosum ut opinor / qd aplūs ut pxime audiuistis in properat / dixerunt / idem aplūs dicit q̄ debet eos qui contradicunt arguere. ad titū. 1. c. / Sb respondi / illud intelligere debetis in his q̄ sunt ordinis ꝛ fidei ~~fm~~ secundū subscripta uerba. in e. 1. c. / uidelꝫ maxīe q̄ de circūscisione sunt quos opȝ redargui qui uniuersas domos subuertunt docētes q̄ non opȝ turpis lucri gracia / Quod idem aplūs precipit istud arguere cum tempamēto sui obiecti. ij. ad thimo. iiij. c⁰. / cū dicat predica uerbum / insta oportune īportune / argue / obsecra / increpa / in omni paciencia ꝛ doctrina / deducta p btm gregorium in c. sit rector xliij. di. infi. / Et dicat augo / clamauit moises / clamauit isaias / clamauit ieremias / clamauit ezechiel /

q̄ mlta ⁊ q̄ uehementer Jeremias in crepauit in pec catores ⁊ sceleratos populos / inter eos tn̄ erat. ⁊ unum cu eis templū intrabat / ⁊ in eadem hoīu̵ꝫ sceleratoꝝ congregatione uiuebat / sed clamando exibat / in c. recedite. xxiii. q. iiij. ¶ Qm̄ epī debēt esse pastores non ꝑsecutores. ut dicit gregoꝰ in. c. quid aut̄. xlv. di.
¶ de hac materia fassiē pater / et qm̄o p̄pa ⁊ clerici possūt arma capere uel iubere / uel auxiliū a regibus pos tulare longos possemus ⁊ altos referre sermones / ut reperiūtur in c. auctoritatem. infi. cū glo. xv. q. vij. ⁊ xxiij. q. viij. ꝑ totū. ¶ Omitto postq̄ sufficiat mihi satisfecisse detrahenciū linguis / ut ad uersus scītatem tuam digne sedentem in cathedra petri ⁊ prudenter eius nauiculam gubernantem tales bilingues huma no ⁊ indiscreto iudicio inaniter non effundant sermones / qui inciscissam dnī tunicam ⁊ desup cō textam minutatim infrusta decerpunt / ⁊ xpī ui neam exterminant uulpes. i. tales qui faciunt hereses ⁊ scismata pullulari. ut dicit jeroꝰ in. c. qm̄ uetus xxiiij. q. i. ¶ Qui exterminare ecclām dei uolunt ⁊ corpore uidentur nobiscum esse / mente tn̄ ꝑ̄raiō cō tra nos / qui sunt multo nequiores hostes quam illi qui foris sunt / uerba sunt beati petri apli ī ordinatione clementis. in. c. si inimicus est clemēs xciij. di.

vi. caplm.

PRogenies uiperarū dicebam eis ex habūdā cia cordis os loquit̄ ut dicit xpūs. mathi. xij. c. ¶ Iste sūmus pontifex apud quasdam ma tiales scripturas. describitur / ⁊ figuratus depingitur uulpinā hn̄s amiciciam ī tollerando malos / qui non senex ⁊ et canus hn̄s sensū grauem uenit dupliciter. i. p̄ mo mollis ⁊ suauis expandendo manus bene graciosas

ad dulater reducendum uolutiones .i. opiniones maluiolor animatorum contra ecclesiam sepcies inuolutas .i. cum septem demonibus et septem spiritibus nequioribus inuoluendo et ambulando per loca arida et inaquosa querendo requiem et non inueniendo luc. xi c. que in uolutiones inuolute et reuolute descendunt a concilio constancien. usque ad nunc adversus eum qui non sepcies sed eciam septuagies sepcies peccata remittit mathei xviii c. Dimittendo tales contra ecclesiam animatos primo confringendos ad inuicem ut eccla attenuatis illorum uiribus subleuetur taliter quod secundo iste summus sacerdos insurgat cum funiculis ad eiciendum ementes et uendentes de templo luc. xviii c. et in c. epm. xlv di. et c. et hec dicimus xvi q. vii contra uolentes eciam thesauris ecclesie ecclesiam demergere et exinanire. Et insurget propter sui paciencia deo sibi uires augente tam fortis et constans quod poterit dicere ite et dicite illi uulpi .i. dolosis tirannis quia demonia eicio .i. persecutores ecclesie et sanitates perficio .i. salutem in oppressis propter ecclesiam et ipsi ecclesie uulnerate luc. xiii c. et brauium optinebit in fine septri .i. in morte persecutorum per remotionem obstaculi.

xvi capitulum

Et attendite dicebam illis quod iste uocatur Nicolaus quintus de quo si ad instar beati Gregorii in suis scriptis et maxime in omeliis et Ieronimi in c. quomodo uirginibus xxxi q. i. rem per numeros interpretemur multa sunt in ecclesia dei pro isto perficienda quia omnes nicolai de impari numero hoc fecerunt ut nicolaus primus decimus dictis tam in sciencia canonica quam legali et ordinacione ecclesiastica et sciencia theologica totus liber aureus decretorum est plenus et magis plenus qui ut legitur fuit romanus et sedit in cathedra petri annis nouem et mensibus duobus et diebus xx

Fuit uir sciencissimus ut legitur de illo quod post magnum gregorium papam uix nullus in sede romana apparuit comparandus. Fuit in anno ab incarnacione domini M°. L°. ut deprehenditur ex c in nomine domini xxiij di. Iste ex suo fulgore in ecclesia dei passus est morsus latrancium et detrahentium. ut ieronimus gregorius et augustinus et ceteri uiri sancti/ in c. aperiant. xxxj. q. i.

De nicolao secundo qui fuit nacione burgundus et sedit annis duobus et mensibus sex. et diebus xxv. nichil legimus memorandum.

Sed de nicolao tercio sic/ qui in impari numero est fuit romanus uocatus iacobus de ursinis in anno domini M°. cc°. lxxij°./ quem legimus dilexisse statum ecclesie et dedisse gubernacionem in urbe in officiis temporalibus habemus decretalem cupientes. et c. fundamenta de elec. li. vj°. et c. i. de iur. iur. cum si.

De nicolao quarto qui fuit frater ieronimus de ordine minorum nacione asculanus et sedit annis quatuor et mensibus... non legimus merito comparanda. Et sic sumus ad nicolaum quintum nostro in tempore/ nominis enim eius numero deus impare gaudet/ qui ante adeptum pontificatum iam pro ecclesia se exposuit et summa fecit/ Quomodo putare potentis uos detrahentes quod iste non aperiat os suum. et dicet cum eram paruulus loquebar ut paruulus. ~~quando autem factus sum uir euacuaui que erant paruuli~~ cogitabam ut paruulus sapiebam ut paruulus/ quando autem factus sum uir. euacuaui que erant paruuli. j. ad corinth. c. xiij°.

viij. capitulum

Et si non a dignitatis nomine/ sed natiuitatis extimare illum uolumus/ thomas est/ de quo nomine uniuersalis ecclesia in tribus sanctis celebrat festiuitatem distinctam/ de uno apostolo/ de uno

v vj

martire | de uno confessore | ¶ Si aplus thomas | iste etiam apostolicus est · ex thoma aplo hns cardinalatū iuxta festum illius | ¶ Si alter cōfessor thomas de aquino · | hic etiam cōfessor epus ab illo ꝛ illius ecclā ul' cōuētu ordinis rome electus ad sumū sacerdotiū · vi° martij ante primas uesperas scī thome de aquino āno ab incarnatione dnī millesimo · quadringentesimo quadragesimo septimo | belligero ꝛ uictoriosissimo nrō alfonso rege aragonū · ꝛ utriusqꝫ sicilie existente ī ciuitate tiburtina | monenteqꝫ ac cū suis nūcijs ꝛ oratoribus persuadente cardinalibus tamq̄ karissimus | q neminem timerent īmo liberam facerent electionem sicut spūs scūs moueret eorꝫ mentes · ꝛ sic factū est | ¶ Si aūt alius martir ē | uidelꝫ cantuarieñ · in anglia qui pro libertate eccl'e ī gremio sponse gladijs occubuit | impiorꝫ · hic nō minor martir est | ꝛ cottidie martir | ex cōflictu ꝛ stimulo calcitrātium aduersus ecclām intra cordis menia sagittis ꝛ uulneribus amaritudinis transfixus ꝛ pforatus | sicut scriptū est | quia tuam ipsius aīam gladius pertransibit · luc · ij · c · ¶ Nulli dubiū est dicit beatus alexander papa | q boni a malis semper tribulant̄ | propter quod oportet nos humiliari sub potenti manu dei ut liberet nos in tempore tribulationis · ꝛ maxime familiares suos quos in ordine apostolatus constitui uoluit | dominū tū cruciafigunt · qui eū in suis sacerdotibus persequuntur | quia crux a cruciatu dicatur · magnū uero cruciatū sustinet · qui vim patitur in · c · nulli dubiū · xj · q · i · ¶ Oportet quidē q non sine aliquo animi cruciatu ī presenciarꝫ ecclām sponsam noiet in terra abbimelech qui interpretatur lugens sanguinem p gregoriū · in c · ecclā · i · q · iij · sicut fecit abraham genes xx° · c°.

xxxij. q. iiij. c. nemo, dicens/ąmuu/ & dixi forsitan nõ
est timor dei in loco isto/ Vnde sup hoc dicit aug9.
/ fecit abraham quod potuit/ quod nõ potuit deo
cõmisit in quem sperauit/ nec eũ fides aut spes fefellit
in c. q̄ritur. xxij. q. ij/ Similiter hic nr̄ sũmus pon
tifex multa soli deo cõmisit in quem sperauit. & a dnõ
non recessit cor eius. & cõfidit in dnõ & dn̄s est fidu
cia eius/ ideo non timebit. jere. c. xvij. & in c. qd'
uero. xxiij. q. iij./ Et denique in uirtute sci spũs ab
omnibus persequentibus uictoriam optinebit/ quia
& si ascenderit babilon in celũ & firmauerit in excelso
robur suũ/ a me uenient uastatores eius ait dn̄s/ &
apprehensi sunt fortes eius/ & emarcuit eorum arcus
quia fortis ultor dn̄s reddens retribuet. jere. Li. ĩfi.
Et cognoscetur denique dn̄s iudicia faciens/ ĩ operibus
manuum suarum comprehensus est peccator. ps. ix.
Et si inter has sacras scripturas moralissimũ senecã
intermiscere audeam/ ipse dicit in prologo decime
declamationis/ Sunt dii ĩmortales lenti quidem sed
certi uindices humani generis & magna exempla in
caput inuenientium retorserunt. ac iustissima pa
ciendi uice quod quisque alieno excogitauit suppli
cio sepe excipiat suo/ Et dicit aplũs ne quis sup
grediatur nec circũueniat in negocio fratrem suũ
qm̄ uindex est dn̄s de his omnibus. pma ad thessal.
c. iiij/ Et sup hoc intrare materiam diuinorum iudici
orum non solum ex psalmis & scripturis sacris. sed
etiam ex prophanis libris gentiliũ uera possem9
adducere latissima documenta/ dicunt tragici. qd'
quisque facit patitur scelus auctorem repetit/ Nobis
autem sufficiant uulgati smones dnĩ nr̄i ihũ
xpĩ/ in qua mensura mensi fueritis remecietur & uob'
& adicietur uob. marci. c. iiij. & luc. vj./ de his autẽ

diuinis iudiciis. i. q. iiii. per totum. ¶ Licet augustinus
in materia predestinationis dubitet erga pharaonem
et nabuchodonosor equaliter delinquentes, quomodo
dei iudicio equaliter non puniti fuerunt. dicens ¶ Na
buchodonosor penitenciam meruit fructuosam. Nonne post
innumeras impietates flagellatus penituit. et regnum
quod perdiderat rursus accepit. Farao autem ipsis est
flagellis durior effectus et periit. Hic mihi racionem
reddat qui diuinum consilium nimium alte sapienti cor
de diiudicat / cur medicamentum unius medici confec
tum alii ad interitum. alii ualuerit ad salutem. quan
tum ad naturam ambo homines erant / quantum ad dig
nitatem ambo reges / quantum ad causam ambo cap
tiuum populum dei possidebant / quantum ad penam
ambo flagellis clementer amoniti. etc. / in c. nabucodonosor.
xxiii. q. iiii. ¶ Forte si maximo augustino respondeat
iuridice. posset ista racio reddi quia farao populum
dei sponte uenientem et habitantem in egipto ex uo
luntate et assecuracione alterius pharaonis predeces
soris sui quando uenit iacob cum filiis propter ioseph
alterum filium. gen. xlvii. detinuit in seruitute captiuum
¶ Nabuchodonosor autem fuit executor diuine uo
luntatis propter peccatum populi israel. quod pro
phetauit primo Jeremias. c. iii. et ii. paralipp. c. ultimo.
et penultimo / et non in tanta seruitute coheruit populum
dei qui peccauerat. sicut pharao eundem populum
qui tunc innocens erat ¶ Uerumtamen licet eidem nabu
chodonosor fuerit indultum propter penitenciam
non tamen meruit in sua postestate regnare / quia
baltasar filius eius cum regnare cepisset una noc
te interfectus est. danielis. v. c. ¶ Et regnum babilonis
fuit translatum ad alios extraneos / quia destituerunt
regem ioachim a regno iudeorum / et abstulerunt uasa

aurea et argentea templi dei / que postea restituit Darius cyrus / que fuerunt v. milia. cccc. l. esdre. c. i. / Et sic nabucor tunc dei executor habuit supra se alium executorem videlicet cyrum regem persarum qui occupauit regnum a posteris suis ne amplius succederent / facit iiij. regum. xx. c. et x. et xxv. / et ysaie xxxviiij. / Et ideo ubi dicitur in hoc c. Nabucor ambo populum dei possidebant. esset bona expositio in faraone possidebat / i. detinebat / sic exponitur in c. quoniam frequenter. §. in aliis extra. ut lit. non cont. ibi in glo. possessionem recuperet. i. detentacionem / et in c. dilectissimis. xii q. i. in glo. / Et ad istam responsionem et differenciam uidetur clare dictum per ysaiam c. Lii. cum dicat / dominus / In egipto descendit populus meus in principio ut colonus esset ibi / et assur absque ulla causa calumniatus est eum etc. / Quod autem uenerit ut colonus trahitur ex genesi c. xlvii. Et sic sufficiat de istis dei iudiciis aliquantulum extrauagum fuisse / Et de hac tercia parte secundum de predictis aliquid dixisse

Tercia pars principalis exponit secundum intencionem proponentis istam diccionem regum et preaptata materia extrauagando tangit breuiter gracias excellentissimas a deo concessas christianissimo et prudentissimo regi alfonso

~~Primum capitulum~~

Venio ad terciam partem principalem uidelicet quod loquebar in conspectu regum de qua dixi quod in capitulo transeam et ibi aliquid ab extra subiungam

primum caplm

BEatissime papa non capio ita stricte hanc dicci
onem regum pro illa dignitate i potestate su
prema qua reges appellantur/ sed pro omnibus qui
sunt regentes suie prouinciam siue dnum siue ge
tem aut plebem ut in c in apibus vij q i/ Et ecia lar
ge capitur ps ij Astiterunt reges terre 2c. Exposita
large p aplos actuu c iiij°/ et large hoc in cospectu
regum eciam capit sca mater ecclia in introitu mis
se aliquarum uirginu ut beate Katherine que
i cospectu tiranni 2 doctorum cum ea certancium
2 disputanciu contra fidem xianam no cofundeba
tur/ Et sic large sumitur ps ciiij°/ Et dedit terra eo2
ranas in penetrabilibus regum ipsorum/ Sicut pri
ceps dicitur multis modis in clem v^ca de baptis 2 dicit
in ps/ etenim sederunt principes 2c/ Sic large p illis
dico qui sunt aliquod caput hntes uocem q faciat
impressionem i mentibus audito2 ul' subiecto2
i omnibus locis ponentes scandalu/ in c transferunt
xxiiij q iij/ taliter igitur detrahentes beatissime pr
eut supra diffuse tactum est hos inuadebam 2 per
sequebar ut in c qui peccat xxiij q iiij.

ij caplm

NOn existimet beatitudo scitatis tue/ pro eo q
i consilijs magnanimi/ prudentissimi/ pre
clarissimi regis alfonsi intersum 2 interfui iam per
annos xvj comphendatur psona maiestatis eiusde
in eo q dixi in conspectu regum 2 hoc est qd' dixi
q aliquid ab extra subiungerem/ sed magis o
mittendum puto ne tedio longi sermonis affi
ciam scitatem tuam/ Volebam quippe de tam x
anissimo rege prope infra biennium sexagenario
qui pro ecclesia cum exercitu se personaliter bellado

expofuit / patrimonijq3 sui magnas partes, 7 signātez marchiam anchonitanā ī castris locis ac ciuitatib9 multis 7 amplo territorio in italia ad mare adriati cum famosam prouinciam tirannide occupatam recupare fecit / quam hodie ipsa eccl'a pacifice pos sidet cū ipsius regis collaterali fauore) zelū 7 deuo cionem quam cottidie legendo ad sacri eloquij scrip turas gerit disserere / quam ad fidem / quam ad di uinū cultū / cum quanta prudencia 7 modestia / Ergaq3 subditos cum quanta paciencia 7 clemen tia / 7 iusticie pro ordine / īmemor omnis offensionis ubi tercius non ledatur / de suis semp parcens ī iurijs / de alienis autem diuino more nūq̄ ī dulget nisi prius tercio fuerit satisfactum / Preclaro insu per ingenio 7 tali intelligencia / q̄ pene magis an gelos quam pares sue dignitatis · aut alios cunctos hoies imitetur / Spiritus enim intelligencie mag nus in eo est multiplex subtilis acutus habens spe cialem et magnam claritatem adeo oīpotente · sapi · vij · c / Cui procul dubio deus omps celestiū 7 terres trium gratiaz largitor singularia illi munera et diuinitatis · 7 humanitatis cū magno sui corporis robore 7 sanitate cōcessit / propter quod apud fideles 7 infideles p uniuersum orbem magnum est nomē eius / 7 eius fama nr̄o in tempore ceteros mūdi reges 7 principes tam in gubernanda pace q̄ ī iustis ge rendis 7 uincendis prelijs antecellit / clemētissim9 pijssimus / liberalissimus est / pater tocius pacis 7 pri ceps uirtutū oīm principum tocius secli / cui9 dies in longum 7 salutiferū seniū constanter defluēt pro eo maxime q̄ manus 7 uoluntatē suam semper fugit a sanguine / 7 quantum in eo fuit p̄ter pre cepta 7 conatus iusticie , neminem iussit morti tradi ·

semperque humanissimus fuit.

Quarta et ultima pars tangit brevi sermone eternam ecclesie firmitatem, et datur in ea finis propositioni.

Primum capitulum.

Venio igitur ad quartam et ultimam partem videlicet non confundebar. De qua dixi quod parum aut nichil dicam. Quomodo o magne princeps ecclesie confundi poteram, supra lapide summo angulari, cum sit scriptum quia qui credit in eum non confundetur, ad rom. c. viiij. infi. j. petri. c. ij. et ysaie. xxviij. Qui dixit ante reges et presides stabitis propter me in testimonium illis. et in omnes gentes nolite cogitare quid loquamini. marci. xiij. c. dicente david tunc non confundar cum perspexero in omnibus mandatis tuis, ergo a contrario sensu tunc confunditur qui prospicit in mandatis terrenis. Domine dicit Jeremias omnes qui te derelinquunt confundantur, confundantur qui me persecuntur et non confundar ego, paveant illi et non paveam ego semper te pastorem sequens. Jere. c. xvij. quod si te summum pontificem et romanam ecclesiam sanctam et immaculatam que non habet maculam neque rugam. ad ephes. c. v. Quam si quis corrigentem corripientemque contempserit sit tamquam ethnicus et publicanus. in c. omnibus consideratis. xxiiij. q. i. per Jeronimum. Ut aurora consurgens pulchra ut luna electa ut sol terribilis ut castrorum acies ordinata. canticorum. vj. c. Pro qua dixerat xpus petre ego rogavi pro te ut non deficeret fides tua. luc. xxij. et xxj. di. c. i. et in c. hec est fides. xxiiij. q. i. Cui subiciantur be

actissime pontifex et alti ingenii uir praeclare quaeque dixi
tibique et sanctae romanae ecclesiae / si minus perite aut parum
caute forte aliquid positum est. emendari cupimus
a te papa beatissime qui petri fidem et sedem tenes
uerba sunt jeronimi in decreto c. hec est fides ¶ Non tamen
pro terrenis. sed pro sola cordis mei iubilacione apud
sanctitatem tuam dixi hec / qui licet diuitem me mundus
fecerit semper pauper ero / et si pauperem semper diues
ero fidelis usque ad mortem. apoc. c. ii / Potens enim
sum et habundare. et penuriam pati et omnia possum
in eo qui me confortat ut dicit apostolus ad philippenses
c. ultimo / deducta per augustinum in c. quod dicit dominus
xli. di.

·ii· capitulum

Et hec satis longa sufficiant pro nunc. ad pedes
sanctitatis tue simplicem meam planam et nimis debile
intelligenciam decretorum / in quantum sciui aut po
tui cum ueris uiuis et efficacibus testimoniis. et non
cum racionibus persuasiuis loquens / et omittens plu
res ueras auctoritates constitucionum ecclesie ut detractoribus forcius obuiarem.
¶ Secundum uero altiorem intelligenciam tue sacre
theologie / suppleat sciencia et ~~[struck]~~ sapiencia ~~me~~ tue
sanctitatis cum in illa sis princeps. et ipsius di
uine sciencie preclarus interpres / que est candor
lucis eterne et speculum sine macula dei maiestatis
et imago bonitatis illius / et cum sit una omnia potest
et in animas sanctas se transfert / sine qua neminem deus
diligit deus que est speciosior sole et super omnem stellarum
disposicionem luci comparata. sapiencie c. vii. / Et quia ea
usus es factus est particeps amicicie dei et uenerunt
tibi ~~[struck]~~ omnia bona pariter cum illa. c. c. et iii. regum.
c. iii. et in c. qui ecclesiasticis in prin. xxxvi. di.

¶ Isto modo sanctissime et gloriosissime pater loquebar de testimoniis tuis in conspectu regum et non confundebar.

Finis.

Brevis divisio presentis proposicionis metrice composita.

¶ Pars prior hortatur/ quod sacras quisque loquatur
Semper scripturas/ clerus et ipse magis.

¶ Pars que secunda gemit laicorum murmur iniquum.
Ecclesiam contra/ ne bona possideat.

Ecclesie et petri/ pape quoque tractat honorem
Atque potestatem/ triplice lege probans./

¶ Tercia pauca tenens multa excellencia tangit
Alfonso regi munera cessa dei/

¶ Quarta parum dicit/ fidei nisi robur/ et altas
Ecclesie vires/ sic cito claudit opus.

Beatissime & pyssime pater.

Preuio pedum osculo beatorum. Aut ego calamum aut me calamus circumuenit. Proposueram quidem excogitatam materiam huius proposicionis super statu ecclesie paucis disserere et coram beatitudine sanctitatis tue flexis genibus pauco in tempore recitare! sed presumente insensibiliter materiam sic conscribendo defluxi! quod uix ad propositum finem propter insilientes occurrencias poteram deuenire. Enimuero cum a principio circumspexi que scripsi magis ~~libelli~~ libri uel libelli uel di formam ostendere quam propositionis non sine multis auditoribus referende. Cogitaui propterea apud metipsum! quod melius fuit ad sanctitatem tuam cito transmittere! quam tempus recitacionis exquirere oportunum. maxime cum michi agenda non desint circa ista terrena obsequia regia que menti libere ne satis spiritualiter ualeat turbines afferunt uiolentos.

Supplico unum sanctitati tue beatissime quod si opus istud uidetur inutile propter debilem intelligenciam proponentis quod nullum uicium elacionis incurriam! immo licet parum de hiis que tractat ipsa proposicio sufficit aut debiter dicit! ex hoc saltem debebit conari uirtus sanctitatis tue quod in fauorem ecclesie de tali copulata materia per uiros maximos tractetur et inscribatur ac per uniuersos tuo effundatur precepto! taliter quod ista maledicta opinio que inter curiosos laicos et eciam literatos inualuit et subintrat contra ecclesiam ne possideat! conquiescat. Et eciam predicationibus ac disputationibus et excommunicationibus si oportuerit omnes insani christiani ab huiusmodi cogitacione retrahantur. Valeat semper beatitudo pietatis tue et apud istas et apud illas eternas et perpetuas mansiones. Datum Neapoli. iii. kalendas octobris anno dominice incarnacionis M°.cccc.iii°

E. Sanctissime paternitatis. et d.

humilimus seruulus et deuotus.
Lupus de Speio doctor

June 1942

TOULOUSE

JOHANN PARIX

RODERICUS ZAMORENSIS. Speculum Vitae Humanae. c. 1480.

Klebs 857.15; Stillwell R221.

Printed with roman types, in folio form, in two columns, 34 lines to a column. It has 136 leaves; the first, a blank, is missing. The size of a leaf is 277 × 196 mm., and the printed text in a column measures 190 × 54 mm.

RODERICUS ZAMORENSIS — Rodriguez Sanchez de Arevalo — was a distinguished fifteenth-century Spanish churchman. Born in 1404 at Santa Maria de Nieva in the diocese of Segovia, he studied law at Salamanca. He early joined the church, and as secretary of King Henry IV of Castile was sent on several important missions to the Pope. In 1455, Callistus III appointed him Bishop of Oviedo, while Paul II made him, on the very day of his election, governor of the Castle of Sant' Angelo. Later he became Bishop of Zamora and was finally transferred to Palencia. He died in 1470.

The *Speculum Vitae Humanae,* which was first published in Rome in 1468, was frequently reprinted during the fifteenth century, indeed until the end of the seventeenth. It is divided into two books. The first, consisting of forty-three chapters, deals with the various states and duties of secular life: of the emperor and other rulers, courtiers, military men, married people, provincial and city officials, clerks and lawyers, farmers, artisans, students, and so on. The second book, in thirty chapters, treats of religious life: beginning with the pope, it works down through the cardinals, bishops, and priests, and goes on to compare the life of the secular and monastic clergy.

The subject of the work naturally lends itself to illustration. Günther Zainer at Augsburg was quick to publish a German translation containing over fifty woodcuts. "If this *Mirror of Man's Life* had been written," Mr. Pollard remarks, "by a man with his eyes open instead of by a vapid rhetorician it should have been one of the most valuable documents for the social life of the fifteenth century . . . but the Augsburg artist has atoned for many literary shortcomings by his vivid and charming pictures of scenes from the social life of his day." The same woodcuts were used later in the French version printed at Lyons in 1482 and in the Spanish version printed at Saragossa in 1491. Unfortunately, the Toulouse edition has no such embellishments.

Because of his criticism of certain abuses of the Church, some writers have looked upon Rodericus as one of the precursors of the Reformation. However, he was if anything an extreme defender of the papal authority. The first chapter of the second book of the *Speculum* contains a passage which shows to what lengths Rodericus carried his adulation of the Pope. "The supreme pontiff," he wrote, "is the vicar of the true God on earth . . . Hence it is as certain as that rivers spring from a source and branches from a tree, that he is appointed not to a human kingdom only, but to a divine; to rule not mortals only, but immortals; not merely men, but angels; to judge not the living but the dead; not on earth only, but in heaven; to guide not only the faithful but the heathen. In short, that he is appointed and established to the world's supreme authority by the Most High God, to be in his place over all men, to the same dignity and with the same jurisdiction and universal power."

Toulouse was the third French city to introduce printing. The first book was published in 1476 either by Martin Huss or, as Haebler contends, by Heinrich Turner. Johann Parix, who was a native of Heidelberg, first worked in partnership with Turner, and then from 1479 till 1481 by himself. The type used in the *Speculum,* which shows a good deal of originality, must have been especially designed for him. For several years afterwards Parix practiced his old occupation as a bookseller, until in 1489 he returned to printing, this time in partnership with Etienne Cleblat. They published several books in Spanish — as Toulouse always had its eyes on the Spanish book market.

The last leaf of the work bears some contemporary notes and scribbles — a line from a psalm, a fragment of a prayer to St. Christopher, and a crude outline drawing which seems to represent a queen with a sceptre, or perhaps the Virgin with the Child.

Bound together with the *Speculum* is a manuscript comprising 35 leaves and entitled *Propositio adversus quosdam Curiosos Detractores . . .* It is a discourse which, as the epilogue states, a certain Lupus de Speio intended to deliver in the presence of Pope Nicholas V; but he thought better of it. It is dated at Naples, September 26, 1453. The author insists that clerics ought to read the Holy Scriptures rather than worldly poets; discusses the foundation of the Church and the supremacy of the Pope; and defends Nicholas V against his attackers.

Bought in August 1939.

